T.C.
ADIYAMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZİN ADI
MECMÛ'A-İ HİKÂYÂT
TÜRK DİL KURUMU KÜTÜPHANESİ A 276
(İNCELEME - METİN - SÖZLÜK - TIPKIBASIM)

TEZİN TÜRÜ
YÜKSEK LİSANS

ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

TEZİ HAZIRLAYAN
MUSTAFA YILMAZ

ADIYAMAN / 2015

Mecmû'a-i Hikâyât
Türk Dil Kurumu Kütüphanesi A 276
(İnceleme - Metin - Sözlük - Tıpkıbasım)

Mustafa YILMAZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Doç. Dr. Serdar YAVUZ

Adıyaman
Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ağustos, 2015

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Doç. Dr. Serdar YAVUZ danışmanlığında, Mustafa YILMAZ tarafından hazırlanan "Mecmû'a-i Hikâyât Türk Dil Kurumu Kütüphanesi A 276 (İnceleme - Metin - Sözlük - Tıpkıbasım)" başlıklı çalışma 10/08/2015 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Süleyman ÇALDAK İmza:

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Serdar YAVUZ İmza:

Jüri Üyesi: Doç. Dr. İbrahim Halil TUĞLUK İmza:

10/08/2015

Doç. Dr. İbrahim Halil TUĞLUK

Enstitü Müdürü

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum "Mecmû'a-i Hikâyât Türk Dil Kurumu Kütüphanesi A 276 (İnceleme - Metin - Sözlük - Tıpkıbasım)" başlıklı çalışmanın tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla doğrularım.

10/08/2015

Mustafa YILMAZ

ÖZET

Mecmû'a-i Hikâyât
Türk Dil Kurumu Kütüphanesi A 276
(İnceleme - Metin - Sözlük - Tıpkıbasım)

Mustafa YILMAZ
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ağustos 2015
Danışman : Doç. Dr. Serdar YAVUZ

Bu çalışmada XV. yüzyılda yazıya aktarıldığını düşündüğümüz dokuz manzum halk hikâyesi dil yönünden incelenmiştir. Mecmua niteliğindeki yazma eser, Türk Dil Kurumu Kütüphanesi El Yazması ve Nadir Eserler Kitaplığı'nda Mecmû'a-i Hikâyât adıyla A 276 arşiv numarası ile kayıtlıdır. Münacatla (1b-3b) başlayan mecmuada sırasıyla Hikâyet-i Hatun (4a-8b), Hikâyet-i Kesük Baş (9a-12b), Hikâyet-i Hatem (12b-18b), Hikâyet-i Gazal (18b-22a), Hikâyet-i Baykuş (22a-23b), Hikâyet-i Dolab (23b-25a), Hikâyet-i Hatun ve Kızı (25a-29b), Hikâyet-i Divane (29b-31b), Hikâyet-i Divane (31b-32b) olmak üzere dokuz hikâye bulunmaktadır. Mecmuada bulunan son hikâye eksiktir.

Çalışma *Giriş, İnceleme, Sonuç, Çeviri Yazılı Metin, Sözlük* ve *Tıpkıbasım* olmak üzere altı kısımdan oluşmaktadır. Giriş kısmında halk hikâyeciliği geleneği, manzum halk hikâyeleri ve mecmualar hakkında bilgi verildikten sonra çalışmada esas alınan mecmuanın şekil ve muhtevası tanıtılmıştır. İnceleme kısmında ise metin imla özellikleri, ses bilgisi ve şekil bilgisi açısından ele alınmıştır. Çeviri Yazılı Metin kısmında yazma eserin transkripsiyonlu metni verilmiştir. Sözlük kısmında, metinde geçen kelimeler, bağlama göre anlamlandırılmıştır. Böylelikle metnin bağlamsal sözlüğü oluşturulmuştur. Çalışmanın son kısmında ise metnin tıpkıbasımı verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eski Anadolu Türkçesi, Halk Hikâyeleri, Manzum Hikâye, Mecmua, Dil İncelemesi.

ABSTRACT

Mecmû'a-i Hikâyât
Turkish Language Society Libray A 276
(Analysis - Text - Dictionary - Facsimile)

Mustafa YILMAZ
Department of Turkish Language and Literature
Adıyaman University Graduate School of Social Studies
August 2015
Advisor: Assoc. Prof. Dr. Serdar YAVUZ

In this study, nine folk stories in verse which we think that they were put in writing in XVth century are examined in linguistic terms. Categorized as journal, the manuscript is registered to A 276 archive number with the name of Mecmû'a-i Hikâyât in the section of Manuscripts and Rare Works of Turkish Language Society Library. Starting with Münacat (1b-3b), the journal includes nine stories: Hikâyet-i Hatun (4a-8b), Hikâyet-i Kesük Baş (9a-12b), Hikâyet-i Hatem (12b-18b), Hikâyet-i Gazal (18b-22a), Hikâyet-i Baykuş (22a-23b), Hikâyet-i Dolab (23b-25a), Hikâyet-i Hatun ve Kızı (25a-29b), Hikâyet-i Divane (29b-31b), Hikâyet-i Divane (31b-32b). The last story in the mecmua is missing.

The study is formed of six parts which are *Introduction, Analysis, Conclusion, Transcription, Dictionary* and *Facsimile*. In Introduction part after giving information about the tradition of folk story, poetic folktales and journals, we introduce structure and content of journal of our work. In the Analysis part, the work is examined in terms of spelling characteristcs, phonetics and morphology. In the part of Transcription, the text in transcription of the manuscript is given. In the part of Dictionary, the words taking place in the text are explained in meaning according to their use in the text. Thus an contextual dictionary is formed. At the end of the work, Facsimile of the text is given.

Key Words: Old Anatolian Turkish, Folk Stories, Story in Verse, Journal, Linguistic Analysis.

ÖN SÖZ

Türkiye Türkçesine kaynaklık eden Eski Anadolu Türkçesine dair metinler günümüz Türk dili çalışmalarında sıklıkla başvurulan kaynaklardandır. Sınırlı sayıda eserin günümüze ulaştığı bu dönem, göç, savaş gibi sebeplerden dolayı sosyal ve kültürel anlamda karışıklıkların olduğu, Uygur imlasının tam anlamıyla terkedilmediği, Arap-Fars imlasının ise tam olarak yerleşmediği bir dönem olduğundan yazım farklılıklarına sıklıkla rastlanılmaktadır. Bu durum metinlerin okunmasını zorlaştırmaktadır.

Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait pek çok eser mecmualar aracılığıyla günümüze ulaşmıştır. Çoğunlukla meraklıları tarafından kaleme alınan mecmualarda yer alan manzum hikâyeler halk hikâyeciği geleneği hakkında önemli ipuçları sunmaktadır. Mecmuaların çoğunda olduğu gibi bu çalışmada esas alınan mecmuanın da müstensihi ve istinsah tarihi belli değildir. Sadece Hikâyet-i Dolab isimli hikâyede Kaygulu mahlası geçmektedir. Mecmuadaki manzum hikâyelerin bazı kısımlarında ciddi vezin problemleri mevcuttur.

Metin oluşturulurken müstensihten kaynaklanan eksik ya da hatalı yazımlar düzeltilmeye çalışılmıştır. Metnin okunmasında, azami derecede gayret gösterilmesine rağmen okunamayan veya tamir edilemeyen sözcükler ile yapılan hataların anlayışla karşılanacağını ümit ederim.

Çalışma boyunca her türlü desteğini benden esirgemeyen değerli dostlarım Arş. Gör. Çetin YILDIZ'a, Arş. Gör. Dr. Mustafa Said KIYMAZ'a, Arş. Gör. Fatih ELÇİ'ye ve Arş. Gör. Necla DAĞ'a teşekkürlerimi sunarım. Metnin okunmasında yardımlarını esirgemeyen değerli hocalarım Prof. Dr. Süleyman ÇALDAK ve Doç. Dr. İbrahim Halil TUĞLUK'a, çalışma boyunca tecrübelerinden ve bilgilerinden istifade ettiğim Doç. Dr. Fatih ALKAYIŞ'a ve Yrd. Doç. Dr. Nazmi ÖZEROL'a teşekkürü bir borç bilirim. Çalışmanın her aşamasında bana yol gösteren danışmanım Doç. Dr. Serdar YAVUZ'a şükranlarımı sunarım.

Adıyaman - 2015 **Mustafa YILMAZ**

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI i
TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI ii
ÖZET iii
ABSTRACT iv
ÖN SÖZ v
İÇİNDEKİLER vi
KISALTMALAR VE İŞARETLER LİSTESİ xi
ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ xii

BİRİNCİ BÖLÜM

1. Giriş 1
1.1. Mecmualar Hakkında 2
1.2. Mecmû'a-i Hikâyât 3
1.2.1. Hikâyet-i Hatun 3
1.2.2. Hikâyet-i Kesük Baş 4
1.2.3. Hikâyet-i Hatem 5
1.2.4. Hikâyet-i Gazal 5
1.2.5. Hikâyet-i Baykuş 6
1.2.6. Hikâyet-i Dolab 6
1.2.7. Hikâyet-i Hatun ve Kızı 7
1.2.8. Hikâyet-i Divane 7
1.2.9. Hikâyet-i Divane 7
1.3. Mecmuadaki Hikâyelerle İlgili Yapılan Belli Başlı Çalışmalar 8
1.3.1. Kitaplar ve tezler 8
1.3.2. Makaleler 9
1.4. İnceleme, Çeviri Yazılı Metin ve Sözlük Kısımlarının Kuruluşunda İzlenen Yol 10

İKİNCİ BÖLÜM

2. İnceleme 13
2.1.1. Ünlülerin yazılışı 14
2.1.1.1. /a/ ünlüsünün yazılışı 14

2.1.1.2. /e/ ünlüsünün yazılışı 15
2.1.1.3. /ı/ ve /i/ ünlülerinin yazılışı 16
2.1.1.4. /o/ ve /ö/ ünlülerinin yazılışı 17
2.1.1.5. /u/ ve /ü/ ünlülerinin yazılışı 17
2.1.2. Ünsüzlerin yazılışı 18
2.1.2.1. /ç/ ünsüzünün yazılışı 18
2.1.2.2. /g/ ünsüzünün yazılışı 19
2.1.2.3. /ŋ/ ünsüzünün yazılışı 19
2.1.2.4. /p/ ünsüzünün yazılışı 20
2.1.2.5. /s/ ünsüzünün yazılışı 20
2.1.2.6. /t/ ünsüzünün yazılışı 21
2.2. Ses Bilgisi 21
2.2.1. Ünlüler 21
2.2.1.1. Ünlü değişmeleri 21
2.2.1.1.1. /i/-/e/ meselesi 22
2.2.1.1.2. ö>e değişmesi 24
2.2.1.1.3. u>ı, ü>i, u>i değişmesi 24
2.2.1.2. Ünlü türemesi 25
2.2.1.3. Ünlü düşmesi 25
2.2.1.4. Birleşme/Kaynaşma 25
2.2.1.5. Ünlü uyumları 26
2.2.1.5.1. Artlık-Önlük uyumu 26
2.2.1.5.2. Düzlük-Yuvarlaklık uyumu 26
2.2.1.5.2.1. Kelimelerde yuvarlaklaşma 26
2.2.1.5.2.1.1. /g/, /ğ/ seslerinin düşmesi sebebiyle 26
2.2.1.5.2.1.2. Dudak ünsüzleri sebebiyle 27
2.2.1.5.2.1.3. Yapım eklerindeki yuvarlak ünlü sebebiyle yuvarlak ünlü taşıyan kelimeler 27
2.2.1.5.2.1.4. Bir sebebe bağlı olmadan yuvarlak ünlü taşıyan kelimeler 27
2.2.1.5.2.2. Eklerde yuvarlaklaşma 28
2.2.1.5.2.2.1. Ünlüsü aslında yuvarlak olanlar 28

2.2.1.5.2.2.2. Ünlüsü sonradan yuvarlaklaşmış olanlar 29
2.2.1.5.2.2.3. Düz ünlü taşıyan ekler 31
2.2.2. Ünsüzler 32
2.2.2.1. Ünsüz değişmeleri 32
2.2.2.1.1. ķ>ħ değişimi 32
2.2.2.1.2. k>g değişimi 33
2.2.2.1.3. ġ>v değişimi 33
2.2.2.1.4. b>p değişimi 33
2.2.2.1.5. ŋ>g değişimi 34
2.2.2.1.6. b>v değişimi 34
2.2.2.1.7. d>y değişimi 34
2.2.2.1.8. t(ŧ)>d değişimi 34
2.2.2.2. Ünsüz türemesi 35
2.2.2.3. Ünsüz ikizleşmesi 36
2.2.2.4. Ünsüz düşmesi 36
2.2.2.5. Hece düşmesi 37
2.2.2.6. Ünsüz benzeşmesi 38
2.2.2.6.1. İmlası kalıplaşmış ekler 38
2.2.2.6.2. Tonlulaşma 39
2.3. Şekil Bilgisi 40
2.3.1. İsim 40
2.3.1.1. Çokluk ekleri 40
2.3.1.2. İyelik ekleri 40
2.3.1.2.1. İyelik eki yığılması 42
2.3.1.3. İsim tamlaması 42
2.3.1.4. Aitlik eki 43
2.3.1.5. Hâl (durum) ekleri 43
2.3.1.5.1. Yalın hâl 43
2.3.1.5.2. İlgi hâli eki 43
2.3.1.5.3. Yükleme hâli eki 44
2.3.1.5.4. Yaklaşma hâli eki 45
2.3.1.5.5. Bulunma hâli eki 45

2.3.1.5.6. Ayrılma hâli eki 45
2.3.1.5.7. Eşitlik hâli eki 46
2.3.1.5.8. Vasıta hâli eki 46
2.3.1.5.9. Yön gösterme hâli eki 47
2.3.1.6. İsimden isim yapma ekleri 47
2.3.1.7. Fiilden isim yapma ekleri 50
2.3.2. Sıfat 52
2.3.2.1. Niteleme sıfatları 52
2.3.2.2. Belirtme sıfatları 52
2.3.2.2.1. Sayı sıfatları 52
2.3.2.2.2. İşaret sıfatları 52
2.3.2.2.3. Soru sıfatları 53
2.3.2.2.4. Belirsizlik sıfatları 53
2.3.2.2.5. Sıfat-fiiller 54
2.3.3. Zamir 55
2.3.3.1. Şahıs zamirleri 55
2.3.3.2. İşaret zamirleri 56
2.3.3.3. Dönüşlülük zamirleri 57
2.3.3.4. Belirsizlik zamirleri 57
2.3.3.5. Soru zamirleri 58
2.3.4. Zarf 59
2.3.4.1. Hâl (Durum) zarfları 59
2.3.4.2. Zaman zarfları 59
2.3.4.3. Yer-Yön zarfları 59
2.3.4.4. Miktar zarfları 60
2.3.4.5. Zarf-fiiller 60
2.3.5. Edat 61
2.3.5.1. Son çekim edatları 61
2.3.6. Bağlaçlar 63
2.3.7. Ünlem 65
2.3.8. Fiil 66
2.3.8.1. Şahıs ekleri 67

2.3.8.2. Fiil çekimi 67
2.3.8.2.1. Bildirme kipleri 67
2.3.8.2.1.1. Bilinen geçmiş zaman 67
2.3.8.2.1.2. Öğrenilen geçmiş zaman 69
2.3.8.2.1.3. Geniş zaman 69
2.3.8.2.1.4. Gelecek zaman 71
2.3.8.2.2. Tasarlama kipleri 71
2.3.8.2.2.1. Emir kipi 71
2.3.8.2.2.2. Şart kipi 72
2.3.8.2.2.3. Gereklilik kipi 72
2.3.8.2.2.4. İstek kipi 73
2.3.8.3. Birleşik zamanlı çekimler 74
2.3.8.3.1. Hikâye 74
2.3.8.3.2. Rivayet 75
2.3.8.3.3. Şart 75
2.3.8.4. Ek fiil 76
2.3.8.4.1. Bilinen geçmiş zamanı 76
2.3.8.4.2. Öğrenilen geçmiş zamanı 76
2.3.8.4.3. Geniş zamanı 76
2.3.8.4.4. Şartı 76
2.3.8.4.5. Zarf-fiili 76
2.3.8.5. İsimden fiil yapma ekleri 77
2.3.8.6. Fiilden fiil yapma ekleri 77
2.3.8.7. Birleşik fiiller 79
2.3.8.7.1. Birinci unsuru fiil olan birleşik fiiller 79
2.3.8.7.2. Birinci unsuru isim olan birleşik fiiller 80
Sonuç 84
Çeviri Yazılı Metin 86
Sözlük 168
Kaynakça 235
Tıpkıbasım 240
Öz Geçmiş 274

KISALTMALAR VE İŞARETLER LİSTESİ

Ar.	Arapça
bk.	Bakınız
Çev.	Çeviren
Far.	Farsça
Moğ.	Moğolca
s.	Sayfa
Soğd.	Soğdca
T.	Türkçe
Yun.	Yunanca
<	Kelimenin kaynağını gösterir
>	Kelimenin yeni biçimini gösterir
...	Metinde okunmamış yerleri gösterir
[ ]	Metine yapılan eklemeyi gösterir

ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ

ا (آ)	a, ā	ص	ṣ
ا (أ)	a, e, ı, i, u, ü	ض	ż, ḍ
ب	b, p	ط	ṭ
پ	p	ظ	ẓ
ت	t	ع	‘
ث	s̱	غ	ġ
ج	c, ç	ف	f
چ	ç	ق	ḳ
ح	ḥ	ك	k, g, (ŋ)
خ	ḫ	ڭ	ŋ
د	d	ل	l
ذ	ẕ, d̲	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	لا	la, lā
ش	ş	ى	y, ı, i, ī
		ء	’

BİRİNCİ BÖLÜM

1. Giriş

Halk edebiyatı metinleri barındırdıkları sosyal ve kültürel dokuyu sonraki kuşaklara aktarmanın yanında bir dilin söz varlığının da taşıyıcılığını yapmaktadır. Söz varlığının sonraki nesillere aktarılması dilin ilerleyici bir gelişme göstermesi bakımından önemlidir. Bu noktada Eski Anadolu Türkçesi, Türkiye Türkçesinin beslendiği kaynaklardan biridir. Ancak bu dönemde yazılan eserlerden günümüze ulaşanlar oldukça sınırlı sayıdadır. Bundan dolayı Eski Anadolu Türkçesinin dil özelliklerini yansıtan, söz varlığını taşıyan bu eserlerin incelenmesi önem arz etmektedir.

XIII-XV. yüzyıllar arasında Anadolu'da Oğuzcaya dayalı olarak kurulup gelişen Eski Anadolu Türkçesine ait söz varlığının taşıyıcılığını yapan halk edebiyatı türlerinden biri de XV-XVI. yüzyıllarda gelişmeye başlayan halk hikâyeleridir.

> Halk hikâyeleri belli bir zamanda ve mekânda, genellikle profesyonel anlatıcılar tarafından bir müzik aleti eşliğinde icra edilen; kahramanlık, aşk veya her iki konuyu birlikte işleyen, tarihî, dinî, sosyal hayat ve geleneklerle ilgili unsurları da içeren, sonuçları bakımından bireyi ilgilendiren; sözlü kültür ortamında, nazım ve nesir karışık olarak yaratılan, uzun soluklu ve sanatsal bir biçimde formüle edilmiş; halkın temelde hoşça vakit geçirme ve eğlenmesi amacıyla anlatılmakla birlikte, bilgilenme ve ders çıkarma işlevlerini de üstlenen bir türdür (Hança, 2012: 698).

Toplumun yaşam tarzının değişmesiyle göçebe hayatın anlatısı olan destan, yerini yerleşik hayat anlatısı olan halk hikâyelerine bırakmıştır. Halk hikâyeleri halk kültürüne ait pek çok unsuru barındırmaktadır. Nesilden nesile aktarılarak varlığını devam ettiren bu tür böylece kültür taşıyıcılığı işlevini yerine getirmiştir.

Özellikle XV-XVI. yüzyıllardan itibaren gelişen halk hikâyeleri çoğunlukla mensur-manzum karışık olarak söylenmiştir. Ancak sadece manzum olan hikâyelerin sayısı da az değildir. Basit konuları ele alan ve halk diliyle yazılan halk hikâyeleri, şekil ve kafiye yönünden mesnevilere benzer (Türker, 2011: 1). Bu hikâyeler genellikle, klasik halk hikâyelerinin özelliklerinden çok azını barındırırlar. Öncelikle manzum hikâyeler klasik hikâyelere göre daha kısadır. Bunun dışında klasik hikâyelerde bulunan fasıl, döşeme, karavelli, dua gibi kısımlar manzum hikâyelerde

bulunmayabilir. Mensur hikâyeler müstakil birer anlatmadır ve mensur hikâyelerin meddah, âşık gibi kendine has anlatıcıları vardır. Manzum hikâyeler de müstakil olarak anlatılabilir; ancak çoğunlukla dinî olmak üzere bazı konularda ders vermek amacıyla aşık ve meddahların dışında kişiler tarafından anlatılabilmekteydi.

Manzum halk hikâyeleri, Anadolu'da klasik edebiyatın teşekkülü ve İran edebiyatından mesnevilerin benimsenmesiyle önemli ölçüde gelişme gösterir. Dastan-ı Kesikbaş. Dastan-ı Geyik, Dastan-ı Güvercin, Dastan-ı İbrahim Edhem, Hikâyet-i Kız ve Cühud, Kadı ve Uğru Destanı, Cenadil Kalesi, Hatun Destanı, Kıssa-i Kahkaha, Kıssa-i Mukaffa gibi manzum hikâyeler genellikle müstakil bir şekilde anlatıldığı gibi mevlidlerin arkasında da söylenmekte idi (Ünver 2004, 324; Kavruk ve Pala, 1998: 491). Muhatabın doğrudan halk olduğu bu hikâyelerde halkın bilemeyeceği yabancı kökenli kelimeler az kullanıldığından dilin sade olduğu söylenebilir. Manzum hikâyelerin pek çoğu mecmualara kaydedilmek suretiyle günümüze ulaşmıştır.

1.1. Mecmualar Hakkında

Çoğunlukla meraklısı tarafından hoşa giden farklı veya aynı tür ve şekillerdeki metinlerin bir araya getirilmesiyle oluşan mecmualar, oluşturulduğu dönemin edebiyat zevkine ışık tutmaktadır. Bir yönü ile bugünkü antolojilere benzeyen mecmualar edebiyatı seven, edebî zevki olan kişiler tarafından sevdikleri şairlerin ya da diğer eser sahiplerinin metinlerinin bir araya getirildiği defterler olarak değerlendirilebilir. Mecmualar hakkında pek çok çalışma yapılmış olmakla birlikte, bazı bilim adamları mecmuaları çeşitli özellikleri açısından değerlendirerek tasniflerde bulunmuştur. Söz gelimi, Agâh Sırrı Levend (1998: 166-167), mecmuaları şu başlıklar altında sınıflandırmıştır:

1) Nazire mecmuaları.

2) Meraklılarca toplanmış, birer antoloji niteliğinde seçme şiir mecmuaları.

3) Türlü konulardaki risalelerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar.

4) Aynı konudaki eserlerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar.

5) Tanınmış kişilerce hazırlanmış, birçok yararlı bilgileri, fıkraları ve özel mektupları kapsayan mecmualar.

Müstensihi belli mecmuların sayısı oldukça azdır. Buna karşılık, yazıldığı tarih ve müstensihi belli olmayan mecmualar oldukça fazladır. Mecmualar arasında belli bir kalıp ya da düzen birlikteliğinden bahsedilemez. Çok değişik ebatlarda ve hacimlerde mecmualar bulunmaktadır. Hatta kendi içinde dahi farklı kâğıt ve yazı tarzlarının kullanıldığı mecmualara da rastlanmaktadır. Mecmualar arasında konu yahut tür/şekil bütünlüğü taşıyanlar olduğu gibi (dinî konular, batıl inançlar, sanatsal konular, sadece rubailerin, kasidelerin vs. yazıldığı mecmualar) beğenilen her unsurun mecmua bünyesine dâhil edildiği mecmualar da mevcuttur. Değişik amaç ve kaygılarla oluşturulan mecmuaların farklı isimlerle anılmaları da doğaldır.

Mecmualar özelde edebiyat tarihi için daha genel manada ise kültür hayatı için vazgeçilmez kaynaklardır. Bu noktada varlığından haberdar olunmayan birçok edebî türe ve kültürel unsura mecmualarda rastlamak mümkündür. Yakın zamana kadar il kütüphanelerinde dahi mecmualara rastlamak mümkünken, günümüzde değişik kütüphanelerde bulunan mecmualar diğer eski harfli eserlerle birlikte merkezdeki büyük kütüphanelere nakledilmiştir. Her ne kadar mecmualara dair pek çok çalışma yapılmışsa da bu çalışmalar istenilen seviyede değildir. Halen şahsi ve resmî kütüphanelerde birçok mecmua günışığına çıkarılmayı beklemektedir.

1.2. Mecmû'a-i Hikâyât

Bu mecmua Türk Dil Kurumu Kütüphanesi El Yazması ve Nadir Eserler Kitaplığı'nda A 276 arşiv numarası ile kayıtlıdır. Dış boyutu 233-150 mm., iç boyutu 155-95 mm. olan mecmua Türkçe nesih hatla yazılmıştır. Sırtı siyah meşin, deffeleri siyah pandizot bez kaplı, mukavva cilt içerisinde bulanan mecmua on üç satırlı otuz iki varaktan oluşmaktadır.

Bu eserde bir münacat ve biri eksik olmak üzere dokuz manzum hikâye bulunmaktadır. Bu hikâyelerin özetleri şöyledir:

1.2.1. Hikâyet-i Hatun

Mekke şehrinde namazını kazaya bırakmayan, kimsenin ardından gıybette bulunmayan yüzü nurlu bir kadın vardır. Bu kadının bir oğlu olur. Bu oğlan yedi

kıraati, yedi tefsiri öğrenir ve beş vakit namazını kılıp annesine saygıda kusur etmez. Bir gün oğlan rüyasında annesinin kendisini ateşle yaktığını görür. Rüyada peygambere gidip sebebini sorunca peygamber onun kendisine ümmet, Allah'a kul olmamasını söyler. Ağlayarak bunun sebebini öğrenmeye çalışan oğlana peygamber, neden annesinin gözünü çıkardığını sorar. Bunun üzerine geri dönen oğlan annesinin gözüne kan bulaştığını görür ve rüyadan uyanır. Gördüklerini annesine anlatınca annesi çocuğuna, ekmeğini alıp hocaya gitmesini ve ona anlatmasını söyler. Bunun üzerine oğlu kırk gün oruç tutacağını söyleyip annesinin kendisine verdiği ekmeği iter. Ekmek annesinin yüzüne gelir ve sağ gözü çıkar. Bu olayın haberi Hz. Muhammed'e ulaşınca Hz. Muhammed kadının yanına gider ve çocuğu bağlatır. Çocuk her ne kadar annesine yalvarsa da annesi şeriatı uygulattırıp oğlunun elini ayağını kestirip devenin boynuna asar ve Kâbe sokaklarında gezdirir. Bu duruma üzülen Hz. Muhammed tekrar kadına gelip çocuk için aman diler ancak kadın oğlunun ceza çekmesinde ısrarcı olunca Hz. Muhammed oğlunun cezasının ateşte yakılmak olduğunu söyler. Kadın gereğinin yapılmasını isteyince odun getirtilir ve oğlan yakılan ateşin içine atılır. Bu çocuk Hz. Hasan ve Hüseyin'in arkadaşıdır. Bunu duyan Hasan ve Hüseyin peygambere gelip yalvarınca Allah'tan Hz. Muhammed'e haber gelir. "Oğlanın anasına varsınlar, ana oğluna hakkını helal etmezse benden ona rahmet olmaz". Hasan ve Hüseyin bu haberi alınca sevinçle oğlanın anasına giderler. Onu dışarı çağırıp ateşler içerisinde yanan oğlunu gösterirler. Buna dayanamayan anne ateşe girip oğlunu kurtarmaya çalışır. Sahabeler onları ateşten çıkarır. Allah'ın emriyle yüz bin kuş denize dalıp ağzına ve kanadına su alıp bu ateşi söndürürler. Daha sonra Hz. Muhammed Allah'a yalvarır. Kadının gözü, oğlanın ise elleri ve ayakları eski haline döner.

1.2.2. Hikâyet-i Kesük Baş

Hz. Muhammed bir gün sahabeleri ile otururken içeriye gözleri yaşlı bir kesik baş girer. Hz. Ali kesik başı yerinden kaldırmaya çalışsa da başaramaz. Bunun üzerine kesik baş, başından geçenleri anlatır. Bu adamın eşi ve bir oğlu varmış. Bir dev adamın oğlunu ve gövdesini yemiş, karısını ise kaçırıp bir kuyuya koymuş. Bunun üzerine Hz. Ali Hz. Muhammed'den devi öldürmek ve kadını kurtarmak için destur ister. Ancak Hz. Muhammed devin Hz. Ali'ye zarar vereceğini söyleyip müsaade

etmek istemez. Ancak Hz. Ali Düldül'e binip kesik baş ile devin girdiği kuyuya gelir. Ali kuyuya iner. Kuyunun dibindeki mermer kapıyı kırıp içeri girince kesik başın karısını görür. Bu kadının dışında, beş yüz Müslüman daha vardır kuyunun dibinde. Hz. Ali uyuyan devi uyandırıp onunla dövüşür ve onu öldürür. Kuyudakileri kurtararak Hz. Muhammed'e gelir. Hz. Muhammed kesik başa dualar eder ve devin yediği oğlanın kemiklerine Allah yeniden can bağışlar.

1.2.3. Hikâyet-i Hatem

Bir gün Hz. Ali yolda giderken bir eve denk gelir. Bu evde fakir bir Arap oturmaktadır. Bir keçisi olan bu adam Hz. Ali'ye keçinin sütünden ikram eder. Hz. Ali ekmek olup olmadığını sorunca adam ekmeğinin olmadığı söyler. Bunun üzerine Hz. Ali adama bir yüzük verir, şehre gidip ağırlığınca ekmek almasını söyler. Adam yüzüğü alır ve sevinerek şehre gider. Bir cühudun dükkânına girip yüzük ağırlığınca ekmek ister. Cühud yüzüğün kıymetli olduğunu anlayınca onu hile ile almaya çalışır. Şehirde yedi cühud daha bulup bu adamı hırsızlıkla suçlar. Kadıya varırlar. Kadı, şahitlerin söyledikleri doğrultusunda adamın ellerini, ayaklarını kestirir ve adamı bu halde dört yolun ortasına bırakırlar. Hz. Ali bu şehre gelir ve yolda elleri ayakları kesilmiş bir adamı görünce sebebini sorar. Adam başından geçenleri anlatınca Hz. Ali adama yüzüğü kendisinin verdiğini anlar ve kadıya giderek yeniden mahkeme kurulmasını sağlar. Yüzüğün aslında kendisine ait olduğunu ve adama verdiğini ispatlar. Allah'a dua eder ve elleri, ayakları kesilen adamın bu azaları yerine gelir. Bunu gören cühudların hepsi Müslüman olurlar.

1.2.4. Hikâyet-i Gazal

Hz. Muhammed mescitte otururken atlılar gelir. Bunlar Hz. Muhammed'in kim olduğunu, kendi dinlerine nasıl batıl dediğini sorarlar ve Hz. Muhammed'in peygamberliğini göstermesini isterler. Resulullah bunların bir geyiği yanlarına astıklarını görür. Onu bu atlılardan ister. Onlar ise peygamberliğini ispatlaması halinde geyiği vereceklerini söylerler. Bunun üzerine peygamber geyiği çözmelerini söyler. Geyik çözülünce dile gelir ve başından geçenleri anlatır. Geyik Çin'den kardeşini bırakarak gelmiştir. Mekke dağına gelince doğurmuştur. Yavrularına süt olsun diye otlamaya çıkınca bu kişiler tarafından yakalanmıştır. Geyik iki

yavrusunun aç olduğunu söyleyip onları doyurmaya gitmek istediğini belirtir. Bunun üzerine Hz. Muhammed kendisini rehin bırakarak geyiği bıraktırır. İkindiye kadar sözleşirler. Geyik yavrularına gidip onları emzirir ve başından geçenleri anlatarak yavruları ile vedalaşır. Geyik dönüş yolunda iken kâfirlerin beyi geyiğe tuzak kurdurtur. Tuzağa yakalanan geyik Allah'a yalvarır. Bunun üzerine Allah, Cebrail'e tuzak ile birlikte geyiği Hz. Muhammed'e götürmesini söyler. Geyik, Hz. Muhammed'in önüne gelince geç geldiği için özür diler. Bu hali gören kâfirler imana gelip Müslüman olurlar ve geyiği salarlar.

1.2.5. Hikâyet-i Baykuş

Hz. Süleyman'ın zamanında bütün kuşlar toplanarak baykuşun sabaha kadar uyumayıp öttüğünü ve herkesi rahatsız ettiğini söylerler. Bunun üzerine Hz. Süleyman akbabaya emrederek baykuşu getirmesini söyler. Hz. Süleyman, huzuruna gelen baykuşa neden sabaha kadar uyumadığını ve diğer kuşları rahatsız ettiğini sorar. Bunun üzere baykuş Hak Teala'nın hiç uyumadığını, kendisinin de bundan hayâ ederek uyumadığını söyler. Hz. Süleyman bunun üzerine neden buğday yemediğini sorar. Baykuş; Hz. Adem'in yasak olmasına rağmen buğday yediğini ve bundan dolayı cennetten kovulduğunu söyler. Hz. Süleyman baykuşun niçin iyi uçmadığını sorar. Baykuş, Nuh kavmini suyun helak ettiğini, bundan dolayı gönlünün pak olduğunu söyler. Hz. Süleyman bu defa baykuşun neden imar olunmuş yerleri değil, harabe yerleri mesken tuttuğunu sorar. Bunun üzerine baykuş imar yerlerin insana ait olduğunu, harabe yerlerde ise Tanrı'nın sırrının bulunduğunu söyler. Hz. Süleyman Baykuş'a seher vakti neden öttüğünü sorar. Baykuş, gaflet döşeğinde uyuyanları uyandırdığını söyler. Baykuşun bu cevapları Hz. Süleyman'ı şaşkına çevirir ve kendisinin bir baykuş kadar dahi olamadığını, ömrünü gaflet içerisinde geçirdiğini söyler.

1.2.6. Hikâyet-i Dolab

Bu hikâyede dolaba neden yüzünü suya sürdüğü, bağrının delik olduğu, gece gündüz durmadan döndüğü, elif gibi boyunun büküldüğü sorulur. Bunun üzerine dolap başından geçenleri anlatır. Bu dolap aslında boyu yetmiş arşın uzunluğunda, kökü on er kucağı genişliğinde bir ağaçmış. Çeşitli kuşlar dokuz ay boyunca bu ağacın

dallarında yuva kurarmış. Daha sonra biri gelip bunu kesmiş ve sokaklarda süründürmüş. Sokaklarda bekletilen bu ağaca gelen giden ayakları ile basarmış. Daha sonra bıçak kullanarak bu ağacı dolap olacak şekilde düzeltmişler. Ardından demir çiviler çakarak bir çomağı ağaca sokmuşlar. Hikâyenin sonunda feleğin bir kaşık bal tattırıp tas dolusu zehir kusturduğu, bu dünyanın kimseye yâr olmadığı söylenir.

1.2.7. Hikâyet-i Hatun ve Kızı

Şam diyarında zengin bir cühud varmış. Bu cühudun Müslüman bir komşusu varmış. Bu adamın eşi ve bir kızı varmış. Müslüman adam bir gün çok dara düşer. Üç gün üç gece aç yatarlar. Bunu duyan cühud Müslümanın evine gelip ona dinini terk etmesi ve kızını kendisine vermesi şartıyla mallarının yarısını vereceğini belirtir. Cühuddan mühlet isteyen Müslüman adam durumu eşine ve kızına anlatır. Kız ve kadın asla dinlerinden dönmek istemediklerini söyler ve kız kendisinin pazarda köle olarak satılmasını ister. İkna olan adam kızını köle pazarına götürüp dellalın eline verir. Bu kızı satın alan kişi bir gece rüyasında Hz. Muhammed'i ve kızı görünce kıza rüyasının sebebini sorar. Bunun üzerine kız başından geçenleri anlatır. Bunun üzerine adam kıza beş yüz altın vererek onu babasına gönderir.

1.2.8. Hikâyet-i Divane

Başı açık, karnı aç bir deli bir gün Nişabur'a gider. Orada pek çok hayvan görüp bunların kime ait olduğunu sorar. Bu mallar Sultan Umeyk'indir. Şehirde bir köşk görür ve bu köşkün kime ait olduğunu sorar. Burası da aynı kişiye aittir. Köşke gidip ekmek isteyince hem karnını doyururlar hem de üstünü başını giydirirler. Bunun üzerine divane, Allah'a dönüp ben senin kulunum, gör halimi. Karnım aç üstüm başım çıplak. Bırak beni Sultan Umeyk'e kul olayım der. Bunun üzerine Allah bu kişinin ruhunu alır. Daha sonra Hz. Musa'ya vahy eyleyerek bu kişiyi yıkamasını söyler. Hz. Musa bu kişiyi yıkayıp giydirir.

1.2.9. Hikâyet-i Divane

Deli bir adam, on yedi gün aç kalır. Daha sonra mescide gidip Allah'a kendisini niçin doyurmadığını, kendisine neden nimetler vermediğini sorar. Daha sonra Allah'tan hemen iki sahan dolusu pilav ve iki ekmek ister. Deli kendisine gelecek nimetleri

bekler ama ne gelen vardır ne giden. Bunun üzerine yeniden Allah'a, eğer istediklerimi vermezsen yık bu mescidi, öldür beni der. Bu sözlerden sonra tavanda bir tahta kırılır ve toprak dökülür. Deli kendisini güçlükle dışarı atar ve Allah'a sitem eder. Daha sonra bir kişi elinde bir tabak yemekle bu delinin ardından gelir ve yemeği yemesini söyler. Deli Allah'a dönüp "incittikten sonra ne fayda". Daha yemeği yemeden bin türlü bela verdin, yersem kim bilir ne belalar verirsin, der.

1.3. Mecmuadaki Hikâyelerle İlgili Yapılan Belli Başlı Çalışmalar

1.3.1. Kitaplar ve tezler

Mustafa Argunşah, Kesikbaş Hikâyesi üzerine "Kirdeci Ali Kesikbaş Destanı"[1] adlı kapsamlı bir kitap hazırlamıştır. Kitap, İnceleme, Metinler, Dizinler ve Tıpkıbasımlar bölümlerinden oluşmaktadır. Argunşah, kitabında birisi taşbasma olmak üzere dört nüshayı karşılaştırarak tenkitli metin oluşturmuştur. Y. S. Ahmetgaleyeva'nın, Kesik Baş Hikâyesi üzerine yapmış olduğu "İssledovaniye Turkoyazıçnogo Pamyatnika Kesikbaş Kitabı"[2] adlı çalışması Moskova'da Rusça olarak yayımlanmıştır. Argunşah (2002: 22), bu çalışmanın şimdiye kadar yapılan en hacimli çalışma olduğunu ve "Kesikbaş Kitabı'nın Nüshaları", "Eserin Edebi Yönü", "Fonetik", "Kelime Hazinesi" bölümlerinden oluştuğunu belirtir. Vasfı Mahir Kocatürk, "Türk Edebiyatı Tarihi"[3] adlı kitabında 1461 tarihli bir Kesik Baş nüshasına yer vermiştir. Ahmet Yaşar Ocak, "Türk Folklorunda Kesik Baş"[4] adlı kitabında Türk ve Hristiyan folklorundaki kesik baş motifli türleri incelemiş ve bir Kesik Baş nüshasına yer vermiştir. Ocak (1989: 7), Jean Deny'in 1919 yılında yayınladığı "Traditions populaires turques de Salonique et de Florina" adlı makalesinde, çeşitli yörelerden derlediği Türk efsaneleri arasında kesik baş motifli olanlarını da neşrettiğini belirtir. Bunun yanında bizde de Mehmet Önder'in "Anadolu Efsaneleri"[5], Saim Sakaoğlu'nun "101 Anadolu Efsanesi"[6] ve Bilge Seyidoğlu'nun "Erzurum

[1] Mustafa Argunşah, *Kirdeci Ali Kesikbaş Destanı,* Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2002.
[2] Y. S. Ahmetgaleyeva, *İssledovaniye Turkoyazıçnogo Pamyatnika "Kesikbaş Kitabı",* Akademiya Nauk SSSR, Moskova: 1979.
[3] Vasfı Mahir Kocatürk, *Türk Edebiyatı Tarihi,* Edebiyat Yayınevi, Ankara 1964.
[4] Ahmet Yaşar Ocak, *Türk Folklorunda Kesik Baş,* Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayını, Ankara 1989.
[5] Mehmet Önder, *Anadolu Efsaneleri,* Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayını, Ankara 1966.
[6] Saim Sakaoğlu, *101 Anadolu Efsanesi,* Yüksel Matbaası, İstanbul 1976.

Efsaneleri"[7] adlı çalışmalarında Anadolu'dan derledikleri kesik baş efsanelerine yer verdiklerini belirtir. Çiğdem Türker'in hazırladığı "Manzum Halk Hikâyeleri (İnceleme - Metin - Dizin)"[8] adlı yüksek lisans tezinde, incelediği beş manzum hikâye arasında "Kitâb-ı Kesük Baş" adlı bir Kesik Baş Hikâyesi de bulunmaktadır. Türker bu çalışmasında incelemesine konu olan mecmuadaki diğer hikâyelerle birlikte bu hikâyeyi de dil yönünden incelemiştir.

Halil Ersoylu'nun hazırladığı "Kız Destanı (Hazā Hikāyet-i Ḳız maʿa Cühūd)"[9] adlı kitap; Metin, Dil İncelemesi, Sözlük ve Tıpkıbasımlar bölümlerinden oluşmaktadır. Ersoylu kitabında iki nüshayı karşılaştırarak tenkitli metin oluşturmuştur.

Abdurrahman Güzel, "Kaygusuz Abdal (Alâddin Gaybî) Menâkıbnâmesi"[10] ve "Kaygusuz Abdal (Alâddin Gaybî)"[11] adlı çalışmalarında Kaside-i Dolab yer almakta olup bu hikâye çeşitli yönleriyle incelenmiştir.

Nurettin Albayrak'ın hazırladığı "Dinî Türk Halk Hikâyelerinden Geyik, Güvercin ve Deve Hikâyeleri"[12] adlı yüksek lisans tezinde Geyik Hikâyesi bulunmaktadır.

1.3.2. Makaleler

Jan Ciopinski'nin "Kesik Baş Kitabi, Variente de Kazan"[13] adlı çalışması Kesik Baş Hikâyesi ile ilgili yapılan ilk çalışmadır. Folia Orientalia dergisinde yayımlanan bu çalışmada hikâyenin Kazan varyantı esas alınmıştır. Şükrü Elçin, "Kirdeci Ali'nin Kesik Baş Destanı"[14] adlı makalesinde; Namık Aslan, "Bir Yazma Hikâye Mecmuası ve Kesik Baş Destanı"[15] adlı makalesinde bir Kesik Baş Hikâyesi neşretmiştir.

---

[7] Bilge Seyidoğlu, *Erzurum Efsaneleri,* Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1985.
[8] Çiğdem Türker, *Manzum Halk Hikâyeleri (İnceleme - Metin - Dizin),* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale 2011.
[9] Halil Ersoylu, *Kız Destanı (Hazā Hikāyet-i Ḳız maʿa Cühūd),* Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1996.
[10] Abdurrahman Güzel, *Kaygusuz Abdal (Alâddin Gaybî) Menâkıbnâmesi,* Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1999.
[11] Abdurrahman Güzel, *Kaygusuz Abdal (Alâddin Gaybî),* Akçağ Yayınevi, Ankara 2004.
[12] Nurettin Albayrak, *Dinî Türk Halk Hikâyelerinden Geyik, Güvercin ve Deve Hikâyeleri,* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1993.
[13] Jan Ciopinski, "Kesik Baş Kitabi, Variente de Kazan", *Folia Orientalia*, 11, 1969, 79-88.
[14] Şükrü Elçin, "Kirdeci Ali'nin Kesik Baş Destanı", *Türk Dili*, 517, 1995, 64-68.
[15] Namık Aslan, "Bir Yazma Hikâye Mecmuası ve Kesik Baş Destanı", *Milli Folklor,* 4 (28), 1995, 35-38.

Namık Aslan, "Manzum Dinî Hikâyeler ve Kirdeci Ali'ye Ait Olduğu Söylenen İki Hikâye Metni (Güvercin ve Geyik Destanları)"[16] adlı makalesinde; Gıyasettin Aytaş, "Türk Kültür ve Edebiyatında Geyik Motifi ve Haza Destan-ı Geyik"[17] adlı makalesinde; Muhammet Kuzubaş "Manzum Bir Destan Kitabı (Destân-ı Veysel Karânî, Vefât-ı Hz. Fâtıma, Vefât-ı Hz. İbrâhîm, Hikâyet-i Gügercin, Hikâyet-i Geyik)"[18] adlı makalesinde; Hatice Tören "Sadreddin'in Dâsıtân-ı Geyik Adlı Mesnevisi"[19] adlı makalesinde bir Geyik (Gazal) Hikâyesi neşretmiştir. Mahfuz Zariç, Geyik Hikâyesi üzerine "Geyik Destanı (Destan-ı Geyik) Ebû Zerr ve Kardeşlik Eğitimi"[20] adlı bir makale kaleme almıştır.

Kazım Köktekin, "Eski Anadolu Türkçesi ile Yazılmış Hatun Destanı ve Dili"[21] adlı makalesinde bir Hatun Hikâyesi neşretmiş ve bunun yanında hikâyeyle ilgili dil incelemesi ve sözlüğe de çalışmasında yer vermiştir.

1.4. İnceleme, Çeviri Yazılı Metin ve Sözlük Kısımlarının Kuruluşunda İzlenen Yol

İnceleme kısmındaki başlıklar oluşturulurken Doç. Dr. Serdar YAVUZ'un Cerrâh-nâme[22] isimli çalışması ile Doç. Dr. Fatih ALKAYIŞ'ın Ḫāverān-nāme[23] isimli çalışması esas alınmıştır.

İnceleme kısmı İmla Özellikleri, Ses Bilgisi ve Şekil Bilgisi üst başlıklarından oluşmaktadır. İmla özellikleri başlığında metindeki yazım farklılıkları; ünlü ve ünsüz harflerin başta, ortada ve sondaki yazımları örneklerle gösterilmiştir. Ses Bilgisi başlığında, metindeki ünlü ve ünsüz seslerdeki değişme, türeme, düşme

---

[16] Namık Aslan, "Manzum Dinî Hikâyeler ve Kirdeci Ali'ye Ait Olduğu Söylenen İki Hikâye Metni (Güvercin ve Geyik Destanları)", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 20, 2006, 189-207.

[17] Gıyasettin Aytaş, "Türk Kültür ve Edebiyatında Geyik Motifi ve Haza Destan-ı Geyik", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi Dergisi,* 12, 1999, 161-170.

[18] Muhammet Kuzubaş, "Manzum Bir Destan Kitabı (Destân-ı Veysel Karânî, Vefât-ı Hz. Fâtıma, Vefât-ı Hz. İbrâhîm, Hikâyet-i Gügercin, Hikâyet-i Geyik)", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 1 (2), 2008, 304-340.

[19] Hatice Tören, "Sadreddin'in Dâsıtân-ı Geyik Adlı Mesnevisi", *İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 33, 2005, 239-282.

[20] Mahfuz Zariç, "Geyik Destanı (Destan-ı Geyik) Ebû Zerr ve Kardeşlik Eğitimi", *Heceöykü Dergisi,* 63, 2014, 144-153.

[21] Kazım Köktekin, "Eski Anadolu Türkçesi ile Yazılmış Hatun Destanı ve Dili", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi,* 12, 1999, 1-29.

[22] Serdar Yavuz, *Cerrâh-nâme,* Kesit Yayınları, İstanbul 2013.

[23] M. Fatih Alkayış, *Ḫāverān-nāme,* Kesit Yayınları, İstanbul 2013.

gibi ses olayları incelenmiş ve örneklendirilmiştir. Şekil bilgisi başlığında ise sözcük türleri ve ekler örnekleriyle verilmiştir.

Metin, çeviri yazıya aktarılırken transkripsiyon işaretleri kullanılmıştır. Metin okunurken varak numaraları bold köşeli parantez ile **[1b]**, **[2a]** şeklinde verilmiştir. Metindeki hikâyelerin başlangıç ve bitiş kısımlarına denk gelen satırlarda bir mısra bulunurken; bunun dışındaki kısımlarda her satırda bir beyit bulunmaktadır. Satır numaraları bu beyitlerden veya mısralardan önce 1), 2), 3) şeklinde belirtilmiştir.

Yazımında yanlış tespit edilen kelimeler dipnotta belirtilmiş, doğru yazımları metinde verilmiştir. Bazı kelimelerdeki noktalı yazılması gereken harflerin noktasız yazıldığı durumlarda, herhangi bir dipnot açıklaması yapılmadan ilgili kelimenin doğru okunuşu yazılmıştır.

Müstensih tarafından, çoğunlukla kelime sonlarında yazımı unutulmuş harfler ile mana ve vezin gereği metne yapılan kelime ve harf eklemeleri köşeli parantez içinde gösterilmiştir: ḥükmünd[e] 22a/10, yime[ye] 23a/2, bostān[ı] 24b/4, [ben] 23b/10, niçü[n] 23b/10.

i- fiilinin çekimli şekilleri (idi, imiş, ise) ve kelimeye bitişik yazılan ile edatı ses uyumuna göre yazılmıştır. Ünlüsü ekleşerek düşüp yardımcı ses almayan sözcükler, vezin esas alınarak ünlülü şekilde okunduğunda yahut bu sözcüklerin kelimeye bitişik yazıldığı durumlarda kendinden önce gelen kelimeden "-" (kısa çizgi) işareti ile ayrılmıştır. Kelimeye bitişik yazılan bildirme eki olan "durur" ile Farsça ön ve son ekler de kendinden önce gelen kelimeden "-" (kısa çizgi) işareti ile ayrılmıştır.

Metinde ünlüyle biten bazı kelimeler teklik üçüncü şahıs iyelik eki veya belirtme hâli eki aldığında bu ekleri belirtmek için "یی" (yı) yerine yalnızca "ی" (ye) harfi yazılmıştır. Bu sözcüklerdeki +ı'sesi [ı] şeklinde gösterilmiştir: Ṣuy[ı] 8a/6 Muṣṭafānuŋ yüzi ṣuy[ı] 18b/13.

Metindeki okunamayan kelimelerin yerine ... işareti kullanılmış olup bu kelimelerin metindeki şekli dipnotta verilmiştir.

Bağlamsal sözlüğü oluşturmaktaki amaç kelimelerin metindeki anlamlarını tespit etmektir. Bu doğrultuda metinde geçen kelimelerin farklı anlamları dikkate alınmıştır. Bir kelime metinde aynı anlamıyla birden fazla kullanılmışsa bu kelimenin geçtiği ilk yerin numarası verilmiştir. Ancak aynı kelime birden fazla

anlamda kullanılmışsa kelimenin her anlamı için ayrı bir madde başı oluşturulup geçtiği ilk yerin numarası verilmiştir. Böylelikle metinde geçen her sözcük üzerinde durulup metnin bağlamsal sözlüğü oluşturulmuştur.

Metinde geçen kelimelerden anlamları açıkça belli olanların açıklama kısmına yine kendileri yazılmış olup ayrıca açıklama yapılmamıştır. Eğer bu kelimeler günümüzde herhangi bir ses değişimine uğramışsa açıklama kısmına günümüzdeki şekli yazılmıştır.

Fiil kök veya gövdelerini belirtmek için fiillerden sonra "-" işareti kullanılmıştır. İsim kök veya gövdelerinden sonra herhangi bir işaret kullanılmamıştır.

Alıntı kelimelerin hangi dile ait olduğu madde başı açıklamasından hemen önce verilmiştir.

Aynı anlama gelen farklı yazılıştaki kelimeler ayrı birer madde başı olarak gösterilmiştir. Anlamı tespit edilemeyen veya anlamında tereddüt edilen kelimelerden sonra soru işareti (?) kullanılmıştır.

Metindeki Türkçe kelimelerden bazıları Türkiye Türkçesinde çeşitli ses değişikliklerine uğramış halde kullanılmaktadır. Sözlükte madde başı yapılan böyle kelimelerin açıklama kısmında günümüzdeki kullanımı verilmiş olup gerek görülmüşse anlamı da yazılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. İnceleme

2.1. İmla Özellikleri

Eski Anadolu Türkçesi döneminde standart bir imla olmadığından yazımda farklılıklar söz konusudur. Bu dönem eserlerinde "hem eski Türk yazı dili geleneğini devam ettiren özellikler hem de Arap-Fars yazı dili geleneğinden aktarılmış özellikler karışık olarak yer almaktadır" (Özkan, 2000: 91). Korkmaz'ın (2013: 91) da belirttiği gibi bu dönem eserlerinde konuşma dili ile yazı dili arasındaki koşutluk imlanın el verdiği ölçüde yazıya da yansımıştır.

/ŋ/ sesi için bazen kef (ك) harfi bazen de nun+kef harfleri (نك) kullanılmıştır: تنکری Taŋrı 4b/3, تکری Taŋrı 9a/13, بنکزردی beŋzerdi 4a/7, بکزر beŋzer 11b/3, دنکزه deŋize 8a/5.

Metinde bazı kelimelerde ünlüler gösterilmişken bazılarında ise ünlü için herhangi bir harf veya hareke kullanılmamıştır: طپراق ṭopraḳ 2b/7, صاتون ṣatun 4a/1, سلدی sildi 8b/2, اغج aġaç 8a/11, چقر çıḳar 11a/7, سنوب sönüp 8a/10.

Art ünlülü kelimelerde sad (ص) harfi kullanılmakla birlikte sin (س) harfi de kullanılmıştır: سوردی sordı 10b/5, سیزر sızar 18a/1, صکره ṣoŋra 7b/3.

/ç/ ve /p/ ünsüzlerini karşılamak için çim (چ) ve pe (پ) harfleri kullanıldığı gibi cim (ج) ve be (ب) harfleri de kullanılmıştır: چقر çıḳar 11a/7, جاغروبن çaġıruban 6b/8, جالدی çaldı 12a/8, چکدی çekdi 12a/4, قابویه ḳapuya 10b/13, طبراغی ṭobraġı 32b/1, ویروب virüp 4a/1, قاپویه ḳapuya 7b/4, طپراق ṭopraḳ 32a/10.

Aynı sözcük birkaç farklı şekilde yazılmıştır: اغلن oġlan 4a/9, اغلانی oġlanı 4a/9, کلا gele 25b/4, کله gele 26b/4, قولاج ḳulaç 10b/8, قلاج ḳulaç 10b/11, امدی imdi 8a/3, ایمدی imdi 6b/12, دو dev 10a/1,دیو dīv 10a/6.

Ünsüzle biten bazı Farsça yapılı tamlamalarda izafet kesresi ye (ی) ile gösterilmiştir: دیوی لعینی dīv-i laʿīni 10a/8, سروری شه جهان server-i şeh-i cihān 22b/13, علمی لاهوته ʿālem-i lāhūta 31a/2.

Birçok kelimede, kelime sonundaki vav (و) harfinin ünlü (u, ü) okunacağını belirtmek için bu harften sonra elif (ا) harfi eklenmiştir: قیغوا ḳayġu 10a/2, قارشوا ḳarşu 15a/1, دیوا deyü 18b/11, طاموا ṭamu 20a/4, ایش بوا işbu 27a/9.

Belirtme hâli eki bazı kelimelerde hemze (ء) + ye (ى) ile veya sadece hemze (ء) ile gösterilmiştir: قپوئى ḳapuʾı 7a/12, اوغرئ uġrıʾı 14b/13, مصطفى ئى Muṣṭafāʾı 25b/1.

2.1.1. Ünlülerin yazılışı

"Bu dönemde yazılan eserlerde hem Kur'an imlasında yer alan hareke sistemi hem de ünlülerin belli edilmesi için huruf-ı imla denilen ve elif (ا), vav (و) ve y(ى) gibi sınırlı üç harften oluşan ünlü belirleyici harfler kullanılmıştır" (Korkmaz, 2013: 91). Metnin ilk dokuz satırında, sonradan konulduğunu tahmin ettiğimiz harekeler bulunmakta olup bundan sonraki kısımlar harekesiz olarak yazılmıştır.

2.1.1.1. /a/ ünlüsünün yazılışı

Ön seste

/a/ ünlüsü kelime başında elif (ا) ile gösterilmiştir:

الوب alup 4b/3

انك anuŋ 16b/4

انه ana 21a/8

ارامزده aramuzda 15a/5

اولیوبن avlayuben 19b/10

ایرمه ayırma 3b/10

İç seste

/a/ ünlüsü iç seste elif (ا) ile veya herhangi bir harf kullanılmadan gösterilmiştir:

اقر aḳar 9a/9

اياغنه ayaġına 7a/2

باشم başum 20a/7

صاترم ṣataram 13b/10

وار var 13a/3

ورميلوار yalvaruram 4b/9

Son seste

/a/ ünlüsü son seste elif (ا) ile veya hâ-yı resmiye (ه) ile gösterilmiştir:

اته ata 8b/7

بكا baŋa 16a/1

باشه başa 10b/5

سكا saŋa 5a/5

تاغده ṭaġda 20b/5

يوقسه yoḳsa 13a/7

2.1.1.2. /e/ ünlüsünün yazılışı

Ön seste

/e/ ünlüsü ön seste elif (ا) ile gösterilmiştir:

امكم emegüm 6b/3

ال el 8a/8

ارلك erlik 11b/7

اتمك etmek 13a/8

ايله eyle 3b/5

ايلدى eyledi 15b/13

İç seste

/e/ ünlüsü iç seste çoğunlukla herhangi bir harf kullanılmadan bazı kelimelerde ise elif (ا) ile gösterilmiştir:

دكليانى diŋleyeni 12b/7

دياسز diyesiz 3b/12

امزوريم emzüreyüm 20b/8

ايليوبن eyleyüben 8b/2

كرك gerek 14a/5

كورمياسن görmeyesin 4b/13

Son seste

/e/ ünlüsü son seste çoğunlukla hâ-yı resmiye (ه) ile, bazı kelimelerde ise elif (ا) ile gösterilmiştir:

اريا eriye 17a/12

كوزكا gözüŋe 5a/1

يوزكا yüzüŋe 5a/1

بيله bile 14b/9

كونده günde 11a/2

كونشه güneşe 4a/7

كيجه gice 23b/12

يوزينه yüzine 9a/5

2.1.1.3. /ı/ ve /i/ ünlülerinin yazılışı

Ön seste

/ı/ ve /i/ ünlüleri ön seste elif (ا) + ye (ى) ile veya elif (ا) gösterilmiştir:

اسسز ıssuz 20b/5

اسزلكده ıssuzluķda 13a/1

ايجنده içinde 4b/6

اكلدوكى iŋildüŋi 23b/13

ايكى iki 2a/9

استرم isterem 23a/9

İç seste

/ı/ ve /i/ ünlüleri iç seste ye (ى) ile veya herhangi bir harf kullanılmadan gösterilmiştir:

باشنه başına 4a/12

ديرلكى dirligi 6a/5

قلاوز ķılavuz 3b/4

كيمك kimüŋ 30a/4

اوديندە odında 6b/10

يدى yidi 1b/13

Son seste

/ı/ ve /i/ ünlüleri son seste ye (ى) ile gösterilmiştir:

بونى bunı 13b/1

كلدى geldi 9a/2

كوزى gözi 14a/2
ايتدكى itdügi 2a/10
قومشيسى ķomşısı 25a/13
اولدى oldı 4b/2

2.1.1.4. /o/ ve /ö/ ünlülerinin yazılışı

Ön seste

/o/ ve /ö/ ünlüsü ön seste çoğunlukla elif (ا) + vav (و) harfleri ile; birkaç kelimede ise elif (ا) harfi ile gösterilmiştir:

اول ol 10b/12
اوقيانى oķıyanı 12b/7
اوتورسن otursun 19a/12
اكسوز öksüz 21a/6
اولم ölem 10a/7
اوز öz 11b/6

İç seste

/o/ ve /ö/ ünlüsü iç seste vav (و) harfi ile veya herhangi bir harf kullanılmadan gösterilmiştir:

دونمش dönmiş 23b/13
سنوب sönüp 8a/10
توق toķ 27a/13
طولدى ṭoldı 21a/10
طپراغه ṭopraġa 9a/11
سوزى sözi 19a/8

2.1.1.5. /u/ ve /ü/ ünlülerinin yazılışı

Ön seste

/u/ ve /ü/ ünlüsü ön seste elif (ا) + vav (و) harfleri ile gösterilmiştir:

اوجمق uçmaķ 2a/1
اوغرامشڭ uġramışuŋ 3a/6
اوغرى uġrı 14b/2

اوردی urdı 9a/11
اوجی üçi 16b/2
اوزرمده üzerümde 28a/4

İç seste
/u/ ve /ü/ ünlüsü iç seste vav (و) harfi ile veya herhangi bir harf kullanılmadan gösterilmiştir:
كلوبن gelüben 20a/9
كون gün 22a/11
كورك körük 17b/5
قولكى ḳuluŋı 3b/8
طقوز ṭokuz 24a/7
يوزين yüzin 9a/11

Son seste
/u/ ve /ü/ ünlüsü son seste bazı örneklerde vav (و) harfi ile, bazı örneklerde ise vav (و) + elif (ا) harfi ile gösterilmiştir:
برو berü 14a/2
بو bu 21a/13
ديوا diyü 18b/11
كروا girü 21a/6
كوركلوا görklü 11a/6
قموا ḳamu 17a/6

2.1.2. Ünsüzlerin yazılışı

2.1.2.1. /ç/ ünsüzünün yazılışı

Ön seste
/ç/ ünsüzü ön seste cim (ج) ve çim (چ) harfleri ile gösterilmiştir:
جاغروبن çaġıruban 6b/8
جالدى çaldı 12a/8
چكدى çekdi 12a/4
جكسه çekse 16b/4

چقر çıḳar 11a/7

جوقدی çoḳdı 13b/3

İç seste

/ç/ ünsüzü iç seste cim (ج) harfi ile gösterilmiştir:

بیجاق bıçaḳ 5a/12

کیجر giçer 24a/13

ایجنده içinde 4b/6

کیجوکی kiçügi 19b/2

Son seste

/ç/ ünsüzü son seste cim (ج) harfi ile gösterilmiştir:

اج aç 6b/9

اغج aġaç 8a/11

اوج üç 8a/2

2.1.2.2. /g/ ünsüzünün yazılışı

/g/ ünsüzü kef (ك) harfi ile gösterilmiştir:

بکوکز bigüŋüz 19a/12

کلور gelür 15b/3

کوکه göge 15a/10

کوزین gözin 8b/2

کون gün 13a/1

ایوجوکزه ivcügeze 13a/1

2.1.2.3. /ŋ/ ünsüzünün yazılışı

/ŋ/ ünsüzü kef (ك) harfi ile gösterilmiştir:

اکا aŋa 4a/10

بکا baŋa 20b/10

بیك biŋ 17b/11

دردك derdüŋ 24a/1

کوکلم gönlüm 23a/5

صکره ṣoŋra 15b/9

2.1.2.4. /p/ ünsüzünün yazılışı

/p/ ünsüzü pe (پ) veya be (ب) harfleri ile gösterilmiştir:

قاپویه ḳapuya 7b/4

قابویه ḳapuya 10b/13

اپدی öpdi 7b/6

طپطلوا ṭopṭolu 30b/12

یاپشدی yapışdı 5b/5

Toprak kelimesi birkaç mısra sonra bile farklı yazılmıştır.

طبراغی ṭopraġı 32b/1

طپراق ṭopraḳ 32a/10

-up, üp zarf-fiil eki be (ب) harfi ile yazılmıştır:

الوب alup 13b/8

کلوب gelüp 28a/12

صالوب ṣalup 23a/3

ویروب virüp 4a/1

2.1.2.5. /s/ ünsüzünün yazılışı

/s/ ünsüzü metinde ön ünlülü kelimelerde sin (س), art ünlülü kelimelerde ise birkaç kelime dışında sad (ص) harfi ile gösterilmiştir:

صناسن ṣanasın 10a/13

سوندی sevindi 29a/3

سیزر sızar 18a/1

سلدی sildi 8b/2

صکره ṣoŋra 7b/3

سوردی sordı 10b/5

صولر ṣular 24b/4

سودم südüm 6b/3

2.1.2.6. /t/ ünsüzünün yazılışı

/t/ ünsüzü metinde art ünlülü kelimlerde hem te (ت) hem de tı (ط) ile gösterilmiştir:

Art ünlülü kelimelerde /t/ ünsüzünün te (ت) ile yazılışı:

اوتوز otuz 10a/11

اوتورر oturur 11a/2

صاتون ṣatun 4a/1

توق toḳ 27a/13

توزينه tozına 29a/2

ياتور yatur 16b/9

Art ünlülü kelimelerde /t/ ünsüzünün tı (ط) ile yazılışı:

اوطورردى oṭururdı 9a/4

طامو ṭamu 1b/13

طاپوا ṭapu 29a/1

طپراق ṭopraḳ 2b/7

طوردم ṭurdum 5a/2

طوت ṭut 27a/3

2.2. Ses Bilgisi

"Ses bilgisi, bir dilin seslerini, ses değişikliklerini ve bu değişikliklerin tarihsel akışını inceler" (Ediskun, 2010: 67). Timurtaş'ın (2005: 35) da belirtiği üzere eski metinlerde ses bilgisi özellikleri olarak görülen hususların büyük bir kısmı, aynı zamanda imla meseleleri olarak da kabul edilebilir.

2.2.1. Ünlüler

2.2.1.1. Ünlü değişmeleri

Türkçede, çeşitli nedenlerden ötürü kelime köklerindeki ya da eklerdeki ünlüler değişmiştir. Yavuz'un (2013: 47) da belirttiği gibi Eski Anadolu Türkçesi döneminde, metni istinsah eden kişilerin ağız özelliklerinin etkisiyle hem aynı zaman dilimi içinde yazılan eserlerde hem de aynı eserde standartlaşmamış ünlüler söz konusudur.

2.2.1.1.1. /i/-/e/ meselesi

Metindeki /i/ ve /e/ seslerinin kullanımındaki karışıklıklar ve günümüz kullanımlarına göre göstermiş olduğu farklılıklardan dolayı, metnin /i/-/e/ meselesi bakımından standartlaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu mesele aşağıdaki başlıklara göre tasnif edilip örneklendirilmiştir.

a. Metinde /i/ ile yazılıp bugün /e/ şeklinde teleffuz edilen kelimeler

big:

Ol kāfir *bigi* hem varuŋ didi 21b/2

Ol kāfir *bigi* işidicek anı 19b/7

Yalvaruram peyġāmberler *bigine* 4b/9

gice:

Faḫr-ı ʿālem bu *gice* geldi beni 28b/2

Üç gün üç *gice* bular aç yatdılar 25b/7

Yidi gün yidi *gice* gitdiler 10b/4

girü:

Ḳaḳır oġlan ol sāʿat *girü* atar 5a/7

ʿİnāyet meger *girü* Ḥaḳdan ola 8a/1

Şimdiden *girü* anasuz ḳalduŋuz 21a/6

iv:

Görklü yüzi ol *ivi* nūr eylemiş 11a/6

Kim *ivüŋ* deldi uġrılıḳ eyledi 17a/1

ʿĀḳıbet bir *ivcügeze* yetdiler 13a/1

yidi:

Yidi gün yidi gice gitdiler 10b/4

Yidi ḳat yirler vü gökler ḥaḳḳıçün 1b/11

Yidi tefsīri aŋa Ḥaḳ teyessür eyledi 4a/10

yil:

Tozına *yil* yitmez şöyle gider 29a/2

yimek:

Oldı aŋa *yimegi* daḫı aŋa 32b/11

yir:

Şöyle ṣaçdılar ṣuy[ı] oda *yire* 8a/10

Yirde gökde hem aŋa buluşuram 9b/8

Yiri cennet yoldaşı rıḍvān ola 20a/6

yirlü:

Getürüp *yirlü* yirinde ḳodı 18a/9

yitmiş:

Yitişmezdi boyuma *yitmiş* arşun 24a/6

Yitmiş iv idi bular bir ḳabīle 18b/2

di-:

Didiler müştāk idi ṣoḥbetine 4a/5

Niye yüz altun *dimiş* daḫı bahā 32a/4

Yalvaruben *dir* ana gör ḥālümi 5b/6

iriş-:

Andan *irişdi* baŋa bunca ziyān 15b/4

Murāda maḳṣūda *irişür* 12b/3

Var *irişgil* geyigi getür didi 21b/9

it-:

Ḫıżır nūş *itdügi* şerbet ḥaḳḳıçün 2a/10

Ne ẓulm *itdi* saŋa bu çarḫ-ı ġaddār 24a/1

Niye terk *itdüŋ* ʿimāret yirleri 23a/7

vir-:

Dünyā *virüp* aḫiret aldı ṣatun 4a/1

Vir ṣalavāt ʿaşḳ-ıla Peyġāmbere 8b/10

Yüzügi çıḳaruben *virdi* aŋa 13a/10

yi-:

Didi dīvāneye gel *yi* bu ṭaʿām 32b/8

Ne içün buġday yimezsin sen velī 22b/12

Nehy ḳıldı buġdasından *yime[ye]* 23a/2

Oġlum-ile gövdemi bir dev *yidi* 10a/1

yit-:

Tozına yil *yitmez* şöyle gider 29a/2

Yitişmezdi boyuma yitmiş arşun 24a/6

b. Metinde /e/ ile yazılıp bugün /i/ şeklinde teleffuz edilen kelimeler

eyü-:

Çoḳdı anda *eyü* yavuz ḫūylu 13b/3

Eytdi a ḫoca *eyü* dermān de 32b/9

gey-:

Geydi naʿlını yola başdı ḳadem 31b/1

2.2.1.1.2. ö>e değişmesi

Eski Anadolu Türkçesi döneminde pek rastlanılmayan bir değişmedir. Metnimizde bir sözcükte tespit edilmiştir:

Eyle bilkim yanasın sen sen oda 16a/9

Eyle bil anlar degüldür ümmetüm 29b/7

2.2.1.1.3. u>ı, ü>i, u>i değişmesi

Metinde tespit ettiğimiz örnekleri şunlardır:

bitürdiler < büt- 6b/4

dibine < tüb 12a/11

içün<üçün için 1b/6

2.2.1.2. Ünlü türemesi

Metinde bu ses olayına alıntı kelimelerde rastlanmaktadır:

şehir 27b/8

şükür 29a/8

2.2.1.3. Ünlü düşmesi

"Türkçede orta heceler vurgusuz olduğundan, kelime ortasında vokal düşmesi pek fazladır. Kelimenin bünyesine dahil vokaller düşebildiği gibi gibi; ekleri içindeki vokaller ve i- yardımcı fiilinin i'si çok defa düşmektedir" (Timurtaş, 2005: 56). Metinde tespit ettiğimiz örnekler şunlardır:

aġzı < aġız 17b/9

ayruluḳ < ayır- 20a/13

baġrı < baġır 2b/13

beŋzerdi < beŋiz 4a/7

boynın < boyun 27a/8

buyruġı < buyuruḳ 6b/2

göŋlümün < göŋül 27a/10

oġlancuġı < oġlan 4a/6

uyḳu < uyuḳu 23a/12

2.2.1.4. Birleşme/Kaynaşma

Türkçede "yan yana iki farklı kelimenin bazı sesleri birbiri içinde kaynaşarak o iki kelimenin bir kelime hâlinde karışıp birleşmesi" durumuna birleşme/kaynaşma denir (Deny, 2012: 91). Metindeki birleşme/kaynaşma örnekleri şunlardır:

birle < bir+ile 2a/6

böyle < bu+öyle 12a/1

eyle < o+ile < ol+ile 16a/9

kendüzini < kendü+özi 5a/12

kimse < kim+erse 9b/6

nerede < ne+ara 9b/8

neyleyüm < ne+eyle- 23b/5

niçün < ne+içün 23a/4

nitekim < ne+teg+kim 6b/11

nitmek < ne+it- 26a/4

noldı < ne+ol- 21a/8

öyle < o+ile 7b/1

şol <şu+ol 8a/12

şöyle <şu+öyle 8a/10

2.2.1.5. Ünlü uyumları

2.2.1.5.1. Artlık-Önlük uyumu

Artlık-önlük uyumu bir kelimenin ilk hecesinde art ünlü (a,ı,o,u) bulunuyorsa sonraki ünlülerin de art, ön ünlü (e,i,ö,ü) bulunuyorsa sonraki ünlülerin de ön ünlü olması demektir. Bu uyum Türkçenin her döneminde var olduğu gibi Eski Anadolu Türkçesi döneminde de var olmuştur. Metinde artlık-önlük uyumunun bazı örnekler dışında tam olduğu tespit edilmiştir. Uyuma girmeyen sözcüklerden bazıları şunlardır:

şalıvirdiler 22a/2

uyurken 11b/9

2.2.1.5.2. Düzlük-Yuvarlaklık uyumu

Düzlük-yuvarlaklık uyumu bir sözcüğün ilk hece ünlüsünün düz (a, e, ı, i) olması hâlinde sonraki hecelerdeki ünlülülerin de düz; bir sözcüğün ilk hece ünlüsünün yuvarlak (o, ö, u, ü) olması hâlinde sonraki ilk hecede geniş düz (a, e) veya dar yuvarlak (u, ü) ünlü bulunması kurallarına denir. Diğer Eski Anadolu Türkçesi dönemi metinlerinde olduğu gibi metnimizde de düzlük-yuvarlaklık uyumu sağlam değildir. Bu uyumsuzluk köklerde ve eklerde olmak üzere iki şekilde tespit edilmiştir.

2.2.1.5.2.1. Kelimelerde yuvarlaklaşma

2.2.1.5.2.1.1. /g/, /ġ/ seslerinin düşmesi sebebiyle

“Eski Türkçe devresinde mevcut olan -ġ ve -g’ler düşerken, kendinden önceki vokali yuvarlaklaştırmışlardır. Bu hadise düşmekten ziyade bir kaynaşma mahiyeti taşımaktadır” (Timurtaş, 2005: 43).

ḳapu < ḳapıġ 11a/4

ṭatlu < tatlıġlıġ 27b/5

2.2.1.5.2.1.2. Dudak ünsüzleri sebebiyle

Dudak ünsüzlerinin (b,m,p,v) yuvarlaklaştırıcı etkisiyle bazı kelimelerdeki düz ünlüler yuvarlaklaşmıştır:

delü < telü < tilve < tilbe 29b/13

demür < temir 17b/11

yavuz < yabız 29b/6

2.2.1.5.2.1.3. Yapım eklerindeki yuvarlak ünlü sebebiyle yuvarlak ünlü taşıyan kelimeler

-uk, -ük eki etikisiyle:

açuḳ 11a/5

artuḳ 13b/12

delük 23b/11

ḳonuḳ 13a/5

2.2.1.5.2.1.4. Bir sebebe bağlı olmadan yuvarlak ünlü taşıyan kelimeler

Timurtaş (2005: 46), bazı sözcüklerdeki yuvarlaklaşmanın sebebinin izah edilemediğine değinir ve “Bünyelerinde dudak konsonantı bulunmadığı veya yuvarlak vokal teşekkülünü icap ettiren herhangi bir hadiseye maruz kalmadıkları hâlde bunlar yuvarlak vokal taşımaktadırlar.” der. Metindeki şu sözcükler bu duruma örnektir:

aġu 27b/7

altun 14a/3

berü 14a/2

girü 21a/6

ḳarşu 15a/1
ḳayġu 10a/2
kendü 7b/9

2.2.1.5.2.2. Eklerde yuvarlaklaşma

2.2.1.5.2.2.1. Ünlüsü aslında yuvarlak olanlar

+dur, +dür bildirme eki:
adıdur 2b/4
bundadur 10b/6
içindedür 10b/6
nicedür 16b/8

-duḳ, -dük sıfat-fiil eki:
didügüme 28a/11
içdügi 20a/5
ḳılduġıdur 16a/10
umduġum 3b/1

-dur, -dür faktitif eki:
ḳaldura 9b/2
ḳuṣdurur 24b/6
öldüre 5a/11

-ġu, -gü, -ḳu fiilden isim yapma eki:
ḳayġu 18b/4
sevgülü 20a/1
uyḳu 23a/12

-sun, -sün teklik 3. şahıs emir eki:
alsun 16a/12
eylesün 19b/6

-up, -üp zarf-fiil eki:

alup 5a/4

diyüp 4a/8

gelüp 8a/5

uyanup 11b/9

-ur-, -ür- faktitif eki:

bitürdiler 6b/4

yetürdiler 16a/5

2.2.1.5.2.2.2. Ünlüsü sonradan yuvarlaklaşmış olanlar

+cuk isimden isim yapma eki:

azacuḳ 3a/1

ḳuzıcuḳ 20a/9

ḳuzıcuḳlara 20a/10

+lu, +lü isimden isim yapma eki:

atlu 19a/3

gizlü 1b/5

gözlü 27b/10

kayġulu 25a/3

+um, +üm, +umuz, +ümüz teklik ve çokluk 1. şahıs iyelik ekleri:

başum 20a/7

gözüm 24b/4

ḳamumuz 15a/5

yüregümüz 25b/13

+uŋ, +üŋ, +uŋuz, +üŋüz teklik ve çokluk 2. şahıs iyelik ekleri:

etmekünüz 13a/7

işüŋe 32b/11

ḳarnuŋuz 21a/5

ḳızuŋı 26a/8

+uŋ, +üŋ, +nuŋ, +nüŋ ilgi hâli ekleri:

başuŋ 11a/8

devenüŋ 6a/1

oġlanuŋ 6a/1

senüŋ 20a/6

+suz, +süz isimden isim yapma eki:

anasuz 20b/4

dibsüz 10b/7

ıssuz 20b/5

ivsüz 26b/10

-elüm, -alum çokluk 1. şahıs emir eki:

görelüm 19a/11

idelüm 7a/4

ṣatalum 20b/12

yanalum 7a/4

-dum, -düm, -duk, -dük, -duŋ, -düŋ, -duŋuz, -düŋüz, bilinen geçmiş zaman ekleri:

çıḳardum 9b/9

çıkarduŋ 4b/12

eyledük 16b/5

geldüm 3b/6

geldüŋ 11b/11

ḳalduŋuz 21a/6

olduḳ 25b/13

üşündüŋüz 13a/7

-u fiilden isim yapma eki:

ṭapu 29a/1

yarusını 26a/7

-ur, -ür, geniş zaman eki:

bilür 7b/3

çıḳarur 3b/8

gelür 4a/5

olur 20b/12

-uz, -üz, -vuz, -vüz çokluk 1. şahıs eki:

bilmezüz 13a/8

giçinürüz 13a/8

ḳılavuz 3b/4

ölsevüz 27b/2

ṭurmazuz 19a/13

2.2.1.5.2.2.3. Düz ünlü taşıyan ekler

+ı, +i yükleme hâli:

ayaġı 8a/8

bunı 10a/4

ivi 11a/6

otaġı 24a/7

+ı, +i iyelik eki:

adı 4a/2

dili 9a/10

gözi 2b/13

ḳanadına 8a/5

+lıḳ, +lik, +luḳ isimden isim yapma eki:

dirlik 11b/7

erlik 11b/7

ṭanuḳluḳ 15a/6

uġrılıḳ 15a/1

+sı, +si iyelik eki:

atasından 27b/11

baḳçesi 20b/2

gövdesi 11b/4

ḳarşusında 22b/6

-dı, -di, -dılar, -diler bilinen geçmiş zaman teklik ve çokluk 3. şahıs ekleri:

düşdiler 7a/2

gördi 7b/7

oldı 8a/10

oturdılar 13a/6

-icek zarf-fiil eki:

düşicek 24a/11

göricek 19b/4

işidicek 21a/10

-ınca zarf-fiil eki:

Metinde bir örneğini tespit ettiğimiz ek, uyuma aykırıdır.

doyınca 30b/8

-mış, -miş öğrenilen geçmiş zaman eki:

bulaşmış 5a/1

bükülmiş 23b/13

dönmiş 23b/13

olmış 9a/7

2.2.2. Ünsüzler

2.2.2.1. Ünsüz değişmeleri

2.2.2.1.1. ḳ>ḫ değişimi

Bu değişme metinde bir kelimede tespit edilmiştir:
daḫı < taḳı 27a/11

Metinde geçen “ḳanḳı 7b/12” ve “ḳanı 24b/10, 27a/13” sözcüklerinin kelime başındaki /ḳ/ sesleri bugün /h/’ye dönüşmüştür.

2.2.2.1.2. k>g değişimi

“Eski Türkçeden Batı Türkçesine geçişte kelime başı k>g değişimi meydana çıkmıştır. Dolayısıyla bu ses olayının tam anlamıyla gelişimini tamamladığını söylemek mümkün değildir” (Yavuz, 2013: 63). Arap alfabesinin kullanıldığı metnimizde /k/ ve /g/ sesini gösteren harf aynı olduğundan bu değişimle ilgili kesin konuşmak mümkün değildir. Kelime başında k>g değişikliği olan kelimelere örnek olarak şunlar gösterilebilir:
giçdi 12a/6
gelüben 19a/4
gerek 14a/5
getürdi 14b/1
gice 15b/3
gitmek 26a/4
gök 14a/4
gönüllerini 7b/5
gövdesi 9a/8
göz 9a/7
güç 6a/13
gün 10b/4

2.2.2.1.3. ġ>v değişimi

Bu değişme metinde bir kelimede tespit edilmiştir:
ṣavuḳ < ṣoġuḳ 18a/3

2.2.2.1.4. b>p değişimi

Bu değişmenin metinde bir örneği tespit edilmiştir:

barmağı 11b/4

2.2.2.1.5. ŋ>g değişimi

Eski Türkçede ŋ ve g olarak iki şekli bulunan egin/eŋin kelimesi, metinde g'li şekilde geçmektedir:

egni 30a/1

2.2.2.1.6. b>v değişimi

Eski Türkçede söz başı ve söz sonunda yer alan /b/ sesleri Eski Anadolu Türkçesi döneminde /v/'ye dönüşmüştür:

iv < eb 11a/6

sev- < seb- 25b/1

var < bar 18a/11

var- < bar- 4b/4

vir- < bir- 8b/4

b>v değişiminin bir diğer örneği olan "biz" zamirinden ekleşen "-vuz/-vüz" ekinin metinde tespit ettiğimiz örnekleri şunlardır:

ḳılavuz 3b/4

ölsevüz 27b/2

2.2.2.1.7. d>y değişimi

Bu değişmenin metinde tespit ettiğimiz örnekleri şunlardır:

ayaḳ < adaḳ 16b/6

ayur- < adır- 9b/1

ayruḳ < adruḳ 7b/10

gey- < ked- 31b/1

ḳoy- < ḳod- 10a/2

uyḳu < udıḳu 4a/13

2.2.2.1.8. t(ṭ)>d değişimi

Eski Türkçe döneminde /t/'li kullanılan, Eski Anadolu Türkçesi döneminde ise /d/'ye

dönüşen kelimelerin metinde tespit ettiğimiz örnekleri şunlardır:

daŋı 3a/4
degül 11b/7
dek 5a/6
deldi 15a/1
demür 17b/11
deŋize 8a/5
devenüŋ 6a/1
deyü 28b/5
dil 19b/13
dilerem 3b/7
dime 7b/11
dişleri 20b/5
dökdi 8b/1
döndüm 5a/1
dört 6b/7
düş 4b/5

Metindeki bazı kelimeler Eski Türkçe döneminde olduğu gibi /ṭ/ harfi ile yazılmıştır:

ṭaş 15a/2
ṭaşraya 7b/6
ṭatlu 5a/12
ṭoḳuz 24a/7
ṭonları 30a/6

Metindeki bazı kelimeler hem /ṭ/ hem de /d/ harfi ile gösterilmiştir:

daġ 20a/13 - ṭaġ 10a/13
doġrı 16a/5 - ṭoġrı 3b/10
doluben 26a/1 - ṭoldı 12a/7
durdılar 6b/7 - ṭurur 4b/7
dutam 5a/6 - ṭut 27a/3

2.2.2.2. Ünsüz türemesi

/n/ türemesi

/n/ ünsüzü türemesi -ı, -i, -sı, -si teklik 3. şahıs iyelik eklerinden sonra isim çekim ekleri geldiğinde gerçekleşmektedir:

anasına 7a/11
görmesine 28a/9
ḳatına 4a/5

yüzine 5a/8

/y/ türemesi

Ünlüyle biten bir kelime köküne ünlüyle başlayan bir ek veya edat eklendiğinde arada y ünsüzü türer:

ʿAliye 12a/2

atayıla 28a/10

kişiyle 19b/10

uġrıya 16b/11

2.2.2.3. Ünsüz ikizleşmesi

Metinde bu ses olayı bir sözcükte tespit edilmiştir:

ıssı (sahibi) 14b/2

2.2.2.4. Ünsüz düşmesi

/g/ /ġ/ düşmesi

acılardan < acıġ 18a/8

ḳatı < ḳatıġ 25b/13

/y/ düşmesi:

aġaç < yıġaç 8a/11

ıraḳdan < yıraḳ 7b/12

igit < yigit 29a/10

üzügi < yüzük 13a/13, 15b/6, 17b/13

Şu eklerdeki /g/ ve /ġ/ sesleri düşmüştür:

+a, +e (<-ġa, -ge) yaklaşma hâli eki:

ayaġına 5b/5

boynına 6a/1

içine 7b/1

özine 11b/6

+aru, +erü (<-ġaru, -gerü) yön gösterme eki:

dışaruya 32b/5

içerü 9a/6

ilerü 13b/10

+lu, +lü (<+lıġ, +lig) isimden isim yapma eki:

gizlü 1b/5

görklü 11a/6

ṭatlu 27b/5

yaġlu 13b/4

-an, -en (<-ġan, -ġen) sıfat-fiil eki:

giden 28a/10

iden 3a/1

uçan 8a/4

yazanı 29b/11

-ınca (<-ġınca) zarf-fiil eki:

doyınca 30b/8

Orta hece /l/ düşmesi:

getür < keltür- 3b/5

oturur < oltur- 11a/2

2.2.2.5. Hece düşmesi

"Cevher fiilin (ek fiilin) geniş zaman üçüncü kişilerinde kullanılan ve "bildirme eki" diye adlandırılan "+DIr", Eski Türkçe tur- 'ayağa kalk-, kalk-' süreklilik yardımcı fiiline geniş zaman "-Ir" ekinin getirilmesiyle ortaya çıkmış bir ektir" (Savran, 2008: 164). Metinde bildirme eki hem "durur" şekliyle hem de hece düşmesine örnek olarak bu fiilin ekleşmesiyle oluşmuş "-dur, -dür" şekliyle bulunmaktadır.

baş-durur 9a/7

ḳuşdur 10a/13

yaġıdur 20b/2
yaş durur 9a/7
yoḳdur 4b/12

2.2.2.6. Ünsüz benzeşmesi

2.2.2.6.1. İmlası kalıplaşmış ekler

Eski Anadolu Türkçesi döneminde tonsuz ünsüzle biten sözcüğe, tonlu bir ünsüzle başlayan bazı ekler geldiğinde benzeşme gerçekleşmeyerek ünsüz uyumu bozulur. Uyum dışı kalan bu ekler tek şekilli olarak metinde bulunmaktadır:

+da, +de bulunma hâli eki:
düşde 28b/1
gökde 9b/8
yüzükde 17a/3

+dan, +den ayrılma hâli eki:
ıraḳdan 32b/3
işden 29b/8
yüzükden 15b/11

+dur, +dür bildirme eki:
işdür 31b/3
ḳaravaşdur 27a/5
ḳuşdur 10a/13
yoḳdur 25b/4

-dı, -di görülen geçmiş zaman eki:
çıḳdı 13b/2
dutdı 6b/5
düşdi 15b/13
gitdi 18b/4

-duk, -dük sıfat-fiil eki:

içdügi 20a/5
itdügi 2a/10

-dur-, -dür- fiilden fiil yapım eki:
ḳuṣdurur 24b/6
üleşdürdi 12a/10

2.2.2.6.2. Tonlulaşma

Kelime içinde tonlulaşma

"Tonsuz ünsüzlerin iki ünlü arasında kalınca veya kendilerinden sonra ünlüyle başlayan bir ek gelince tonlu bir nitelik kazınmalarına tonlulaşma denir" (Vural ve Böler, 2011: 128). Metinde tespit ettiğimiz tonlulaşma örnekleri şunlardır:

ç/c
güce < güçe 3a/6
ucın < uç 10b/12

ḳ/ġ
ayaġına < ayaḳ 7a/2
barmaġı < barmaḳ 11b/4
ḳulaġı < ḳulaḳ 24a/3
yapraġı < yapraḳ 30a/6

k/g
gitdügin < gitdük 28b/7
göge < gök 7b/7
itdügi < itdük 2a/10
yüzügi < yüzük 13a/10

p/b
dibine < dip 12a/11
dibsüz < dip 10b/7

t/d

eydeyim < eyit- 25a/10

gide < git- 28a/1

ide < it- 10a/9

işidüp < işit- 7a/10

2.3. Şekil Bilgisi

2.3.1. İsim

2.3.1.1. Çokluk ekleri

Eski Türkçeden itibaren kullanılan çokluk eki +lar, +ler'dir. "+lar, +ler eki, aslında Eski Anadolu Türkçesinde isimleri çokluk hâle getirmekten ziyade, 'topluluk veya bir sınıfa ait olanların bütünü' anlamında kategori göstermektedir" (Gülsevin, 2011: 8). Metinde tespit ettiğimiz +lar, +ler çokluk eki örneklerinden bazıları şunlardır:

idenler 3a/3

ivlerden 19b/4

ḳuşlar 22a/12

ḳuzıcuḳlara 20a/10

ölüleri 1b/9

şızuları 1b/9

Çokluk bildiren +an, +en eki metinde bir kelimede tespit edilmiştir:

oğlan 4a/13

"Çokluk bildiren +z eki Türk dilinde arkaik bir çokluk (daha ziyade ikizlik) eki olarak kabul edilmektedir" (Gülsevin, 2011: 8). Bu ek metinde bir kelimede tespit edilmiştir:

diz 15a/13

göz 15b/11

yüz 5a/1

2.3.1.2. İyelik ekleri

Teklik birinci şahıs: +m

ayaġumı 6b/9

göŋlüm 5a/5

şuçum 4b/11

yüzügüm 13b/10

Teklik ikinci şahıs: +ŋ

baġruŋ 23b/11

ivüŋ 17a/1

ḳızuŋı 26a/6

sözüŋ 14b/3

Teklik üçüncü şahıs: +ı, +i, +sı, +si

aḳçesi 29b/4

başı 11a/1

gözi 2a/9

ḳomşısı 25a/13

Çokluk birinci şahıs: +muz, +müz

dilegümüz 7b/4

düşmānumuz 11b/10

ḳamumuz 15a/5

yüzümüzi 11a/11

Çokluk ikinci şahıs: +ŋuz, +ŋüz

etmekünüz 13a/7

gövdeŋüzi 17b/1

ḳanuŋuzı 17b/1

ḳarnuŋuz 21a/5

Çokluk üçüncü şahıs: +ları, +leri

baylarınuŋ 29b/5

gögüllerini 7b/5
ķollarında 10b/11
südleri 13a/5

2.3.1.2.1. İyelik eki yığılması

"Türk dilinde, bazen 3. kişi iyelik eki almış kelimelerde bu ekin fonksiyonu kaybolur ve kelime kalıplaşarak taban hâline gelir. Bu durumlarda, kelimenin üstüne tekrar bir 3. teklik kişi iyelik eki geldiği görülür" (Gülsevin, 2011: 15). Metinde bu duruma örnek olarak bir sözcük tespit edilmiştir:
bir+i+si 5a/5

2.3.1.3. İsim tamlaması

"Bir ad başka bir adla ilgi durumu eki alarak veya almadan bir anlam bağı oluşturduğunda ad tamlaması dediğimiz kelime grubu ortaya çıkar" (Korkmaz, 2007: 270).

Belirtili isim tamlaması:

"Belirli isim tamlaması, bir mülkiyet, nisbet ve aidiyet ifade eder. Bu tamlamada ilk isim ilgi (genitif) hâli eki, ikincisi ise iyelik eki alır" (Özkan, 2000: 112). Metinde tespit ettiğimiz belirtili isim tamlaması örnekleri şunlardır:
anasınuŋ ayağın 4a/8
anuŋ dirligi 6a/5
ḫatunuŋ odasına 7a/12
oğlanuŋ elin 6a/1

Belirtisiz isim tamlaması:

"Belirsiz isim tamlamalarında belli bir aidiyet anlamı yoktur. İlgi eki taşımayan isim genellikle ikinci ismin nev'ini, cinsini, çeşidini bildirir" (Özkan, 2000: 113). Özkan (2000: 113), bazı tamlamalarda ilk ismin ilgi hâli eki almadığı hâlde manaca belirli olduğunu belirtir ve bu şekildeki isim tamlamalarını "eksiz belirli isim tamlaması" olarak adlandırır. Metinde tespit ettiğimiz belirtisiz isim tamlaması örnekleri şunlardır:

dīn kayġusın 12a/6

māl ıssı 15a/3

meydān ortasında 17b/6

oġlan anası 8a/3

2.3.1.4. Aitlik eki

gökdeki 8a/4

göŋlindeki 2b/8

içindeki 13a/2

ḳarnındaki 2a/11

2.3.1.5. Hâl (durum) ekleri

"İsim işletme ekleri içinde kapsamı en geniş, çeşidi en fazla olan ekler durum ekleridir. İsim kök ya da gövde hâlinde başka kelimelerle ilişki kurabilmek dilin işleyişini sağlayabilmek için durum eklerini kullanırlar" (Şahin, 2011: 51). Gülsevin ve Boz (2010: 50), cümledeki hâl eklerinin gerçek fonksiyonu ile anlaşılmadığı takdirde o cümlenin yanlış anlaşılacağını ve yalnızca bıraktığı eserle takip edilebilen Eski Anadolu Türkçesi gibi tarihi bir lehçedeki hâl eklerinin bütün fonksiyonları ve kullanılışları ile tespitinin bu bakımdan önemli olduğunu belirtir.[24]

2.3.1.5.1. Yalın hâl

Yalın hâl ismin çekim eki almamış biçimidir. Metinde tespit ettiğimiz yalın hâl örneklerinden bazıları şunlardır:

bayġuş 22b/7

etmek 14a/7

ḳapu 11a/4

ḳuş 8a/5

2.3.1.5.2. İlgi hâli eki

24Hâl eklerinin Eski Anadolu Türkçesindeki kullanılışları ve fonksiyonlarıyla ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Gürer Gülsevin, *Eski Anadolu Türkçesinde İsim Hâl Eklerinin Fonksiyonları ve Kullanılışları*, İnönü üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili Eğitimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Malatya 1987, VII+193 s.

Bu hâl eki eklendiği isimle sonraki ismi bir araya getirerek tamlama oluşturur. “Ekin ünlüsü dar yuvarlaktır, ‘dudak uyumu’na uymaz” (Gülsevin, 2011: 25). Bu ek metinde “-uŋ, -üŋ, -nuŋ, -nüŋ” şeklinde kullanılmıştır:

dertlülerüŋ derdi 21b/5
kişinüŋ ḳardaşı 20b/2
Muṣṭafā̃nuŋ yüzi 18b/13
yoluŋ ortasına 15a/7

2.3.1.5.3. Yükleme hâli eki

Ergin, bu ekin Eski Türkçede isimlerden sonra +g, +ġ, iyelik ekli kelimelerden sonra +n, zamirlerden sonra +nı, +ni olmak üzere üç şekilde kullanıldığını, ünsüzle biten kelimelere gelen +g, +ġ ekinin zamanla önündeki yardımcı ünlüyü de bünyesine kattığını ve +ıġ, +ig, +uġ, +üg şekline dönüştüğünü, Batı Türkçesinde sondaki g, ġ’lerin düştüğünü ve bu ekin hem +ı, +i şekline dönüştüğünü hem de kullanım sahasını genişlettiğini belirtir (Ergin, 2005: 232). Metinde tespit ettiğimiz yükleme hâli ekleri şunlardır:

+ı, +i:
başı 9a/6
diŋleyeni 29b/11
elini 25b/5
seni 26a/2
yazanı 18b/8

+n:
elin 6a/1
ḳılıcın 5b/12

+nı, +ni:
anı 11b/3
sergüzeştni 4a/11

2.3.1.5.4. Yaklaşma hâli eki

Yaklaşma hâli eki +a, +e'dir. Boz (2007: 69), bu biçimin Eski Türkçedeki (/K/>) /G/ seslerinin süreklileşmesi ve yutulması sonucunda oluştuğunu ve çok az sayıda görülen +ġa, +ge biçimbiriminin ise Eski Anadolu Türkçesi için ayırt edici bir özellik olmadığını belirtir. Metinde tespit ettiğimiz yaklaşma hâli eki örneklerinden bazıları şunlardır:

bir araya 21b/13
çenge 23b/13
ive 28a/1
söze 18b/11
Taŋrıya 29a/3
yüzine 5a/8

2.3.1.5.5. Bulunma hâli eki

Bu hâl eki Türkçenin her döneminde "+de, +da, +te, +ta" şeklindedir. Eski Anadolu Türkçesinde ekin yalnızca "+de, +da" şekli kullanılmıştır. Metinde tespit ettiğimiz bulunma hâli eki örneklerinden bazıları şunlardır:

düşde 28b/1
gicelerde 3a/4
gökde 9b/8
içinde 7b/4
ḳatında 14b/7
yüzükde 17a/3

Metindeki bazı örneklerde bulunma hâli eki, ayrılma hâli fonksiyonunda kullanılmıştır:

Gör ḳalur mı ẕerre *cānuŋda* eṣer 30b/13
Ṣormaduŋ bu *miskīnde* aḥvālini 16a/7

2.3.1.5.6. Ayrılma hâli eki

“Bu hâl ismin kendisinden uzaklaşma ifade eden fiillerle münasebetini gösteren hâlidir” (Ergin, 2005: 228). Metinde tespit ettiğimiz ayrılma hâli eki örneklerinden bazıları şunlardır:

acılardan 18a/8

ıraḳdan 32b/3

işden 29b/8

odından 20a/3

yirinden 14a/8

yüzükden 15b/11

2.3.1.5.7. Eşitlik hâli eki

“Eşitlik durumu, eklendiği fiil veya cümlenin başka bir ögesi arasında karşılaştırmaya dayanan birbirinden farklı niteliklerde eşitlik ilişkisi kurma durumudur” (Korkmaz, 2007: 324). Metinde tespit ettiğimiz eşitlik hâli eki örneklerinden bazıları şunlardır:

aġrınca 13a/11

ardınca 32b/7

bunca 14a/2

ḫaḳḳınca 22b/7

nice 24a/13

öŋince 13a/12

2.3.1.5.8. Vasıta hâli eki

“Vasıta hâli ekleri -ıla, -ile; -la, -le ve –n’dir. Bağlama edatı ıla, ile ve bunun ekleşmiş biçimi olan –la, -le’nin kullanılışında bu günkünden farklı bir durum yoktur” (Özkan: 2000, 117). Metinde tespit ettiğimiz vasıta hâli ekleri şunlardır:

birle:

Risālet *birle* Nūḥuŋ daʿvetiçün 2a/6.

+la, +le:

eliyle 27b/7

ḥaḳla 9b/8
ḳanāʿatla 13a/8
nūrla 13b/13

+ıla, +ile:
ad-ile 4a/3
kemend-ile 10b/11
ṭuzaġ-ıla 21b/9
yaş-ıla 20b/9

+n: Bu ek metnimizde "instrumental eki -n'yi ihtiva eden birleşik edatlardan teşbih bildiren –cılayın edatı"nı almış olan *bizcileyin* 26b/11 sözcüğünde tespit edilmiştir (Timurtaş, 2005: 92).

2.3.1.5.9. Yön gösterme hâli eki

Gabain'in (2007: 65) de belirttiği gibi yön gösterme hâli eki Eski Türkçede +ġaru, +gerü nadiren de +ḳaru, +kerü'dür. Bu ek Eski Anadolu Türkçesinde "yön ekleri -ra, -re; -aru, -erü ve -ru, -rü" biçimlerinde kullanılmıştır (Özkan, 2000: 117). Metinde tespit ettiğimiz yön gösterme hâli ekleri şunlardır:

+aru, +erü:
dışaruya 32b/5
içerü 9a/6
ilerü 19a/12

+ra, +re:
içre 4b/6
ṭaşraya 7b/6

2.3.1.6. İsimden isim yapma ekleri

+an : Çokluk işlevindedir. Kalıplaşmış örneklerde bulunur. Metinde bir örneği tespit edilmiştir:

oġlan 4a/9

+ek: Organ isimleri yapar.
yürek 20b/2

+cı, +ci: Çoğunlukla meslek adları yapan bu ek, bir işi adet hâline getiren kişi adları da yapar.
daʿvācı 10a/3
demürci 17a/8

+cuġaz, +cügez: Küçültme ekidir.
ivcügeze 13a/1

+cuḳ, +cük: Küçültme ekidir.
ḳuzıcuḳ 20a/9

+de, +da: Bulunma hâli eki olan bu ek, yapım eki olarak da kullanılarak zaman zarfı yapar.
günde 11a/11

+daş, +deş: Beraberlik bildiren isimler yapar.
kardaş 20a/13
ḳarındaş 28b/12
yoldaş 20a/6

+di: Tek örnekte kalıplaşmış hâlde bulunur. Zaman zarfı yapar.
imdi 13a/13, 6b/12, 8a/3.

+dü: Yansıma sözcüklere gelerek yeni isimler türetir.
iŋildü 23b/13

+ıl, +il: Renk adlarına eklenir.

ḳızıl 15a/8
yeşil 31a/9

+ın, +un: Eklendiği isimleri zarf yapar.
uzun 23a/12
yaḳında 13b/3.

+ḳı, +ki: İlgi ekidir.
gökdeki 8a/4
göŋlindeki 2b/8
içindeki 13a/2
ḳanḳı 7b/12
ḳarnındaki 2a/11

+leyin: İsimlere gelerek zarf yapar.
bizcileyin 26b/11

+lıḳ, +lik, +luḳ, +lük: En işlek isimden isim yapma eklerinden biridir.
cāẕūluḳlar 19b/8
dünyālıḳ 25b/5
ṭanuḳluḳ 15a/6
uġrılıḳ 15a/1

+lu, +lü: İsimlerden sıfat yapar.
dertlü 20b/7
eksüklü 8a/8
gizlü 1b/5
ḳayġulu 12b/10
ṭatlu 5a/12

+mış, +miş: "Altı ve yedi sayı isimleri üzerinde kalıplaşmış olarak görülür. Çok eskiden 'on' anlamını taşıyordu" (Gülsevin, 2011: 118).

yitmiş 24a/6

+ıncı, +inci: Sayılara gelerek sıralama sayı sıfatları türetir.
sekizinci 11a/2

+ndü: Gülsevin, bu ekin 'iki' sayı ismine eklenerek vakit bildiren yeni bir isim yaptığını belirtmiştir (Gülsevin, 2011: 118).
ikindüye 20b/13

+sul: Yalnızca bir örneği olan bu ek, eklendiği kelimeyi sıfat yapmıştır.
yoḫsul 16b/8

+suz, +süz: Eklendiği kelimeyi yokluk bildiren sıfat yapar.
anasuz 20b/4
dibsüz 10b/7
imānsuz 5b/8
ivsüz 26b/10
öksüz 21a/6

+vaş: "Aslında 'baş' kelimesi olduğu, kelimenin başındaki b sesinin sızıcılaşarak v'ye dönüştüğü düşünülmektedir. Yani, bu şekil, gerçekte bir ek olmayıp, 'ekleşmiş' müstakil bir 'kelime'dir" (Gülsevin, 2011: 119).
ḳarāvaş 28a/11

2.3.1.7. Fiilden isim yapma ekleri

-g:
baġlu 19b/3

-ġu, gü, -ḳu:
ḳayġu 18b/4
sevgülü 20a/1
uyḳu 23a/12

-ġun :

azġun 29b/2

-üm :

ölümi 5b/6

-un, -ün

ṣatun 4a/1

tütün 11a/7

-ḳ, -k:

dilek 28b/2

ṭanuḳ 16a/11

yataḳ 24b/7

-ma, -me:

baḳmaġa 3b/6

görmesine 28a/9

-maḳ, -mek:

ağlamaḳdan 11a/8

gitmek 27b/12

ölmek 27a/2

ṣatmaġa 27a/10

varmaḳ-durur 3b/3

-maz:

yaramaz 4b/5

-u :

ḳorḳu 23a/12

ṭapu 29a/1
ṭolu 24b/9

2.3.2. Sıfat

2.3.2.1. Niteleme sıfatları

"Varlıkları niteleyen, yani onların nasıl olduklarını gösteren sıfatlara niteleme sıfatları denir" (Ediskun, 2010: 133). Metinde tespit ettiğimiz niteleme sıfatları örnekleri şunlardır:

büyük dermān 14a/3
görklü yüzi 11a/6
ḳara gicelerde 3a/4
ḳızıl ḳan 15a/8
ṭatlu sözin 27b/5
ulu kürek 17a/9
yavuz ad 11b/7
yeşil kemer 31a/10

2.3.2.2. Belirtme sıfatları

"Varlıkları işaret, sayı, belirsizlik, soru yoluyla belirten sıfatlara belirtme sıfatları denir" (Ediskun, 2010: 133). Metinde tespit ettiğimiz belirtme sıfatları örnekleri şunlardır:

2.3.2.2.1. Sayı sıfatları

beş yüz ḳulaç 10b/8
biŋ yıl 12a/6
bir kiçisi 13a/3
iki gün 13a/1
sekizinci günde 11a/2
üç kişi 25b/6

2.3.2.2.2. İşaret sıfatları

Bu:
bu yüzük 15a/2
bu gice 28b/2

İşbu:

işbu sarāya 11b/11
işbu yola 27a/1

Ol:
ol oġlanı 4a/9
ol cühūd 28b/4

Şol:
şol sāʿat 8a/12
şol yüzüŋe 5a/1

2.3.2.2.3. Soru sıfatları

Ḳanḳı:
ḳanḳı ana 7b/12

Ne:
ne ḥāl 31b/3
ne ẓulm 24a/1

2.3.2.2.4. Belirsizlik sıfatları

Bir:
bir gün 30a/2
bir söz 26a/3

Çok:
çoḳ cefā 20a/7
çoḳ şikāyet 22b/9.

Her:
her bir ḳıymetlü ṭaş 15a/2
her seḥer 23a/10
her zamān 31b/7

Nice:

nice işüm 15a/4

nice müddet 24a/13

Hīç:

hīç birisi 5a/5

2.3.2.2.5. Sıfat-fiiller

"Sıfat-fiil fiilin zamana bağlı olarak kavramını sıfatlaştıran bir şeklidir. Zaman anlatımı taşımaları yönünden ad-fiillerden ayrılırlar" (Banguoğlu, 2011: 422). Metinde tespit ettiğimiz sıfat-fiil ekleri şunlardır:

-an, -en:

diŋleyeni 18b/8

gelen 17b/7

ḳılan 21b/5

oḳıyanı 25a/4

olmayanuŋ 20b/1

yazanı 23b/7

-duḳ, -dük:

birdügi 16a/3

didügüme 28a/11

içdügi 20a/5

itdügi 2a/10

ḳılduġıdur 16a/10

umduġum 3b/1

-maz:

yaramaz bir düş 4b/5

-mış:

Bir *kesilmiş* baş-durur söyler dili 9a/8

Ol *ṣoġulmış* göz ol dem açılur 15b/11

-ur:

Uyur dīvi öldürmegil sen yā velī 11b/6

2.3.3. Zamir

"İsimlerin yerini tutan, kişileri ve nesneleri temsil veya işaret yoluyla karşılayan kelimelerdir" (Vural ve Böler, 2011: 211). Metinde tespit ettiğimiz zamirleri aşağıdaki başlıklar altında örneklendirdik.

2.3.3.1. Şahıs zamirleri

Teklik birinci şahıs zamiri: Ben

ʿAli eydür yā resūl *ben* durayum 19a/10

Ben żaʿīfüŋ ḥāline sensin ʿAlīm 21b/7

Dīnüŋi terk it ḳızuŋı *baŋa* vir 26a/6

Yā *ben* ölem yā dīvüŋ başın kesem 10a/7

Teklik ikinci şahıs zamiri: Sen

Cühūd eydür dirligüŋ nedür *senüŋ* 25b/11

El ayaġı *sen* bāġışla bunlara 8a/8

Her kim ol bunda *seni* ḥaḳ bilmedi 20a/4

Ḳamu dertlülerüŋ dermanı *sensin* 1b/4

Teklik üçüncü şahıs zamiri: A, Ol

Anuŋ bu oġlāncuġı ḳalmış-idi 4a/6

Pādişāh anlara *andan* süd virür 13a/3

Pes *oldur* miskīnlerüŋ duraġı 24b/13

Yüzügi çıḳaruben virdi *aŋa* 13a/10

Çokluk birinci şahıs zamiri: Biz

Anlar eydür ʿAlīye *biz* nidelüm 12a/12
Bizüm ḥālümüzi ḥoş sen bilürsin 3a/13
İvümüz[den] *bizi* maḥrum eyleye 19b/9
Var kömür *bize* getür biş altı yük 17a/8

Çokluk ikinci şahıs zamiri: Siz
Dīv elinden *sizi* ḳurtaram didi 11a/13
Siz ʿayıplamaŋ benüm giç geldügim 21b/11
Size bir söz diyem bi'llāh dutuŋ 27a/4
Yüzügi *siz* aluŋuz şalun ḳora 17a/11

Çokluk üçüncü şahıs zamiri: Anlar
Anlar eydür kim Muḥammed geldi bize 11a/12
Bilinmez *anlaruŋ* pīri durağı 24b/10
Çünki *anlar* işidicek bu sözi 21a/10
Varayum ben *anları* emzüreyüm 20b/8

2.3.3.2. İşaret zamirleri

Metinde tespit ettiğimiz işaret zamirleri "bu/bular/bunlar, ol"dur.

Bu/bular/bunlar:
Ağırınca etmege *bunı* ṣatam 13b/1
Anasından *bular* yüz görmez idi 5b/13
Bunda mı aldı ol dīv laʿneti 10b/5
Bunlar eydür nemüz eksük ṣatalum 20b/12
Hem üleşdürdi *bulara* dev mālını 12a/10
Kim durur kim *bunlara* bāṭıl diye 19a/7

Ol: "Şahıs zamiri ol ile işaret zamiri ol arasında hiçbir fark yoktur" (Özkan, 2000: 122). Metinde tespit ettiğimiz "ol" işaret zamiri örneklerinden bazıları şunlardır:
İşbu yolda *ol* daḫı ṣabr ide mi 26b/11
Ol baŋa ayruḳ şefāʿat etmedi 15b/12

Ol Ḥasan ile Ḥüseyine oldı ḫaber 6b/12

2.3.3.3. Dönüşlülük zamirleri

Kendü:

Anası da *kendüsin* oda yaḳar 7b/8

Ol yüzügi bildi *kendü* birdügi 16a/3

Şöyle heybetlü ʿAlī kim *kendüdür* 16b/3

Kendüz:

Babasına söyledi ḳız *kendüzi* 26b/13

Cümlesi dışarda gördi *kendüzin* 12b/1

Ḳaṣd ḳıldı öldüre *kendüzini* 5a/11

Kendüzinüŋ ḥāline aġlar idi 15a/9

Öz:

Öz ḳulın gör nice ḳalmışdur ʿazīz 30b/6

Virmesün zaḥmet *özine* ol velī 9b/4

Yine *öz özine* eydür yā ʿAlī 11b/6

2.3.3.4. Belirsizlik zamirleri

Biri:

Biri yudı *bir[i]* ṣu ḳodı revān 31a/9

Birisinde tāc-ı yāḳūt daḫı 31a/11

Ol cühūdlardan *biri* aldı ele 17b/10

Yüzügi ben işledüm dir ol *biri* 15a/4

Hīç biri:

Dilemez göŋlüm benüm *hīç birisi* 5a/5

Her biri:

Her biri anda ṭanuḳluḳ virdiler 15a/6

Her birisi bir yaŋadan baḳdılar 6b/7

Her birisi ṣanasın bir māhrū 30a/7

Cümle:

Cümlesi dışarda gördi kendüzin 12b/1

Cümlesi ḳanad ḳanada urdılar 8a/9

Rüsvāy oluben utandı *cümlesi* 18a/4

Kimse:

Ḳılmaz idi *kimse* ile ḳīl [u] ḳal 31b/10

Kimse beni yirümden ayırmaya 9b/6

Kimsenüŋ ġıybetini dimez idi 4a/4

Şehr ḫalḳından *kimse* ḳılmadı murād 27b/9

Ḳamu:

Biz yidi ṭanuḳ *ḳamumuz* aḳ ṣaḳal 15a/5

Ḳamusı daʿvā ḳılup gelür ise 9b/5

Ḳamusı tekbīr ṣalavāt virdiler 8b/4

Her kim:

Her kim imdi bunda ḥaḳ bilür seni 20a/3

Her kim ol bu dünyāda yoḫsulluġa 25a/8

Her kim olmışdur Muḥammed ümmeti 18b/12

Yola *her kim* gelmeye boyun uram 16a/13

2.3.3.5. Soru zamirleri

Kim:

Kim bizüm dīnümüze bāṭıl didi 19a/6

Kim getürdi seni işbu sarāya 11b/11

Kim ivüŋ deldi uġrılıḳ eyledi 17a/1

Kim neden ʿāṣī olmışam saŋa 4b/10

Ne:

Gör *ne* gelür ol oğlan başına 4a/12
Ḫatun eydür *ne* gerek-ise ḳıluŋ 6b/3
Yir olursam kim bilür kim *ne* gele 32b/10

2.3.4. Zarf

"Zarflar, zaman hâl ve miktar isimleridir. Tek başına sıfat olmadığı gibi tek başına zarf da yoktur. Zarflar fiilleri niteleyen, tavsif eden kelimelerdir" (Şahin, 2011: 61). Metinde tespit ettiğimiz zarfları aşağıdaki başlıklar altında örneklendirdik.

2.3.4.1. Hâl (Durum) zarfları

Eyle bil anlar degüldür ümmetüm 29b/7
Ki olur kim Düldülden *ḳatı* gider 10b/1
Nefesi *tütün gibi şöyle* çıḳar 11b/2
Ümmet olan yola *böyle* vardılar 29a/13
Yine ṣordı ol Süleymān nebī 23a/4

2.3.4.2. Zaman zarfları

Ağlayasın *dün [ü] gün* gülmeyesin 7b/2
Allāh adın *evvelā* yād idelüm 12b/10
Bugün üstādum ḳātına varmazam 4b/4
Çünki oğlānı *bu dem* getürdiler 6b/6
İmtiḥān eyler evlādı *her zamān* 31b/7
İşid *imdi* ol pādişāh ne ḳıla 8a/3
Ḳararuŋ yoḳ *gice gündüz* dönersin 23b/12
ʿ Aḳlumı diremezüm *andan beri* 5a/2
Sokaklarda yaturdum *nice müddet* 24a/13
Şimdi irdi baŋa bu geyik daḫı 20b/3
Şimdiden girü anasuz ḳalduŋuz 21a/6

2.3.4.3. Yer-Yön zarfları

Gelsün *ilerü* otursun bigüŋüz 19a/12
Girü döndüm ana gözüŋe 5a/1

Gördi *ḳarşudan* bir atlu gelür 19a/3
Ḳanda kim söyler işüm sözüm giçer 17a/5
Ḳanı Ḫüsrev *ḳanı* Kisrā *ḳanı* Sām 24b/10
Ḳapuʿı ḳopardı girdi *içerü* 11a/4
Ol ḳızıl ḳan *içre* çün yatmış-ıdı 15a/8

2.3.4.4. Miktar zarfları

Ana eydür ey oġul çoḳ söyleme 5a/3
Dirliginden *pek* severdi ölümin 29b/13
Ẕerre miḳdār hīç yirümden ayırmaya 9b/6

2.3.4.5. Zarf-fiiller

"Fiilleri başka fiillere bağlama üzere zarflaştıran eklerdir. Aslen zarf-fiil eki olan şekiller bulunduğu gibi, başka eklerin bir araya gelmesi ile zarf-fiil fonksiyonunu üstlenen yapılar da vardır (-dUk+dA gibi)" (Gülsevin, 2011: 125). Metinde tespit ettiğimiz zarf-fiil örnekleri şunlardır:

-a, -e, -u, -ü:
baḳa gördi 32a/6
diyü 18b/11
dura gelür 11b/9
ola bilmezsin 23b/1
seke seke 21a/2
sepe sepe 21a/2
uma geldüm 5b/7

-icek:
düşicek 24a/11
göricek 19b/4
işidicek 19b/7

-ınca:

doyınca 30b/8

-ken:

kāfir iken 22a/2

ṭurur iken 4b/7

uyurken 11b/9

-up, -üp:

alup 8a/6

azup 12b/13

çiküp 17b/7

diyüp 7a/12

görüp 5b/4

irişüp 24a/10

kesüp 14b/13

ḳoyup 5b/11

olup 14a/3

sönüp 8a/10

südlenüp 20a/10

sürüp 12b/13

varup 13b/1

-uban, üben:

biçüben 24b/2

çaġıruban 6b/8

derneşüben 24a/7

dirüben 26b/2

diyüben 7a/2

dönüben 24a/2

eyleyüben 8b/2

gelüben 19a/4

gidüben 14a/9

görüben 4b/5

sevinüben 13b/2

2.3.5. Edat

"Edatlar tek başlarına manaları olmayıp, ancak cümledeki diger kelime ve kelime grupları arasında çeşitli münasebetler kurmağa yarayan alet sözleridir, vasıtalardır" (Hacıeminoğlu, 1971: V).

2.3.5.1. Son çekim edatları

"İsimlerden sonra gelerek, bağlı olduğu isimle cümlenin diğer unsurları arasında zaman, mekân, cihet, tarz, benzerlik, başkalık vb. gibi bakımlardan çeşitli ilgiler

kuran kelimelere çekim edatı diyoruz" (Hacıeminoğlu, 1971: 1). Metinde tespit ettiğimiz son çekim edatları şunlardır:

Berü, Beri:

ʿAḳlumı diremezüm andan *beri* 5a/2

Bunca yıldan *berü* gözi ṣolmışdı 14a/2

Dek:

Ḳavli ikindüye *dek* aldılar 20b/13

Ḳırḳ güne *dek* ben oruç dutam 5a/6

Ol oduŋ ortasına *dek* itdiler 6b/6

Degin:

Aṭlaruŋ mescide *degin* sür[d]iler 19a/4

Ṣubḥa *degin* uyımaz nevḥa ḳılur 22b/1

Ṣubḥa *degin* uyumazsın gelüp cūşa 22b/8

Gibi:

Ḳan bulaşmış ay *gibi* ṣol yüzüŋe 5a/1

Nefesi tütün *gibi* şöyle çıḳar 11b/2

Yā Muḥammed dīni *gibi* ḳande var 26b/6

İçün:

Dolab *içün* düzetdiler budaġı 24b/2

Dünyā *içün* dīnüŋi terk itmegil 26b/5

Oġlan *içün* Muṣṭafā yandı ḳatı 6a/4

İle:

Düldül *ile* ol kesük baş çoḳ aġladı 10b/9

Ḳarşu çıḳdı ʿAli *ile* görüşür 12b/3

Muṣṭafā dört yār *ile* ṭurur gelür 5b/2

Tek:

Ditreşür gül yapraġı *tek* tenleri 30a/6

Sikender *tek* cihānda ḳāf ḳāf 24b/8

2.3.6. Bağlaçlar

"Eş görevde veya eşdeğerde birbiriyle ilgili kelimeleri, kelime gruplarını, cümleleri bağlayan ve bunların birbirleriyle bazen anlam bakımından bazen de şekil bakımından bağlantı kuran anlamlı ve görevli dil birliklerine bağlaç denir" (Yavuz, 2010: 10). Metinde tespit ettiğimiz bağlaçlar şunlardır:

Bārī:

Bārī gelüŋ yüzinizi göreyüm 21a/5

Yıḫ bu mescidi *bārī* öldür beni 32a/8

Bile:

Girdi oġlan anası oda *bile* 8a/3

Gördi ol şehrüŋ ḳamu ḫalḳı *bile* 14b/9

Çü:

Ḳızını virdi *çü* dellāl eline 27b/7

Çün:

Çün namāz vaḳti oldı oġlan ṭuymadı 4b/1

Çün Süleymān kerkese emr eyledi 22b/2

Çün tecellī eyledi nūr-ı İlāh 31a/1

Ḥelāl eyle *çün* imānsuz olmayayın 5b/8

Çünki:

ʿ Āciz olup *çünki* ol bī-çāreler 28b/8

Çünki anuŋ duzaġına düşdi cānum 15b/13

Çünki oġlānı bu dem getürdiler 6b/6

Çünki işitdi yigit ḳızuŋ sözin 28b/11

Daḫı:

Daḫı biŋ bir ṣıfātuŋ ḥürmetiçün 1b/10

İkisi *daḫı* baŋa ḫūb yār idi 9b/13

Ḳırḳ[ı] *daḫı* Müselmān oldılar 22a/1

Ol ṭanuḳlar *daḫı* ḳarşu söyledi 15a/1

Eger:

Eger ni ḫalḳuŋ başuma and içer 17a/5

Egerçi:

Ḥāżır ʿālem olur *egerçi* cümle dura 17a/11

Hem:

Hem bu sözden maʿnī ḥikmet anlaġıl 4a/11

Hem İbrāhīm Ḫalīlüŋ ḥürmetiçün 2a/6

Hem ʿİsā ile namāz ḳılur idüm 9b/11

İllā:

Atlu *illā* ḳatı heybetlü gelür 19a/3

İvsüz *illā* nola ḥāli ḳızuŋ 26b/10

Yardım eylegil sen *illā* ṭoġrıya 16b/11

Kim:

Gelmedüm *kim* ben saŋa güç eyleyem 6a/13

Hem ṣuçum nedür *kim* anuŋla bileyim 4b/11

Ol oġlan kim beŋzer-idi güneşe 6a/2

Vay aŋa *kim* ata ana göŋlin yıḳa 8b/8

Ḳaçan:

Didi *ḳaçan* bir şehre varasın 13a/11

Ḳaçan kim:

Ḳaçan kim çıḳarur dünyā evinden 3b/8

Vü:

İçerü girdi vü dökdi yaşını 9a/6

Öterdi ṭūṭī *vü* ḳumri *vü* dürrāc 24a/8

Raḥmetüŋ deryā *vü* iḥsānuŋ ḳadīm 18a/10

U, Ü:

Aġlayasın dün *ü* gün gülmeyesin 6a/8

Cān *u* dil doymaz-ıdı baḳışına 25b/3

Ḳuluŋ nāz *u* niyāzuŋ sen bilürsin 1b/5

Yoḳsa:

Üşündüŋüz *yoḳsa* ḳonuḳ çoḳ mıdur 13a/7

Yoḳsa Ḥaḳ mülki içinde durma git 25a/9

Yoḳsa kim açlıġ-ıla siz ḳırıluŋ 26a/10

Zīrā:

Zīrā anuŋ dirligi eri idi 6a/5

Zīrā kim:

Zīrā kim senden olur derde devā 18a/11

2.3.7. Ünlem

Hacıeminoğlu (1971: 293), ünlemlerin takdir, temenni, dua, hayret, teessür, pişmanlık, vb. duyguları ifade ettiğini; menşe ve yapı bakımından tabiat seslerini taklit suretiyle veya hislerin yorumlanarak ses şeklinde terennümü neticesinde meydana geldiğini ve bu bakımdan bir kısmının bütün dillerde müşterek olduğunu belirttikten sonra manalı dil birliklerinin kalıplaşmak suretiyle teşkil ettikleri müstesna örnekleri olduğunu da söyler. Metinde tespit ettiğimiz ünlemler şunlardır:

Ah:

Ah ider göge çıḳar tütüni 11a/7

Ah ider yire ḳor göge baḳar 15a/10

Ah ḳıldı ol bī-çāre aġladı 15b/2

Haḳ bilür kim bir kez ben *ah* eyleyem 6a/11

Pes:

Ol ḳız eydür *pes* diŋle ne ḳılalum 27a/12

Pes ḫarābe teʿālā sırrıdur 23a/8

Pes oldur miskīnlerüŋ durağı 24b/13

Pes Süleymān bayġuşa eydür baŋa 23a/10

Yā:

Raḥmetüŋle *yā* İlāhī ḳıl ġani 25a/4

Resūl eydür *yā* ʿAlī varma aŋa 10a/9

Uyur dīvi öldürmegil sen *yā* velī 11b/6

Yā Muḥammed sen şefāʿat ḳıl didi 10a/1

Ey:

Eytdi *ey* miskīn saŋa işbu belā 15b/1

Ol ʿAlīden bir ḫaber virem *ey* yār 12b/12

Resūl eydür *ey* āḫiret ḫatunı 6a/12

Vay:

Vay aŋa kim ata ana göŋlüŋ yıḳar 5a/9

Vay aŋa kim ḳuzısından ayrıla 21a/1

2.3.8. Fiil

"Fiiller hareket, oluş ve tavır bildiren sözlerdir. Birbirinden farklı olduğu tespit edilen isimler ve fiiller, Türk dilinin kendine has yapısı sayesinde, birbirine dayanan, birbirinden doğan iç-içe kelimelerdir. " (Hacıeminoğlu, 1992: 14).

"Fiiller kök ve gövde durumunda iken adlarla ilişkiye girmezler. Bu karşılıklı ilişki fiillerin çekime girmeleri ile sağlanır ve fiiller böyle şekillenebilir" (Korkmaz, 2013: 527). "Türkçede ve dünyanın pek çok dilinde yapma sözcükleri olan fiiler, çekimlerde 'kip, görünüş, kişi' kategorilerinde belirlenir" (Eker, 2005: 401).

2.3.8.1. Şahıs ekleri

Zamir kökenli şahıs ekleri

Teklik birinci şahıs: -am, -em, -ım, -im

Teklik ikinci şahıs: -sın, -sin, -sun, -sün

Teklik üçüncü şahıs: Şahıs eki kullanılmamıştır. Bazen şekil ve zaman ekinden sonra -dur, -dür eki veya bu ekin tam şekli olan "durur" gelir.

Çokluk birinci şahıs: -ız, -iz, -uz, -üz, -vuz, -vüz

Çokluk ikinci şahıs: -sız, -siz

Çokluk üçüncü şahıs: -lar, -ler

İyelik kökenli şahıs ekleri

Teklik birinci şahıs: -m

Teklik ikinci şahıs: -ŋ

Teklik üçüncü şahıs: Şahıs eki kullanılmamıştır.

Çokluk birinci şahıs: -k, -ķ

Çokluk ikinci şahıs: -ŋuz, -ŋüz

Çokluk üçüncü şahıs: -lar, -ler

2.3.8.2. Fiil çekimi

2.3.8.2.1. Bildirme kipleri

2.3.8.2.1.1. Bilinen geçmiş zaman

Teklik birinci şahıs:

buldum 14b/13

ķıldum 16a/11

ṭurdum 5a/2

Teklik ikinci şahıs:

alduŋ 30b/7
geldüŋ 11b/11
ḳılduŋ 16a/6
uġraduŋ 15b/1

Teklik üçüncü şahıs:
baḳdı 10b/8
geldi 5a/10
gördi 29a/6
ṣaldı 17b/10

Çokluk birinci şahıs:
eyledük 16b/5
geldük 3b/10
olduḳ 25b/13
eyledük 16b/5

Çokluk ikinci şahıs:
ḳalduŋuz 21a/6
üşündüŋüz 13a/7

Çokluk üçüncü şahıs:
aldılar 5a/13
aṣdılar 6a/1
girdiler 7a/12
itdiler 6b/6

Bilinen geçmiş zamanın olumsuzu:
dimedüm 12a/6
ḳalmadı 24a/11
olmadum 23b/4
ṣormaduŋ 16a/7

2.3.8.2.1.2. Öğrenilen geçmiş zaman

Teklik birinci şahıs:

gelmişem 6a/13

ḳılmışam 7b/11

olmışam 4b/10

Teklik ikinci şahıs:

düzünmişsin 23b/13

Teklik üçüncü şahıs:

ḳılmış 12b/12

olmış 9a/7

oturmış 14b/9

uġradupdur 32b/13

Çokluk birinci şahıs:

dutmışuz 19b/10

yatmışuz 19b/10

Çokluk üçüncü şahıs:

bağlamışlar 19b/2

yanmışlar 3a/5

Öğrenilen geçmiş zamanın olumsuzu:

girmemişdür 18a/2

2.3.8.2.1.3. Geniş zaman

Teklik birinci şahıs:

buluşuram 9b/8

dutaram 14b/2

ḳoram 11b/13

ḳurtaram 11a/13

Teklik ikinci şahıs:

bilürsin 1b/5

ötersin 23a/10

ṣorarsın 22b/10

yaḳarsın 4b/6

Teklik üçüncü şahıs:

gelür 5b/2

görür 13b/4

ḳılur 5b/3

olur 14a/4

Çokluk birinci şahıs:

giçinürüz 13a/8

giderüz 28a/5

Çokluk ikinci şahıs:

dilersiz 29b/10

Çokluk üçüncü şahıs:

bilişürler 29b/1

çaġırurlar 6a/3

öldürürler 5b/6

Geniş zamanın olumsuzu:

ṭurmazam 4b/4

komaz 17a/7

oturmazuz 19a/13

diremezüm 5a/2

ölmezüz 13a/8

yimezsin 22b/12

2.3.8.2.1.4. Gelecek zaman

Teklik birinci şahıs:

göriserem 10a/10

olısaram 23b/6

varısaram 10a/10

Teklik üçüncü şahıs:

olısar 8b/7

Çokluk birinci şahıs:

ḳılavuz 3b/4

ölsevüz 27b/2

2.3.8.2.2. Tasarlama kipleri

2.3.8.2.2.1. Emir kipi

Teklik birinci şahıs:

bileyim 4b/11

eydeyim 4a/11

Teklik ikinci şahıs:

dinlegil 24a/3

ḳoġıl 7b/10

varġıl 28b/13

virgil 26a/11

Teklik üçüncü şahıs:

alsun 16a/12

gelsün 16a/12

utınsun 17a/10

varsun 7a/7

Çokluk birinci şahıs:

görelüm 19a/11

idelüm 12b/10

şoralum 19a/11

yanalum 7a/4

Çokluk ikinci şahıs:

aluŋuz 17a/11

bilüŋüz 6b/13

görüŋüz 6a/3

Emir kipinin olumsuzu:

durmasun 19a/8

görmegil 5b/9

söylemesün 19a/8

2.3.8.2.2.2. Şart kipi

Teklik birinci şahıs:

ḳalursam 23b/6

olursam 32b/10

Teklik ikinci şahıs:

ḳılursaŋ 3a/13

Teklik üçüncü şahıs:

olsa 17b/11

varsa 28a/7

2.3.8.2.2.3. Gereklilik kipi

Metinde tespit ettiğimiz örnekleri şunlardır:

bilmek gerek 17a/7

itmek gerek 14a/5

netmek gerek 14a/5

2.3.8.2.2.4. İstek kipi

Teklik birinci şahıs:

alam 10a/8

gidem 15b/6

otlayam 20a/10

söyleyem 6a/11

Teklik ikinci şahıs:

ağlayasın 6a/8

göresin 7b/4

idesin 3b/2

ḳurtarasın 3b/2

Teklik üçüncü şahıs:

ala 14a/1

eyleye 4b/3

gide 28a/1

yaḳa 7b/12

Çokluk ikinci şahıs:

bulasız 29b/10

diyesiz 3b/12

utandurasız 29b/9

Çokluk üçüncü şahıs:

göreler 16b/8

otlayalar 20b/5

yaḳalar 6b/2

yiyeler 29b/3

İstek kipinin olumsuzu:

bulmayasın 6a/8

gülmeyesin7b/2

ḳalmayın 6b/10

ölmeyin 6b/10

virmeyeler 29b/4

2.3.8.3. Birleşik zamanlı çekimler

2.3.8.3.1. Hikâye

Geniş zamanın hikâyesi

Teklik birinci şahıs:

aġlar idüm 20a/8

çıḳardum 9b/9

ḳılur idüm 9b/11

Teklik ikinci şahıs:

çıkarduŋ 4b/12

gösterdüŋ 29a/8

Teklik üçüncü şahıs:

beŋzerdi 4a/7

gelür idi 4a/5

ḳılur idi 5b/3

öterdi 24a/8

Çokluk üçüncü şahıs:

dutarlardı 24a/7

ururlardı 5b/12

Öğrenilen geçmiş zamanın hikâyesi:

Teklik birinci şahıs:

gelmiş-idüm 20a/8
giçürmişdüm 24a/5

Teklik üçüncü şahıs:
bulmışdı 14a/2
gitmişdi 14b/12
ḳalmışdı 12b/5

Çokluk üçüncü şahıs:
urmışlardı 9a/5

2.3.8.3.2. Rivayet

Geniş zamanın rivayeti
Teklik üçüncü şahıs:
gelür imiş 9b/12

2.3.8.3.3. Şart

Geniş zamanın şartı
Teklik birinci şahıs:
ḳalursam 23b/6
olursam 32b/10

Teklik ikinci şahıs:
dilerseŋ 26a/5
işidürseŋ 26a/7
ḳılursaŋ 3a/13

Teklik üçüncü şahıs:
doḳınur ise 11b/2
gelür ise 9b/5
ḳılur ise 11a/13

2.3.8.4. Ek fiil

2.3.8.4.1. Bilinen geçmiş zamanı

bir gözlü idi 27b/10

dar idi 25b/1

eri idi 6a/5

ıssı idi 25a/11

iv idi 18b/2

ḳażā idi 5b/7

kör idi 13b/6

var idi 4a/1

yār idi 6a/5

2.3.8.4.2. Öğrenilen geçmiş zamanı

gelür imiş 9b/12

oyimiş 11a/8

2.3.8.4.3. Geniş zamanı

adıdur 2b/4

bāġıdur 20b/2

budur 6a/3

bundadur 10b/6

devādur 3b/1

ḳuşdur 10a/13

sırdur 31b/3

sırrıdur 23a/8

2.3.8.4.4. Şartı

ḳul iseŋ 25a/9

var ise 16b/10

2.3.8.4.5. Zarf-fiili

kāfir iken 22a/2

2.3.8.5. İsimden fiil yapma ekleri

+a-, +e-:

beŋzerdi 4a/7

diler 6b/1

yarlıġaġıl 12b/8

yaşadum 12a/6

+l-:

dirilden 1b/9

şaġaldan 1b/9

+la-, +le-:

avladılar 20a/11

bağladılar 5b/4

başladı 6b/8

diŋler 16a/2

gizledüm 20a/9

işledi 12b/6

söyler 9a/8

2.3.8.6. Fiilden fiil yapma ekleri

-ar-:

çıḳardı 18a/2

ḳopardı 11a/4

-ur-, -ür-:

bitürdiler 6b/4

giçürdüm 24a/8

yetürdiler 8a/6

-dur-, -dür-:

irişdür 21b/7
ḳaldurdılar 17b/13
öldürürler 5b/6
üleşdürdi 12a/10
yanduram 17b/1
yidürüp 29b/4.

-gür-:
irgüre 26a/2

-l-:
açılup 14b/12
kesilmiş 18a/9
ḳırıluŋ 26a/10
ṣaçılur 15b/11
yazılanı 10a/10

-ma-, -me- :
aġlama 10b/10
ayırmaġıl 3b/8
bulmayasın 6a/8
bulunmaya 27b/3
durma 25a/9
ḳalmadı 16a/10
ḳılmadı 6b/11
ḳoma 3b/6
olmadı 24b/5
olmasun 15b/9
olmaz 3b/4
oturmazuz 19a/13
ṣıġmaz 24a/1
urmadı 4b/1

uyımaz 22b/1
varma 10a/9

-n-:
bilinmez 24b/10
bulunmaya 27b/3
sevindi 29a/3

-t-:
eytdi 18a/10
düzetdiler 24b/2

-ş-:
aġlaşdılar 7a/2
buluşuram 9b/8
irişdi 15b/4
yitişmezdi 24a/6

2.3.8.7. Birleşik fiiller

"Birleşik fiil, bir yardımcı fiil ile bir isim veya fiil unsurunun meydana getirdiği kelime grubudur. İsim ve fiil unsuru önce, yardımcı fiil sonra gelir" (Özkan, 2000: 146).

2.3.8.7.1. Birinci unsuru fiil olan birleşik fiiller

Fiillerin -a, -e; -ı, -i ve -u, -ü zarf fiil şekillerine bazı yardımcı fiiller eklenerek zarf fiilin anlattığı kılış ve oluşu tasvir eder, onun nasıl, ne şekilde olduğunu belirtirler. Bu yüzden bunlara tasvir fiilleri denir. Tasvir fiilleri süreklilik, tezlik, yaklaşma ve yeterlilik fiilleri olmak üzere dörde ayrılır (Özkan, 2000: 148). Metinde tezlik, yeterlilik ve süreklilik fiilleri tespit edilmiş olup örnekleri şunlardır:

Tezlik fiilleri

"Eylemin süratle ve ani olarak vukuunu ifade eden fiillerdir" (Bilgegil 2009: 269).

gösterivirgil 3b/5
ṣalıvirdiler 22a/2
ṣayıvirdi 14a/13

Yeterlilik fiilleri

"Bunlar, öznenin eylemdeki gücünü ifade eden fiillerdir. Bazen imkân ve ihtimal fikri taşıdıkları da görülür" (Bilgegil 2009: 269). Metinde yeterlilik fiilinin olumsuzu tespit edilmiştir:
debredemedi 14a/8
diremezüm 5a/2

Süreklilik fiilleri

"Eylemin devamını ifade eden fiiller, bu adı alır" (Bilgegil 2009: 269).
baḳa gördi 32a/6
uma geldüm 5b/7

2.3.8.7.2. Birinci unsuru isim olan birleşik fiiller

"Yabancı asıllı kelimeler, it-, ḳıl-, eyle-, ol-, bulun- yardımcı fiilleri kullanılarak fiil hâline getirilmektedir" (Özkan, 2000: 147).

it-:

ʿarż it 31a/5
kār itmedi 11b/8
nūş itdügi 2a/10
ṣabr it 25a/9
terk itmek 14a/5
ẓulm itdi 24a/1

eyle-:

bostān eyleyen 1b/6
ḥelāl eyle 5b/8
kār eylemiş 11a/6
nūr eylemiş 11a/8

nūş eyle 3b/5
raḥmet eyleye 4b/3
şerḥ eyleyem 9a/2
teyessür eyledi 4a/10

ol-:
ʿāṣī olmışam 4b/10
dermān olup 14a/3
ġarīb olanlaruŋ 2b/13
ḫaber oldı 5b/1
ḥarām olsun 5b/10
ḫatm oldı 8b/10
ḳabūl olur 12a/13
müşkil oldı 14a/9
peşīmān olasın 7b/3
şehīd olanlaruŋ 3a/8
yetīm olanlaruŋ 2b/13

ḳıl-:
ʿafv ḳıl 18b/13
cezā ḳılduġıdur 16a/10
daʿvā ḳılup 9b/5
duʿā ḳılur 12b/4
emr ḳıldı 8a/4
ġazā ḳılanlaruŋ 3a/8
ḥamle ḳılur 12a/2
ḥelāl ḳılmaya 7a/8
ʿizzetler ḳılur 5b/3
ḳaṣd ḳıldı 5a/11
namāz ḳılur 10b/2
şefāʿat ḳılmadı 6b/11
zārī ḳıl 18b/6

ẓulm ḳıldı 16a/1

"Aslında yardımcı fiil olmamakla birlikte, bul-, dut-, gel-, gör-, var-, vir-, tur-, ur- fiillerinin oynadığı rol de hemen hemen yardımcı fiillerinki gibidir" (Özkan, 2000: 147). Metinde tespit ettiğimiz aşağıdaki fiiller bu duruma örnektir:

al-:
abdestüŋi alup 4b/3

bul-:
çāre bulmadı 6b/11
devā bulmışdı 14a/2
raḥmet bulmaya 7a/8

dut-:
ḫoş dutar 18b/4
oruç dutam 5a/6

gör-:
revā görmedi 14a/1

git-:
ʿaḳlı gitdi 26b/1

ḳal-:
ʿacāiʾb ḳaldılar 5a/13
ʿāciz ḳala 7a/9
ʿucbe ḳaldı 5a/10

ur-:
ḳulak urmışlardı 9a/5
naʿra urdı 11b/8

vir-:

amān virmez 16b/3

cān virüp 29a/10

destūr vir 28a/2

ḫaber vireyüm 20b/8

ṣalavāt virdiler 8a/9

selām virdi 13a/4

Sonuç

Mecmuanın yazıldığı tarih ve müstensihin ismine dair herhangi bir kayıt yoktur. Sadece Hikâyet-i Dolab'ta Kaygulu mahlası geçmektedir. Dolap hikâyesi kafiyeleri ayrı, soru-cevap şeklinde iki kasideden müteşekkildir. Bu hikâyenin sonunda her ne kadar fāʿilātün fāʿilātün fāʿilāt yazılmışsa da kalıbı mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün'dür.

Mecmuadaki hikâyelerden Hikâyet-i Dolab kaside şeklinde; diğerleri ise mesnevi şeklinde yazılmıştır. Münacat, Hikâyet-i Dolab, Hikâyet-i Hatun ve Kızı'nda yer alan dört beyitlik şiir aruzun mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün kalıbıyla, diğer hikâyeler ise aruzun fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün kalıbıyla yazılmıştır.

Hikâyelerdeki ciddi vezin hataları, yazım yanlışları, alıntı kelimelerdeki hatalar müstensihin eğitimli olmadığına işaret etmektedir.

Hikâyeler hakkında yapılan diğer çalışmalara bakıldığında bu hikâyelerin bazılarında önemli farklılıklar olduğu göze çarpsa da hikâyelerin ana hatları benzer özellik arz etmektedir.

Hikâyeler dinî, tasavvufi, efsanevi konulardan oluştuğundan muhatap halktır. Dolayısıyla hikâyelerin dili halkın anlayacağı şekilde sadedir. Eserde yabancı kökenli kelime oranı düşüktür. Eser, Türkçe kökenli sözcükler bakımından Eski Anadolu Türkçesi ile paralellik göstermektedir. Arkaik nitelik taşıyan ayruḳ, eyit-, kezin, görklü, ḳaḳı-, key, ṭamu, ṭapu, tütün, üleşdür-, yavlaḳ, dükeli gibi kelimeler metinde çokça bulunmaktadır.

Eser imla bakımından incelendiğinde Uygur ve Arap-Fars imla geleneğinin bir arada kullanıldığı görülmektedir. Aynı kelimenin farklı yazılışları hatta aynı beyitte bile farklı yazılmış olması standart bir imlanın olmadığını göstermektedir.

Yapılan dil incelemesi neticesinde hikâyelerin Eski Anadolu Türkçesi Dönemi dil özelliklerini gösterdiği tespit edilmiştir. Eski Anadolu Türkçesi Döneminin ayırıcı özelliklerinden sayılan -uban, -üben, -ısar, -iser eklerinin sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Bildirme eki hem "durur" şekliyle hem de bu fiilin ekleşmesiyle oluşmuş "-dur, -dür" şekliyle kullanılmıştır. Bu iki biçimin birlikte kullanımındaki tercih, kuvvetle muhtemel vezin kaynaklıdır. Hâl eklerinin anlamsal olarak birbirinin yerine kullanıldığı görülmektedir. Bazı kelimelerin mana gereği hâl eki alması gerekirken almadığı tespit edilmiştir. Belirtme hâli eki bazı kelimelerde

hemze (ء) + ye (ى) ile veya sadece hemze (ء) ile gösterilmiştir. Ünsüzle biten bazı Farsça yapılı tamlamalarda izafet kesresi ye (ى) ile gösterilmiştir. Birçok kelimede, kelime sonundaki vav (و) harfinin ünlü okunacağını belirtmek için bu harften sonra elif (ا) harfi eklenmiştir. Söz başı ṭ/d durumu tutarlı değildir: daġ, ṭaġ, doġrı, ṭoġrı, dol-, ṭol- dur-, ṭur-, dut-, ṭut-. Bazı kelimelerde ağız özelliklerinin de metne yansıdığı görülmektedir: yoḫsul (yoḳsul), yıḫ- (yıḳ), eyle (öyle), yalmış (yanlış), yeġleġ (yelek), sivin- (sevinmek), allı (alnı), alluma (alnıma). Metinde bazı kelimelerin tarihi süreç içerisindeki eski ve yeni şekilleri bir arada kullanılmıştır: konşı - komşu, yoġısa - yoksa, virmek - birmek. “bu” işaret zamirinin çokluk eki aldığı durumlarda yazımı tutarlı değildir: bular, bulara, bulardan, bularuŋ, bunlar, bunlara, bunları, bunlarda, bunlaruŋ.

Eserde şimdiki zaman için müstakil bir ek bulunmamaktadır. Ancak geniş zaman eki, şimdiki zaman eki fonksiyonunda kullanılmıştır. Diğer bildirme kiplerinden öğrenilen geçmiş zaman çokluk ikinci şahıs eki; gelecek zaman teklik ikinci şahıs, çokluk ikinci ve üçüncü şahıs ekleri metinde tespit edilememiştir. Tasarlama kipleri içerisinde gereklilik kipi kullanımı oldukça sınırlıdır. Emir kipinin çokluk üçüncü şahıs eki; şart kipinin çokluk birinci, ikinci ve üçüncü şahıs ekleri; istek kipinin çokluk birinci şahıs eki metinde tespit edilememiştir. Bildirme kipleri arasında geniş zaman, tasarlama kipleri arasında ise istek kipinin örnekleri diğerlerine göre daha fazladır.

Hikâyelerde olaya dayalı bir anlatım söz konusu olduğu için ünlem sözcük türleri sıklıkla kullanılmıştır. Anlatıma zenginlik ve canlılık katmak için yoğun şekilde deyimler kullanılmış olup yer yer ifade tekrarları yapılmış ve ikilemeler kullanılmıştır. Eserde kullanılan özel isimlerin çoğu hikâyelerin mahiyeti itibariyle dinî şahsiyetlerdir. Eserde aynı kelimenin birçok anlamda kullanıldığı görülmektedir. Bunun yanında aynı beyit içerisinde dahi aynı anlama gelen farklı kelimeler kullanılmıştır. Bu durum eseri söz varlığı açısından zengin kılmaktadır.

Mecmû'a-i Hikâyât, dil özellikleri, söz varlığı, şahıs kadrosu ve içeriği itibariyle Türk dilinin yanında halk edebiyatı alanına da kaynaklık edebilecek niteliktedir.

Çeviri Yazılı Metin

[1b]

Münācāt

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm

3) Münācāt ile dāʾimsin[25] İlāhī
Ki sensin pādişāhlar pādişāhı

4) Ḳamu dertlülerüŋ dermānı sensin
Ḳurumuş tenlerüŋ hem cānı sensin

5) Ḳuluŋ nāz u niyāzuŋ sen bilürsin
Göŋülde gizlü rażın sen bilürsin

6) Ḫalīle odı bostān eyleyen sen
Ṣuyı Firʿavn içün ḳan eyleyen [sen]

7) ʿAṣāsın Mūsānuŋ ṣuʿbān iden sen
Mışırda Yūsufı sulṭān iden [sen]

8) Umaram[26] raḥmetüŋden Bārī senden
Şifā ṣıḥḥat ḳamu bimār senden

9) Dirilden ölüleri ḳudretüŋden
Ṣaġaldan ṣızuları raḥmetüŋden

10) İlahī ʿizz-i ẕātuŋ ḥürmetiçün

[25] Metinde 'dāʾimsen' şeklinde harekelendirilmiş.
[26] Metinde 'umarım' şeklinde harekelendirilmiş.

Daḫı biŋ bir ṣıfātuŋ ḥürmetiçün

11) Yidi ḳat yirler ü gökler ḥaḳḳıçün
Ṣabāḥ aḫşam[27] giceler ḥürmetiçün

12) Muʿallaḳ kürsī vü ʿarşuŋ ḥaḳḳıçün
Daḫı[28] levḥ ü ḳalem firişte ḥaḳḳıçün

13) Yidi iḳlīm yidi deryā ḥaḳḳıçün
Yidi yıldız yidi ṭamu ḥaḳḳıçün

[2a]

1) Sekiz uçmaḳ ile ḥūruŋ ḥaḳḳıçün
Mübārek beyt-i maʿmūruŋ ḥaḳḳıçün

2) Mübārek ḳubbe-i ḫaḍrā ḥaḳḳıçün
Ḳaranlıḳda duran[29] ḳadr ḥaḳḳıçün

3) Daḫı Tevrāt Zebūruŋ ḥürmetiçün
Daḫı Furḳān İncīl ḥürmetiçün

4) İlāhī Ādem [ü] Ḥavvā ḥaḳḳıçün
İlāhī cennetü'l-meʾv[ā] ḥaḳḳıçün

5) Nebī İdrīsüŋ ol ḳabri ḥaḳḳıçün
Daḫı Mūsā Kelīmüŋ ḥürmetiçün

6) Hem İbrāhīm Ḫalīlüŋ ḥürmetiçün
Risālet birle Nūḥuŋ daʿvetiçün

[27] Metinde 'aḫşam' yazılmış.
[28] Metinde 'daḥı' yazılmış.
[29] Metinde 'duraŋ' yazılmış.

7) Münācāt eyledügi Ṭūr ḥaḳḳıçün
Yed-i beyżāda olan nūr ḥaḳḳıçün

8) Muʿazzez Yūsufuŋ ḥüsni ḥaḳḳıçün
Atası Yaḳubuŋ[30] ḥüzni hakkıçün

9) Benī Ḥūduŋ ṣabūḥī ḳulluġıçün
Ṣuʿaybuŋ iki gözi yoḳluġıçün

10) Ḫıżır nūş itdügi şerbet ḥaḳḳıçün
Hem İlyās itdügi daʿvet ḥaḳḳıçün

11) [Deŋ]izde Yūnusuŋ vaḥdetleriçün
Balıḳ ḳarnındaki tesbiḥleriçün

12) Süleymānuŋ saŋa şükri ḥaḳḳıçün
Atası Dāvuduŋ ẕik[r]i ḥaḳḳıçün

13) Mesīḥüŋ ʿilmi ile ḥikmetçün
Anası Meryemüŋ hem ḥaḳḳıçün

[2b]

1) Ḫabī[b]üŋ Muṣṭafā ḳurbı ḥaḳḳıçün
Risālet taḫtınuŋ[31] tācı ḥaḳḳıçün

2) Anuŋ nāz [u] niyāzı ḥürmetiçün
Saŋa ḫalvetdeki rāzı ḥaḳḳıçün

3) Be-ḥaḳḳı Cebriʾīl [ü] vahy-i tenzīl
Ki ḳamusına var[dur] anda taʿḳīl

[30] Metinde يعضريك şeklinde yazılmış.
[31] Metinde ‘taḥtınuŋ’ şeklinde yazılmış.

4) Be-ḥaḳḳı rūḥ-ı ervāḥ-ı Muḥammed
Ki anuŋ adıdur Maḥmūd Aḥmed

5) Günehān-ı ümmetiçün mihr içün
Nübüvvet arḳasında mihr içün

6) Ḥabībüŋ Muṣṭafā ḳurbı ḥaḳḳıçün
Risālet taḫtınuŋ[32] tācı ḥaḳḳıçün

7) Ḥabībüŋ başduḳı ṭopraḳ ḥaḳḳıçün
Daḫı göŋlindeki ʿaşḳı ḥaḳḳıçün

8) Ebūbekir saŋa ṣıdḳı ḥaḳḳıçün
Daḫı göŋlindeki ʿaşḳı ḥaḳḳıçün

9) ʿÖmerüŋ ʿadl ile rāzı ḥaḳḳıçün
Daḫı ʿOs̱mān ḥayāsı ḥürmetiçün

10) ʿAlīnüŋ cūdı ʿilmi ḥürmetiçün
Vefāsı şefḳati ʿilmi ḥaḳḳıçün

11) Ḥasan ḫulḳı rıżāsı ḥürmetiçün
Ḥüseynüŋ Kerbelāsı ḥürmetiçün

12) Cefākeş ḳullaruŋ miḥnetleriçün
Cüdā düşmişlerüŋ ḥasretleriçün

13) Yetīm olanlaruŋ gözi yaşıçün
Ġarīb olanlaruŋ baġrı başıçün

[32] Metinde ‘taḥtınuŋ’ şeklinde yazılmış.

[3a]

1) Seḥerde ẕikr iden ẕākirler içün
Azacuḳ niʿmete şākirler içün

2) Ẕikr tesbīḥ iden diller ḥaḳḳıçün
Duʿāya açılan eller ḥaḳḳıçün

3) Rükūʿa egilen beller ḥaḳḳıçün
ʿİbādet ṭāʿat idenler ḥaḳḳıçün

4) Ḳara gicelerde aḳan yaşlar içün
Daḫı secdeye varan başlariçün

5) Muṣībet odına yanmışlar içün
Firāḳ aġusına ḳanmışlar içün

6) Riyāżet ehlinüŋ derdi ḥaḳḳıçün
Güce uġramışuŋ derdi ḥaḳḳıçün

7) Nebīler ḫāṣınuŋ ḫāṣı ḥaḳḳıçün
Velīler ṣıdḳı iḫlāṣı ḥaḳḳıçün

8) Ġazā ḳılanlaruŋ cānı ḥaḳḳıçün
Şehīd olanlaruŋ ḳanı ḥaḳḳıçün

9) Yögüş zaḥmet çeken şākirleriçün
Ḳatı miḥnet gören ʿāşıklariçün

10) Faḳīr olanlaruŋ ḥasretleriçün
Esīr olanlaruŋ miḥnetleriçün

11) Senüŋ ḥaḳluluġuŋçün birliġüŋçün

Hemīşe varlıġuŋçün birliġüŋçün

12) Be-ḥaḳḳı encüm-i eflāk ü erkān
Be-ḥaḳḳı şerʿ-i pāk ü dīn [ü] īmān

13) Bizüm ḥālümüzi ḫoş[33] sen bilürsin
Elüŋdedür ne ḳılursaŋ[34] sen ḳılursın

[3b]

1) Kerīmden[35] umduġum derde devādur
Kerīm ḳatında her ḥācet revādur

2) Ki bizden keşf idesin bu belāyı
Belādan ḳurtarasın mübtelāyı

3) İlāhī ʿaşḳuŋ[36] oldı cān hümāsı
Saŋa varmaḳ-durur hem rehnümāsı

4) Senüŋ ʿaşḳuŋ-durur baŋa ḳılavuz
Ḳılavuz olmaz ise ne ḳılavuz

5) Getür ʿaşḳuŋı nūş eyle yüzüme
Cemālüŋ gösterivirgil gözüme

6) Beni ġayrıya hīç baḳmaġa ḳoma
Ki geldüm ḳapuŋa dīdāruŋ uma

7) Bu ʿācī[z] ḳuluŋı yā Ḥay u Ḳayyūm
Dilerem ḥażretüŋden ḳılma maḥrūm

[33] Metinde ‘ḫoş’ yazılmış.
[34] Metinde ‘ḳılursan’ yazılmış.
[35] Metinde ‘keremden’ yazılmış.
[36] Metinde ‘ق’ harfi yazılmamış.

8) Ḳaçan kim çıḳarur dünyā evinden
Ayırmaġıl ḳuluŋı ḥażretüŋden

9) Bu bizden iftikār ü istiʿānet[37]
Senüŋ elṭāf [u] faẓluŋdan icābet

10) Ḫüdā[38] yā ṭoġrı yoldan sen ayırma
Ki geldük biz ḳapuŋa raḥmet uma

11) İlāhī ḳılmaġıl sen bizi ḍāllīn

12) Duʿāmuza diyesiz cümle āmīn

Ḥikāyet-i Ḫatun

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[4a]

1) Kaʿbe şehrinde var idi bir ḫatun
Dünyā virüp aḫiret aldı ṣatun

2) Dünyāsın aḫirete ṣatmış-idi
Eyü adı ʿālemi dutmış-idi

3) Eyü ad-ile yürirdi ol faḳīr
Yüzi nūrlar iki ʿalemde münīr

4) Namāzı każāya ḳomaz idi
Kimsenüŋ ġıybetini dimez idi

[37] Metinde ‘istikānet’ yazılmış.
[38] Metinde ‘Ḥüdā’ yazılmış.

5) Ḫıżır İlyās gelür idi ḳatına
Didiler müştāḳ idi ṣoḥbetine

6) Ol ḫatunuŋ ḥelāli ölmiş-idi
Anuŋ bu oġlancuġı ḳalmış-idi

7) Bir oġuldı ki aya beŋzerdi yüzi
Güneşe ṭaʿne ururdı kendüzi

8) Anasınuŋ ayaġın öper idi
Ana diyüp dün [ü] gün ṭapar idi

9) Ol oġlanı ḫocaya[39] ḳomış-idi[40]
Oġlan yidi ḳırāʾat ile oḳumış-idi

10) Yidi tefsīri[41] aŋa Ḥaḳ teyessür eyledi
Beş vaḳt namāzı vaḳtla ḳılur idi

11) Eydeyim ben sergüzeştni diŋlegil[42]
Hem bu sözden maʿnī ḥikmet anlaġıl[43]

12) Dime ʿaceb çarḫ-ı felek işine
Gör ne gelür ol oġlan başına

13) Oġlan bir gice meger yatmış-idi
Ġaflet uyḳusı gözin dutmış-idi

[4b]

[39] Bu kelime metin boyunca خوجه şeklinde yazılmıştır.
[40] قوموشدی.
[41] Metinde ‘tefsir’ yazılmış.
[42] Metinde ‘eydeyim ben bunuŋ sergüẕeşni diŋlegil’ şeklinde yazılmış. Vezin gereği bunuŋ kelimesini çıkardık.
[43] Metinde ‘aġlaġıl’ yazılmış.

1) Çün namāz vaḳti oldı oġlan ṭuymadı
Hergiz ezāna ḳulaḳ urmadı

2) Anası eydür oġul gözüm nūrı
Namāz vakti oldı oġul ṭur yüri

3) Abdestüŋi alup ḳıl namāzuŋ var ḫocaŋa
Taŋrı raḥmet eyleye oġul saŋa

4) Oġlan eydür yā ana ben ṭurmazam
Bugün üstādum ḳātına varmazam

5) Yaramaz bir düş görüben ey paşa
Batdı göŋlüm ol düşüŋ teşvīşina

6) Ben düşüm içre gördüm ana ben seni
Düşüm içinde od-ıla yaḳarsın sen beni

7) Ṭurur iken yüzüm oldı ḳapḳara
Ol ḥāl-ıla varuram Peyġāmbere[44]

8) Peyġāmber eydür ḳatı iŋlemegil
Taŋrıya ḳul baŋa ümmet olmagıl

9) Aġlayuben düşeyüm[45] ayaġına
Yalvaruram peyġāmberler bigine[46]

10) Diyü virgil yā Resūl aŋġıl baŋa
Kim neden ʿāṣī olmışam saŋa

[44] Bu kelime metin boyunca ‘peyġamber’ şeklinde yazılmıştır.
[45] Metinde ‘düşüm’ yazılmış.
[46] Metinde ‘biglerine’ yazılmış.

11) Hem ṣuçum nedür kim anuŋla bileyim
Ger yavuz işe tövbe ḳılayım[47]

12) Resūl eydür yanumda yoḳdur yüzüŋ[48]
[Ne] içün çıkarduŋ anuŋ gözin

13) Ger anuŋ beddu‘ āsı saŋa neçāre
Ḥaḳ dīdārın görmeyesin ey yāre

[5a]

1) Girü döndüm ana gözüŋe
Ḳan bulaşmış ay gibi şol yüzüŋe

2) Ol düşüŋ ḳorḳusundan ṭurdum öri
‘ Aḳlumı diremezüm andan beri

3) Ana eydür ey oġul çoḳ söyleme
Ḫocaŋa vargıl bahāne eyleme

4) Etmegin alup varup anda yiyesin
Hem düşi ḫocaŋa sen diyesin

5) Oġlan eydür saŋa etmek ġayḳusı
Dilemez göŋlüm benüm hīç birisi

6) Ḳırḳ güne dek ben oruç dutam
Kimseye hīç keleci söylemeyem

7) Cehd idüp anası etmek ṣunar
Ḳaḳır oġlan ol sā‘ at girü atar

[47] Metinde ‘ḳılayın’ yazılmış.
[48] Metinde ‘yüzin’ yazılmış.

8) Atdı etmegi anası yüzine
Ḳudret-ile ṭoḳunur ṣaġ gözine

9) Anasınuŋ ṣaġ göz ol-dem çıḳar
Vay aŋa kim ata ana göŋlüŋ yıḳar

10) ʿUcbe ḳaldı ol oġlan düşüne
Kim gice gördügi geldi başına

11) Baḳdı gördi anasınuŋ yüzini
Ḳaṣd ḳıldı öldüre kendüzini

12) Bıçaḳ aldı kendüzini urmaġa
Anasına ṭatlu cānın virmege

13) Bıçaḳı oġlan elinden aldılar
Ol işe[49] cümle ʿacāiʾb ḳaldılar

[5b]

1) Ḫaber oldı Muṣṭafā Muḥammede
İki cihān serveri Muḥammede

2) Muṣṭafā dört yār ile ṭurur gelür
Geldi ḫatunuŋ ḳatına gelür

3) Muṣṭafā ol ḫatunı bilür idi
Aŋa [gā]yet ʿizzetler ḳılur idi

4) Ḫatunuŋ gözin görüp aġlarlar

[49] Metinde ‘dişe’ yazılmış.

Didi Resūl oġlanı baġladılar

5) Baġlayu yapışdı eli bağına
Düşdi oġlan anası ayağına

6) Yalvaruben dir ana gör ḥālümi
Öldürürler keserler ölümi

7) Bu ḳażā idi Taŋrıdan geldi baŋa
Uma geldüm şefāʿāt ana eyle baŋa

8) Ḥelāl eyle çün īmānsuz olmayayın
Ṭamuda bāḳī ebed ḳalmayayın

9) Anası dir Ḥaḳ dīdārın görmegil
Maḳsūduŋa murāduŋa sen irmegil

10) Ḥarām olsun südüm emegüm saŋa
Ayruḳ ana dimegil sen hīç baŋa

11) ʿÖmer ʿAli Resūlullāh buyruġı
Ḥaḳḳı ḳoyup buyurmazdı ayruġı

12) Sürerlerdi bular Ḥaḳ şerīʿatı
Dīn ḳılıcın ururlardı ḳatı

13) Anasından bular yüz görmez idi
Oġlana hergiz amān virmez idi

[6a]

1) Oġlanuŋ elin ayağın kesdiler
Bir devenüŋ boynına hem aṣdılar

2) Kaʿbede gezdürdiler başdan başa
Ol oġlan kim beŋzer-idi güneşe

3) Çaġırurlar ata ana uranuŋ
Cezāsı budur görüŋüz anlaruŋ

4) Ṭoza ṭopraġa bulaşmış ṣūreti
Oġlan içün Muṣṭafā yandı ḳatı

5) Zīrā anuŋ dirligi eri idi
Ol daḫı Ḥasan Ḥüseyne yār idi

6) Anasınuŋ getürdiler ḳapusına
Girdi Resūl ol ḫatunuŋ ṭapusına

7) Resūl eydür ol ḫatuna ey ana
Revā mıdur oġlanuŋ oda yana

8) İsteyesin oġluŋı bulmayasın
Aġlayasın dün [ü] gün gülmeyesin

9) Bir ḳażā idi Taŋrıdan geldi saŋa
Gel anuŋ baġışla günāhın sen baŋa

10) Ḫatun eydür beni üşendürmegil
Cümle ʿālemi oda yandurmagıl

11) Haḳ bilür kim bir kez ben ah eyleyem
Nāzum evvel Pādişāha söyleyem

12) Şöyle ḳorḳdı Resūlüŋ göŋli cānı

Resūl eydür ey āḫiret ḫatunı

13) Gelmedüm kim ben saŋa güç eyleyem
Gelmişem kim Ḥaḳ içün ben söyleyem

[6b]

1) Çünki senüŋ ḫāṭruŋ[50] öyle diler[51]
Ata ana cezāsın hem ideler

2) Ḥaḳ buyruġı budur oda yaḳalar
Münāfıḳlar ʿ ibret-ile baḳalar[52]

3) Ḫatun eydür ne gerek-ise ḳıluŋ
Südüm emegüm ḥarām olsun bu gün

4) Çün Resūl buyurdı odun getürdiler
Ol odun ḳaydını tīz bitürdiler

5) Öyle yaḳdılar ki oduŋ odını
Gün [yü]zin dutdı ol oduŋ [tütüni]

6) Çünki oġlanı bu dem getürdiler
Ol oduŋ[53] ortasına dek itdiler

7) Dört yaŋadan hep ayaġa durdılar
Her birisi bir yaŋadan[54] baḳdılar

8) Başladı oġlan ki düşdi yana
Çaġıruban oġlan eydür ey ana

[50] Metinde ḫāṭrıŋ yazılmış.
[51] Metinde ‘diler’ kelimesi iki kez yazılmış.
[52] Metinde ‘yaḳalar’ yazılmış.
[53] Metinde ‘oduduŋ’ yazılmış.
[54] Metinde ‘yaŋadaŋ’ yazılmış.

9) Bir kez aç gözüŋi gör benüm ḥālümi
Od içinde elümi ayaġumı

10) Ḥelāl it bārī īmānsuz ölmeyin
Yarın ṭamu odında ḳalmayın

11) Nitekim çaġırdı çāre bulmadı
Anası hergiz şefāʿat ḳılmadı

12) Ol Ḥasan ile Ḥüseyine oldı ḫaber
İşit imdi eydeyin ey muʿteber

13) Ḳanı ol oġlan ki yoldaşuŋuz
Ḫalfeŋüz çün oda yandı bilüŋüz

[7a]

1) Çünki bu ḫaberi işbu işitdiler
Ol Resūlüŋ ḥażretine geldiler

2) Baş açuben ayaġına düşdiler
Bir ʿināyet diyüben aġlaşdılar

3) Muṣṭafāya eytdiler kim ey dede
Oġlaŋ içün sen bizi atġıl oda

4) Ḫalfemüzdür anuŋiçün yanalum
Ol Haḳḳuŋ birligine ṣabr idelüm

5) Oġlan içün ḳıldılar anda nīyāz
Muṣṭafāya Taŋrıdan irdi āvāz

6) Ḥaḳ teʿālā Muṣṭafāya buyurur
Anda Rabbü'l-ʿālemīn gör ne ḳılur

7) Oġlanuŋ anasına varsun bular
Benden raḥmet senden şefāʿat diler

8) Tā ana ḥaḳḳını ḥelāl ḳılmaya
Benden ol hergiz raḥmet bulmaya

9) Yüz yigirmi dört biŋ peyġāmber gele
Şefāʿati giçmeye ʿāciz ḳala

10) Çün Muḥammed işidüp Ḥaḳ sözini
Ṣevindi öpdi ol ikisinüŋ yüzini

11) Oġlanuŋ anasına varuŋ didi
Ol ḫatuna varuŋ didi

12) Bismi'llāh diyüp ḳapuʾı açdılar
Ol ḫatunuŋ odasına girdiler

13) Aġlayuben eytdiler kim ey ana
Revā mıdur oġluŋ ateşe yana

[7b]

1) Oġluŋ içün odı öyle yaḳdı[la]r
Dutuben ol od içine bıraḳdılar

2) İsteyesin oġluŋı bulmayasın
Aġlayasın dün [ü] gün gülmeyesin

3) Haḳ bilür ṣoŋra peşīmān olasın

Bulmayasın nice kim ağlayasın

4) Dilegümüz var ḳapuya çıḳasın
Od içinde oġluŋ ḥālin göresin

5) Ḫatun bunlaruŋ sözin şındurmadı
Terk idüp gönüllerini yıḳmadı

6) Geldi ḫatun bunlaruŋ öpdi yüzin
Ṭaşraya çıḳup ü açdı gözlerin

7) Baḳdı gördi kim ḳıyāmet ol gün
Göge çıḳmış ġāzīlerüŋ ol üni

8) Gördi oġlını çün oda yanar
Anası da kendüsin oda yaḳar

9) Acıyuben[55] süd dirildi ḳaynadı
Kendüden yüregi oynadı

10) Çaġıruben eydür idi ey oġul
Ayruḳ ana dimegil beni ḳoġıl

11) Ana dime saŋa düşmān olmışam
Ḳılmaya kāfir ki saŋa ben ḳılmışam

12) Ḳanḳı ana oġlını oda yaḳa
Kend[ü] ʿibretle ıraḳdan baḳa

13) Ṣayrı kendi gördi oġlı ḥālini
Getürüp oda atdı kendüzini

[55] Metinde ‘açuyuben’ yazılmış.

[8a]

1) Od içinde oġlını aldı ele
ʿİnāyet meger girü Ḥaḳdan ola

2) Otuz üç biŋ ṣaḥābe ḳıldı zārī
Od içinden aldılar anları

3) Girdi oġlan anası oda bile
İşid imdi ol Pādişāh ne ḳıla

4) Ol sulṭānlar sulṭānı ḳādir başa
Emr ḳıldı gökdeki uçan ḳuşa

5) Yüz biŋ ḳuş gelüp deŋize ṭaldılar
Aġzına ḳanadına ṣu aldılar

6) Ṣuy[ı] deryādan alup getürdiler
Ḥaḳḳuŋ emrin yirine yetürdiler

7) Cān diliyle eytdiler kim yā Ḳadīr
Cümle iş elüŋdedür sensin Ḫabīr

8) Sen bārī ḳıl bu eksüklü[56] ḳullara
El ayaġı sen bağışla bunlara

9) Cümlesi ḳanad ḳanada urdılar
Cümlesi tekbīr ṣalavāt virdiler

10) Şöyle ṣaçdılar ṣuy[ı] oda yire
Od sönüp şöyle oldı ḳapḳara

[56] Metinde ‘eksikli’ yazılmış.

11) Ne od ḳaldı ne Ḫüdānuŋ[57] ḳuşı
Ne aġaç ḳaldı ne kömür pāresi

12) Şol sāʿat Cebrāʾil indi yire
Ḥaḳ selāmın getürür Peyġāmber[e]

13) Ḥaḳ teʿālā Muṣṭafā emr eyledi
Yanmasun oda diyüben söyledi

[8b]

1) Örtdi Resūl ṣarıġuŋ açd[ı] başı
Didi āṣḥāb āmīn dökdi yaş[ı]

2) Çoḳ tażarruʿ eyleyüben sildi yaşın
Ol ḫatunuŋ Taŋrı bağışladı gözin

3) Ḳudret-ile oġlanuŋ eli biter
Andan daḫı[58] iki ayaġı biter

4) Ġāzīler bu muʿcizāt gördiler
Ḳamusı tekbīr ṣalavāt virdiler

5) Çakular dīn Muḥammed dīnidür
Bize bugün vaʾllāh bayrām günidür

6) ʿİzzet-ile oġlını getürdiler
Ata ana göŋlini pütürdiler

7) Ata ana göŋlini yıḳan[59] kişi

[57] Metinde ‘Ḫüdānuŋ’ yazılmış.
[58] Metinde ‘daĥı’ yazılmış.

Āḫiretde düşvār olısar işi

8) Vay aŋa kim ata ana göŋlin yıḳa
Āḫirete cānı īmānsuz gide

9) Yā İlāhī cümle īmān ehline
Raḥmet eyle baḳmagıl eksügine

10) Çünki bu destān ḫatm oldı yire
Vir ṣalavāt ʿaşḳ-ıla Peyġāmbere

11) Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilāt

12) Söz dükendi Bāḳiye vir ṣalavāt

Ḥikāyet-i Kesük Baş

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[9a]

1) Başlayalum ez-fażl-ı Ḥannān ḳadīm
Şimd[i] bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm

2) Bir ḥikāyet geldi dile söyleyem
Muṣṭafā muʿcizātın şerḥ eyleyem

3) Tā ki müʾmin işide ḳala taŋa
Çoḳ ṣalavāt virelüm dāʾim aŋa

4) Oṭururdı Muṣṭafā dört yār-ile
Otuz üç biŋ ṣaḥābe cümle bile

[59] Metinde 'yıḳaŋ' yazılmış.

5) Baḳarlardı Resūlüŋ ay yüzine
Ḳulaḳ urmışlardı şeker sözine

6) Gördiler kim bir kesük ādem başı
İçerü girdi vü dökdi yaşını

7) Gövdesi yoḳ bir ʿacāiʾb baş-durur
Şehīd olmış iki göz yaş durur

8) Ne gövdesi var ne ayaḳ ne ḫod el
Bir kesilmiş baş-durur söyler dili

9) Ṣaḳālından ṣanasın kim nūr aḳar
Nūra baṭar her kim yüzine baḳar

10) Bir ʿacāīb baş-durur söyler dili
Ḳamusın gözüŋden döker suyı

11) Ṭopraġa urdı yüzin ḳıldı zārī
Zārlıġ-ıla aġlatdı[60] Peyġāmber[i]

12) Ṣahābe cümlesi yandı cānı
Bile kim gördi Resūl çoḳ aġladı

13) Ṭurdı geldi Taŋrı aṣlanı ʿAlī
Ol başı dutdı eline ol velī

[9b]

1) Naḳd-ı cehd eyledi ḳaldurmadı
Miṣḳāl ẕerre yirinden ayurmadı

[60] Metinde ‘aġladıtdı’ yazılmış.

2) Yine döndi ḳaldura anı ġāzī
Naʿra urdı çalḳadı ṣaḥrā[61] yüzi

3) Ġayretinden ʿAlīnüŋ uṣṣı gider
Ol baş eydür yā Resūl ʿAlī nider

4) Ḳuvveti baŋa mı ṣınu ol ʿAlī
Virmesün zaḥmet özine ol velī

5) ʿAlī gibi yüz biŋ er olur ise
Ḳamusı daʿvā ḳılup gelür ise

6) Kimse beni yirümden ayırmaya
Ẕerre miḳdār hīç yirümden ayırmaya

7) Dünyāda maḳṣūduma ben ermişem
Bī-gümān ben Ḥaḳ dīdāruŋ görmişem

8) Nerede olur Ḥaḳla söyleşürem
Yirde gökde hem aŋa buluşuram

9) Gāh yürirdüm yir yüzinde aṭ ile[62]
Gāh çıḳardum ferişţehler ḳatına

10) Gāh girerdüm ādemüŋ ṣıfātına
Gāh çıḳardum göge muʿcizāt ile

11) İsm-i āʿẓam duʿāsın oḳur idüm
Hem ʿİsā ile namāz ḳılur idüm

[61] Metinde ‘saḥrā’ yazılmış.
[62] Metinden ‘aṭa eyleye’ yazılmış.

12) Yürir idüm Ḫıżır ile İlyās ile
Gelür imiş neki alına yazıla

13) Bir ḫatunum bir ḫūb oġlum var idi
İkisi daḫı baŋa ḫūb yār idi

[10a]

1) Oġlum-ile gövdemi bir dev yidi
Yā Muḥammed sen şefāʿat ḳıl didi

2) ʿAvratumı aldı girdi ḳuyuya
Ḳayġu ḳoymaz gözlerümi uyuya

3) Ger ʿAlī bunda virmesün saŋa
Āḫirette daʿvācı[63] olam saŋa

4) Bunı işiddi Resūl çoḳ aġladı
İşidenlerüŋ yüregin ṭaġladı

5) Durdı yirinden hemdem ol ʿAlī
Baŋa destūr yā Resūl dir ol velī

6) Ger ʿināyet kıla Allāh varayın
Ẕü'l-fiḳār-ile dīvi öldüreyin

7) Yā ben ölem yā dīvüŋ[64] başın kesem
Getürüp Medīne şehrinde aṣam

8) Ol dīvüŋ[65] elinden alam ol ʿavratı
Oldüreyin ben o dīv-i laʿīni

[63] Metinde kelimenin aslında yer alan 'ا' harfi yazılmamış.
[64] Metinde 'dīvin' yazılmış.
[65] Metinde 'dīvin' yazılmış.

9) Resūl eydür yā ʿAlī varma aŋa
Olmaya kim bir żarar ide saŋa

10) ʿAlī eydür varısaram ben aŋa
Yazılanı göriserem alluma

11) ʿAlī[yi] getürdiler bir menzīle
Otuz üç biŋ ṣaḥābe cümle bile

12) Sürdi ʿAlī Düldüli ol-dem ḳatı
Ol kesük baş gider-idi key ḳatı

13) Ḳanadı var ṣanasın[66] ḳuşdur uçar
Ṭaġ daş dimez yuvarlanur giçer

[10b]

1) Ki olur kim Düldülden ḳatı gider
Yidi muṣḥaf Ḳur'ānı ezber ider

2) ʿAlī ḳanda kim namāz ḳılur idi
Kesük baş göz ḳaş-ıla ḳılur idi

3) Öper idi ʿAlī ol başın gözin
Yeġleġ-ile siler idi gözin yaş(ın)

4) Yidi gün yidi gice gitdiler
Ḳudret-ile bir araya yetdiler

5) Sordı ʿAlī başa kim ol ʿavratı
Bunda mı aldı ol dīv laʿneti

[66] Metinde 'ṣananasın' yazılmış.

6) Ol baş eydür işde ḳuyu bundadur
Dīv-i melʿūn bu ḳuyu içindedür

7) ʿAlī baḳdı gördi bir dibsüz ḳuy[ı]
Bir cehennem deresidür yoḳ ṣuy[ı]

8) ʿAlī döndi baḳdı ol-dem Düldüle
Beş yüz ḳulaç kemendi var idi bile

9) Ol kemendüŋ[67] ucın bir ḳayaya bağladı
Düldül ile ol kesük baş çoḳ ağladı

10) Ḥaḳ teʿālā dilinde ẕikr ider
Düldüle der kim ağlama yeter

11) Beş yüz ḳulaç kemend-ile indi ḳatı
Ḳollarında ḳalmadı hīç ṭāḳatı

12) İsm-i aʿẓam duʿāsın oḳudı
Ol kemendüŋ ucın elden ḳodı

13) İner idi ḳapuya yavlaḳ ḳatı
Getürür tekbīr ile ṣalavātı

[11a]

1) Yidi gün yidi gice iner idi
Gāh başı gāh ayaġı döner idi

2) Sekizinci günde indi yire
Oturur kim bu sāʿat ʿaḳlı gele

[67] Metinde ‘kemendin’ yazılmış

3) ʿAḳlı geldi başına açdı gözin
Secdeye vardı Ḥaḳḳa döndi yüzin

4) ʿAlī gördi ki bir mermerden ḳapu
Ḳapuʿı ḳopardı girdi içerü

5) Gördi bir ʿavrat aya beŋzer yüzi
Yüzi aḳ allı açuḳ ḳara gözi

6) Görklü yüzi ol ivi nūr eylemiş
Taŋrı ʿaşḳı cānına kār eylemiş

7) Namāz ḳılur ol āḫiret ḫatunı
Ah ider göge çıḳar tütüni

8) Aġlamaḳdan ol ivi nūr eylemiş
Ol kesük başuŋ ḥelāli oyimiş

9) Aġlar idi dün [ü] gün efġān-ile
Beş yüz seniy Müselmān daḫı bile

10) Çün ʿAlī[yi] gördiler çaġrışdılar
Yā ʿAlī feryād idüben aġlaşdılar

11) Beş biŋ idük günde beşümüz yidi
Yiye yiye beş yüzümüzi ḳodu

12) ʿAlī didi kim didi bizi size
Anlar eydür kim Muḥammed geldi bize

13) Ger Ḫüdā ḳılur ise kerem didi

Dīv elinden sizi ḳurtaram didi

[11b]

1) ʿAlī gördi anda bir dīv yatur
Ṣanasın bir minäredür yatur

2) Nefesi tütün gibi şöyle çıḳar
Ḳanda kim doḳınur ise oda yaḳar

3) Künbede beŋzer idi anuŋ başı
ʿUcbe ḳalur anı gören kişi

4) Ṣanki bir barmaġı ādem gövdesi
İki gözi ṣanasın od pāresi

5) Urdı elin ʿAlī Ẕü'l-fiḳārına
Ẕü'l-fiḳār-ile ura dīv başına

6) Yine öz özine eydür yā ʿAlī
Uyur dīvi öldürmegil sen yā velī

7) Çün uyur dīvi öldürmek erlik degül
Yavuz ad ile dirilmek dirlik degül

8) Naʿra urdı bir kezin uyanmadı
Naʿra anuŋ cānına kār itmedi

9) Ḳakıyup hem naʿra şöyle urur
Dīv uyurken uyanup dura gelür

10) Ol dīv eydür yā ʿAlī düşmānumuz
Yandı elüŋden yaḳıldı cānumuz

11) Nice geldüŋ yā ʿAlī sen buraya
Kim getürdi seni işbu sarāya

12) ʿAlī eydür Taŋrı getürdi beni
Pāre pāre ideyin şimdi seni

13) Ol dīv eydür şimd[i] ben seni yirem
Ne seni ḳoram ne peyġāmberŋi koram

[12a]

1) Böyle diyüp hemān yirinden ṣıçradı
Beş biŋ baṭman gürzi var idi

2) Gürzini alup ʿAliye ḥamle ḳılur
ʿAli ol-dem[68] ḳalḳanı ele alur

3) Bir gürz urdı ʿAlī[nü]ŋ ḳalḳānına
Hīç ẕiyān gelmedi anuŋ ḳolına

4) Çünki nevbet ʿAlīye geldi hemān
Ẕü'l-fiḳārı çekdi virmedi amān

5) ʿAlī eydür ol dīve īmān getür
Taŋrınuŋ birligine iḳrār getür

6) Dīv eydür biŋ yıl yaşadum dimedüm
ʿÖmrüm giçdi dīn ḳayġusın bil[me]düm

7) ʿAlī çünki işitdi bu sözleri
Ḳaḳıdı ḳan-ıla ṭoldı gözleri

[68] Metinde 'oldum' yazılmış.

8) Elini urdı hemān Ẕü’l-fiḳārına
Çaldı Ẕü’l-fiḳārı dīviŋ başına

9) Degdi Ẕü’l-fiḳārı çün anuŋ başına
Kesdi indi ol sarāyuŋ ṭaşına

10) Geldi açdı beş yüzinüŋ[69] elini
Hem üleşdürdi bulara dev mālını

11) Ne ḳadar ger var ise aldılar
Ḳamu ḳuy[u] dibine çün geldiler

12) Anlar eydür ʿAlīye biz nidelüm
Ḳuyuya biz nice dermān idelüm

13) ʿAlī çün duʿāʾı ḳılur baş açar
Duʿāsı ḳabūl olur ʿarşda giçer

[12b]

1) Secdeye vardı Ḥaḳḳa döndi yüzin
Cümlesi dışarda gördi kendüzin

2) Resūle ḫaber oldı ʿAlī gelür
Yaʿni Taŋrı aşlanı velī gelür

3) Ḳarşu çıḳdı ʿAli ile görüşür
Murāda maḳṣūda irişür

4) Çün duʿā ḳılur Resūl kesük başa
Didi ʿālemde çoḳlar yaşa

[69] Metinde ‘yüziniŋ’ yazılmış.

5) Oġlını hem daḫı dīv yimişdi
Ḳupḳurı sümükleri ḳalmışdı

6) Oġlına Ḥaḳ yine cān bağışladı
Zi-saʿādet ẕi-ʿaẓīm luṭf işledi

7) Oḳıyanı diŋleyeni yazanı

8) Raḥmetüŋle yarlıġaġıl yā Ġanī

Ḥikāyet-i Ḫātem

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

10) Allāh adın evvelā yād idelüm
Ḳayġulu göŋülleri şād idelüm

11) Hem ʿālem-i Taŋrınuŋ peyġāmberi
Vir ṣalavāt ağıcaḳ peyġāmberi

12) Ol ʿAlīden bir ḫaber virem ey yār
Kim ne ḳılmış ol emīr-i mūr [u] mār

13) Yol azup bir gün ʿAlī ḳatır ile
Düldüli sürüp gider idi yola

[13a]

1) Bir ıssuzluḳda[70] iki gün gitdiler
ʿĀḳıbet bir ivcügeze yetdiler

2) Gördiler kim ʿArabdur ki faḳīr

[70] Metinde ‘ıssuzluḳda’ yazılmış.

Dünyānuŋ içindeki ḫar u ḥakīr

3) Bir kiçisi var bularuŋ süd virür
Pādişāh anlara andan süd virür

4) Ḫuşū[71] selām virdi ʿAlīyyü'l-Murtażā
Ol ʿArab didi ʿaleyküm merḥabā

5) İndi Düldülden ʿAlī ol-dem ḳonuḳ
Bir çanaḳ südleri vardı Ḥaḳ danuḳ

6) ʿAlī çün Ḳanber ile oturdılar
Ol südi orta yire getürdiler

7) ʿAlī eydür etmekünüz yoḳ mıdur
Üşündünüz yoḳsa ḳonuḳ çoḳ mıdur

8) Anlar eydür nedür etmek bilmezüz
Ḳanāʿatla giçinürüz ölmezüz

9) Ḳarnı aç-idi ʿAlīnüŋ çün yidi
Başını ḳaldurdı işte ne didi

10) Didi bu loḳma ḥelāl olsun baŋa
Yüzügi çıḳaruben virdi aŋa

11) Didi ḳaçan bir şehre varasın
Aġrınca etmege sen viresin

12) Düldüle bindi ʿAlī oldı revān
Ḳanber öŋince giderdi ol zamān

[71] Metinde 'ḫūşū' yazılmış.

13) İşit imdi ol ʿArab gör ne ḳılur
Üzügi alur sivinür şād olur

[13b]

1) Didi şehre varup alam da dönem
Aġırınca etmege bunı ṣatam

2) Sevinüben yüzügi alur[72] ele
Çıḳdı ol-dem ol ʿArab girdi yola

3) Ol yaḳında var idi bir şehr ulu
Çoḳdı anda eyü yavuz ḫūylu

4) Varup ol şehrin bazarında durur
Bir dükkānda yaġlu etmek görür

5) Bir cühūd ṣatar oturmış niʿmeeti
...[73] çoḳ melʿūn cehennem ʿilleti[74]

6) Bir gözi kör idi çirkin yüzi
Küfr içinde ḳalmış-ıdı kendüzi

7) Bir ġarībem gelmişem yoldan üzüp
Ne işüm var ḫalḳ içinde ben gezüp

8) Ol cühūda ṣatılugum var didüm
Etmegi alup yoluma giderem didüm

[72] Metinde ‘olur’ yazılmış.
[73] حوص
[74] Metinde ‘illeti’ yazılmış.

9) Bildi kim anı bir melʿūn cühūd durur
Hem Müselmān düşmānı merdūd [d]urur

10) İlerü vardı selām vird[i] aŋa
Bir yüzügüm var ṣataram dir aŋa

11) Didi baŋa nedür ḳıymetin bilür misin
Aġırınca etmege alur mısın

12) Cühūd eydür bir baḳuban göreyüm
Aġrından daḫı artuḳ vireyüm

13) Gördügi dem nūrla ṭoldı gözi
Hem yirine geldi ṣoġulmışdı gözi

[14a]

1) Ol yüzük görür Muḥammed Muṣṭafā
Ḥaḳ revā görmedi kim cühūd ala

2) Bunca yıldan berü gözi ṣolmışdı
Ne kefāret ne devā bulmışdı

3) Çoḳ altun ṣarf idüp olmadı sebeb
Büyük dermān olup virdi Çalap

4) Sivinüben şād olur cühūd ʿayyār[75]
Yir ü gök ḳıymet durur ancaḳ ey yār

5) Cān baş yolına terk itmek gerek
Ḳıymetini bilmez buna netmek gerek

[75] Metinde ‘ayyār’ yazılmış.

6) Ḥāżır anda aṣılmışdı mīzān
Birine[76] yüzügi kodı birine[77] nān

7) Yüzük aġır geldi etmek gelmedi
Ḳoyduġıca yirinden debrenmedi

8) Ol cühūd [e]tmegini anda ḳor
Debredemedi yirinden ḳıldı zor

9) ʿAḳlı gidüben cühūd ḳaldı ṭaŋa
Müşkil oldı bu iş dir baŋa

10) Buŋa ben bühtān ideyüm durayum
Yumruğumla kendüni bir urayum

11) Bunı dükkānda ḳoyuben çün gider
Gör ki ol miskīne ol cühūd nider

12) Yidi cühūd buldı şehrinde ḳoca
Her birisi māldār münʿim ḫoca

13) Her birine ṣayıvirdi yüz ḳızıl
Didi benüm ḥālümi siz hoşça bil

[14b]

1) Bir yüzük getürdi baŋa bir kişi
Olmaya bu dünyāda hergiz işi

2) Uġrı diyü dutaram ben anı
Ol yüzük ıssı çıḳaruŋ siz beni

[76] Metinde ‘biriŋe’ yazılmış.
[77] Metinde ‘biriŋe’ yazılmış.

3) Anlar eydür ki sözüŋ baş üstine
Nola kimse itse dostına

4) Ġafil ol miskīn oturmışdı baḳar
Urdı bir yumruḳ boġazına faḳar

5) Didi nettüŋ ol ḳamaşi altunı
Ecelüŋ getürdi hem bunda seni

6) Ṣordılar kim ne ḥikāyetdür aḫī
Cühūd eydür uş ṭanuḳlarum daḫı

7) Yüzük ile mālumı uġrul[a]dı
Ḳāḍī ḳatında alam bundan didi

8) Boynına bir ip daḳuben gitdiler
Ṭoġrı ḳāḍī ḳatına getürdiler

9) Ḳāḍī oturmış[78] baḳar her dem bula
Gördi ol şehrüŋ ḳamu ḫalḳı bile

10) Ara yirde bir kişi boynında ip
Bühtāna uġramışam dir ol ġarīp

11) Ol cühūd geldi vü dād[79] eyledilgil
Uġrıya virgil cezā edebilgil

12) İvüm açılup mālum gitmişdi
Kim içü[n]de ḥasretüm ḳalmışdı

[78] Metinde ‘otumış’ yazılmış.
[79] Metinde ‘dad’ yazılmış.

13) Uġrı ʾı buldum yüzük işte nişān
Elin ayaġın kesüp virem emān

[15a]

1) Ol ṭanuḳlar daḫı ḳarşu söyledi
Kim ivüm[80] deldi uġrılıḳ eyledi

2) Bu yüzük ile daḫı gitdi ḳumaş
Dört bilezük her bir ḳıymetlü ṭaş

3) Ḳāḍī eydür bu ṭanuḳlar ṭoġr[ı] mı
Bu cühūd māl ıssı ʿ Arab uġrı mı

4) Yüzügi ben işledüm dir ol biri
İşde ben nice işüm bilem anı

5) Biz yidi ṭanuḳ ḳamumuz aḳ ṣaḳal
Hīç olur mı aramuzda ḳīl [u] ḳāl

6) Her biri anda ṭanuḳluḳ virdiler
İki elini ayaġın kesdiler

7) Cigerin bühtān odına yaḳdılar[81]
Dört yoluŋ ortasına bıraḳdılar[82]

8) Ol ḳızıl ḳan içre çün yatmış-ıdı
Ṭopraġa ḳoyup yüzin yatmış-ıdı

9) Kendüzinüŋ ḥāline[83] aġlar idi

[80] Metinde ‘ivüben’ yazılmış.
[81] Metinde ‘yaḳdur’ yazılmış.
[82] Metinde ‘buraḳdılar’ yazılmış.

Gāh ʿaḳlı gidüp gāh gelür idi

10) Ah ider yire ḳor göge baḳar
Ḳudret-ile ʿAlī ol şehre yiter

11) Düldüle binmiş ʿAlī şehre gelür
Ḳanber öŋince ʿAli gör ne ḳılur

12) Gördi şehr içinde bir ādem yatur
ʿAlī eydür Ḳanbere yirden getür

13) Ḳanber oturtdı vü sildi yüzini
Başınuŋ altına ḳodı dizini

[15b]

1) Eytdi ey miskīn saŋa işbu belā
Nirden uġraduŋ düşdüŋ bu ḥāla

2) Ah ḳıldı ol bī-çāre aġladı
Gözlerinden yaş aḳuben çaġladı

3) Bir gice dir baŋa bir ḳonuḳ gelür
Yoḳ günāhum işbu işden Ḥaḳ bilür

4) Bir yüzük getürdi baŋa armaġan
Andan irişdi baŋa bunca ziyān

5) Aġırınca etmek virgil didi
Daḫı andan ivüŋe vargıl didi

6) Üzügi ṣatmaġa geldüm bu şehre

[83] Metinde ‘ḥālini’ yazılmış.

Yüzügi etmek virem gidem ive

7) Bir dükkānda bir cühūd etmek ṣatar
Bir gözi yoḳ baḫtı hem andan beter

8) Geldüm aŋa söyledüm ey nān-furūş
Bir yüzügüm var ṣataram geldüm uş

9) Aġırınca etmegedür bilesin
Olmasun ṣoŋra peşīmān olasın

10) Ṣundı anı eline aldı cühūd
Ol yüzüge şād oldı cühūd

11) Ol yüzükden yüzine nūr ṣaçılur
Ol ṣoġulmış göz ol dem açılur

12) Yüzük aġır geldi etmek gelmedi
Ol baŋa ayruḳ şefāʿat etmedi

13) Çünki anuŋ duzaġına düşdi cānum
Bühtān eyledi baŋa dökdi ḳanum

[16a]

1) Yalan ṭanuḳlar ile ḳāḍı baŋa
Ẓulm ḳıldı yā pekit yā nidem saŋa

2) Çün işiddi ʿAlīnüŋ Ḳanber ḳulı
Geldi bir bir söyledi diŋler ʿAlī

3) Ol yüzügi bildi kendü birdügi
Bir gice anuŋ ivünde olduġı

4) Ögürür aṣlan gibi ol ṣīr-i Ḥaḳ
Ol cühūd netdi ise ṭut ḳulaḳ

5) Buyurur ol miskīni getürdiler
Doġrı ḳāḍı ḳatına yetürdiler

6) Ḳanber anı ḳāḍı öŋinde ḳodı
ʿAlī eydür sen mi ḳılduŋ bu dādı

7) Ṣormaduŋ bu miskīnde aḥvālini
Kesdüŋ anuŋ elini ayaġını

8) Ḥaḳ yirinde otursın nā-be-kār
Şerʿ-ile bir ḳıl[84] gerekse iki yar

9) Ẓulm ḳılduŋ buŋa yarın ṭamuda
Eyle bilkim yanasın sen sen oda

10) Ḳāḍı gördi kim cezā ḳılduġıdur
Ḳorḳusından ḳalmadı gö[zi]nde nūr

11) Ben buŋa ṭanuḳ ile ḳıldum cezā
Daḫı müşkil var ise eydüŋ bize

12) Eytdi ḳāḍı ol cühūd gelsün berü
Ol ṭanuḳların daḫı alsun berü

13) Söyledüp sözlerine baḳam görem
Yola her kim gelmeye boyun uram[85]

[84] Metinde ‘ḳılı’ yazılmış, vezin gereği‘ḳıl’ şeklinde okuduk.
[85] Metinde ‘her kim yola boyun gelmiye uram’ yazılmış; mana ve vezin gereği bu şekilde düzenledik.

[16b]

1) Ḳāḍı bir bir oḳıdı geldi cühūd
Ol yüzi ḳara ol melʾūn ḥasūd

2) Ol yidi ṭanuḳlaruŋ[86] dördi gelür
Üçi gelmez ʿAlī[yi] bilür ṭanur

3) Şöyle heybetlü ʿAlī kim kendüdür
Gördigi dem amān virmez öldürür

4) Hışm-ıla çekse ḳınından[87] Ẕü'l-fiḳār
Dīvler anuŋ heybetinden bī-ḳarār

5) Bu ṭanuḳluġı yalan hem söyledük
Bī-günāh ol miskīne ẓulm eyledük

6) El ayaḳ[88] kesük yatur ol bī-çāre
Nār [u] nūr ḳatında yürimez ḳara

7) İndi Düldülden[89] yire ol-dem ʿAlī
Ḳanbere virdi dutar Düldül atı

8) Şehr kavmi anda hem yoḫsul [u] bay
Kim göreler nicedür tedbīr [ü] rāy

9) Ol bī-çāre bulaşur yatur ḳana
Ḳāḍıya şordu ʿAlī bir bir yine

[86] Metinde ṭanuḳlarınuŋ yazılmış vezin gereği 'ṭanuḳlaruŋ' şeklinde okuduk.
[87] Metinde 'ḳınıdan' yazılmış.
[88] Metinde 'ayak' yazılmış.
[89] Metinde 'Düldünden' yazılmış.

10) Ger danuḳlar var ise iṣbāt ola
Yoḳsa bāṭıl ḥaḳ ḳatında māt ola

11) Ol cühūd eydür ʿAlīye uġrıya
Yardım eylegil sen illā ṭoġrıya

12) Yüzügi anda nişān bulmışam uş
Ṣatmaġa geldi elinden aldum uş

13) Çıḳdı yüzük kendi ḳalur ṭavar
İşbu işe ol ṭanuḳlar daḫı var

[17a]

1) Ol ṭanuḳlar daḫı ḳarşu söyledi
Kim ivüŋ deldi uġrılıḳ eyledi

2) Ol ṭanuḳlar daḫı ḳarşu söyledi
Kim anuŋ giçmiş-idi yüzden yaşı

3) Ben ḳurʿacıyam bilür il ü şār
Hem bizümdi ol yüzükde dest-kār

4) ʿÖmrüm içinde yalan söylemedüm
Kimse ḥaḳḳına ṭamaʿ eylmedüm

5) Ḳanda kim söyler işüm sözüm giçer
Eger ni ḫalḳuŋ başuma and içer

6) ʿAlī eydür aŋa ey pīr-i ḥıref
Küfr-ile giçdi ḳamu ʿömrüŋ telef

7) Bir güẕār iş bunda ben komaz gerek

Ḳamu ʿālem bu sırr[ı] bilmek gerek

8) Var kömür bize getür biş altı yük
Hem demürci dükkānından bir körük

9) Bir ulu kürek getür ki muʿteber
Kim çike anı iki ...[90]

10) Şöyle od eyleŋ ki ṭaşlar ḳaynasun[91]
Ṭopraḳ içinde ḳayalar utınsun

11) Ḥāżır ʿālem olur egerçi cümle dura
Yüzügi siz aluŋuz ṣalun ḳora

12) Anı sizler düzdüŋüzse[92] ey
Ol yüzük ol od içinde eriye

13) Çün sizüŋ ʿilletüŋüz maʿlūm ola
Tenüŋüzden cānuŋuz maḥrūm ola

[17b]

1) Ḳanuŋuzı bu yirde aḳıduram[93]
Gövdeŋüzi cümle oda yanduram

2) Şimdi ben ṣoram bunda ḥaḳḳın çıḳa
Ḳāḍı kim ḫayrān ol[a] şöyle baḳa

3) Ben ʿAlīyem irdi bu şehre yolum
Düldül ile uş Ḳanber ḳulum

---

[90] قتدراك

[91] Metinde ‘ḳaynasun’ yazılmış.
[92] Metinde ‘düzdüzse’ yazılmış.
[93] Metinde ‘oḳudıram’ yazılmış.

4) Ẕü’l-fiḳārı ḳından uş çikem
Ey nice kāfirüŋ ḳanın dökem

5) Bir ulu körük getürdi bir ḥamāl
Baḳdılar cura yanında hem zaġal

6) Meydān ortasında anı ḳoydılar
Ḳamu ʿālem cümlesi cemʿ oldılar

7) Kim ʿAlīdür bu gelen ṣāḥibḳırān
Ol çiküp Ḫayber ḳapusın ḳoparan

8) Ḫalḳ içinde ḳodı ol ḫavf u recā
Ḳaldılar meydān içinde ʿacebā

9) Ḳāḍī gördi aġladı bu işleri
Aġzı yumuldı ḳamaşdı dişleri

10) Ol cühūdlardan biri aldı ele
Yüzügi od içinde ṣaldı hele

11) Körügi çekdiler od oldı kömür
Erir-idi olsa biŋ baṭman demür

12) Şöyle ḳızdı ocaġuŋ dört bucaġı
Ṣanasın oldı cehennem bucaġı

13) Körügi ḳaldurdılar ʿAlī gelür
Od içinden ṣınuk üzügi alur

[18a]

1) Ne eridi ol yüzük ne ḫod ḳızar
Ne ısınur ol yüzük ne ḫod sızar

2) Yüzügi çıḳardı gösterdi yire
Ṣanasın kim hīç girmemişdür ḳora

3) Ele alup gördiler yüzük ṣavuḳ
İşleri cühūdlaruŋ oldı ḳovuḳ

4) Rüsvāy oluben utandı cümlesi
Ḳalmadı ol ḫalḳ içinde nāmūsı

5) ʿAlīye virmişdi anı Muṣṭafā
Ol yüzügi ṣaḳlar-idi bā-ṣafā

6) İşit imdi muʿcizātından niye
Muṣṭafādan kim irer ol miskīne

7) Ol ʿArab kim el ayaḳ gitmiş-idi
Ḳan içinde ġark olup yatmış-ıdı

8) Ol zaḫmlaruŋ[94] ʿAlī yudı ḳanın
Ḳurtarup ol acılardan cānın

9) Ol kesilmiş elin ayaġın yudı
Getürüp yirlü yirinde ḳodı

10) Yüzini Ḥaḳḳa dutdı eytdi yā Kerīm
Raḥmetüŋ deryā vü iḥsānuŋ ḳadīm

11) Ḥācetüm var ḥażretüŋden ḳıl revā

[94] Metinde ‘zaḫmet’ yazılmış.

Zīrā kim senden olur derde devā

12) Hem ḳılur anda iki rekʿat namāz
Ḥażrete irdi ḳabūl oldı niyāz

13) Ḳanber iki el ayaḳ dutar tīmār[95]
Tendürüst oldı şifā buldı bīmār

[18b]

1) Ol cühūdlar cümlesi utandılar
Küfri terk idüp Müselmān oldılar

2) Yitmiş iv idi bular bir ḳabīle
Dükeli īmān getürdiler bile

3) Ol cühūd etmekcinüŋ yar[ı] mālın
ʿAraba virdi ʿAlī dutdı elin

4) Ḫoş dutar ʿAlī anda ol dervīşi
Ḳayġu gitdi şādlıḳ oldı işi

5) Aldı ʿAlī Ḳanberi döndi gider
Ol ʿArab daḫı ivine ʿazm ider

6) ʿĀrif isen yüz Ḥaḳḳa dön zārī ḳıl
Tā günāhın ʿafv ide hem ol Celīl

7) Hezārān dürūd [u] hezārān selām
Zı-mān ber Muḥammed ʿaleyhi’s-selām

8) Oḳıyanı diŋleyeni yazanı

[95] Metinde ‘ṭımār’ yazılmış.

9) Raḥmetüŋle yā İlahī ḳıl ġanī

Ḥikāyet-i Ġazāl

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

11) Başlayalum söze biz Allāh diyü
Evvelinde fażl-ı bismi'llāh diyü

12) Her kim olmışdur Muḥammed ümmeti
Ol vire Muḥammed[e] ṣalavātı

13) Muṣṭafānuŋ yüzi ṣuy[ı] ḥürmeti
ʿAfv ḳıl yarlıġa[96] ḥāżır ümmeti

[19a]

1) Şöyle gördüm bir kitāb içre ḥabīb
Hem oturup miḥrābına söykenüp[97]

2) Ol Muḥammed kim aya beŋzer yüzi
Yarın oddan[98] ḳurtara ḳamumuzı[99]

3) Gördi ḳarşudan bir atlu gelür
Atlu illā ḳatı heybetlü gelür

4) Aṭlaruŋ mescide degin sür[d]iler
Mescid öŋinde gelüben ṭurdılar

5) Girdiler mescide virdiler selām

---

[96] Metinde 'yazġıla' yazılmış.
[97] Metinde سركذب yazılmış.
[98] Metinde 'otdan' yazılmış.
[99] Metinde 'ḳamuzı' yazılmış.

Ṣaf ṣaf olup ḳarşu dur[d]ılar tamām

6) Didiler kim gösterüŋ Muḥammedi
Kim bizüm dīnümüze bāṭıl didi

7) Kim durur kim bunlara bāṭıl diye
Ḫalḳ içinde böyle daʿvā eyleye

8) Diyüŋ ana bu sözi söylemesün
Söyler ise bu ara[da] durmasun

9) ʿÖmer eydür yā Resūl ben durayum
Ṭuram-ile cümlesin yoġurayum

10) ʿAlī eydür yā Resūl ben durayum
Ẕü'l-fiḳār-ile bunları ḳırayum

11) Resūl eydür yā ʿAlī bir görelüm
Ne-durur dilekleri bir ṣoralum

12) Resūl eydür ne-durur dilegüŋüz
Gelsün ilerü otursun bigüŋüz

13) Atlu eydür gelüben oturmazuz
Bir sāʿat daḫı yanuŋda ṭurmazuz

[19b]

1) Bize peyġāmberligüŋ eyle ʿayān
Ger yoġısa sözin içinde yalan

2) Gördi Resūl bir kiçügi bular
Baġlamışlar at yanına aşulur

3) Taşma ile bağlu ayağı başı
İllā seyl olmış aḳar gözi yaşı

4) Resūl anı göricek çoḳ aġladı
Armaġan diyü ivlerden diledi

5) Anlar eydür peyġāmberligüŋ[100] bize
ʿAyān eyle virelüm bunı size

6) Resūl eydür çöz geyigi öylesün
Size peyġāmberliġüm şerḥ eylesün

7) Ol kāfir bigi işidicek anı
Geldi eydür ne dimek olur bunı

8) Al ile diler geyigümüz ala
Fiʿl-ile bize cāz̲ūluḳlar[101] ḳıla

9) Bizi diler ümmetine döndüre
İvümüz[den] bizi maḥrūm eyleye

10) Ḳırḳ kişiyle avlayuben dutmışuz
Bir gice daḫı yabanda yatmışuz

11) Resūl eydür çöz geyigi söylesün
Yirde gökde olanı şerḥ eylesün

12) Çö[z]diler geyigi geldi maḥfile
Ḥaḳ ḥabībüŋ adını getürdi dile

[100] Metinde ‘peyġamberligil sen’ olarak yazılmış.
[101] Metinde ‘cāzūluḳlar’ yazılmış.

13) Taŋrı dil virdi geyige söyledi
Muṣṭafā muʿcizātın şerḥ eyledi

[20a]

1) Didi ey iki cihānuŋ serveri
Ḥaḳ ḥabībüŋ sevgülü peyġāmberi

2) Taŋrı birdür sen Resūlsin bī-gümān
Yirde gökde işbu söz oldı ʿayān

3) Her kim imdi bunda ḥaḳ bilür seni
Ṭamu odından āzād[102] olur teni

4) Her kim ol bunda seni ḥaḳ bilmedi
Yarın ol ṭamu odında ḳaynadı

5) Yidügi zaḳḳūm ola yiri caḥīm
Yüzi ḳara ola içdügi ḥamīm

6) Her kim senüŋ hükmüŋe fermān ola
Yiri cennet yoldaşı rıḍvān ola

7) Ben daḫı göyüne gelem yā Muṣṭafā
Bu ḳara başum göreydi çoḳ cefā

8) Çin ilinden gelmiş-idüm ben ġarīp
Aġlar idüm ḳardaşum yavı ḳılup

9) Mekke ṭaġında gelüben ḳuzladum
İki ḳuzıcuḳ ṭoġırdum gizledüm

[102] Metinde ‘āẕād’ yazılmış.

10) Ḳalḳuben çıḳdum ṭaġa kim otlayam
Südlenüp ḳuzıcuḳlara dönem

11) İşbu kāfirler beni avladılar
Aluben dört yanumı bağladılar

12) Ḳaçmadum yoġ-ıdı bende mecāl
Ḳardaşın yavın ḳılana ne mecāl

13) Ḳardaş olur kişiye ḳurtlara daġ
Ayruluḳ komaz yüregüm duta yaġ

[20b]

1) Ḳardaşı olmayanuŋ ḥāli nolur
Ḫalk içinde dāʾimā maḥrūm olur

2) Kişinüŋ ḳardaşı yürek yaġıdur
Mālı mülki baḳçesi hem bāġıdur

3) Şimdi irdi baŋa bu geyik daḫı
Ḳatı müşkil oldı ḥālüm ey saḫī

4) Ol anasuz ḳalmış ol öksüzleri
Nidem ol iki körpe ḳuzıları

5) Dişleri yoḳ tā ki ot otlayalar
[Ne] yiyeler ol ıssuz ṭaġda bular

6) Yā Resūl baŋa pāyendān[103] ol bugün
Yüregüm derdine merhem ol bugün

[103] Metine ‘payāndan’ yazılmış.

7) Ḳamu dertlülere sendendür meded
Sana didi ḥabībüm Ferdü’ṣ-ṣamed

8) Varayum ben anları emzüreyüm
Ḥālümi anlara ḫaber vireyüm

9) Çün Resūlullāh işitd[i] bu sözi
Yaş-ıla ṭoldı mübārek gözleri

10) Resūl eydür kāfire sözüm dutuŋ
Geyigi baŋa baġışla yā ṣatun

11) Yāḫūd[104] pāyendān[105] olam anı ṣaluŋ
Gelmez ise bahāsın benden aluŋ

12) Bunlar eydür nemüz eksük[106] ṣatalum
Ger pāyendān[107] olur iseŋ ḳoyalum

13) Çün Resūl didi geyigi ṣaldılar
Ḳavli ikindüye dek aldılar

[21a]

1) Giçdʾi Allāh diyü girdi yola
Vay aŋa kim ḳuzısından ayrıla

2) Ṭaġ ṭaş diyü gider seke seke
Gözlerinüŋ yaşını sepe sepe

[104] Metinde ‘yāḫūd’ yazılmış.
[105] Metinde ‘payendān’ yazılmış.
[106] Metinde ‘ekskük’ yazılmış.
[107] Metinde ‘payendān’ yazılmış.

3) Dertlüyem dermān senden ey Ḥakīm
Ben żaʿīfüŋ ḥāline sensin ʿAlīm

4) Vardı eydür ey iki körpe ḳuzı
Nice ṣorayın sizüŋ ḥālüŋüzi

5) Bārī gelüŋ yüzinizi göreyüm
Ḳarnuŋuz açsa hem emzüreyüm

6) Ey ḳuzılar bilüŋ öksüz ḳalduŋuz
Şimdiden girü anasuz ḳalduŋuz

7) Ecel irdi giderem bu dünyādan
Sizi ṣaḳlar ḳorḳudan ol yaradan

8) Anlar eydür ey ana noldı ḥālüŋ
Didügün yoġ-ıdı bu sözi senüŋ

9) Geyik eydür kāfire dutulmışam[108]
Taŋrı Resūlüŋ kefīl ben virmişem

10) Çünki anlar işidicek bu sözi
Yaş-ıla ṭoldı hem anlaruŋ gözi

11) Ayruḳ analarını emdiler
Bir zamān eglenüben aġlaşdılar

12) Emdügümüz bize oldı çün ḥarām
Dön girü eyt Resūle bizden selām

13) Ḳo bizi bu ṭaġ içinde ölelüm

[108] Metinde ‘dutlumışım’ yazılmış.

Yā Resūlullah diyü ḳurbān olalum

[21b]

1) Aġlayuben hem kiçük tīz döner
Ṭaġ ṭaş dimez şöyle giçer

2) Ol kāfir bigi hem varuŋ didi
Yolına varuŋ duzaḳ ḳuruŋ didi

3) Gelüben duzaḳ kuruben geldiler
Kiçügi ol ṭuzaḳda dutdılar

4) Ḳaldı geyik duẕak içre aġlayu
Ḥaḳ Çalabuŋ yolına bil baġlayu

5) Eydür ey ʿālemlerüŋ sırrın bilen
Dertlülerüŋ derdine dermān ḳılan

6) Hīç ḳayurmazam baŋa oldı cefā
İllā pāyendānum[109] oldı Muṣṭafā

7) Dertlüyem dermān irişdür ey Ḥakīm
Ben żaʿīfüŋ ḥāline sensin ʿAlīm

8) Ḳaldı geyik ṭuzaḳ içre aġlayu
Ḥaḳ buyurdı Cebrāʾil ey ulu

9) Var irişgil geyigi getür didi
Ṭuzaġ-ıla Aḥmede yetür didi

10) Geldi geyik ortaya Allāh diyü

[109] Metinde ‘payendānum’ yazılmış.

Ḥālümi gör yā Resūlullāh diyü

11) Siz ʿayıplamaŋ benüm giç geldügim
Size maʿlūmdur niye uġraduġum

12) Ol kāfirler gördi geyik geldügün
Muṣṭafā öŋünde ol ʿöẕr eyttügün

13) Cümlesi oturuben[110] bir araya geldiler
Küfr[i] terk idüben īmān buldılar

[22a]

1) Ḳırḳ[ı] daḫı Müselmān oldılar
Küfr terk id[üp] īmāna geldiler

2) Geyigi ol-dem ṣalıvirdiler
Kāfir iken dīn-i İslām buldılar

3) Uş tamām oldı yine bu muʿcizāt
Vir ṣālavāt Muṣṭafāya bī-nihāt

4) Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilāt
Söz dükendi bakiyātü'ṣ-ṣāliḥāt

5) Oḳıyanı diŋleyeni yazanı

6) Raḥmetüŋle yā İlāhī ḳıl ġanī

Ḥikāyet-i Bayḳuş

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[110] Metinde 'otuben' yazılmış.

8) Başlayalum ez-faẕl-ı ḥannān-ı ḳadīm
Şimdi bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm

9) Diŋler iseŋ oḳuyam bir destān
Muḫtaṣar mevzūn şīrīn[111] destān

10) Şāh Süleymānuŋ zamānında zamān
İns ü cin çekmişdi ḥükmünd[e] revān

11) Taḫta çıḳmışdı bir gün ol hümām
Leşkeri ṣaf çekmişdi ez-cin behām

12) Cümle ḳuşlar yıġıluben geldiler
Şeh Süleymāna şikāyet ḳıldılar

13) Ḥālümüzden ol ḫaber-dār ey emīr
Dād elinden bayġuşuŋ ey dād-gīr

[22b]

1) Ṣubḥa degin uyımaz nevḥa ḳılur
Nevḥasından cümle ḳuşlar yaḳılur

2) Çün Süleymān kerkese emr eyledi
Ḳondı pervazına[112] gör neyledi

3) Pes hevāya ḳalḳdı pervāz eyledi
Tez yüri bayġuşı getür didi

4) Eytdi kerkes[113] bayġuşa buyur seni

[111] Metinde 'şīrīn' yazılmış.
[112] Metinde 'pervāzına' yazılmış.

Dur seni ister Süleymān nebī

5) Çünki bayġuşa bu söz oldu ʿayān
Durdı pervāz eyledi ender zamān

6) Uçuben ol-dem ikisi geldiler
Şeh Süleymān ḳarşusında durdılar

7) Bayġuş ikrām-ıla virdi selām
Aldı ḥaḳḳınca selāmın ol hümām

8) Baʿd-ez-ān didi nebī ol bayġuşa
Ṣubḥa degin uyumazsın gelüp cūşa

9) İşbu kuşlar senüŋ elüŋden revān
Çoḳ şikāyet ḳıldılar dād u fiġān

10) Didi bayġu[ş] ey resūl-i mūr [u] mār
Çün ṣorarsın ḥālümi işit ʿayān[114]

11) Ḥaḳ teʿalā uyumaz hīç yā nebī
Ben ḥayā iderem andan yatmaġı

12) Yine didi bayġuşa ol-dem nebī
Ne içün buġday yimezsin sen velī

13) Didi kim ey server-i şeh-i cihān
Hükmüŋ oldı cümle ʿālemde revān

[23a]

---

[113] Metinde ‘kerkese’ yazılmış.
[114] Metinde ‘ayān’ yazılmış.

1) Ḥaḳ teʿālā ḳıldı cenneti tamām
Ādem içün kim duta anda maḳām

2) Nehy ḳıldı buġdasından yime[ye]
Emrini dut Ḥaḳḳuŋ tā ṣınmaya

3) Buġdadan oldı sebeb pes Ādeme
Cenneti ṣaluр çıḳa işbu ġama

4) Yine ṣordı ol Süleymān nebī
Söyle bize niçün uçmazsuŋ eyi

5) Didi Nūḥ kavmüŋ ṣu eyledi helāk
Anuŋ içün göŋlüm andan oldı pāk

6) Yine didi ol resūl-i baḥr [u] ber
Bu sözüme daḫı virgil sen ḫaber

7) Niye terk itdüŋ ʿimāret yirleri
Meskenet ḳılduŋ ḫarābe yirleri

8) Dir ʿimāret yirler ādem yiridür
Pes ḫarābe teʿālā sırrıdur

9) Andan ötri gizerem vīrānda
Ḥaḳ rıżāsın isterem sırranda

10) Pes Süleymān bayġuşa eydür baŋa
Ne ötersin her seḥer söyle baŋa

11) Eydürem ġaflet döşeginden yatan
Ḥaḳ teʿālā emr[i] fevt oldı uyan

12) Ḳabr içinde uzun uzun uyḳu var
Ṣad hezārān biŋ ʿaẕābı ḳorḳu var

13) Çün Süleymān baḳdı bayġuş yüzine[115]
Oldı ḫayrān bayġuşuŋ āvāzına

[23b]

1) Dilerem dir mūnis olam ben saŋa
Eytdi mūnis ola bilmezsin baŋa

2) Didi oldur mūnisüm Ḳayyūm be-nām
Ol-durur hem lā-yemūt [hem] lā-yenām

3) Ḳıldı taʿaccüb Süleymān-ı nebī
Fikre düşdi ol-dem eydür yā Ġanī

4) Ey dirīġā ben bayġuşça olmadum
Ḥaḳ teʿālā buyuruġını ḳılmadum

5) Ġaflet-ile giçe[116] ʿömrüm neyleyüm
Ḥālüm āḥvālüm kime ʿarż eyleyüm

6) Ger bu ḥāl-ıla ḳalursam eyā İlāh
Dergāhuŋdan olısaram rūsiyāh

7) Oḳıyanı diŋleyeni yazanı

8) Raḥmetüŋle yarlıġaġıl[117] yā Ġanī

[115] Metinde ‘Çün Süleymān baḳdı baḳdı bayġuş yüzine’ yazılmış.
[116] Metinde ‘giçey’ yazılmış.
[117] Metinde ‘yarlıġa ḳıl’ yazılmış.

Ḥikāyet-i Dolab

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

10) Suʾāl itdüm bugün [ben][118] bir dolaba
Didüm niçü[n] sürersin yüz bu āba

11) Neden baġruŋ delükdür gözlerüŋ yaş
Sebeb noldı ṣataşduŋ[119] bu ʿitāba

12) Ḳararuŋ yoḳ gice gündüz dönersin
Dökersin gözlerüŋden yaş ḫūnāba

13) Elif kaddün bükülmiş çenge dönmiş
İŋildüŋi düzünmişsin rebāba

[24a]

1) Ne ẓulm itdi saŋa bu çarḫ-ı ġaddār
Ki derdüŋ defteri ṣıġmaz ḥesāba

2) Suʾāl oldı dolabuŋ döndüginden
Dolab ḫoş dönüben geldi cevāba

3) Dolab eydür eyā çeşm-i çerāġı
Cevābum dinlegil açgıl ḳulaġı

4) Eydür benüm işitgil sergüzeştüm
Ki ben boylar-idüm bir yüce daġı

5) Giçürmişdüm serādan köklerümi

---

[118] Kalıbın tamamlanması için bu sözcüğün eklenmesi gerekmektedir. Nitekim Abdurrahman Güzel'in Kaygusuz Abdal adlı çalışmasında da bu dize şöyledir: "Su'al itdüm bugün ben bir dolaba" bk. Abdurrahman Güzel, *Kaygusuz Abdal*, (2. Baskı), Akçağ Yayınevi, Ankara 2004, s. 425

[119] Metinde 'ṣataşdı' yazılmış.

İrişdürdüm Süreyyāya budaġı

6) Yitişmezdi boyuma yitmiş arşun
İrişmezdi belüme on er ḳucaġı

7) Ṭoḳuz ay derneşüben dürlü ḳuşlar
Budaġumda dutarlardı otaġı

8) Öterdi ṭūṭī vü ḳumrī vü dürrāc
Giçürdüm bir zamān bu resme çaġı

9) Hevā mürġi hevesin bāġun görgen
Uruldı ʿömr ḳuşınuŋ duzaġı

10) Ḳażā irüp meger dest-i Ḫüdādan[120]
Ki bir şāḫṣ[121] irişüp çaldı bıçaġı

11) Yığılup yüzüm üstine düşicek
Ḳırılup ḳalmadı perüm budaġı

12) Dilüp[122] boynuma daḳdılar kemendi
Sürdiler dolandum her sokaġı[123]

13) Soḳaḳlarda yaturdum nice müddet
Gelen giçer başarlardı ayaġı

[24b]

1) Yidi Eyyūb-veş baġrumı ḳurtlar
Çeker ḳanum döker gözüm ḳapaġı

[120] Metinde ‘ḫüdādan’ yazılmış.
[121] Metinde ‘şaḫṣ’ yazılmış.
[122] Metinde ‘ẕilüp’ yazılmış.
[123] Metinde ‘sokaḳı’ yazılmış.

2) Zekeriyyā gibi bıçaġ-ıla biçüben
Dolab içün düzetdiler budaġı

3) Demür mıḫlar doḳandı yüregüme
Ḳażā desti ile çerḫüŋ çomaġı

4) Dolab olup dönerem dost diyüben
Gözüm yaşı ṣular bostān[ı] bāġı

5) Kime dost oldı devrān bu cihānda
Ki ṣoŋra olmadı anuŋla baġı

6) Felek kime ṭaddursa[124] bir[125] ḳaşuḳ bal
Ki ṣoŋra ḳuṣdurur ṭās-ıla aġı

7) Süleymānuŋ sürerdi taḫtı bile
Fenā ṭopraġına urdı yataġı

8) Sikender tek cihānda ḳāf ḳāf
Dutup ḥükm-ile sürerdi[126] yaṣaġı

9) Girüp ẓulmetde ister āb-ı ḥayvānı
Ṭolu zehr-ile ṣundılar ayāġı

10) Ḳanı Ḫüsrev ḳanı Kisrā ḳanı Sām
Bilinmez anlaruŋ pīri duraġı

11) Cihānuŋ varlıġı başdan başa hep
Belā yurdı durur miḥnet yaraġı

[124] Metinde ‘addursa’ yazılmış.
[125] Metinde ‘bu’ yazılmış.
[126] Metinde ‘ṣorardı’ yazılmış.

12) Beḳā ehl[i] degüldür bu baḳasın
Fenā ehli dutar bunda otaġı

13) Buŋa Ḥaḳ çünki beytü'l-ʿankebūt dir
Pes oldur miskīnlerüŋ[127] duraġı

[25a]

1) Bilgilü ḳayġulara bunda tekye dutmaz
Ḥaḳḳuŋ fażlıyladur ancaḳ tayaġı

2) Ṣabr seccadesin altuma ṣaldum
Tevekkülden ḳuşandum uş ḳuşaġı

3) Ḳayġulu sözi uş ʿārife söyle
Ne bilsün şekkeri yezdā buzaġı

4) Oḳıyanı diŋleyeni yazanı
Raḥmetüŋle yā İlāhī ḳıl ġani

5) Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilāt

6) Söz dükendi Bāḳīye vir ṣalavāt

Ḥikāyet-i Ḫatun ve Ḳız'ı

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

8) Her kim ol bu dünyāda yoḫsulluġa
Ṣabr ḳıldı lāyıḳ oldı ḳullıġa

[127] Metinde 'miskinlerüŋ' yazılmış.

9) Ḳul iseŋ Ḥaḳdan gelene ṣabr it
Yoḳsa Ḥaḳ mülki içinde durma git

10) Diŋle imdi eydeyim bir muʿcizāt
Muṣṭafādan ol Resūl-i kāʾināt

11) Şam diyārında var idi bir cühūd
Māl esbāb ıssı idi ol ḥasūd

12) Hīç ḥisābı yoġ-ıdı altunınuŋ
Dünyālıgı çoġ-ıdı ol melʿūnuŋ

13) Bir Müselmān ḳomşısı vardı yine[128]
Ol Yahūdi neyledi ol aḥsene

[25b]

1) Ol Müselmānuŋ eli çoḳ dar idi
Muṣṭafāʾı ʿaşḳ-ıla sever idi

2) Ḥaḳ aŋa virmiş-idi bir ḫoş ʿayāl
Ḥüsn-i ḫulḳ-ı ḫūb idi bolluḳ kemāl

3) Cān u dil doymaz-ıdı baḳışına
Gel sen imdi dünyānuŋ yaḳışına

4) Ḥaḳ Teʿalā bunlara virdi belā
Çāresi yoḳdur belā Ḥaḳdan gele

5) Çekdi dünyālıḳ bulardan elini
Neye irdi gel gör imdi ḥālini

[128] Metinde ‘neye’ yazılmış.

6) Er ʿavrat ol ḳız-ıla üç kişi
Ḥaḳ Teʿalā gör ne ḳıldı bu işi

7) Üç gün üç gice bular aç yatdılar
ʿĀciz olup nice ḳanlar yutdılar

8) Ḳonşı cühūd anuŋ ḥālin bilür
Duydı ol it anuŋ ivine gelür

9) Geldi ive oḳur anı ol cühūd
Diŋle imdi anı [a]lısardur ol cühūd

10) Cühūd eydür ne virem diŋle saŋa
Ey Müselmān sözüŋi söyle baŋa

11) Cühūd eydür dirligüŋ nedür senüŋ
Ġuṣṣa mıdur yā feraḥ eyler cānuŋ

12) Ol Müselmān derd-ile ah eyledi
Nidelüm dir çünki Allāh eyledi

13) Açlıġ-ıla ki ḳatı olduḳ zebūn
Faḳr elinden yüregümüz oldı ḫūn

[26a]

1) Ol cühūda ḥālini virdi ḥaber
Gözleri ḳan doluben yandı ciger

2) Ol cühūd eydür aŋa ġayḳu yime
Taŋrı irgüre seni bir ḫoş deme

3) Saŋa bir söz direm ger dutasın

Ġuṣṣadan şādlıġa yitesin

4) Ol Müselmān dir aŋa nitmek kirek
Nice yola varuben gitmek kirek

5) Ol cühūd eydür ki gel işit ey yār
Ger dilerseŋ[129] kim saŋa baḫt ola yār

6) Dīnüŋi terk it ḳızuŋı baŋa vir
Gel puṭa ṭap Kaʿbeden yüzin çevir

7) Tā ki cümle mālımuŋ yarusını
Saŋa virem ger işidürseŋ[130] beni

8) Söz ḳabūl idüp virsen baŋa ḳız
Ḳızuŋı senüŋ dutam ḫandān[131] ʿazīz

9) Rāżī olup sözüme vir ḳızuŋı
Ne dir iseŋ söyle imdi sözüŋi

10) Yā [b]enümle bu iki işi ḳıluŋ
Yoḳsa kim açlıġ-ıla siz ḳırıluŋ

11) Ol Müslemān didi mühlet virgil baŋa
Bir göreyüm ḫatunum ne dir baŋa

12) Ol Müselmān ivine vardı işit
Söyledi ne kim dimişdi ol pelīd

13) ʿAvratına bir bir ol sözi hemān

[129] Metinde ‘dilersen’ yazılmış.
[130] Metined ‘işidürsen’ yazılmış.
[131] Metinde ‘ḫāndan’ yazılmış.

Söyledüp ol melʿūnuŋ sözin revān

[26b]

1) İşidüp ʿavrat hemān ah eyledi
Düşdi ʿaḳlı[132] gitdi vāveylā didi

2) Yine ʿaḳlı dirüben ṭurdı hemān
Gözleri ḳan yaş-ıla ṭoldı hemān

3) ʿAvrat eydür zīnhār ey maḥremüm
Ey benüm dīndār[133] yār-i hemdemüm

4) Nice aylardur dirilürüz[134] hele
Ki ṣaḳın sen isteme mālı gele

5) Ol cihānı bu cihāna satmaġıl
Dünyā içün dīnüŋi terk itmegil

6) Yoḫsuluġı ger ni gibi ḳande var
Yā Muḥammed dīni gibi ḳande var

7) Sen Muḥammed dīnini elden ḳoma
Ṣaḳla īmānuŋı ʿahdüŋi ṣıma

8) Ol laʿīnüŋ sözin işitme yine
Cān fedā olsun Muḥammed dīnine

9) Ḳo bizi sen açlıġ-ıla ölelüm
Dīnümüz elinde ḳurbān olalum

---

[132] Metinde ‘aḳlı’ yazılmış.
[133] Metinde ‘dindār’ yazılmış.
[134] Metinde ‘dirilüz’ yazılmış.

10) Ol Müselmān ʿavratına dir sözüŋ
İvsüz illā nola ḥāli ḳızuŋ

11) Bizcileyin açlıġ-ıla ol doya mı
İşbu yolda ol daḫı ṣabr ide mi

12) Ol nigāruŋ bu sözüŋ diŋler idi
Cān içinde derd-ile aġlar idi

13) Gördi ḥadden giçdi bunlaruŋ sözi
Babasına söyledi ḳız kendüzi

[27a]

1) Eydür ey baba ḳız öldürse nola
Ben başumı ḳoymışam işbu yola

2) İslām ehl[i] dīnin elden ḳoya mı
Ölmek içün kimse dīnine ḳıya mı

3) Ṭut baba sözümi işit sen benüm
Sizüŋ içün ḳurbān olsun bu cānum

4) Size bir söz diyem bi'llāh dutuŋ
Orta bāzārı beni elbet ṣatun

5) Ḳaravaşdur ṣataram bunu digil
Bahāmı al buġdaya virüp yigil

6) Dīnüŋi terk eyleme it beni terk
Ṣadıḳ olgıl ṣıdḳ-ıla it beni terk

7) Var ilet bāzāra beni ey ata

Dellāle virgil beni tā kim ṣata

8) Sözüm işit maṣlaḥat böyle durur
Ol cühūduŋ boynın ur kim yol yürir

9) Çün işitdi işbu sözi anası
Eydür aŋa ey cānum cānānesi

10) Gönlümün eglencesi görklü nigār
Hīç döye mi seni ṣatmaġa ciger

11) Kişi baġrın[135] kesüp alup ṣata mı
Daḫı ol varup uyuyup yata mı

12) Ol ḳız eydür pes diŋle ne ḳılalum
…[136] ʿācizlıġ-ıla yaḳılalum

13) Üç kişi içün ḳanı bir loḳma yoḳ
Sākin olmaz nefsümüz olmazsa toḳ

[27b]

1) Ṣatmak olmaḳ dīni dünyālıḳ[137] içün
Cān ciger miskīnlik[138] ile ola ḫūn

2) Çünki biz bu açlıġ-ıla ḳalavuz[139]
Ölsevüz[140] ḳaṣdla kāfir olavuz[141]

---

[135] Metinde ‘baḳrın’ yazılmış.
[136] صنجد
[137] Metinde ‘dünyālık’ yazılmış.
[138] Metinde ‘miskīnlik’ yazılmış.
[139] Metinde ‘ḳalaguz’ yazılmış.
[140] Metinde ‘ölsegüz’ yazılmış.
[141] Metinde ‘olaguz’ yazılmış.

3) Dīn bulunmaya oġul ḳız yolına
Ṣat beni cānum fedā dīn yolına

4) Ḳızı ṣatılmaġa virür rıżā
Didi ṣatarsın ḳızı şehirlüya

5) Şehirlüye ṣat görem gāh yüzin
Gāhī bārī işidem ṭatlu sözin

6) Ol gün işini ḳodılar yarına
Kim ḳızı ilete Dımışḳ bāzārına

7) Ḳızını virdi çü dellāl eline
Aġu ḳatdı kendi eliyle aşına

8) Şehr ḫalḳından ḫarīdār olmadı
Ol ḳızı şehirlü ṣatun almadı

9) Aldı dellāl eline ḳıldı mezād
Şehr ḫalḳından kimse ḳılmadı murād

10) Müşterī oldı ḳızına bir ġarīb
Ol daḫı bir gözlü idi hem ʿacīb

11) Ol ḳadar müşterī oldı ol ġarīb
Aldı atasından anı ol ġarīb

12) Virdi ḳızı ol ġarībüŋ eline
Aldı ḳızı gitmek ister yolına

13) Ḳızuŋ atası aluben altunı
Ol maḥrūm ḳızından anuŋ cānı

[28a]

1) Ḫoca aldı ol ḳızı tā kim gide
Ṣatun aldı diler ive ilete

2) Döndi aŋa eydür ol bedr-i münīr
Ḫoca bir saʿat baŋa destūr vir

3) Tā ḥelāllıḳ dileyüp varam[142] aŋa
Ol kişiden kim beni ṣatdı saŋa

4) Ol kişinüŋ üzerümde ḥaḳḳı çoḳ
Lutfunuzdan destūr ola dime yoḳ

5) Virdi destūr yüri var eglenme tīz
Girü gel kim giderüz yola biz

6) Geldi ḳız anası yelte almadı
Atama benden selām ilet didi

7) Ben satıldum Muṣṭafānuŋ ʿaşḳına
Biŋ cānum varsa fedādur yolına

Şiʿr

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

9) Ey ʿaşḳında ciger kebāb olan yār
Gözüm görmesine sebeb ol[an] yār

10) Ata-y-ıla anay[ı] zār iden yār
Ṣatıluben ġarīblüġe giden yār

[142] Metinde ‘varum’ yazılmış.

11) Baŋa adın ḳarāvaş diyen yār
Didügüme peşīmān olan yār

12) Gelüp ḳonşı anı alup giden yār
Muḥammed Muṣṭafā dilek iden yār[143]

13) Senüŋ içün baŋa geldi Muṣṭafā
Geldi baŋa ol Resūl-ı ba-ṣafā

[28b]

1) Düşde hem gördüm cevābını anuŋ
Ne kişisin nedür aḥvālüŋ[144] senüŋ

2) Faḫr-ı ʿālem bu gice geldi beni
Gözümi açup dilek eytdi beni

3) Bi'llāh ay yüzi irem bāġı güli
Sen baŋa ḥāl eylegil bu müşgili

4) Ol ḳız aŋa dir diyem aḥvālümi[145]
Atam-ıla ol cühūd aḥvālini

5) Cühūd eydüp çaġırup söyledügin
Gel dīnüŋden dön deyü söyledü[gi]n

6) Dön dīnüŋden gel dīnüme didügin
Ḳızuŋı vir bunca māl al didügin

7) Anası miskīn bunı işiddügin

[143] Metinde 'Muḥammed Muṣṭafā anı dilek iden yār' yazılmış.
[144] Metinde 'aḥvalüŋ' yazılmış.
[145] Metinde 'Ol ḳız aña dir ki diyem saña aḥvālimi' yazılmış.

Yire düşüp ʿaḳl başından gitdügin

8) ʿĀciz olup çünki ol bī-çāreler
Derdlerine bulmayup hīç çāreler

9) Didüm ey ata beni aluŋ ṭutuŋ
Elüm algıl bāzāra ilet ṣatun

10) Ḳarāvaş diyü bāzāra ṣatuŋ beni
Bahāmı biŋ deyr içün saklaŋ beni

11) Çünki işitdi yigit ḳızuŋ sözin
Aġlamaḳdan bilmez oldı kendüzin

12) Ḳız ḳarındaş ol baŋa sen ey nigār
Şimdi ataŋla anan ġamuŋ çiker[146]

13) Beş yüz altun işte şükrāne saŋā
Yine varġıl imdi …[147] baŋa

[29a]

1) Durdı ol biş yüz altunı aldı ele
Ṭapu ḳıldı yigite girdi yola

2) Ṭurdı geldi sevinür ile gider
Tozına yil yitmez şöyle gider

3) Çünki geldi anası gördi anı
Taŋrıya şükr eyledi sevindi cānı

[146] Metinde ‘Şimdi ataŋla ananuŋ ġamum çiker’ yazılmış.
[147] كموزدن

4) Didi ḳızum nice ḳurtulduŋ yine
Bu ive geldüŋ yine ive ive

5) Ḥālini ḳız anasına söyledi
Yigidüŋ düş gördügin şerḥ eyledi

6) Anası da geldi gördi ḳızını
Şükr idüben yire sürdi yüzini

7) Didi ey ḳalmışlara meded iden
Ḳullaruŋ göŋlü murādını viren

8) Ḥasretümi baŋa gösterdüŋ[148] şükür
Göŋlümüŋ ḳayġuların kesdüŋ şükür

9) Ol nigārı çünki ivde gördiler
Ata ana ikisi sevindiler

10) Cān virüp ʿaşḳ-ıla dīn alġıl ṣatun
Ger igitsin ger ḳocasın ger ḫatun

11) Key ṣaḳın dünyā içün dönme elgin
Dünyā seven kişide olmaya dīn

12) Anlar üç gün üç gice aç yatdılar
ʿĀciz olup anca ḳanlar yutdılar

13) Ümmet olan yola böyle vardılar
Ol Nebīden hem şefāʿat buldılar

[29b]

[148] Metinde ‘gösterdün’ yazılmış.

1) Şimdiki ḥālde bu ḫalḳ dünyā içün
Dīni ḳoyup bilişürler ne içün

2) Faḫr-ı ʿālem arpa unın yir idi
Aḫiri azġun ümmet gele didi

3) Buġday etmegini idüp yiyeler
Ḳurı bamyalar buŋa ḳatuḳ diyeler

4) Aḳçesi olan ödünç virmeyeler
Ḥaḳ yolında yidürüp ḳıymayalar

5) Baylarınuŋ ḳalmaya hīç mürüvveti
Ehl-i ʿilme itmeyeler ḥürmeti

6) Resūl eydür ümmetüm degül bular
Çünki bunlarda doġar yavuz ḫūlar

7) Şöyle bilkim dutmayalar sünnetüm
Eyle bil anlar degüldür ümmetüm

8) Ben bīzārum işbu işlü kişiden
Umut olmaz yalmış olan işden

9) Ne revādur cānuŋuz yandurasız
Ḥaḳ ḳatında beni utandurasız

10) Ger dilersiz bulasız bāḳī ḥayāt
Deyüŋ maẓhar ravżasına es-ṣalāt

11) Oḳıyanı diŋleyeni yazanı

Raḥmetüŋle yarlıġaġıl yā Ġanī[149]

Ḥikāyet-i Dīvāne

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

13) Bir delü var idi bir çaġ ey emīn
Dirliginden pek severdi ölümin

[30a]

1) Ḳarnı aç ü cigeri büryān-idi
Başı açuk egni hem ʿüryān idi

2) Ez-ḳażā bir gün ḫor u ḫacīl[150]
Gitti Nişābūra ol āşufte-dil

3) Gördi ṣaḥrā ṭopṭulu māl davar
At ḳoyun cümle ḥayvān anda var

4) Didi kimüŋ mülkidür bunlar ḳamu
Didiler Sulṭān ʿUmeykdür ḳamu

5) İrdi şehre gördi ḫoş dār var
Māhrū ḳullar dürlüler tāze var

6) Başdan ayaġa muraṣṣaʿ ṭonları
Ditreşür gül yapraġı tek tenleri

7) Ellerinde altun ibrīḳler[151] ḳamu
Her birisi ṣanasın bir māhrū

---

[149] Metinde ‘Raḥmetüŋle yarlıġaġıl sen yā ġanī’ yazılmış.
[150] Metinde ‘ḫacil’ yazılmış.
[151] Metinde ‘ibriḳler’ yazılmış.

8) Ṣordı ki bunlar kimüŋdür ey ʿamū
Didiler Sulṭān ʿUmeykdür ḳamu

9) Çünki şehre girdi ol-dem nā-tüvān
Gördi eyvānlar miṣāl-i asumān[152]

10) Gördi dīvāne her yaŋadur dirāz
ʿĀlemüŋ serhengi anda ser-firāz

11) Her yaŋa ḫalḳ firāvān çoḳ çoḳ
Yügrüşürler taḫt öŋinde taḫt [u] fevḳ

12) Ol divāne ḳıldı bir şaḫṣa suʾāl
Didi kimüŋdür bu ḳaṣr-ı pür-kemāl

13) Didi ol kişi kim ey dīvān ser
Şāh ʿUmeykdür didi ey bī-ḫaber

[30b]

1) Ḥaḳḳa mecnūn didi olam cān
Baŋa on gündür ki virmezsin nān

2) Cānına od düşdi ol bī-çārenüŋ
Acıġı döndi hem ol āvārenüŋ

3) Vardı başında bir cāmda[153] külāh
Göge atup didi ala elüŋden ah

4) Al bu külāh daḫı yā ẕū'l-kerem[154]
Vir ʿUmeyke ki anuŋ ola hem

[152] Metinde 'asīmān' yazılmış.
[153] Metinde 'cānda' yazılmış.
[154] Metinde 'ẕü'l-kerem' yazılmış.

5) Didi ḳahr-ıla o dem yā ẕū'l-minen[155]
Salṭanat ḳıl[156] bārī ögün bunda sen

6) Öz ḳuluŋ[157] gör nice ḳalmışdur ʿazīz
Ḫalḳ içinde nice ḳaçar tīz tīz

7) Bu senüŋ ḳuluŋum uş gör ḥālümi
Alduŋ ol ḫanuḳumı hem şālumı

8) Ḳo beni tā kim ʿUmeyke ḳul olam
Ḳarnum doyınca şāyed etmek yiyem

9) Bunu didi ḳıldı ʿaẓm-i[158] rāh
Der-zamān idi fermān-ı İlāh

10) Ey delü sen bizümle etme ḳāl
Dimemişdüŋ baŋa ẕū'l-celāl

11) Sen baŋa dīdāruŋı erzānī ḳıl
Ḳılmayam ayruḳ senüŋle ḳīl [u] kāl

12) Didi ḳatı ne oldı ne bu
Ḳapladı cānumı ġamlar ṭopṭolu

13) Ḫaḳ teʿālā didi kim ḳılġıl naẕar
Gör ḳalur mı ẕerre cānuŋda eṣer

[31a]

[155] Metinde 'ẕü'l-minen' yazılmış.
[156] Metinde 'kıl' yazılmış.
[157] Metinde 'ḳulun' yazılmış.
[158] Metinde ''azm' yazılmış.

1) Çün tecellī eyledi nūr-ı İlāh
Naʿra urdı ḳıla ol dīvāne ah

2) Mürġ-i rūḥı ʿarşa seyrān eyledi
ʿĀlem-i lāhūta cevlān eyledi

3) Ḳaldı anuŋ ḳalıbı pejmürde-ḥāl
Ne kelām-ı ṣavt var ne ḳīl [u] kāl

4) Ḥaḳ teʿālā Mūsāyā vaḥy eyledi
Var benüm dostumı tīz yugıl didi

5) Ḳıl namāzını revā defn eylegil
Ḥālini ʿarż it baŋa hem söylegil

6) Vardı Mūsā gördi bir şaḫs-ı merīd
Yüzi nūr-ıla gün olmış nā-bedīd

7) Diledi ki ġusl ide anı revān
İndi gökden der-zamān yidi civān

8) Birinüŋ elinde bir ibrīḳ-i zer
Birinüŋ bir ṭeşt-i simzer ey püser

9) Biri yudı bir[i] ṣu ḳodı revān
Bir yeşil ṣandūḳ irişdi der-zamān

10) Yidi ḥülle ṣandūḳ içinde meger
İki zer naʿlın bir yeşil kemer

11) Birisinde tāc-ı yāḳūt daḫı
Ol-durur ʿāşıḳlaruŋ ḳulu daḫı

12) Didiler bismi'llāh ey Ḥaḳ sāyesi
Bu durur ʿāşıḳlaruŋ sermāyesi

13) Şıçradı durdı revān ol dem delü
Geydi bir bir ḫülleʾi ol sevgülü

[31b]

1) Başına ḳodı muraṣṣaʿ tācı hem
Geydi naʿlını yola başdı ḳadem

2) ʿArşa doġrıldı yüridi bir duvār
Ḳaldı Mūsā vālih ḫayrān zār

3) Didi Mūsā ey Kerīm [u] ẕū'l-celāl
Bu ne sırdur bu ne işdür bu ne ḥāl

4) Didi yā Mūsā benüm yoḳ ḳullarum
Ṣad hezārān böyle var bülbüllerüm

5) Secd[e] ḳıldı döndi Mūsā girüye
Ḳudret-i Ḥaḳḳa kim ola söz diye

6) Enbiyāya ḳudretin eyler beyān

7) İmtiḥān eyler evlādı her zamān

Ḥikāyet-i Dīvāne

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

9) Vardı bir merd-i dīvāne meger
El yummışdı cihāndan ser-te-ser

10) Bī-dil idi ġayet şūrīde
Ḳılmaz idi kimse ile ḳīl [u] ḳal

11) On yidi gün bulmadı ḳūt-ile zād
Almadı nefsi bu muʿīnden ḫayr

12) Nefsi aŋa pek tażarruʿ eyledi
Beni vaḳtle doyur elbet didi

13) Vardı bir mescide girdi merd-i zār
Ḳıldı anda Ḥaḳ-ıla nāz u niyāz

[32a]

1) Didi ol-dem ey Semīʿ ü ey Baṣīr
Nefsümüŋ ḥāline ḫod sensin Ḫabīr

2) Niçün virmezsin firāvān niʿmeti
Çekdürürsin baŋa bunca zaḥmeti

3) Tīz irişdür bir ṣaḥan dolu pilāv
İki ekmek daḫı ḳılma ḫalḳı çav

4) Niye yüz altun dimiş daḫı bahā
Bu sehl işdir anı yitür şehā

5) Ḫoş murabbaʿ oturup açdı başını
Gelicek[159] pilāva itdi dişini

6) Baḳa gördi ne gelür var ne gider
İşit imdi ol delüyü gör nider

[159] Metinde ‘geliçek’ yazılmış.

7) Acıġı geldi buladı başını
Söyleyüp ḳurcaladadı[160] dişini

8) Didi yā Rab çünki virmesen anı
Yıḫ bu mescidi bārī öldür beni

9) Bunı [didi] düşdi yanı üstine
Durdı ol-dem kendi cānı ḳaṣdına

10) Nā-gehān bir taḫta çıtladı hemān
Bir pāre ṭopraḳ döküldi ol zamān

11) Bunı çün gördi cümle dirdi delü
Did[i] bunı tīz işidüŋ[161] ey ulu

12) Didi bu işlerde çıḳsın bī-gümān
Nicesin ḫalḳ üstine saḳf-ı girān

13) Bu baŋa alduŋ ḳamunuŋ rızḳını
Bu ni ʿādetdür saŋa kim ey Ġanī

[32b]

1) Kim dilese aŋa inkār idesin
Başına ṭopraġı anbār idesin

2) Çün buŋa çüst olasın aŋa kehel
Öldüre beni bunda bī-maḥal

3) Bārī ol big kim çıḳam bundan ḳaçam

[160] Kelimenin aslı ‘ḳurcaladı’dır. Vezin gereği yazımına müdahale edilmedi.
[161] Metinde 'işitdüŋ’ yazılmış.

Aç yüriyem şöyle ıraḳdan baḳam

4) Dört yanını başdı ṭopraḳ-ı zamān
Dışarı çıḳmaġa bulmadı mecāl

5) Dışaruya çıḳdı biŋ dürlü belā
Başı göz[i] pāre pāre mübtelā

6) Darılup dīvāne girdi yola
Gördi bir kişi gelür bir ḳul bile

7) Bir ṭabaḳ[162] dolu içi dürlü ṭaʿām
Cücenüŋ ardınca getürmişdür ġulām

8) Çün anı gördi ḫoca virdi selām
Didi dīvāneye gel yi bu ṭaʿām

9) Eytdi a ḫoca eyü dermān de
İncidenden ṣoŋrası ne fāʾide

10) Yimeden Ḥaḳ virdi baŋa yüz belā
Yir olursam kim bilür kim ne gele

11) Oldı aŋa yimegi daḫı aŋa
Yüri var işüŋe ḳo beni baŋa

12) Didi ey dīvāne Ḥaḳ virdi bunı
Çoḳ daḫı eytdi selām ṣordı seni

13) Didi ey ḫoca şınamışam anı
Çoḳ belāya uġradupdur ol beni

[162] Metinde ‘ṭapaḳ’ yazılmış.

Sözlük

A, Ā

a : herhangi bir olay karşısında sesin tonuna, kısa veya uzun söylenişine göre şaşma, beğenme, üzülme, kızma, hayret, memnuniyetsizlik gibi çeşitli duyguları belirtir 32b/9

a : o (şahıs zamiri) 2b/2

āb : Far. su 23b/10

abdest al- : Far.+T. ibadetten önce usulünce yıkanarak temizlenmek 4b/3

āb-ı ḥayvān : dirilik suyu, bengisu 24b/8

ʿacāiʾb : Ar. garip, tuhaf, değişik 9a/7

ʿacāiʾb ḳal- : Ar.+T. şaşırmak, hayretler içinde kalmak 5a/13

ʿaceb : Ar. acaba 4a/12

ʿacebā ḳal- : Ar.+T. şaşırmak 17b/9

acı- : başkasının durumundan üzüntü duymak, hâline kederlenmek 7b/9

acı : herhangi bir dış etken dolayısıyla duyulan rahatsızlık, ızdırap 18a/8

acığı dön- : acımak 30b/2

acığı gel- : acıkmak 32a/7

ʿacīb : Ar. çok acâyip, tuhaf, garip, şaşırtıcı 27b/10

ʿācīz : Ar. güçsüz, kudretsiz, zayıf (kimse) 3b/7

ʿāciz ḳal- : Ar. çaresiz olmak 7a/9

ʿāciz ol- : Ar.+T. zavallı olmak 25b/7

ʿācizlik : Ar.+T. beceriksizlik, güçsüzlük 27a/12

aç- : (düğümlü bir şeyi) çözmek 12a/10

aç- : bir şeyi kapalı durumdan açık duruma getirmek 6b/9

aç : karnı doymamış olarak 25b/7

açıl- : kapalı, örtülü, kilitli, bağlı, toplu veya katlı durumdan çıkarılmak, açık hâle getirilmek 15b/11

açlıḳ : aç olma durumu 25b/12

açuḳ : geniş 11a/5

ad : ad 2b/4

ad : nam 11b/7

ādem : Ar. insan 9a/6

Ādem : ilk yaratılan insan ve ilk peygamber 2a/4

ʿādet : Ar. huy 32a/13

ʿadl : Ar. adalet, hakkaniyet, doğruluk, tarafsızlık 2b/9

ʿafv it- : Ar.+T. affetmek, bağışlamak 18b/6

ʿafv ḳıl : affetmek 18b/13

aġaç : ağaç 8a/11

aġı : zehir 24b/6

aġıcaḳ : ? 12b/11

aġır gel- : ağırlık olarak fazla gelmek 14a/7

aġız : ağız (organ) 8a/5

aġla- : ağlamak 4b/9

aġlaş- : birlikte ağlamak 7a/2

aġrınca : ağırlığınca, ağırlığı kadar 13a/11

aġrından : ağırlığından 13b/12

aġu : zehir 27b/7

ah : Allah 30b/3

ah eyle- : acı ile içini çekmek 25b/12

ah eyle- : ah etmek, ilenmek 6a/11

ah it- : ah etmek, feryat etmek, inlemek 11a/7

ah ḳıl- : ah etmek, feryat etmek 15b/2

ʿahdüŋi ṣı- : Ar.+T. andını bozmak 26b/7

aḫī : Ar. arkadaş, dost 14b/6

āḫiret : Ar. ölümden sonra gidilecek olan âlem, öbür dünya, bekā âlemi 8b/7

āḫiret ḫatunı : Ar.+T. dünya işlerinden el çekip ibadete yoğunlaşan kadın 6a/12

aḫiri : Ar. sonra 29b/2

Aḥmed : Ar. pek çok methedilmiş, övülmüş kimse (Hazret-i Muhammed'in isimlerindendir) 2b/4

aḥsen : Ar. çok güzel 25a/13

aḫşam : akşam 1b/11

āḥvāl : Ar. durum, vaziyet, hal 23b/5

aḥvāl : Ar. hadiseler, olup bitenler, vak'alar 16a/7

aḳ- : akmak 3a/4

aḳ : beyaz 11a/5

aḳ ṣaḳal : yaşından ve tecrübesinden dolayı köyde, mahallede mûteber olan kimse 15a/5

aḳçe : her tür madeni para 29b/4

ʿāḳıbet : Ar. son 13a/1

ʿaḳl başından git- : Ar.+T.+T. bilincini yitirmek 28b/7

ʿaḳlı başına gel- : Ar.+T.+T. ayılmak, kendine gelmek 11a/2

ʿaḳlı gel- : Ar.+T. kendine gelmek, bilinci açılmak 15a/9

ʿaḳlı git- : Ar.+T. bilincini yitimek 15a/9

ʿaḳlı git- : Ar.+T. şaşırmak 14a/9

ʿaḳlını dir- : Ar.+T. aklını dermek, düşüncelerindeki dağınıklıktan kurtulmak, iyi düşünür hale gelmek 5a/2

al- : bir şeyi elle veya başka bir araçla tutarak bulunduğu yerden ayırmak, kaldırmak 5a/12

al- : birlikte götürmek 5a/4

al- : çıkarmak 8a/2

al : hile, kurnazlık 19b/8

al- : kabul etmek 20b/13

al- : satın almak 13b/11

ʿālem : Ar. yerde ve gökte yaratılmış olan şeylerin bütünü, kainat, evren 21b/5

ʿālem : Ar. yeryüzü, dünya 12b/4

ʿālem-i lāhūt : Ar.+Ar. Cenabıhakk'ın zatına mahsus olan ilk ve en yüce alem 31a/2

ʿālem-i Taŋrı : Ar.+T. Tanrı'nın alemi 12b/11

ʿaleyhi's-selam : Ar. ona selam olsun 18b/7

ʿaleyküm merḥabā : Ar.+Ar. selam veren birine karşılık olarak söylenen söz 13a/4

ʿAlī : Hz. Ali (dördüncü halife) 2b/10

ʿAlīm : Ar. zaman ve mekan kaydı olmaksızın küçük büyük, gizli aşikar her şeyi, her hadiseyi hakkıyla bilen (Allah) 21a/3

ʿAlīyyü'l-Murtażā : Ar. Hz. Ali'nin lakabı 13a/4

alın yazısı : kader, yazgı 10a/10

alına yazılan : yazgı 9b/12

Allāh : Tanrı, Hüda, Çalap 10a/6

allı : alını 11a/5

alluma : alnıma 10a/10

alt : bir şeyin yere bakan yüzü 15a/13

altı : altı sayısı 17a/8

altun : altın, servet, zenginlik 25a/12

altun : altından yapılmış para 14a/3

amān vir- : Ar.+T. aman vermek, bağışlamak 12a/4

amān virme- : Ar.+T. aman vermemek, göz açtırmamak, nefes aldırmamak, fırsat vermemek 5b/13

āmīn : Ar. Dualardan ve hayır temennilerinden sonra, "Allah kabul etsin, öyle olsun!" anlamında kullanılan söz 3b/12

ʿamū : Ar. amca 30a/8

ana : ana, anne 2a/13

anasuz ḳal- : annesini yitirmek 20b/4

anbār it- : Far.+T. yığmak 32b/1

anca : o kadar 29a/12

ancaḳ : yalnız, sadece 14a/4

and iç- : ant içmek, yemin etmek 17a/5

anda : onda 16b/12

anda : orada 5a/4

andan : ondan 15b/4

andan : oradan 15b/5

andan beri : ondan beri 5a/2

andan daḫı : ondan sonra 8b/3

andan ötri : ondan ötürü 23a/9

anla- : anlamak 4a/11

anuŋiçün : onun için 7a/4

aŋ- : söz açmak, bahsetmek

ara : arada kalan yer 10b/4

ara : iki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, aralık, boşluk, mesafe 14b/10

ʿArab : Ar. Arap kavminden olan kimse 13a/2

ʿārif : Ar. çok anlayışlı, hakkıyle bilen, gördüğünü uzun düşünmeye gerek kalmadan hemen kavrayacak yetenekte olan (kimse), irfan sahibi 18b/6

arḳa : arka 2b/5

armaġan : armağan, hediye 15b/4

arpa : buğdaygillerden bir bitki (hordeum vulgare) 29b/2

ʿarş : Ar. İslâm inancına göre göğün en yüksek katı, âlem tasavvurunda en yüksek nokta 1b/12

arşun : arşın, yaklaşık 68 santimetreye eşit olan uzunluk ölçüsü 24a/6

art : arka taraf, arka 32b/7

artuḳ : fazla 13b/12

ʿarż eyle- : Ar.+T. sunmak 23b/5

ʿarż it- : Ar.+T. arzetmek, sunmak 31a/5

aṣ- : bir şeyi yüksek bir yere iliştirip sarkıtmak 6a/1

ʿaṣā : Ar. uzun sopa, değnek, baston 1b/7

āṣḥāb : Ar. Hz. Muhammed zamanında yaşamış, onu görmüş ve sohbetinde bulunma şerefine ermiş kimseler, sahabe 8b/1

ʿāṣī ol- : Ar.+T. baş kaldırmak 4b/10

aṣıl- : yüksek bir yere iliştirilip sarkıtılmak, sallandırılmak 14a/6

aṣlan : aslan 16a/4

aş : yemek 27b/7

ʿāṣıklariçün : Ar.+T. aşıklar için 3a/9

ʿaṣḳ : Ar. aşırı sevgi ve bağlılık duygusu, sevi, sevda 2b/7

āşufte-dil : Far.+Far. gönlü perişan olmuş 30a/2

at : at 16b/7

at- : atmak, fırlatmak 5a/7

ata : baba 2a/8

ata : cet, dede, büyük baba ve aynı soydan daha önce yaşamış olan kimse 2a/12

ateşe yan- : ateş içinde yanmak 7a/13

atlu : atlı, ata binmiş kimse, süvari 19a/3

aṭ : at 9b/9

āvāre : Far. kararsız, şaşkın, perîşan 30b/2

āvāz : Far. ses, seda 7a/5

avla- : bir avı diri veya ölü olarak ele geçirmek 19b/10

ʿavrat : Ar. eş, zevce 10a/2

ʿavrat : Ar. kadın 25b/6

ay : art arda gelen iki yeni ay arasında geçen süre 24a/7

ay : güneşten aldığı ışığı yeryüzüne yansıtan ve dünyamızın tek uydusu olan gök cismi 4a/7

ay gibi yüz : çok güzel yüz 5a/1

ay yüz : çok güzel yüz 9a/5

ayāġ : Far. kadeh 24b/8

ayaġa dur- : ayağa kalkmak 6b/7

ayaġına düş- : ayağına kapanmak 4b/9

ayağı dön- : ayağı burkulmak 11a/1

ayaḳ : ayak (organ) 4a/8

ʿayāl : Ar. aile reisinin geçimlerini sağlamak zorunda olduğu kimseler, çoluk çocuk 25b/2

ʿayān : Ar. açık, âşikâr, gözle görülür, belli 22b/10

ʿayān eyle- : Ar.+T. belli etmek 19b/1

ʿayān ol- : Ar. belli olmak, bilinir olmak 20a/2

ʿayıpla- : Ar.+T. kınamak 21b/11

ayır- : uzaklaştırmak 3b/8

ayrıl- : bir yerden, bir kimseden, bir şeyden uzaklaşmak 21a/1

ayruḳ : artık, bundan sonra, bir daha 5b/10

ayruḳ : ayrık 5b/11

ayruluḳ : ayrılık, birinden uzak düşme, firak, firkat 20a/13

ʿayyār : Ar. hilekar, hileci, düzenbaz 14a/4

ʿaẕāb : Ar. büyük sıkıntı, eziyet, ezinç 23a/12

azacuk : azıcık 3a/1

āzād ol- : Far.+T. kurtulmak 20a/3

azġun : azgın 29b/2

ʿazīz : Ar. saygı duyulan, hürmet edilen, sevgili, dost 26a/8

ʿazm it- : Ar.+T. azmetmek 18b/5

ʿazm-i rāh ḳıl- : Ar.+Far.+T. bir işe koyulmaya niyet etmek 30b/9

B

baba : bir çocuğun dünyaya gelmesine sebep olan erkek, çocuk sahibi adam, peder 26b/13

baġ : ilgi, ilişki, rabıta 24b/5

baġ : bir şeyi başka bir şeye veya birçok şeyi birbirine bağlamaya yarayan ip, sicim, tel gibi şeyler 5b/5

bāġ : Far. meyve bahçesi 20b/2

baġır : göğüs, sine 23b/11

baġır : yürek, kalp, gönül 2b/13

baġışla- : bir şeyi yarar gözetmeden karşılıksız olarak vermek, hibe etmek, teberru etmek 8a/8

baġışla- : ceza vermemek, affetmek 6a/9

baġla- : bir şeyi bir yere veya bir şeye tutturmak 5b/4

baġlu : bağlı, bir bağ ile tutturulmuş olan 19b/3

bahā : Far. değer, fiyati eder 20b/11

bahāne eyle- : Far.+T. (yapılmak istenmeyen bir şey için) gerçekte mazeret olmayan bir şeyi mazeret olarak ileri sürmek 5a/3

baḫt : Far. Allah tarafından ezelde belirlendiği kabul edilen kısmet ve nasip, uygun talih, ikbal, şans 15b/7

baḫt ol- : Far.+T. nasip olmak 26a/5

baḳ- : anlamak, idrak etmek 16a/13

baḳ- : gözleri bir şey üzerine çevirmek 3b/6

baḳ- : seyretmek 6b/7

baḳçe : Far. bahçe 20b/2

baḳış : bakma işi 25b/3

bāḳī : Ar. sürekli, devamlı 5b/8

Bāḳī : Ar. ebedî, ölümsüz (Allah) 8b/12

bāḳī : Ar. ebedi, ölümsüz. 29b/10

bakiyātü'ṣ-ṣāliḥāt : Ar.+Ar. ölümsüz olan iyi işler 22a/4

bal : bal arılarının bitki ve çiçeklerden topladıkları bal özünden yapıp kovanlarındaki petek gözlerine 24b/6

balıḳ : balık 2a/11

bamya : ebegümecigillerden, sıcak ve ılıman yerlerde yetişen bir bitki (hibiscus esculentus) 29b/3

baŋa : ben zamirinin yönelme hâli 3b/4

baʿd-ez-ān : Ar. bundan sonra, bundan böyle 22b/8

bārī : Far. hiç olmazsa 6b/10

Bārī : her şeyi takdir ettiği şekle uygun olarak yaratıp varlığa çıkaran, yaratan (Allah) 1b/8

barmaḳ : parmak 11b/4

baṣ- : ayağı, üzerine vücudun veya bacağın ağırlığını verecek şekilde zemine yahut herhangi bir yere koymak 2b/7

bā-ṣafā : Far.+Ar. zevkle, mutlulukla 18a/5

Baṣīr : Ar. her şeyi, bütün kâinâtı en mükemmel şekilde, noksansız olarak gören (Allah) 32a/1

baş : kafa 9a/6

baş aç- : başındaki şeyi çıkarmak 7a/2

baş üstine : belirtilen istekleri içtenlikle yapmayı kabul etmeyi anlatan bir söz 14b/3 **nola** : ne ola 14b/3

başdan ayaġa : tüm vücudu kapsayan 30a/6

başdan başa : baştan başa 6a/2

başı dön- : insana, eşyanın dönmesi, ayağının altından yerin çekilmesi vb. bir duygu gelmek 11a/1

başıçün : başı için 2b/13

başına gel- : bir kimsenin bir olaya maruz kalması 5a/10

başını bula- : başı dönmek 32a/7

başla- : bir işe girişmek, harekete geçmek 9a/1

bāṭıl : Ar. doğru ve sahih olmayan, gerçekle ilgisi bulunmayan (şey) 16b/10

baṭman : yerine veya ölçülen mala göre birimi değişen (ülkemizde 2 ile 8 okka arasında) eski bir ağırlık ölçüsü 12a/1

bay : zengin 16b/8

bayġuş : baykuş 22a/13

bayrām günü : sevinç yaşanılan gün 8b/5

bāzār : Far. pazar, birçok satıcının bir arada bulunduğu alış veriş yeri 13b/4

beddu'ā : Far.+Ar. bir kimseye kötülük dilemek için edilen dua, ilenç 4b/13

bedr-i münīr : Ar.+Ar. parlak dolunay 28a/2

be-ḥaḳḳı : Far.+Ar. hakkı için 2b/3

beḳā ehli : Ar.+Ar. ölümsüzlük 24b/12

bel : insan bedeninde göğüsle karın, sırtla kalçalar arasında daralmış bölüm 24a/6

belā : Ar. büyük zarar ve sıkıntıya yol açan olay veya kimse 3b/2

belā : tehlike 32b/4

belā vir- : Ar.+T. bela vermek, kötülüğe, felakete uğratmak 25b/3

belāya uġrat- : Ar.+T. dert vermek 32b/13

ben : ben 3b/6

be-nām : Far. adlı, isimli 23b/2

Benī Ḥūd : Hud oğulları 2a/9

beŋze- : benzemek 4a/7

ber : Far. üzere 18b/7

berü : beri, iki uzaklıktan daha yakın olanı, yakın, daha yakın yer 16a/12

berü : beri, ayrılma hâlinden sonra geldiğinde "belli bir yerden ve zamandan bu yana" anlamı verir, bir işin başlangıç yerini ve zamanını gösterir 14a/2

beş : beş sayısı 4a/10

beter : Far. çok fena, daha fena, çok kötü 15b/7

beyān eyle- : Ar.+T. bildirmek, anlatmak 31b/6

beyt-i maʿmūr : Ar.+Ar. İslam inancına göre yedinci kat semada bulunan ve Kabe'nin üzerinde olan, meleklere kıble ve tavaf mekanı olan kutsal bir bina 2a/1

beytü'l-ʿankebūt : örümcek evi 24b/13

bıçaḳ : bıçak 5a/12

bıraḳ- : koymak 7b/2

bi'llāh : Ar.+Ar. "Allah için, Allah hakkı için" anlamında bir yemin sözü 27a/4

biç- : belli bir biçim vererek kesmek 24b/2

bī-çāre : Far.+Far. çaresiz, aciz, zavallı 15b/2

bī-dil : Far.+Far. gönülsüz 31b/9

big : bey, ileri gelen nüfuzlu kimse 4b/9

bī-gümān : Far.+Far. şüphesiz 9b/7

bī-günāh : Far.+Far. günahsız 16b/5

bī-ḫaber : Far.+Ar. habersiz, bilgisiz 30a/13

bī-ḳarār : Far.+Ar. kararsız 16b/4

bil- : anlamak 13b/9

bil- : Bir şey hakkında bilgisi, malumatı olmak, o şeyi öğrenmiş bulunmak 1b/5

bil- : öğrenmek 4b/11

bil- : tanımak, hatırlamak 5b/3

bil bağla- : bel bağlamak, birisinin kendisine yardımcı olacağına inanmak, güvenmek 21b/4

bile : birlikte, beraber 32b/6

bile : çekimli fiilden sonra gelerek anlamı kuvvetlendirir; hatta, hem de, üstelik 10b/8

bilezük : bilezik, genellikle altın, gümüş vb. elementlerden yapılan ve bileğe süs için takılan halka 15a/2

biliş- : tanışmak 29b/1

bilkim : bil ki 16a/9

bī-maḥal : Far.+Ar. yersiz 32b/2

bimār : Far. hasta 1b/8

bin- : yüksek bir şeyin veya bir hayvanın üstüne çıkıp ayaklarını sallandırarak oturmak 13a/12

bī-nihāt : bī-nihāyet, sonsuz 22a/3

biŋ : bin sayısı7a/9

bir : bir (belirsizlik sıfatı) 4a/1

bir : bir (sayı sıfatı) 13a/3

bir : bir kez 26a/11

bir : bir sayısı 1b/10

bir- : vermek, üzerinde, elinde veya yakınında olan bir şeyi birisine eriştirmek, iletmek 16a/3

bir araya gel- : bir yerde toplanmak, buluşmak 21b/13

bir bir : birer birer, olduğu gibi, tam tamına, eksiksiz olarak 16a/2

bir zamān : T.+Ar. bir süre 21a/11

biri : bilinmeyen bir kimse 15a/4

birle : ile, birlikte, berâber 2a/6

birliġüŋçün : birliğin için 3a/11

birlik : bir ve tek olma durumu, vahdaniyet, ahadiyet 7a/4

bismi'llāh : Ar. Bismillâhirrahmânirrahim sözünün kısaltılmış şekli 7a/12

bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm : bağışlayan ve eserigeyen Allah'ın adıyla 1b/2

biş : beş sayısı 17a/8

bit- : çıkmak 8b/3

bitür- : bitirmek, sona erdirmek 6b/4

biz : biz 3a/13

bīzār : bıkmış, usanmış, bezmiş 29b/7

boġaz : boynun ön bölümü 14b/4

bolluḳ : bol olma durumu 25b/2

bostān : Far. çiçek bahçesi, güzel kokulu çiçeklerle dolu yer, bostan 1b/6

boy : bir şeyin yere değen veya yere en yakın olan kısmı ile en yüksek noktası arasındaki mesafe 24a/6

boyla- : boy ölçüşmek 24a/4

boyun : vücudun omuzlarla baş arasında kalan ve başı bedene bağlayan kısmı 6a/1

boyun ur- : boynunu vurmak, başını keserek öldürmek 16a/13

böyle : böyle, bu biçimde 12a/1

bu : bu (işaret sıfatı) 3b/2

bu : bu (işaret zamiri) 3b/9

bu arada : burada 19a/8

bucaḳ : köşe, kenar 17b/12

budaḳ : ağacın dal olacak sürgünü 24a/5

buġda : buğday 23a/2

buġday : buğday 22b/12

buġday etmegi : buğday ekmeği, buğday unundan yapılan ekmek 29b/3

bugün : bugün 4b/4

bul- : arayarak bir kimse ile karşılaşmak 14a/12

bul- : erişmek, ulaşmak 31b/11

bul- : istenilen şeye kavuşmak, nail olmak 6a/8

bular : bunlar 18b/2

bulaş- : sürülmek 5a/1

buluş- : belli bir yerde bir araya gelmek, birbirini bulmak 9b/8

bunca : bunca 14a/2

bunda : burada 10a/3

bunda : buraya 14b/5

bura : bura 11b/11

buyruḳ : buyurulan, emredilen şey, emir, hüküm 5b/11

buyur- : bir şeyin yapılmasını kesin olarak bildirmek, emretmek 6b/4

buyur- : söylemek, demek 5b/11

buzaġı : buzağı 25a/3

bühtān eyle : Ar.+T. bühtan etmek, ifira etmek 15b/13

bühtān it- : Ar.+T. bühtan etmek, ifira etmek 14a/10

bühtāna uġra- : iftiraya uğramak 14b/10

bükül- : bükülmek 23b/13

bülbül : Far. bülbül 31b/4

büyük : çok 14a/3

C

caḥīm : Ar. cehennem 20a/5

cām : Far. cam 30b/3

cān : Far. insan ve hayvanların yaşamasını sağlayan ve ölümle bedenden ayrılan madde dışı varlık, ruh 8b/8 1b/4

cān : Far. insanın duygularını taşıyan iç alemi, gönül, iç, yürek 6a/12

cān : Far. insanın kendi varlığı 3a/8

cān : Far. yaşama, hayat 27a/3

cān bağışla- : can vermek 12b/6

cān dili eyit- : Far.+T.+T. düşünceleri kalp diliyle ifade etmek 8a/7

cān vir- : Far.+T. bir şeyi çok istemek 29a/9

cān vir- : ölmek 5a/12

cānāne : Far. sevilen kadın 27a/9

cānı ḳaṣdına dur- : Far.+Ar.+T. canına kastetmek 32a/9

cānı sevin- : Far.+T. mutlu olmak 29a/3

cānı yakıl- : çok acı çektirlimek 11b/10

cānı yan- : Far.+T. çok acı duymak 9a/12

cānına od düş- : Far.+T.+T. felakete uğramak, çok üzülmek 30b/2

cānunı ġamlar ḳapla- : Far.+Ar.+T. çok üzülmek 30b/12

cānuŋ feraḥ eyle- : Far.+Ar.+T. canını ferah eylemek, rahatlatmak 25b/11

cānuŋda ẕerre eṣer ḳalma- : Far.+Ar.+T. yok olmak 30b/13

cāẕūluḳlar ḳıl- : Far.+T. cadılık etmek, huysuzluk etmek, cadı gibi davranmak 19b/8

Cebrā'il : Ar. Allah tarafından peygamberlere vahiy getirmekle görevlendirilen dört büyük melekten biri 21b/8

Cebri'īl : bk. Cebrā'il 2b/3

cefā gör- : Ar.+T. zulüm görmek 20a/7

cefā ol- : Ar.+T. zulüm görmek 21b/6

cefākeş : Ar.+F. cefa çeken, eziyet ve sıkıntıya katlanan 2b/12

cehd it- : Ar.+T. cehtetmek, çalışıp çabalamak, uğraşmak 5a/7

cehennem : Ar. cehennem 10b/7

Celīl : Ar. ululuk ve celal sahibi, yüce, ali (Allah) 18b/6

cemāl : Ar. güzellik 3b/5

cemʿ ol- : Ar.+T. toplanmak 17b/6

cennetü'l-meʾvā : Ar.+Ar. cennetin üçüncü katının ismi 2a/4

cevāp : Ar. yanıt 24a/2

cevlān eyle- : Ar.+T. gitmek 31a/2

cezā : Ar. suç işleyen bir kimseye suçunun derecesine göre verilen acı karşılık 6a/3

cezā vir- : Ar.+T. ceza vermek, cezalandırmak 14b/11

ciger : Far. bağır, iç 27a/10

ciger kebāb ol- : Far.+Ar.+T. büyük bir acıya uğramak, yüreği yanmak 28a/9

ciger yan- : Far.+T. ciğeri yanmak, çok acı ve sıkıntı çekmek, büyük bir acıya uğramak, yüreği yanmak 26a/1

cigeri büryān ol- : çok acı ve sıkıntı çekmek 30a/1

cigerin bühtān odına yaḳ- : Far.+Ar.+T. bir kimseye ifitira ederek büyük bir acı çektirmek 15a/7

cihān : Far. yaratılmış olan şeylerin bütünü, evren, kâinat24b/5

cin : Ar. dini inanışa göre duyularla kavranamayan, insanlar gibi irade ve anlama yeteneğine sahip, ilahi emirlere uymakla yükümlü tutulan yaratık 22a/10

civān : Far. genç, yakışıklı, boyu posu yerinde erkek veya kadın 31a/7

cūd : Ar. insanlara ihtiyaçlarını bildirmelerine meydan vermeden lutufta, ihsanda bulunma, el açıklığı, cömertlik 2b/10

cura : ufak tefek, gelişmemiş, cılız 17b/5

cūşa gel- : Far.+T. coşmak, kendinden geçecek duruma gelmek 22b/8

cüce : Far. vücudu gelişmemiş, boyu ve organları çok kısa ve küçük kalmış kimse 32b/7

cüdā düş- : Far+T. ayrı düşmek, uzak kalmak 2b/12

cühūd : Yahudi 13b/5

cümle : Ar. bütün, her

cümle : Ar. herkes 3b/12

cümle ʿālem : Ar.+Ar. herkes 6a/10

cümlesi : Ar.+T. hepsi 8a/9

Ç

çaġ : Moğ. zaman, vakit, mevsim 24a/8

çaġır- : bağırmak 6a/3

çaġır- : birinin gelmesini kendisine yüksek sesle söylemek, seslenmek 28b/5

çaġla- : coşkun bir biçimde akmak 15b/2

çaġrış- : hep birden bağırarak yaygara etmek 11a/10

çak- : ? iyice anlatmak, bildirmek 8b/5

çal- : çarpmak, vurmak 12a/8

Çalap : Tanrı, Allah 14a/3

çalḳa- : sarsmak 9b/2

çanaḳ : toprak, metal vb. bir maddeden yapılmış yayvan, çukurca kap 13a/5

çāre : Far. bir sonuca varmak, ortadaki engelleri kaldırmak için tutulması gereken yol, çıkar yol, çözüm yolu 25b/4

çāre : Far. ilaç, deva 28b/8

çāre bulma- : Far.+T. mevcut sorunu çözmek 6b/11

çarḫ-ı felek : Far.+Ar. talih, baht, kader 4a/12

çarḫ-ı ġaddār : Far.+Ar. acımasız dünya 24a/1

çav ḳıl-: seslenmek 32a/3

çek- : (kılıcı) kınından çıkarmak 12a/4

çek- : bir şeyi tutup kendine veya başka bir yöne doğru yürütmek 17b/11

çek- : içine almak, emmek 24b/1

çeng : Far. harba benzeyen bir çeşit telli çalgı 23b/13

çenge dön- : Far.+T. bükülmek 23b/13

çerḫ : Far. dünya 24b/3

çeşm-i çerāġ : Far.+Far. göz ışığı 24a/3

çıḳ- : dışarıya varmak, içeriden dışarıya doğru gitmek 7b/6

çıḳ- : etrafa yayılmak, dağılmak 11b/2

çıḳ- : yerinden ayrılmak 5a/9

çıḳ- : yukarı doğru gitmek, yüksekteki bir yere erişmek 9b/9

çıḳar- : bir şeyin çıkmasını sağlamak 13a/10

çıḳar- : gibi göstermek, bir davranış yüklemek 14b/2

çıtla- : çıtlamak 32a/10

çik- : çekmek 17b/7

Çin : Uzakdoğuda bir ülke 20a/8

çirkin : Far. çirkin 13b/6

çoḳ : çok (miktar zarfı) 5a/3

çoḳ : çok (belirsizlik sıfatı) 14a/3

çoḳ : sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı 8b/2

çomaḳ : ucu topuzlu değnek 24b/3

çöz- : bağlı bir şeyi açmak 19b/6

çü : Far. ne vakit ki, vaktâ ki 27b/7

çün : Far. “-dığı zaman, -ınca” 6b/4

çün : Far. çünkü 4b/1

çün : ne vakit ki, vakta ki 11a/10

çünki : çünkü 6b/1

çüst : Far. çabuk hareket eden, çevik 32b/2

D, Ḍ

da : da 29a/6

dād : Far. feryat, figan 22a/13

dād eyle- : Far.+T. feryad etmek 14b/11

dād ḳıl- : mahkeme etmek 16a/6

dād-gīr : Far.+Far. adalet yayan 22a/13

daġ : dağ 20a/13

daḫı : bundan başka, aynı zamanda, hem de, ve 1b/10

daḫı : daha 13b/12

daḫı : sonra, bundan sonra 27a/11

daḳ- : takmak, geçirmek 14b/8

ḍāllīn : doğru yoldan ayrılanlar, sapıtanlar 3b/11

danuḳ : tanık, şahit 13a/5

dā'im : devam eden, devamlı, sürekli 1b/3

dā'imā : Ar. her vakit, her zaman, devamlı olarak, sürekli 20b/1

daʿvā eyle- : Ar.+T. sürekli olarak bir konuyu savunmak veya gündemde tutmak 19a/7

daʿvā ḳıl- : Ar.+T. mücadele etmek 9b/5

daʿvācı ol- : Ar.+T. bir kimseden şikayetçi olmak 10a/3

daʿvet : Ar. çağırma, gelmesini isteme, çağrı 2a/10

daʿvetiçün : Ar.+T. daveti için 2a/6

dār : Ar. birkaç bölümden ibâret mesken, ev, konak 30a/5

darıl- : alınmak, gücenmek 32b/6

davar : inek, özellikle koyun ve keçi gibi hayvanların ortak adı 30a/3

Dāvud : Davut peygamber 2a/12

debren-: hareket etmek, kımıldamak 14a/7

dede : bir kimsenin babasının veya annesinin babası, büyük baba 7a/3

defn eyle- : Ar.+T. ölüyü gömmek, toprağa vermek 31a/5

deg- : değmek 12a/9

degin : değin, dek 22b/1

degül : değil 11b/7

dek : dek, değin 5a/6

del- : delik açmak 15a/1

dellāl : Ar. tellâl, satışlarda aracılık yapan kimse 27a/7

delü : deli 29b/13

delük : delik 23b/11

dem : Far. an 6b/6

demür : demir 17b/11

demürci : demirci 17a/8

deŋiz : deniz 2a/11

derd : Far. dert, insana ıztırap veren her türlü hal, sıkıntı, zorluk, üzüntü 3a/6

derde devā ol- : Far.+Ar.+T. soruna çözüm bulmak, sıkıntıyı geçirmeye çare göstermek 18a/11

derdine merhem ol- : Far.+Ar.+T. soruna çözüm bulmak, sıkıntıyı geçirmeye çare göstermek 20b/6

derdüŋ defteri : Far.+Ar. bir kimsenin yaşadığı sıkıntıların hepsini anlatmak için kulllanılan bir ifade 24a/1

dere : dere 10b/7

dergāh : Far. huzur, kat 23b/6

dermān : Far. deva, çare 1b/4

dermān iriş- : Far.+T. derman eriştirmek, derman olmak 21b/7

dermān it- : Ar.+T. derman etmek, çare olmak 12a/12

dermān ḳıl- : Far.+T. derman kılmak, çare olmak 21b/5

dermān ol- : Far.+T. çare olmak 14a/3

derneş- : toplanmak 24a/7

dertlü : dertli 1b/4

dervīş : Far. Tarikata girip bir şeyhe bağlanan, onun izinden Hak yolunda yürüyüp nefsini ıslah eden, varlık iddiasından geçip Allah'ın birliğini bütün kainatta görerek kendini Hakk'a ve onun yarattıklarına adayan kimse, tarikat müntesibi 18b/4

deryā : Far. deniz 1b/13

deryā : Far. bir şeyin bolluğunun sınırsız denecek derecede olduğunu anlatır 18a/10

der-zamān : Far.+Ar. zaman içinde 30b/9

dest : Far. el 24b/3

destān : Far. milletlerin eski çağlardaki din, fazîlet ve millî kahramanlık mâcerâlarını, başlarından geçenleri dile getiren büyük manzum hikâye 8b/10

dest-i Ḫüdā : Far.+Far. Allah'ın eli 24a/10

dest-kār : Far.+Far. el işi, iş 17a/3

destūr : Far. izin, müsaade 10a/5

destūr vir- : Far.+T. destur vermek, izin vermek 28a/2

dev : Far. korkunç, çok iri ve olağanüstü güçlü masal yaratığı 10a/1

devā : Ar. ilaç, derman 3b/1

devā bul- : Ar. şifa bulmak, onmak 14a/2

deve : deve 6a/1

devrān : Ar. kader, tâlih, baht 24b/5

deyr : Ar. kilise 28b/10

Dımışḳ : Şam şehri 27b/6

dışarı : dışarı 12b/1

di- : demek, söylemek 3b/12

dibsüz : dipsiz 10b/7

dīdār : Far. yüz 30b/11

dīdār : Far. görünüş, tecelli 3b/6

dil- : delmek 24a/12

dil : Far. gönül, yürek 3a/2

dil vir- : dil vermek, konuşma yeteneği bağışlamak 19b/13

dile- : bir şeyin gerçekleşmesini veya olmasını istemek, ummak, temenni etmek, niyaz etmek 3b/7

dile- : kendi düşünce, görüş ve isteğini yapmak 19b/8

dile gel- : söyleyecek duruma gelmek 9a/2

dilek : dilek 7b/4

dili söyle- : konuşmak 9a/8

dīn : din (İslam) 3a/12

dīn: Ar. iman, inanç 19a/6

dīn ṣatun al- : Ar.+T.+T. dine yönelmek 29a/10

dīndār : Ar.+Far. dinin emir ve yasaklarına hakkıyle uyan, dinine kuvvetle bağlı olup gereğini yerine getiren (kimse) 26b/3

dīnden dön- : Ar.+T. dini terk etmek 28b/5

dīn-i İslām : Ar.+Ar. İslam dini 22a/2

dīni ḳoy- : dinin gereklerini yerine getirmemek 29b/1

diŋle- : dinlemek, işitmek için kulak vermek, isteyerek duymak 4a/11

dirāz : Far. uzan 30a/10

dirīġā : Far. yazık, eyvahlar olsun! 23b/4

dirilmek : yaşamak, ömür sürmek 11b/7

dirilt- : canlandırmak, yaşar duruma getirmek, hayat kazandırmak 1b/9

dirlik : huzur, erinç 6a/5

dirlik : yaşayış, hayat 11b/7

diş : çene kemiklerinin üstüne dizili, ısırıp koparmaya ve çiğnemeye yarayan sert, beyaz organlardan her biri 20b/5

dişini it- : yemeye başlamak 32a/5

dişleri ḳamaş- : dişleri uyuşmak 17b/9

ditreş- : titreşmek 30a/6

dīv : Far. dev 10a/6

dīvān ser : Far.+Far. meclis lideri 30a/13

dīvāne : Far. çılgın, deli, mecnun 30a/10

dīv-i laʿīn : Far.+Ar. lanetlenmiş dev 10a/7

dīv-i melʿūn : Far.+Ar. lanetlenmiş dev 10b/6

diyü vir- : deyivermek, çabucak söylemek 4b/10

diz : diz 15a/13

doġ- : ortaya çıkmak 29b/6

doġrıl- : davranıp kalkmak 31b/2

doḳan- : dokunmak 24b/3

doḳın- : dokunmak, el ile değmek 11b/2

dolan- : bir şeyin çevresinde dönmek, gezmek, dolaşmak 24a/12

dolap : su dolabı 23b/10

dolu : dolmuş olan, boş yeri bulunmayan 32a/3

dost : Far. sevilen, güvenilen, yakın arkadaş, gönüldaş, iyi anlaşılan kimse, düşman karşıtı 14b/3

doy- : bir gereksinimini yeteri kadar karşılamak 25b/3

doy- : isteği kalmayıncaya kadar yemek, açlığı kalmamak 26b/11

dök- : düşürmek 24b/1

dökül- : dökülmek 32a/10

dön- : geri gelmek, geri gitmek 9b/2

dön- : kendi mihveri veya başka bir şey etrâfında hareket etmek 23b/12

döndür- : inanç, din veya düşüncesini değiştirtmek 19b/9

dört : dört sayısı 7a/9

dört yan : her taraf 20a/11

dört yanını baş- : sıkıştırmak 32b/4

dört yaŋa : her taraf, her yan 6b/7

dört yār : Hz. Peygamber'den sonra halifelik görevini üstlenen Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali için özellikle Sünni müslümanlar tarafından kullanılan bir tabir 5b/2

dört yol : dört yönden gelen yolların birleştiği yer 15a/7

döy- : tahammül etmek, dayanmak 27a/10

duʿā : Ar. güçsüzlük ve ihtiyâcını ortaya koyarak Allah'a yalvarma, bir şeyin olmasını veya olmamasını isteme, yakarış, niyaz 3b/12

duʿā ḳıl- : Ar.+T. dua etmek 12a/13

duʿāya açılan eller : Ar.+T.+T. dua eden kimseler 3a/2

dur- : bulunmak, kalmak 19a/8

dur- : yapmakta olduğu hareketi kesmek, hareketsiz kalmak 13b/4

dur- : yaşamak 25a/9

durak̦ : durulan, karar kılınan yer 24b/10

durur : durur, bildirme eki 9a/7

dut- : tutmak, alıkoymak 14b/2

dut- : tutmak, elle kavramak, eline almak 7b/2

dut- : tutmak, gereğini yapmak, yerine getirmek 26a/3

dut- : tutmak, kaplamak, kapatmak 6b/5

dutul- : tutulmak, yakalanmak 21a/9

duvār : ? 31b/2

duy- : öğrenmek, haber almak 25b/8

duzaġına düş- : tuzağına düşmek, birileri tarafından hazırlanan kötü bir duruma uğramak, oyuna gelmek 15b/13

duz̦ak : tuzak 21b/4

duzak̦ ḳur- : tuzak kurmak, bir şeyi yakalamak için düzenek hazırlamak 21b/2

dükeli : hepsi 18b/2

düken- : tükenmek, bitmek 8b/12

dükkān : Ar. dükkan 13b/4

Düldül : Ar. Hz. Muhammed'in Hz. Ali'ye hediye ettiği katırın adı 10a/12

dün : gece 4a/8

dünyā : Ar. İslam dinine göre, insanların Allah'ın rızasını kazanmak ve asıl alem olan ahiret alemindeki ebedi hayata erişebilmek için gönderildikleri imtihan alemi, geçici alem 9b/7

dünyā : Ar. üzerinde yaşadığımız toprak ve denizler, yeryüzü 13a/2

dünyā evinden çıḳ- : Ar.+T. ölmek 3b/8

dünyā virüp aḫiret ṣatun al- : dünya verip ahiret satın almak, dünyalık şeylere yüz çevirip ahiret için yaşamak 4a/1

dünyādan git- : Ar.+T. ölmek 21a/7

dünyālık : Ar.+T. dünyâda geçimi sağlayan para, mal mülk gibi şeyler 25a/12

dünyāsın aḫirete ṣat- : dünyasını ahirete satmak, dünyalık şeylere yüz çevirip ahiret için yaşamak 4a/2

dürlü : türlü, çeşitli 24a/7

dürrāc : Ar. turaç denen kuş 24a/8

dürūd : Far. dua 18b/7

düş- : dik durumda iken devrilip yatık duruma gelmek 6b/8

düş : uyurken zihinde beliren olayların, düşüncelerin bütünü, rüya 4b/6

düş- : yere devrilmek, yere serilmek 24a/11

düş gör- : rüya görmek 4b/5

düşmān : Far. (birine karşı) iyi duygular beslemeyen, kötülük etmek için fırsat kollayan kimse, yağı, hasım 11b/10

düşmān ol- : Far. nefret etmek, hakkında kötü duygular beslemek 7b/11

düşvār ol- : Far.+T. zor olmak 8b/7

düz- : oluşturmak, meydana getirmek 17a/12

düzet- : düzeltmek 24b/2

düzün- : süslenmek 23b/13

E

ebed : Ar. sonsuz 5b/8

Ebūbekir : Hz. Ebubekir 2b/8

ecel : Ar. hayatın sonu, ölüm zamanı 14b/5

ecel ir- : Ar.+T. ölümü veya yok olması kaçınılmaz duruma gelmek 21a/6

edebilgil : ? 14b/11

efġān : Far. ıztırapla bağırma, haykırma, feryat 11a/9

eger : Far. eğer 17a/5

egerçi : Far. gerçi 17a/11

egin : sırt 30a/1

eglen- : durmak, eğleşmek, beklemek, kalmak 21a/11

eglence : eğlence 27a/10

ehl-i ʿilm : Ar.+Ar. ilim ehli 29b/5

eksügine baḳma- : eksiğine bakmamak, kusurlarını hoş görmek 8b/9

eksük : mevcut olmadığı için ihtiyaç duyulan (şey) 20b/12

eksüklü : eksikli, muhaç, aciz, kusurlu (kümse) 8a/8

el : bazı söyleyişlerde teşmil yoluyle işi yapanın veya o işin yapılmasına tesir eden kimsenin yerini tutar 11b/10

el- : el (organ) 5a/13

el : iyelik ekleriyle kullanıldığında sahiplik, mülkiyet ifade eder 3a/13

el çek- : vazgeçmek 25b/5

el yum- : beklentisi olmamak 31b/9

elbet : Ar. şüphesiz, muhakkak, mutlaka 27a/4

elden ḳo- : terk etmek 26b/7

ele al- : tutmak 8a/1

elgin : garip, aciz, miskin, sefil 29a/11

eli dar : maddi olarak sıkıntıda olan (kimse) 26a/1

elif kad : Ar.+Ar. elif biçiminde olan, ince, uzun ve düz boy 23b/13

elinden : yüzünden, -den dolayı 25b/13

elini al- : elini tutmak 28b/9

elini ur- : elini vurmak, elini atmak 12a/8

elṭāf : Ar. lutuflar 3b/9

elüŋden : elinden, yüzünden 22b/9

elüŋden al : bir şeyden mahrum etmek 30b/3

em- : dudak, dil ve soluk yardımıyla bir şeyi içine çekmek, somurmak 21a/11

emek : emek 5b/10

emīn : Ar. güvenilir, inanılır, îtimat edilir (kimse) 29b/13

emīr : Ar. Araplarda ve bazı Müslüman ülkelerde bir kavim, şehir veya ülkenin başı 22a/13

emīr-i mūr u mār : Ar.+Far.+Far. karıncaların ve yılanların emiri 12b/12

emr : Ar. bir şeyin yapılması veya yapılmaması husûsunda bildirilen kesin hüküm, hükmüne uyulması istenen zorlayıcı söz, buyruk 8a/6

emr eyle- : Ar.+T. emretmek 8a/13

emr ḳıl- : Ar.+T. emretmek 8a/4

emrini dut- : emrini tutmak, bir kimsenin buyurduklarını yapmak 23a/2

emzür- : emzirmek 20b/8

enbiyā : Ar. peygamberler 31b/6

encüm-i eflāk : Ar.+Ar. göklerdeki yıldızlar 3a/12

ender zamān : Far.+Ar. zaman içinde 22b/5

er : yiğit, kahraman kimse 6a/5

er : erkek 24a/6

eri- : (katı bir cisim) ısı etkisiyle sıvı durumuna gelmek17a/12

erkān : Ar. bir şeyde temel durumunda olan taraflar, çok kuvvetli ve güçlü olan yönler, esaslar, direkler 3a/12

erlik : erkeklik, yiğitlik 11b/7

erzānī ḳıl- : Far.+T. layık etmek 30b/11

esbāb : Ar. vasıtalar 25a/11

esīr ol- : Ar.+T. savaşta düşman eline düşmek 3a/10

es-ṣalāt : Ar. selam olsun, merhaba anlamında kullanılan bir ünlem 29b/10

etmek : ekmek 5a/4

etmekci : ekmekci 18b/3

evlād : Ar. bir anne baba için kendi oğulları veya kızları 31b/7

evvel- : Ar. önce 6a/11

evvelā : Ar. ilk önce, ilk olarak 12b/10

ey : ey 4b/13

eyā : Far. ey, hey 23b/6

eyi : iyi 23a/4

eyit- : söylemek, demek 4a/11

eyle- : etmek, yapmak 1b/6

eyle : öyle 16a/9

eyledilgil : ? 14b/11

eyü : iyi 4a/2

eyvān : köşk, kasır, kemerli yüksek binâ, çardak 30a/9

Eyyūb : Eyüp peygamber 24b/1

ezān : Ar. ezan 4b/2

ezber it- : ezber etmek, ezeberlemek 10b/1

ez-cin behām : Far.+Ar. cinler ve hayvanlar 22a/11

ez-faẓl-ı Ḥannān : Far.+Ar.+Ar. çok merhametli olan Allah'ın fazlıyla 9a/1

ez-ḳażā : Far.+Ar. kaza ile 30a/2

F

faḫr-ı ʿālem : Ar.+Ar. alemin iftihar kaynağı (Hz. Muhammet) 28b/2

faḳar : ? 14b/4

faḳīr : Ar. yoksul, muhtaç 3a/10

faḳr : Ar. fakirlik, yoksulluk 25b/13

fā'ide : Ar. işe yarama, işe yaramanın meydana getirdiği iyi durum, olumlu sonuç 32b/9

faẓl : Ar. alicenaplık ve cömertlik, iyilik, lutuf, kerem 3b/9

faẓl-ı bismi'llāh : Ar.+Ar. bismillah'ın fazlıyla 18b/11

fedā : Ar. bir şey uğrunda değerli bir şeyden vazgeçme, uğruna verme 28a/7

fedā ol- : Ar.+T. uğrunda yok olmak 26b/8

felek : Ar. talih, baht, şans 24b/6

fenā ehli : ölümlülük 24b/12

fenā ṭoprağına yaṭaḳ ur- : Ar.+T. ölmek 24b/7

Ferdü'ṣ-ṣamed : Ar.+Ar. başkasına muhtaç olmayan (Allah) 20b/7

feriṣteh : Far. melek 9b/9

fermān-ı İlāh : Allah'ın buyruğu 30b/9

feryād it- : Far.+T. feryat etmek, yüksek sesle bağırmak, haykırmak 11a/10

fevḳ : Ar. yukarı 30a/11

fevt ol- : Ar.+T. elden kaçmak, yok olmak 23a/11

fiġān : Far. ıztırapla bağırma, haykırma, feryat 22b/9

fikre düş- : Ar.+T. düşünmek 23b/3

fiʿl : Ar. iş, davranış 19b/8

firāḳ aġusına ḳan- : Ar.+T.+T. ayrı düşmek 3a/5

firāvān : Far. çok, aşırı, bol 30a/11

firişte : Far. melek 1b/12

Firʿavn : Firavun 1b/6

Furḳān : Ar. Hakkı batıldan ayırt etmesi sebebiyle Kur'an-ı Kerim'e verilen isim 2a/3

G, Ġ

ġāfil : Ar. çevresinden ve gerçeklerden habersiz olan, gaflet içinde bulunan, dalgın, dikkatsiz ve düşüncesiz (kimse) 14b/4

ġaflet : Ar. çevresinde olanları farkedememe, açık gerçeği görememe, dalgınlık, dikkatsizlik, basîretsizlik, aymazlık, gāfillik 23b/5

ġaflet döşeginden yat- : Ar.+T.+T. gaflet döşeğinde yatmak, etrafında olup bitenden habersiz vaziyette derin uykuda olmak 23a/11

ġaflet uyḳusı : Ar.+T. gaflet uykusu, insanı etrâfında olup bitenlerden, gerçekten habersiz kılan gaflet durumu 4a/13

gāh : Far. bazen, bazı zaman, kah 9b/9

gāhī : Far. ara sıra, bâzan, bâzı defa 27b/5

ġam : Ar. kaygı, tasa, keder, iç darlığı 23a/3

ġam çik- : gam çekmek, tasalanmak, kaygılanmak, üzülmek 28b/12

Ġanī : Ar. Çok zengin, hiç bir şeye muhtaç olmayan (Allah) 12b/8

ġanī ḳıl- : Ar.+T. zengin etmek 18b/9

ġarīb : Ar. kimsesiz, zavallı, biçare (kimse) 13b/7

ġarīb ol- : Ar.+T. zavallı hale gelmek 2b/13

ġarīblüḳ : Ar. garip olma durumu, garabet 28a/10

ġark ol- : gömülmek, batmak 18a/7

ġayet : Ar. çok, pek, pek çok, son derece 5b/3

ġayḳu : kaygı 5a/5

ġayḳu yi- : kaygılanmak 26a/2

ġayret : Ar. içten gelerek çalışma, belli bir şey için çabalama, didinme, çaba, ceht 9b/3

ġayrı : Ar. başka 3b/6

ġazā ḳıl- : Ar.+T. islam dini uğruna savaşmak 3a/8

ġāzī : Ar. Gaza eden, İslam dini ve vatan uğruna elde silah düşmanla savaşan, gazadan şehit olmadan dönen kimse 7b/7

geç- : gitmek 12a/13

gel- : bir mesafe katedip uzak bir yerdan daha yakın bir yere varmak 3b/6

gel- : gerçekleşmek 9b/12

gel : söylenilen kişiyi isteklendirmek için kullanılan bir söz 6a/9

ger : Far. eğer 4b/11

gerek : gerek 6b/3

gerekse : gerekirse 16a/8

getür- : getirmek, (daha uzak bir yerden) bulunulan yere gelmesini sağlamak, gelmesine sebep olmak, iletmek, nakletmek 6b/6

getür- : getirmek, vermek, sunmak 3b/5

gey- : giymek 31a/13

geyik : geyik 19b/6

gez- : gezmek 13b/7

gezdür- : gezdirmek 6a/2

ġıybetini di- : gıybetini demek, bir kimsenin arkasından aleyhinde bulunma, duyacağı zaman üzüleceği bir sözü arkasından söylemek, çekiştirmek 4a/4

gibi : gibi 9b/5

gice : gece 1b/11

giç : geç, kararlaştırılan, beklenen veya alışılan zamandan sonra, erken karşıtı 21b/11

giç- : geçmek, aşmak 10a/13

giç- : geçmek, bir yerden başka bir yere gitmek 21a/1

giç- : geçmek, tesir etmek 7a/9

giçin- : geçinmek, yaşamak için gerekli şeyleri sağlayıp hayâtını sürdürmek 13a/8

giçür- : geçirmek, bir şeyi kendisine ayrılmış olan yere yerleştirmek, takmak 24a/5

gir- : (dışarıdan içeriye) geçmek, (içeriye) varmak 6a/6

girü : geriye, arkaya doğru 5a/7

girü dön- : geri dönmek, geldiği yere gitmek 5a/1

git- : (belli bir yönde) belli bir yol takip etmek 13a/1

git- : bir yerden veya bir işten ayrılmak 25a/9

git- : çalınmak 14b/12

git- : yitirmek 18a/7

giz- : gezmek 23a/9

gizle- : saklamak, görünmeyecek, belli olmayacak bir yere veya bir duruma koymak 20a/9

gizlü : gizli 1b/5

göge at- : havaya fırlatmak 30b/3

göge çıḳ- : göğe yükselmek 7b/7

göge çıḳ- : pek çok yükselmek 11a/7

gök : gök 1b/11

gönli bat- : gönlü batmak, sürekli düşünmek, etkilenmek 4b/5

gönlü pāk ol- : T.+Far.+T. gönlü temiz olmak 23a/5

gönlüŋ yıḳ- : gönlünü yıkmak, söz veya davranışlarıyle bir kimseyi incitmek, üzmek, gücendirmek, kalp kırmak 5a/9

gönül : iman, sevgi ve nefretin, iyi ve kötü bütün duyguların kaynağı olduğu kabul edilen kalbin manevi yönü, yürek, dil 1b/5

gönül yıḳ- : kalbini kırmak, incintmek 7b/5

gör- : anlamak, kavramak, sezmek 13a/13

gör- : olacaklara dikkat çekmek için söylenen bir söz 4a/12

gör- : bakmak, dinlemek 7a/6

gör- : bir nesne veya kimsenin varlığını algılamak, hissetmek 4b/6

gör- : bulmak 12b/1

görklü : güzel 11a/6

görme : görmek işi 28a/9

görüş- : karşı karşıya gelip konuşmak, birbirini görmek 12b/3

göster- : birini veya bir şeyi işaretle belirtmek 19a/6

göster- : görülmesini sağlamak, görülmesine sebep olmak 3b/5

gövde : gövde 9a/7

göyüne gel- : acımak, üzülmek 20a/7

göz : görme organı 2a/9

göz ḳapaġı : göz kapağı 24b/1

gözi nūrla ṭol- : T.+Far.+T. gözü nurla dolmak 13b/13

gözi yaşı : gözyaşı 2b/13

gözin çıkar- : gözünü çıkarmak, kör etmek 4b/12

gözin dut- : gözünü tutmak, başka bir şey yapmasına fırsat vermemek, şiddetli baskı altında tutmak 4a/13

gözleri ḳan dol- : çok üzülmek 26a/1

gözleri ḳan-ıla ṭol- : öfkelenmek 12a/7

gözleri yaşıla ṭol- : gözleri yaşla dolmak, çok duygulanıp ağlayacak duruma gelmek, gözleri yaşarmak 20b/9

gözlerüŋden yaş dök- : ağlamak 23b/12

gözüm nūrı : T.+Ar. gözümün nuru, sevgi anlatan bir seslenme sözü 4b/2

ġulām : Ar. delikanlı, genç oğlan 32b/7

ġusl it- : Ar. yıkamak 31a/7

ġuṣṣa : Ar. gam, keder, hüzün, tasa 25b/11

güce uğra- : güçlükle karşılaşmak, sıkıntıya düşmek 3a/6

güç eyle- : (istediğini elde etmek için) maddi kuvvete baş vurmak 6a/13

gül : Far. gül 28b/3

gül- : gülmek 6a/8

gün : dünyanın kendi yörüngesi etrafında bir defa dönmesinden ibaret 24 saatlik zaman parçası 5a/6

gün : gündüz 4a/8

gün : güneş 6b/5

günāh : Far. Allah'ın emirlerine aykırı olan davranış 18b/6

günāh : Far. suç 6a/9

günehān-ı ümmet : Far.+Ar. ümmetin günahları 2b/5

güneş : dünya ve diğer gezegenlerin etrâfında döndüğü, bunlara ısı, ışık ve hayâtın devâmı için gerekli enerjiyi veren gök cisminin adı, dünyâya en yakın yıldız 4a/7

gürz : Far. ateşli silahların icadından önce savaş aleti olarak kullanılan, demir, tunç, bakır veya pirinçten ağır topuz, bozdoğan 12a/1

güẕār : Far. geçme, geçiş 17a/7

H, Ḫ, Ḥ

ḫaber : Ar. olmuş veya olmakta bulunan bir şeye dâir orada olmayanlara erişen bilgi, ondan ona nakledilen söz 7a/1

ḫaber ol- : Ar.+T. duymak, öğrenmek 5b/1

ḫaber vir- : Ar.+T. haber vermek, bildirmek 12b/12

ḫaber-dār ol- : Ar.+Far.+T. bilgi edinmek, haber almak 22a/13

ḥabīb : Ar. sevgili 2b/1

ḥabīb : Ar. sevilen kimse, sevgili, dost (Hz. Muhammet) 19a/1

Ḫabīr : Ar. her şeyden haberdar olan (Allah) 8a/7

ḥācet : Ar. gerek duyulan, muhtaç olunan şey, ihtiyaç 3b/1

ḫacīl : Ar. utancından kimsenin yüzüne bakamayacak duruma düşmüş olan, küçük düşüp utanmış, mahçup olmuş (kimse) 30a/2

ḥadden giç- : Ar.+T. hadden geçmek, ölçüyü kaçırmak, aşırı gitmek 26b/13

Ḥaḳ : Allah 4a/10

ḥaḳ : Ar. doğru, gerçek 5b/11

ḥaḳ : Ar. emek 28a/4

ḥaḳ : Ar. pay 17a/4

ḥaḳ bil- : Ar.+T. doğruluğunu kabul etmek 20a/3

Ḥaḳ bilür : Ar.+T. Allah bilir, Allah'tan başka kimse bilmez 7b/3

Ḥaḳ dīdārın görme- : Allah'ın rahmetinden mahrum kalmak 4b/13

Ḥaḳ ḥabībi : Allah'ın sevgilisi (Hz. Muhammet) 19b/12

Ḥaḳ mülki : Ar.+Ar. kainattaki herşey 25a/9

Ḥakīm : Ar. emirleri, kelâmı ve bütün işleri hikmetli, hikmet sâhibi olan (Allah) 21a/3

ḥakīr : Ar. değersiz, îtibarsız 13a/2

ḥaḳḳıçün : hakkı için 1b/11

ḥaḳḳını ḥelāl ḳıl- : bir kimseye verdiği emeği can u gönülden bağışlamak 7a/8

ḥaḳlulu̇ğuŋçün : Ar.+T. haklılığın için 3a/11

ḥāl : Ar. bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet 3a/13

ḥāl eyle- : Ar.+T. halletmek 28b/3

ḥāla düş- : hale düşmek, kötü bir duruma gelmek 15b/1

ḫalfe : Ar. yardımcı 6b/13

Ḫalīl : İbrahim peygamber 1b/6

ḫalḳ : Ar. aynı ülkede, aynı devlete bağlı vatandaşların tamamı 13b/7

ḫalvet : Ar. Kulun Allah'ın huzurunda onunla halleşmesi, manen sohbet etmesi durumu 2b/2

ḥamāl : Ar. taşıyıcı 17b/5

ḥamīm : Ar. çok sıcak, çok kızgın nesne, özellikle su 20a/5

ḥamle ḳıl- : Ar.+T. atılmak, saldırmak, hücum etmek 12a/2

ḫandān : Far. gülen, şen, neşeli 26a/8

ḫanuḳ : ? 30b/7

ḫar : Ar. değersiz, îtibarsız, hakir 13a/2

ḫarābe : Ar. yıkılmış veya yıkılmaya yüz tutmuş yapı, yıkı 23a/8

ḥarām ol- : Ar. bir şeyden gereği gibi yararlanamamak 21a/12

ḥarām olsun : Ar.+T. "hayrını görmesin, içine sinmesin" anlamında beddua sözü 5b/10

ḫāṣ : Ar. seçkin 3a/7

Ḥasan : Hz. Peygamber'in torunu, Hz. Fatıma ile Hz. Ali'nin büyük oğlu 6a/5

ḥasret : Ar. ayrı kalınan veya elden kaçırılan bir şeye karşı duyulan istek, tekrar görme ve kavuşma arzusu, özleyiş, özlem 2b/12

ḥasret : Ar. özlenen kimse 29a/8

ḥasretleriçün : Ar.+T. hasretleri için 3a/10

ḥasūd : Ar. çok kıskanç, haset eden, kıskanan (kimse) 16b/1

ḫatm ol- : Ar.+T. bitmek, sona ermek 8b/10

ḫatun : eş, zevce 26a/11

ḫatun : kadın 4a/1

ḫāṭır : Ar. gönül 6b/1

ḫavf : Ar. korku 17b/8

ḥārīdār : Far. müşteri, alıcı 27b/8

Ḥavvā : Hz. Havva 2a/4

Ḥay : Ar. bütün varlıkların hayat kaynağı, ebedi ve hakiki hayat sâahibi (Allah) 3b/7

ḥayā : Ar. namus, edep 2b/9

ḥayā it- : Ar.+T. haya etmek, utanma duygusu, utanç, utanma, sıkılma 22b/11

ḥayāt : Ar. doğumdan ölüme kadar geçen süre, yaşanan, yaşanmakta olan veya ileride yaşanacak zaman, ömür 29b/10

Ḫayber : Ar. Arap yarımadasında bir bölge 17b/7

ḫayr alma- : Ar. bir fayda sağlamamak, faydası olmamak 31b/11

ḫayrān ḳal-: Ar.+T. şaşırmak 31b/2

ḫayrān ol- : Ar.+T. çok beğenmek 17b/3

ḫayvān : Ar. hayvan 30a/3

ḥāżır : Ar. fırsattan yararlanarak 14a/6

ḥāżır : Ar. bir yerde bulunan (kimseler) 18b/13

ḥażret : Ar. bir büyük zattan bahsedilirken isim yerine kullanılır 3b/7

ḥażret : Ar. huzur 7a/1

helāk eyle- : Ar.+T. öldürmek, ortadan kaldırmak 23a/5

ḥelāl : Ar. nikahlı eş, zevce 4a/6

ḥelāl eyle- : Ar.+T. helal etmek 5b/8

ḥelāl it- : Ar.+T. helal etmek, (yaptığı veya verdiği şeyi) can ü gönülden bağışlamak, verdiği kimsenin hakkı olarak kabul etmek 6b/10

ḥelāllıḳ dile- : Ar.+T. birinden hakkını helal etmesini istemek 28a/3

hele : Far. özellikle 17b/10

hem : Far. kullanıldığı cümleye "üstelik, bir de, şu da var ki, zaten" manaları katarak anlamı kuvvetlendirir 1b/4

hem : Far. kullanıldığı cümleye "üstelik, bir de, şu da var ki, zâten" mânâları katarak anlamı kuvvetlendirir 2a/6

hem daḫı : hem de 12b/5

hemān : Far. hemen, derhal 12a/1

hemdem : Far. birlikte bulunan, samîmî, canciğer arkadaş, dost 10a/5

hemīşe : Far. daima, her zaman 3a/11

hep : hepsi, herkes 6b/7

hep : sürekli olarak, her zaman, daima 24b/11

her : her 3b/1

her biri : ayrı ayrı hepsi 14a/13

her birisi : ayrı ayrı hepsi 6b/7

her dem : her zaman 14b/9

hergiz : Far. asla, kat'iyen, hiçbir vakit, hiçbir şekilde 4b/2

ḥesāba ṣıġma-: 24a/1

hevā : Ar. gökyüzü, sema 22b/3

hevā : Ar. heves, istek 24a/9

heves : Ar. istek, arzu 24a/9

heybetlü : Ar.+T. heybetli, görünüşü korku ve saygı uyandıran 16b/3

hezārān : Far. binler 18b/7

hışm : Far. öfke, kızgınlık 16b/4

Ḫıżır : Abıhayat içtiği için ölümsüzlüğe erdiğine, bereketi temsil ettiğine ve kul sıkıştığında imdadına yetiştiğine inanılan, bir görüşe göre peygamber, bir görüşe göre veli olan zat 2a/10

hīç : Far. olumsuz cümlelerde ve soru cümlelerinde anlamı kuvvetlendirir, kat'iyen, asla 3b/6

hīç biri : Far.+T. hiçbiri 5a/5

ḥikāyet : Ar. hikaye 9a/2

ḥikāyet-i bayḳuş : Ar.+T. baykuş hikayesi 22a/7

ḥikāyet-i dīvāne : Ar.+Far. divane hikayesi 29b/12

ḥikāyet-i dolab : Ar.+Far. dolap hikayesi 23b/9

ḥikāyet-i ġazāl : Ar+Ar. geyik hikayesi 18b/10

ḥikāyet-i ḫātem : Ar.+Ar. yüzük hikayesi 12b/9

ḥikāyet-i ḫatun : Ar.+T. hatun hikayesi 3b/13

ḥikāyet-i ḫatun ve ḳız'ı : Ar.+T.+T. hatun ve kızının hikayesi 25a/7

ḥikāyet-i kesük baş : Ar.+T.+T. kesik baş hikayesi 8b/13

ḥikmet : Ar. Cenabıhakk'ın her şeyi yerli yerince yaratma, her şeyi layık olduğu yere koyma sırrı, alemin insanlar tarafından anlaşılamayan gizli amacı 4a/11

ḥisābı yok : Ar.+T. hesabı yok, sayılamayacak kadar çok, sayısız 25a/12

ḫoca : Far. birine bir hususta öğreticilik yapan kimse, usta, üstat 4b/3

ḫoca : Far. dini hizmetlerde görevli kimse, din görevlisi 32b/8

ḫoca : Far. tüccar 14a/12

ḫocaya ḳo- : Far.+T. bir kimseyi yetiştirilmek üzere bir hocanın yanına vermek 4a/9

ḫod : Far. bizzat 32a/1

ḫor : Far. değersiz, bayağı, hakir 30a/2

ḫoş : Far. aslına bakarsan, aslında, gerçi 3a/13

ḫoş : Far. duyguları okşayan, zevk veren, beğenilen, güzel, iyi, latif 25b/2

ḫoş dut- : Far.+T. hoş tutmak, birine iyi ve sevecenlikle davranmak. 18b/3

ḫoşça : Far.+T. güzel ve iyi bir biçimde 14a/13

ḫū : Far. huy 29b/6

ḫūb : Far. güzel 9b/13

ḫulḳ : Ar. doğuştan olan huy, yaratılış, tabiat 2b/11

ḫūn ol- : Far.+T. kanamak 27b/1

ḫūnāba : Far. kanlı göz yaşı 23b/12

ḥūr : Ar. cennet kızı, çok güzel kız veya kadın, hûri 2a/1

ḫuşūʿ : Ar. alçak gönüllülük 13a/4

ḫūy : Far. insanın yaradılış ve ruh özelliklerinin bütünü, mizaç, tabiat 13b/3

Ḫüdā : Far. Allah, Tanrı 3b/10

ḥükm : Ar. bir şeyin şöyle veya böyle olduğu hakkında verilen karar, yargı 24b/78

hükmi revān ol- : Ar+Far.+T. hükmü geçmek 22b/13

hükmüŋe fermān ol- : Ar.+Far.+T. emrilerine uymak 20a/6

ḥüküm : Ar. egemenlik, hâkimiyet 22a/10

ḥülle : Ar. cennette giyilecek elbise 31a/10

hümā : Far. Kafdağı'nda ve daimi karlar bölgesinde yaşadığı kabul edilen, boz renkli, kanatları zümrüt yeşili, gölgesinin bir kimsenin üzerine düşmesi o kimsenin başına devlet kuşu konacağına alamet sayılan, çok büyük, yırtıcı, efsanevi kuş 3b/3

hümām : Ar. bir işe iyice sarılıp o işi başarmak için çaba gösteren, himmeti çok, gayretli kimse 22a/11

ḥürmet it- : Ar.+T. saygı göstermek 29b/5

ḥürmetiçün : hürmeti için 1b/10

Ḥüseyin : Hz. Hüseyin (Hz. Peygamber'in torunu, Hz. Fatıma ile Hz. Ali'nin küçük oğlu) 2b/11

ḥüsn : Ar. güzellik 2a/8

ḥüsn-i ḫulḳ-ı ḫūb : Ar.+Ar.+F. güzel huylu olan güzel (kişi) 25b/2

Ḫüsrev : Far. hükümdar, şah, pâdişah 24b/10

ḫüzn : Ar. gönülde hissedilen gariplik ve burukluk, arzulanan bir şeyin elden kaçması veya istenmeyen bir şeyin başa gelmesi yüzünden duyulan tasa, üzüntü, gam, keder 2a/8

I

ıraḳ : uzak 7b/12

ıs : sahip 14b/2

ıssuz : ıssız, kimse bulunmayan veya az kimse bulunan, tenha, yaban 20b/5

ıssuzluḳ : ıssızlık 13a/1

İ, ī

i- : imek 4a/1

ʿibādet : Ar. insanın tek Tanrılı dinlerde Allah'a, diğer din ve inanışlarda ise inanıp bağlandığı kudrete kulluğunu göstermek üzere yaptığı hareketler, tapma, tapınma 3a/3

İbrāhīm : İbrahim peygamber 2a/6

ʿibret : Ar. bir olaydan çıkarılan göz açıcı, uyarıcı ders 6b/2

ʿibretle baḳ- : Ar. T. ders alacak şekilde bakmak 7b/12

ibrīḳ : Far. kulplu, emzikli, karınlı ve ince boyunlu su kabı 30a/7

ibrīḳ-i zer : Ar.+Far. altın ibrik 31a/8

icābet : Ar. kabul etme, muvafakat etme, uyma 3b/9

iç : (insan veya nesnelerin meydana getirdiği topluluklarda) ara 19a/7

iç : bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı 4b/6

iç : herhangi bir durumun, cismin veya alanın sınırları arasında bulunan bir yer, dahil, dış karşıtı 14b/12

içerü : içeri, bir kimsenin evi veya içinde yaşadığı, yatıp kalktığı yer, kapalı mekan 9a/6

içinde : arasında 13b/7

içinde : kendinden önce gelen kelimenin taşıdığı anlamın bütünüyle hakim olduğunu, bir yer veya kimseyi tamamen kapladığını anlatır 6b/9

içre : içinde 4b/6

içün : için 1b/6

İdrīs : İdris peygamber 2a/5

iftikār : Ar. muhtaç olma, ihtiyacı bulunma, ihtiyâcı olduğunu ortaya koyma 3b/9

igit : yiğit 29a/10

iḫlāṣ : Ar. riyasız ve yapmacıksız inanış, çok samimi bağlılık 3a/7

iḥsān : Ar. bağışlama, bağışta bulunma 18a/10

iki : iki sayısı 2a/9

iki cihān serveri : dünyanın ve ahiretin önderi (Hz. Muhammet) 5b/1

iki ʿalem : T.+Ar. dünya ve ahiret 4a/3

ikindü : ikindi 20b/13

iḳlīm : Ar. ülke, diyar 1b/13

ikrām : Ar. ağırlama, kıymet vererek hürmet etme, misâfirperverlik gösterme 22b/7

iḳrār getür- : Ar.+T. ikrar getirmek, kabul etmek 12a/5

il : il, şehir 17a/3

il : ülke 20a/8

İlāh : Allah, Tanrı 23b/6

İlāhī : Ar. "ey benim Allah'ım" anlamında Allah'a hitap sözü 1b/3

ile : ile 1b/3

ilerü : ileri, öne doğru, ileri doğru 13b/10

ilet- : götürmek, ulaştırmak, nakletmek 27a/7

illā : Ar. aksi takdirde, aksi halde 26b/10

illā : bilhassa, hele, özellikle 19a/3

illā : ne olursa olsun, hangi şartta olursa olsun, her halde, ille, illaki 16b/11

ʿillet : Ar. kızdıran, sinirlendiren (şey veya kimse) 13b/5

ʿilm : Ar. bilme, biliş 2a/13

İlyās : İlyas peygamber 2a/10

īmān : Ar. Allah'a inanma, dini inanç 3a/12

īmān ehli : Ar.+Ar. dini inancı olan kimseler 8b/9

īmān getür- : Ar.+T. iman getirmek, İslamiyet'i kabul etmek 12a/5

īmāna gel- : Ar.+T. İslamiyet'i kabul etmek 22a/1

īmānsuz : Ar.+T. imansız, inancı olmayan (kimse), dinsiz 6b/10

īmānsuz git- : Ar.+T. Allah'a inanmadan kafir olarak ölmek 8b/8

īmānsuz ol- : Ar.+T. dinsizleşmek 5b/8

ʿimāret : Ar. bayındırlık 23a/7

imdi : şimdi, o halde 6b/12

imtiḥān eyle- : Ar.+T. denemek, sınamak 31b/7

in- : (binilen bir hayvan veya taşıttan ayrılarak) yere ayak basmak 13a/5

in- : (bulunduğu yerden) aşağıya doğru gelmek 8a/12

in- : düşmek 12a/9

ʿināyet : Ar. lutuf, ihsan, iyilik 7a/2

ʿināyet kıl- : Ar.+T. lutfetmek, ihsan etmek 10a/6

İncīl : Ar. Dört kutsal kitaptan Hz. İsa'ya indirileni 2a/3

incit- : gönlünü kırmak, gücendirip üzülmesine sebep olmak 32b/9

inkār it- : Ar.+T. inkar etmek, babul ve tasdik etmemek, tanımamak 32b/1

ins : Ar. insan 22a/10

iŋildi : inilti 23b/13

iŋle- : inlemek 4b/8

ip : ip 14b/8

ir- : ermek, vasıl olmak, kavuşmak 5b/9

irem : cennet bağı, dünya cenneti, cennet kadar güzel ve bayındır yer 28b/3

irgür- : ulaştırmak, eriştirmek 26a/2

iriş- : erişmek, ulaşmak 12b/3

ʿİsā : İsa peygamber 9b/11

iṣbāt ol- : Ar.+T. kantılanmak 16b/10

İslām ehli : Ar.+Ar. Müslüman 27a/2

ism-i aʿẓam duʿāsı : Ar. hacet anında Allah'ın doksan dokuz isminden başka en büyük ismi olan "Allah" lafzını anarak edilen dua 9b/11

iste- : bir şeyin kendisine verilmesini veya yapılmasını söylemek, dilemek 24b/8

iste- : istemek, arzu etmek 6a/8

istiʿānet : yardım isteme. 3b/9

iş : bir maksatla yapılan faaliyet, çalışma, amel 13b/7

iş : davranış, hareket, fiil 4a/12

iş : emek, işçilik, ustalık 15a/4

iş : geçinmek için para karşılığı yapılan çalışma 14b/1

iş : günlük hayata ait her türlü faaliyet 8a/7

iş : sorun, konu, mesele 15b/3

işbu : bu, işte bu 7a/1

işde : işte 10b/6

işid- : işitmek, dinlemek 8a/3

işid- : işitmek, duymak 10a/4

işit- : dinlemek 6b/12

işit- : duymak 7a/1

işle- : ince ve süslü şeyler yapmak, nakışlamak 15a/4

işte : anlatılan şeye dikkat çekmek için kullanılan bir sözne 13a/9

işte : bir şey gösterilirken veya bir şeye işaret edilirken söylenen bir söz, aha, ahacık 14b/13

it : değersiz, terbiyesiz kimse 25b/8

it- : etmek, yapmak 1b/7

ʿitāb : Ar. azarlama, paylama 23b/11

iv : ev 11a/6

ive ive : hızlıca 29a/4

ʿizzet : Ar. hürmet, saygı, ikram 8b/6

ʿizzet ḳıl- : Ar.+T. hürmet etmek 5b/3

ʿizz-i ẕāt: varlığın ululuğu 1b/10

K, Ḳ

ḳabīle : Ar. aynı soydan gelen ve bir başkanın yönetiminde yaşayan göçebe topluluk, boy 18b/2

ḳabr : Ar. mezar 2a/5

ḳabūl it- : Ar.+T. kabul etmek, bir şeye isteyerek veya istemeyerek razı olmak 26a/8

ḳabūl ol- : Ar+ T. kabul edilmek 12a/13

ḳaç- : (birinden) kurtulmak için süratle uzaklaşmak 20a/12

ḳaçan : ne zaman, ne zaman ki 13a/11

ḳaçan kim : ne zaman ki 3b/8

ḳadar : Ar. bir şeyin, kıyaslandığı diğer bir şey ölçüsünde, derecesinde veya büyüklüğünde olduğunu anlatı 12a/11

ḳāḍī : Ar. kadı 14b/7

ḳadīm : Ar. geçmişi uzun zamana dayanan, eski 18a/10

Ḳadīr : Ar. her şeye gücü yeten (Allah) 8a/7

ḳādir : Ar. kudret ve kuvvet sahibi, yapabilme gücüne malik olan 8a/4

ḳadr : Ar. Kadir gecesi 2a/2

ḳāf ḳāf : Ar.+Ar. bir uçtan bir uca 24b/8

kāfir : Ar. Allah'ın varlığına ve birliğine, Hz. Muhammed'in peygamberliğine ve Allah'tan getirdiklerine inanmayan yahut bunlardan birini inkar eden kimse 7b/11

ḳahr : Ar. insanın içine işleyen derin üzüntü, sıkıntı, keder 30b/5

ḳaḳı- : kızmak, öfkelenmek 5a/7

ḳal- : (bir bütünden) artmak 12b/5

ḳal- : (bir yerde) olmak veya bulunmak 6b/10

ḳal- : (nicelik) belirtilen miktarda bulunmak 8a/11

ḳal- : hâli değişmeyip durumu aynen devam etmek 4a/6

ḳāl : Ar. söz, laf 30b/10

ḳalem : Ar. Levh-i mahfuz'u yazan kalem 1b/12

ḳaldur- : kaldırmak, yukarı doğru hareket ettirmek 9b/1

ḳalıp : Ar. vücut 31a/3

ḳalḳ- : fırlayıp uçmaya başlamak 22b/3

ḳalḳ- : oturma durumundan dik duruma gelmek, doğrulmak 20a/10

ḳalḳan : Moğ. eski savaşlarda savaşçının kılıç, kargı, mızrak ve ok darbelerine karşı kendini korumak için

sol elinde tutarak kullandığı siper 12a/3

ḳamaşi : parlak 14b/5

ḳamu : bütün 1b/4

ḳamu : herkes 12a/11

ḳamu ʿālem : T.+Ar. cümle alem, herkes 17a/7

ḳamusı : hepsi 8b/4

ḳan : kan 1b/6

ḳan yut- : büyük sıkıntılar çekmek 25b/7

ḳanad ḳanada urdılar : kanat kanata vurmak, hep birlikte kanat çırpmak 8a/9

ḳanāʿat : Ar. elindekinden hoşnut olup fazlasını istememe, kısmetine, kendisine verilene râzı olma 13a/8

ḳanat : kuşlarda ve böceklerde uçmayı sağlayan organ 8a/5

Ḳanber : Hz. Ali'nin kölesi 13a/6

ḳanda : nerede 10b/2

ḳande : bk. ḳanda 26b/6

ḳanı : hani, nerede 6b/13

ḳanḳı : hangi 7b/12

ḳanum dök- : kanını akıtmak 15b/13

Kaʿbe : Mekke'de bulunan, Müslümanlarca kıble olarak kabul edilen ve hac ibadeti yapılırken tavaf edilen kutsal yer 6a/2

Kaʿbe şehri : Ar.+Far. Mekke 4a/1

ḳapḳara ol- : çok kararmak 4b/7

ḳapu : giriş çıkışı sağlamak için bir yere yerleştirilen, tahta yâhut demirden iki veya tek kanatlı açılır kapanır düzen 7a/12

ḳapu : kapı, makam, huzur 3b/6

ḳapuya çıḳ- : kapıya çıkmak, dışarı çıkmak 7b/4

kār eyle- : Far.+T. tesir etmek, fayda vermek 11a/6

kār itme- : kar etmemek, etki etmemek 11b/8

ḳara : iftira 16b/6

ḳara : siyah 3a/4

ḳarar : Ar. ölçü 23b/12

ḳaravaş : cariye, halayık 27a/5

ḳardaş : kardeş, aynı anne babadan doğmuş veya anne babalarından biri aynı olan canlıların birbirine göre adı 20a/8

ḳarın : mide 2a/11

ḳarındaş ol- : kardeş olmak 28b/11

ḳarnı aç : acıkmış 13a/9

ḳarşu : bir şeyin, bir yerin, bir kimsenin, esas tutulan yüzünün ilerisi 19a/3

ḳarşu : karşı karşıya, yüz yüze 19a/5

ḳarşu : karşı, ön, huzur 12b/3

ḳarşu : karşı, zıt, muhalif 15a/1

ḳarşu söyledi : karşı çıkmak, aksini söylemek 17a/1

ḳaṣd ḳıl- : Ar.+T. kastetmek, amaçlamak 5a/11

ḳaṣr-ı pür-kemāl : Ar.+Far.+Ar. mükemmel köşk 30a/12

ḳaş : kaş 10b/2

ḳaşuḳ : kaşık 24b/6

ḳat- : bir şeyin içine, üstüne veya yanına, niteliğini değiştirmek veya niceliğini artırmak için başka bir şey eklemek, karıştırmak 27b/7

ḳat : huzur 3b/1

ḳat : tabakalar veya sıralar hâlinde bulunan şeylerin her bir tabaka veya sırası 1b/11

ḳatı : çok 3a/9

ḳatı : hızlı 10a/12

ḳatı : sert 30b/12

ḳatı : şiddetli 5b/12

ḳatır : katır 12b/13

ḳatuḳ : katık 29b/3

kavim : aralarında töre, dil ve kültür ortaklığı bulunan, boy ve soy bakımından da birbirine bağlı insan topluluğu, budun 16b/8

ḳavl- : Ar. sözleşme, anlaşma 20b/13

ḳaya : kaya 10b/9

ḳayd : Ar. kaygı, endişe, tasa 6b/4

ḳayġu : kaygı 10a/2

ḳayġu git- : kaygısı kalmamak 18b/4

Ḳayġulu : Alaaddin Gaybi'nin mahlası olan Kaygusuz'un hikâyede geçen şekli 25a/3

ḳayġulu : kaygılı 12b/10

ḳayna- : pişmek, haşlanmak 17a/10

ḳayur- : kayırmak 21b/6

Ḳayyūm : Ar. kendi zatı ile kaim olan, varlığında ve varlığının devamında her şey kendisine muhtaç olduğu halde kendisinin hiçbir şeye ihtiyacı olmayan, bütün mahlukatı var kılıp varlığını devam ettiren (Allah) 3b/7

ḳażā : Ar. kaderin, Allah tarafından ezelde tâyin ve tespit edilen biçimde ve zamanda gerçekleşmesi 24a/10

ḳażā : Ar. kimsenin kastı olmadan ortaya çıkan, zarara veya can kaybına sebep olabilen hadise 5b/7

kažāya ḳo- : Ar.+T. namazı vaktinde kılmamak veya orucu vaktinde tutmamak 4a/4

kefāret bul- : Ar.+T. bağışlanmak 14a/2

kefīl vir- : Ar.+T. kefil vermek, kefil göstermek 21a/9

kehel : Ar. tembel 32b/2

kelām-ı ṣavt : ses, seda 31a/3

keleci söyle- : konuşmak, söz söylemek 5a/6

Kelīm : Ar. kendisine söz söylenen, hitap edilen kimse (Tur dağında Cenabıhakk'ın kendisine hitap etmiş olması sebebiyle Hz. Musa'ya lakap olmuştur) 2a/5

kemāl : Ar. bilgi ve erdem bakımından olgunluk, yetkinlik, erginlik, eksiksizlik 25b/2

kemend : Far. idamlarda kullanılan ilmikli yağlı kayış 24a/12

kemend : Far. hayvanlara takılan yular 10b/8

kemer : Far. bele bir kere dolandıktan sonra bağlanan veya tokalanan bel bağı 31a/10

kendü : kendi 7b/12

kendüden : kendiliğinden 7b/9

kendüsi : kendisi 7b/8

kendüzi : kendisi 4a/7

kendüzin bilmez ol- : kendini kaybetmek 28b/11

Kerbelā : Hz. Hüseyin'in Emeviler tarafından Kerbela şehrinde şehid edilmesi olayı 2b/11

kerem ḳıl- : Ar.+T. lutufla muâmelede bulunmak, lutfetmek 11a/13

Kerīm : Ar. vadini yerine getiren, çok verici, lutuf ve ihsanı bol, kendisine sığınanı geri çevirmeyen (Allah) 3b/1

kerkes : Ar. akbaba 22b/2

kes- : (bıçak, makas, balta vb. bir aletle) ikiye ayırmak 5b/6

kes- : (kesici bir aletle) bulunduğu yerden ayırmak, çıkarmak 27a/11

kes- : son vermek, gidermek 29a/8

kesük : kesilmiş 9a/6

keşf it- : Ar.+T. keşfetmek 3b/2

key : çok 10a/12

kez : defa, kere 6a/11

ḳıl- : eylemek, yapmak 3a/13

ḳıl : kıl 16a/8

ḳılavuz : yol gösteren kimse veya şey, rehber 3b/4

ḳılıç ur- : kılıç vurmak, kılıçla savaşmak 5b/12

ḳın : bıçak, kılıç vb. kesici araçların kabı 16b/4

ḳır- : öldürmek, yok olmasına neden olmak 19a/10

ḳırā'at : Ar. okuma 4a/9

ḳırıl- : kırma işine konu olmak, bir veya birçok parçaya ayrılmak 24a/11

ḳırıl- : ölmek 26a/10

ḳırḳ : kırk sayısı 5a/6

ḳıy- : acımadan vermek, esirgememek, feda etmek 29b/4

ḳıy- : feda etmek 27a/2

ḳıyāmet : Ar. Semavi dinlerdeki ortak inanışa göre takdir edilen zamanı gelince bu alemin ve bu alemdeki canlı cansız her şeyin bir anda mahvolup yok olması, ölülerin dirilmesi, ahiret hayâtının başlaması olayı ve bu olayın meydana geldiği zaman 7b/7

ḳıymet : Ar. bir şeyin taşıdığı maddî varlığa göre tespit edilen karşılık, hakkında biçilen değer 13b/11

ḳıymetini bil- : Ar.+T. önemini, değerini bilmek 14a/5

ḳıymetlü : Ar.+T. kıymetli 15a/2

ḳız- : ısıtılan veya ısınan bir nesnenin sıcaklığı çok artmak 17b/11

ḳız : dişi cinsten olan evlat 25b/6

ḳızıl : altın para 14a/13

ḳızıl ḳan içre yat- : her yanı kana bulaşmış vaziyette uzanmak 15a/8

ki : Far. ki 1b/3

kiçi : keçi 13a/3

kiçük : geyik 19b/2

ḳīl u kāl ḳıl- : Ar.+Far.+Ar.+T. boş söz etmek 30b/11

ḳīl u ḳal ḳıl- : Ar.+Far.+Ar.+T. dedikodu yapmak 31b/10

kim : ki 4b/10

kim : kim 11b/2

kimse : kimse 4a/4

kirek : gerek 26a/4

Kisrā : Ar. Araplar'ın Sâsânî hükümdarları için kullandıkları unvan 24b/10

kişi : kişi 8b/7

kitāb : Ar. kitap 19a/1

ḳo- : bırakmak, tutmaz olmak 10b/12

ḳo- : terk etmek 7b/10

ḳo- : koymak, (bir yere) bırakmak, (bir yere) yerleştirmek 14a/6

ḳo- : müsaade etmek, izin vermek 3b/6

ḳoca : bir kadının evlenmiş olduğu erkek, eş, zevç 29a/10

ḳoca : yaşlı 14a/12

ḳol : kol (organ) 10b/11

ḳomşı : komşu 25a/13

ḳon- : (kuş) bir yere inmek 22b/2

ḳonşı : komşu 25b/8

ḳonuḳ : misafir 13a/5

ḳopar- : sökmek 11a/4

ḳor : iyice yanarak ateş durumuna gelmiş kömür veya odun parçası 17a/11

ḳorḳu : bir tehlike veya tehlike ihtimali karşısında duyulan ürkütücü duygu 5a/2

ḳorḳu : kötülük, tehlike 21a/7

ḳovuḳ ol-: umduğu gerçekleşmemek, sonuç vermemek 18a/3

ḳoy- : (birini) bırakmak 14a/11

ḳoy- : bırakmak, izin vermek 10a/2

ḳoy- : bırakmak, salmak 20b/12

ḳoy- : bırakmak, terketmek 5b/11

ḳoyun : koyun 30a/3

kök : bitkileri toprağa bağlayan ve onların, topraktaki besi maddelerini emmesine yarayan klorofilsiz bölüm 24a/5

kömür : kömür 8a/11

kör : Far. görme duyusundan mahrum olan, görmeyen, ama 13b/6

körpe : yavruluktan henüz çıkmış (hayvan) 20b/4

körük : ateşi canlandırmak için kullanılan ve açılıp kapandıkça içindeki havayı üfleyen araç 17a/8

ḳubbe-i ḫaḍrā : Ar.+Ar. yeşil kubbe (Mescid-i Nebevi) 2a/2

ḳucaḳ : açık kollarla göğüs arasındaki bölüm, aguş 24a/6

ḳudret : Ar. kuvvet, güç 1b/9

ḳudret-i Ḥaḳ : Allah'ın gücü 31b/5

ḳul : Allah tarafından yaratılmış olan insan, abd 1b/5

ḳul : köle 16a/2

ḳul ol- : hükmü altında olmak, ona kayıtsız şartsız bağlanmak 4b/8

ḳulaç : halk arasında ölçü olarak kullanılan, gergin şekilde açılmış iki kolun parmak uçları arasındaki uzaklık 10b/8

ḳulaġı aç- : dikkatle dinlemek 24a/3

ḳulaḳ ṭut- : dinlemek 16a/4

ḳulaḳ ur- : kulak vurmak, dinlemek 4b/2

ḳulluġıçün : kulluğu için 2a/9

ḳulluḳ : kul olma durumu 25a/8

ḳumaş : Ar. kumaş 15a/2

ḳumrī : Far. kumru 24a/8

ḳupḳurı : kupkuru 12b/5

Ḳur'ān : Ar. Allah tarafından Hz. Muhammed'e vahyedilen kutsal kitap, İslam dininin temel kitabı 10b/1

ḳurb : Ar. yakınlık 2b/1

ḳurbān ol- : Ar.+T. bir kimse veya bir şey için kendini feda etmek 21a/13

ḳurbān ol- : Ar.+T. bir kimse veya bir şey için kendini feda etmek 26b/9

ḳurcala- : karıştırmak 32a/7

ḳurı : kuru 29b/3

ḳurʿacı : Ar.+T. kuracı 17a/3

ḳurt : köpekgillerden, Avrupa, Asya ve Kuzey Amerika'da yaşayan, postu gri sarı renkli, yırtıcı, etçil memeli hayvan 20a/13

ḳurt : uzun ve yumuşak gövdeli, omurgasız, bacaksız, ayaksız veya çok ilkel ayaklı, sürünerek hareket eden küçük hayvan 24b/1

ḳurtar- : kurtulmasını sağlamak; bir canlıyı bir tehlikeden, mahvolmaktan, helak olmaktan uzaklaştırmak 3b/2

ḳurtul- : tehlikeli veya kötü bir durumu atlatmak 29a/4

ḳuru- : güçsüzleşmek 1b/4

ḳuşdur- : kusturmak, kusmasına yol açmak 24b/6

ḳuş : kuş 8a/4

ḳuşaḳ : bele sarılan uzun ve enli kumaş 25a/2

ḳuşan- : beline kuşak vb. şeyleri bağlamak 25a/2

ḳūt : Ar. yaşamak için gerekli yiyecek, rızık 31b/11

ḳuvvet : Ar. güç 9b/4

ḳuyu : belli bir maksatla kazılmış, derinliği bu maksada göre az veya çok olabilen çukur 10a/2

ḳuzı : kuzu 20b/4

ḳuzıcuḳ : kuzucuk, küçük sevimli yavru 20a/9

ḳuzla- : doğurmak 20a/9

küfr : Ar. Allah'ın varlığını, birliğini kabul etmeme, dînin esaslarına inanmama 17a/6

küfr içinde ḳal- : Ar.+T.+T. Allah'ın varlığını, birliğini kabul etmemeyerek, dinin esaslarına inanmayarak yaşamak 13b/6

külāh : Far. erkeklerin giydiği genellikle keçeden, ucu sivri veya yüksek başlık 30b/3

künbed : Far. kubbe 11b/3

kürek : kürek 17a/9

L

laʿīn : Ar. lânetlenmiş, Hakk'ın rahmetinden mahrum olmuş, lânetli (kimse) 26b/8

laʿnet : Ar. kötü, berbat, uğursuz 10b/5

lā-yemūt : Ar.+Ar. ölümsüz, ebedî (Allah) 23b/2

lā-yenām : Ar.+Ar. daima diri ve uyanık olan (Allah) 23b/2

lāyıḳ ol- : hak kazanmış olmak 25a/8

leşker : Far. asker 22a/11

levḥ : Ar. yaratılmışlar hakkındaki bütün bilgiyi kapsayan kitâb-ı mübin, levhimahfuz 1b/12

loḳma : Ar. ağza bir defada alınıp götürülen yiyecek parçası, sokum 13a/10

lutf : Ar. bağış, bağışlama, ihsan, kerem, cömertlik 28a/4

luṭf işle- : Ar.+T iyilikte bulunmak 12b/6

M

maḥfil : Ar. konuşup görüşmek, çeşitli konularda fikir alış verişinde bulunmak vb. amaçlar için bir araya gelinen yer, toplantı yeri 19b/12

Maḥmūd : Ar. övülmüş methedilmiş (Hazret-i Muhammed'in isimlerindendir) 2b/4

maḥrem : Ar. yakın akrabadan olduğu için nikâh düşmeyen (kimse) 26b/3

māhrū : Far. ay yüzlü 30a/5

maḥrūm : Ar. iyi ve güzel bir şeyden hissesi, payı olmayan, yoksun olan, istediğini elde edemeyen (kimse) 27b/13

maḥrūm eyle- : Ar.+T. yoksun bırakmak 19b/9

maḥrūm ḳıl- : Ar.+T. birinin istediği şeyi vermemek veya istediğini elde etmesine engel olmak, yoksun bırakmak 3b/7

maḥrūm ol- : Ar.+T. yoksun kalmak 17a/13

maḳām dut- : Ar.+T. makam tutmak, yer vermek 23a/1

maḳṣūd : Ar. istenilen şey, amaç, gāye, maksat 5b/9

maḳṣūda er- : Ar.+T. amaca ulaşmak 9b/7

māl : Ar. Bir kimsenin mülkiyetinde bulunan, taşınır, taşınmaz her çeşit değerli ve gerekli şey 12a/10

māl : Ar. bir kimsenin tasarrufu altında bulunan inek, manda vb. hayvan 30a/3

māldār : Ar.+Far. mal sâhibi, varlıklı (kimse), zengin 14a/12

maʿlūm : herkes tarafından bilinen, öğrenilmiş olan (şey) Ar. 21b/11

maʿlūm ol- : Ar.+T. herkes tarafında bilinmek 17a/13

maʿnī : Ar. mana 4a/11

maṣlaḥat : Ar. İyi olan ve iyiliğe yol açan, hayır getiren, fayda sağlayan şey 27a/8

māt ol- : Far.+T. bir tartışma sonunda veya benzeri bir durumda yenik düşmek 16b/10

maẓhar ravżası : Ar.+Ar. cennet 29b/10

mecāl : Ar. güç, kuvvet, derman, takat 20a/12

mecnūn ol- : Ar.+T. sevda sebebiyle kendini kaybetmek 30b/1

meded : Ar. yardım 20b/7

meded it- : Ar.+T. medet etmek, yardım etmek 29a/7

Medīne : Arap yarımadasının batısında Hicaz bölgesinde bir şehir 10a/7

meger : Far. meğer 4a/13

Mekke : Arap Yarımadası'nın batısında bulunan, Kabe'nin bulunduğu ve hac ile umre ibadetinin ifa edildiği kutsal şehir 20a/9

melʿūn : Ar. Allah'ın lanetine uğramış, rahmetinden mahrum kalmış, lanetlenmiş, lanetli 13b/5

menzīl : Ar. varılacak yer 10a/11

merd-i dīvāne : Far.+Far. deli insan 31b/9

merd-i zār : Far.+Far. inleyen insan 31b/13

merdūd : Ar. kovulmuş, defedilmiş 13b/9

mermer : Yun. mermer 11a/4

Meryem : Hz. İsa'nın annesi 2a/13

mescid : Ar. genellikle minaresiz, küçük cami 19a/4

Mesīḥ : Ar. Hz. İsa'nın lakabı 2a/13

mesken ḳıl- : Ar.+T. yerleşmek 23a/7

mevzūn : Ar. vezinle yazılmış, vezinli, ölçülü 22a/9

meydān : Ar. alan, saha 17b/5

mezād ḳıl- : Ar.+T. açık artırma ile satmak 27b/9

mı : mı (soru eki) 6a/7

mıḫ : Far. çivi 24b/3

Mışır : Kuzey Afrika'da bir ülke 1b/7

mi : mi (soru eki) 13b/11

miḥnet : Ar. sıkıntı, zorluk, eziyet, zahmet, meşakkat 2b/12

miḥnet gör- : Ar.+T. sıkıntı çekmek 3a/9

mihr : Far. güneş 2b/5

miḥrāb : Ar. Cami, mescit vb. yerlerde Kâbe yönünü gösteren, duvarda bulunan ve imama ayrılmış olan oyuk veya girintili yer 19a/1

mināre : Ar. minare 11b/1

miṣāl-i asumān : Ar.+Far. gökyüzü gibi 30a/9

miṣḳāl : Ar. son zamanlarda sadece altın, gümüş, inci gibi kıymetli maden ve mücevherleri tartmakta kullanılan ve kullanıldığı yere, zamana göre değişiklik gösteren, yaklaşık 1,3 veya 1,5 dirhem yahut 20 veya 24 kırat ya da 4,009 veya 4,80 gr. karşılığı olarak kabul edilen ağırlık ölçüsü birimi 9b/1

miskīn : Ar. aciz, zavallı 14a/11

miskīnlik : Ar.+T. miskin olma durumu, meskenet 27b/1

mīzān : Ar. tartı, terazi 14a/6

Muḥammed : Muhammet peygamber 5b/1

Muḥammed dīni : İslam dini 26b/6

muḫtaṣar : Ar. ayrıntılı olmayan, derli toplu, kısa, öz, mücmel 22a/9

mūnis : Ar. kolayca dostluk kurabilen, sokulgan, sıcakkanlı, cana yakın 23b/2

mūnis ol- : Ar. cana yakın olmak 23b/1

muʿallaḳ kürsī : Ar.+Ar. Allah'ın bulunduğu makam anlamında kullanılır 1b/12

muʿcizāt : Ar. mucizeler 9b/10

muʿīn : Ar. "herkesin yardımcısı, herkese yardım eden" anlamında Allah için kullanılır 31b/11

muʿteber : Ar. saygı gören, hatırı sayılır, saygın, itibarlı 6b/12

muʿteber : Ar. üstün ve değerli kabul edilen, makbul 17a/9

muʿzazzez : Ar. hürmete layık, büyüklük, yücelik, izzet ve şeref sahibi 2a/8

murabbaʿ otur- : Ar.+T. bağdaş kurup oturmak 32a/5

murād : Ar. erişilmek istenen, olması, gerçekleşmesi arzu edilen şey, istek, dilek 5b/9

murād ḳıl- : Ar.+T. istemek 27b/9

muraṣṣaʿ : Ar. inci, elmas, yâkut vb. kıymetli taşlarla süslenmiş, mücevherle bezenmiş 30a/6

Mūsā : Musa peygamber 1b/7

muṣḥaf : Ar. sayfa hâlinde meydana getirilmiş şey, kitap 10b/1

muṣībet odına yan- : Ar.+T.+T. felakete uğramak 3a/5

Muṣṭafā : Ar. maddi manevi yönden arıtılıp saf ve seçkin duruma getirilmiş veya cinsi içinden en temizi, en iyisi ve en halisi olarak seçilmiş (Hz. Muhammet'in hem sıfatı hem ismi) 2b/1

mübārek : Ar. kutlu, mukaddes 2a/1

mübtelā : Ar. bir şeye kendini kaptırmış olan, tutulmuş, düşkün 3b/2

müddet : Ar. süre 24a/13

mühlet vir- : Ar.+T. mühlet vermek, bir iş için belirli bir süre tanımak 26a/11

mülk : Ar. ev, dükkan, arazi vb. taşınmaz mal 20b/2

münācāt : Ar. konusu Cenâbıhakk'ı övme ve O'na yakarma olan manzume 1b/1

münācāt : Ar. Allah'a yalvarıp yakarma, dua ve niyazda bulunma 1b/3

münācāt eyle- : Allah'a yalvarmak, dua ve niyazda bulunmak 2a/7

münāfiḳ : Ar. Allah'a, Peygamber'e ve diğer iman esaslarına inanmadığı halde inanmış gibi görünen ve öyle davranan kimse 6b/2

münīr : Ar. aydınlatan, ışık veren, ışıklı, parlak 4a/3

münʿim : Ar. yedirip içirmeyi, ikram etmeyi seven, iyilik sâhibi (kimse), cömert 14a/12

müʾmin : Ar. Allah'ın varlığına, birliğine, Hz. Muhammed'in O'nun kulu ve peygamberi olduğuna ve İslamiyet'in diğer iman esaslarına inanan, iman sahibi kimse, müslüman 9a/3

mürġ : Far. kuş 24a/9

mürġ-i rūḥ : Far.+Ar. can, ruh 31a/2

mürüvvet : Ar. yiğitlik, mertlik 29b/5

Müselmān : Ar. Müslüman 11a/9

Müselmān ol- : İslam dinine geçmek 18b/1

müşkil : Ar. halledilmesi, çözüme kavuşturulması güç iş veya mesele, zorluk, güçlük 28b/3

müşkil ol-: Ar.+T. zor olmak 14a/9

müştāḳ : Ar. şiddetle arzu eden, özleyen, hasretini çeken, gönülden isteyen 4a/5

müşterī ol- : Ar.+T. alıcı olmak 27b/10

N

nā-bedīd : Far.+Far. gizli 31a/6

nā-be-kār : Far. işe yaramaz, hayırsız 16a/8

nā-gehān : Far. birdenbire, ansızın 32a/10

naḳd-ı cehd eyle- : Ar.+Ar.+T. tüm gücüyle çabalamak 9b/1

namāz : Far. namaz 4a/4

namāz ḳıl- : Far.+T. namaz ibadetini yerine getirmek 4a/10

nāmūsı ḳalma- : Ar.+T. saygınlığını yitirmek 18a/4

nān : Far. ekmek 14a/6

nān-furūş : Far.+Far. ekmek satan, ekmekçi 15b/8

naʿlın : Far. hamam vb. zemîni taş döşeli veya ıslak yerlerde giyilen, üstünde ayağı tutması için köseleden bir tasması bulunan, tahtadan tek parça hâlinde oyulmuş yüksekçe ayakkabı, takunya 31a/10

naʿra : Ar. bağırma, haykırma 11b/8

naʿra ur- : Ar.+T. nara vurmak, yüksek sesle bağırmak, haykırmak 9b/2

nār : Ar. ateş, od 16b/6

nā-tüvān : Far.+Far. güçsüz 30a/9

nāz : Far. istek 6a/11

nāz u niyāz : Far. ihtiyaç 1b/5

nāz u niyaz : Far.+Far. dua, yalvarma 2b/2

nāz u niyāz ḳıl- : Far.+Far.+Far.+T. dua etmek, yalvarmak 31b/13

naẓar ḳıl- : Ar.+T. bakmak 30b/12

ne ... ne ḫod : T.+Far. ne ... ne de 18a/1

ne : ne 3a/13

ne ḫod : T.+Far. ne de 9a/8

ne içün : neden 22b/12

nebī : Ar. peygamber 2a/5

Nebī : Hz. Muhammet 29a/13

neçāre : T.+Far. ne çare 4b/13

neden : neden, niçin 4b/10

nefes : Ar. nefes, soluk 11b/2

nefs : Ar. bir kimsenin kendi öz varlığı, öz benliği, kişiliği 31b/12

nefs : Ar. insanın yeme içme vb. gereksinimlerinin bütünü 27a/13

nehy ḳıl- : Ar.+T. yasaklamak 23a/2

nemüz : neyimiz 20b/12

nerede : nerede 9b/8

netdi : ne etti 16a/4

netmek : ne etmek 14a/5

nettüŋ : ne ettin 14b/5

nevbet : Far. nöbet, sıra 12a/4

nevḥa ḳıl- : Ar.+T. feryat etmek 22b/1

neyledi : ne eyledi 22b/2

ni : ne 17a/5

nice : çok, pek çok 7b/3

nice : nasıl 11b/11

niçün : niçin 23a/4

nidelüm : ne edelim 12a/12

nidem : ne edeyim 16a/1

nider : ne eder 9b/3

nigār : Far. resim gibi güzel sevgili 26b/12

niʿmet : Ar. ekmek 13b/5

niʿmet : Ar. lutuf eseri olan iyilik, ihsan, bağış 3a/1

nirden : nereden 15b/1

Nişābūr : İran'da bir şehir 30a/2

nişān : Far. işaret, iz, belirti, alamet 14b/13

nitekim : cümle başında kendisinden önce gelen cümledeki hükmü doğrulamak için "gerçekten, hakikaten, nasıl ki … olduğu gibi" anlamlarında kullanılır 6b/11

nitmek : ne etmek 26a/4

niyāz : Far. bir dileğin yerine getirilmesi için yalvarma, yakarma, ricâ 18a/12

nīyāz ḳıl- : Far.+T. yalvarmak, rica etmek 7a/5

niye : neye 18a/6

nola : ne ola 26b/10

noldı : ne oldu 21a/8

nolur : ne olur 20b/1

Nūḥ : Nuh peygamber 2a/6

nūr : Ar. gözle görülen aydınlık, ziya 2a/7

nūr aḳ- : Ar.+T. ışık saçmak 9a/9

nūr eyle- : Ar.+T. ışıklı hale getirmek 11a/6

nūra baṭ- : Ar.+T. yoğun ışık içinde kalmak 9a/9

nūr-ı İlāh : Ar.+Ar. Allah'ın nuru 31a/1

nūr-ıla gün ol- : ışıldamak 31a/6

nūş eyle- : Far.+T. içmek 3b/5

nūş it- : Far.+T. nuş etmek, içmek 2a/10

nübüvvet : Ar. peygamberlik 2b/5

O

ocaḳ : ateş yakılan yer 17b/12

od : ateş 1b/6

od eyle- : ateş yakmak 17a/10

oda : oda 7a/12

oda yaḳ- : ateşte yakmak 6b/2

oda yan- : ateşte yanmak 6a/7

odun : odun 6b/4

oġlan : erkek çocuk 4a/6

oġul : cinsiyeti erkek olan evlat 4a/7

oḳı- : okumak 12b/7

oḳu- : bir metni seslendirmek, yüksek sesle kıraat etmek 4a/9

ol- : gerçekleşmek veya yapılmak 18b/4

ol- : (zaman bildiren kelimelerle) geçmek, tamamlanmak 4b/1

ol- : ... haline gelmek 3b/3

ol- : bulunmak 16a/3

ol- : var olmak 2a/7

ol- : meydana gelmek, vuku bulmak 8a/1

ol : o (işaret sıfatı) 2a/5

ol : o (şahıs zamiri) 6a/5

ol cihānı bu cihāna sat- : T.+Far.+T.+Far.+T. dünya için ahiretten vazgeçmek 26b/5

ol gün işini yarına ḳo- : o günün işini yarına koymak, yapılması gereken bir işi ertlemek 27b/6

ol-dem : T.+Far. o an 5a/9

on : on sayısı 24a/6

orta : iki uçtan veya bütün noktalardan aynı uzaklıkta olan yer 6b/6

oruç dut- : Far.+T. oruç tutmak 5a/6

ʿOṯmān : Hz. Osman (üçüncü halife) 2b/9

ot : toprak üstündeki bölümleri odunlaşmayıp yumuşak kalan, ilkbaharda bitip bir iki mevsim sonra kuruyan küçük bitkiler 20b/5

otaġ dut- : otağ tutmak, yerleşmek 24a/7

otla- : (hayvan) dolaşarak yerden ot yemek 20a/10

otur- : (bir mevkiye) geçmek, orada yer almak 16a/8

otur- : vücudun belden yukarısı dik duracak biçimde ağırlığı kaba etlere vererek bir yere yerleşmek 11a/2

oturt- : oturtmak, oturmasını sağlamak 15a/13

otuz : otuz sayısı 8a/2

oyimiş : o imiş 11a/8

Ö

ödünç vir- : ödünç vermek, geri almak üzere birine mal, para, eşya vb. vermek 29b/4

ögün- : övünmek 30b/5

ögür- : böğürmek, bağırmak, yüksek sesle haykırmak 16a/4

öksüz : anası veya hem anası hem babası ölmüş olan (çocuk) 20b/4

öksüz ḳal- : 21a/6

öl- : hayatı sona ermek, can vermek 4a/6

öldür- : öldürmek 5a/11

ölü : hayatı sona ermiş bulunan, artık yaşamayan 1b/9

ʿÖmer : Hz. Ömer (ikinci halife) 2b/9

ʿömr ḳuşı : Ar.+T. ömrün kısalığını ve geçip gittiğini belirtmek için kullanılan ifade 24a/9

ʿömri geç- : Ar.+T. ömrü geçmek, yaşamak 17a/6

ʿömrü geç- : yaşamı belli şartlar içinde sürüp gitmek 12a/6

ʿömür : Ar. hayat 17a/4

öŋ : bir kimsenin ilerisi 13a/12

öŋ : ön, bir şeyin esas tutulan yüzü, arka karşıtı 19a/4

öp- : öpmek 4a/8

öri ṭur- : dikilmek 5a/2

örť- : kapamak 8b/1

öt- : (kuş) değişik tonda ses çıkarmak 23a/10

öyle : o biçimde, o tarzda 6b/1

öyle : o denli, o derece 6b/5

öz : gerçek, hakiki, has 30b/6

öz : kendisi 11b/6

ʿöẕr eyt- : Ar.+T. özür dilemek 21b/12

P

Pādişāh : Far. (hüküm sahibi olan, hükmeden anlamında) Allah 6a/11

pādişāh : Far. büyük hükümdar 1b/3

pāre : Far. parça 8a/11

pāre pāre : Far. parça parça 11b/12

paşa : ? büyük evlat 4b/5

pāyendān : Far. kefil 20b/6

pāyendān ol- : Far.+T. kefil olmak 20b/11

pejmürde : Far. perişan 31a/3

pek : çok, fazla, ziyade 29b/13

pekit- : sağlamlaştırmak, tekit etmek 16a/1

pelīd : Far. pis, murdar, alçak kimse 26a/12

per- : Far. kanat 24a/11

pervaz : Far. kapı, pencere vb. kenarlarına çerçeve gibi konan dar ve uzun parça 22b/2

pervāz eyle- : Far.+T. uçmak 22b/3

pes : Far. şu halde, öyleyse, imdi 22b/3

peşīmān : Far. pişman 28a/11

peşīmān ol- : Far.+T. pişman olmak

peyġāmber : Far. Allah tarafından emirlerini kullarına bildirmekle görevlendirilmiş kimse, Tanrı elçisi, nebi, resul 7a/9

Peyġāmber : Far. Hz. Muhammet 4b/7

peyġāmberlik : Far.+T. peygamberlik 19b/1

pilāv : Far. pirinçten yapılan bir yemek 32a/3

pīr : Far. bir tarikatın kurucusu 24b/10

pīr-i ḥıref : mesleklerin piri 17a/6

puṭ : Bazı ilkel toplumlarda doğaüstü güç ve etkisi olduğuna inanılan canlı veya cansız nesne, tapıncak, sanem, fetiş 26a/6

püser : erkek evlat, oğul 31a/8

pütür- : sağaltmak 8b/6

R

Rab : Ar. Allah 32a/8

Rabbü'l-ʿālemīn : Ar.+Ar. bütün alemlerin Rabbi 7a/6

raḥmet : Ar. Allah'ın yaratıklarına olan merhameti, acıma ve esirgemesi 1b/8

raḥmet bul- : Ar.+T. rahmet görmek 7a/8

raḥmet eyle- : Ar.+T. merhamet etmek, acımak 4b/3

rāy : Ar. fikir, düşünce 16b/8

rāz : Far. gizlenen şey, sır 1b/5

rāżī ol- : Ar.+T. kabul etmek 26a/9

rebāb : Far. sap kısmının ucunda Hindistan cevizinden yapılmış basık, yuvarlak, küçük bir kâsesi bulunan, dize veya bir yere dayanarak çalınan saz 23b/13

recā : Ar. ümit 17b/8

rehnümā : Far. yol gösteren kimse, kılavuz 3b/3

rekʿat : Ar. namazda kıyam, rükû ve iki defa secdeden meydana gelen bölüm 18a/12

Resūl : Hz. Muhammet 4b/10

resūl-ı ba-ṣafā : Ar.+Far.+Ar. huzurlu peygamber 28a/13

resūl-i baḥr u ber : Ar.+Ar.+Ar. denizlerin ve karaların peygamberi 23a/6

Resūl-i kāʾināt : yaratılmış şeylerin hepsinin peygamberi (Hz. Muhammet) 25a/10

resūl-i mūr u mār : Ar.+Far.+Far. karıncaların ve yılanların peygamberi (Hz. Süleyman) 22b/10

Resūlullāh : Ar. Allah'ın elçisi (Hz. Muhammet) 5b/11

revā : Far. layık, uygun, yerinde, münasip 3b/1

revā gör- : Far.+T. bir davranışı, bir olayı bir kimse için uygun görmek 14a/1

revā ḳıl- : Far.+T. uygun görmek 18a/11

revān : Far. süratle, derhal 31a/7

revān : Far. yürüyen, giden 22a/10

revān ol- : Far.+T. yola koyulmak, gitmek 13a/12

rıżā : Ar. hoşnut ve memnun olma durumu, hoşnutluk, memnunluk. 23a/9

rıżā : Ar. razı olma, kalben hoş görüp kabul etme, kolaylıkla benimseme, karşı koymama 2b/11

rıżā vir- : Ar. razı olmak, onamak, uygun bulmak 27b/4

rızḳ : Ar. Allah tarafından herkese takdir edilen nimet 32a/13

risālet : Ar. peygamberlik 2a/6

riyāżet ehli : Ar.+Ar. çok ibadet eden, nefsin arzuladığı şeylerin aksini yapan kimse 3a/6

rūḥ-ı ervāḥ-ı Muḥammed : Ar.+Ar.+Ar. ruhların ruhu Muhammet 2b/4

rūsiyāh : Far. yüzü kara, ayıplı 23b/6

rükūʿa egilen beller : Ar.+T.+T. namaz kılan kimseler 3a/3

rüsvāy ol- : Far.+T rezil olmak 18a/4

S, Ş, Ṣ

ṣabāḥ : Ar. sabah 1b/11

ṣabır seccadesin altuna ṣal- : katlanılması zor olan haksızlık, sıkıntı,

acı, hastalık, yoksulluk, felaket vb. durumlar karşısında umutsuzluğa kapılmayıp şikayet etmeden, sızlanmadan dayanmak 25a/2

ṣabr it- : Ar.+T. sabretmek, sabır göstermek, sabırlı davranmak 7a/4

ṣabr ḳıl- : Ar.+T. sabretmek, sabır göstermek, sabırlı davranmak 25a/8

ṣabūḥī : Ar. sabahla ilgili 2a/9

ṣaç- : (bir şeyi) ortalığa dağıtmak, etrafa serpmek, dökmek 8a/10

ṣaçıl- : saçılmak, etrafa dağılmak, yayılmak 15b/11

ṣad : Far. yüz sayısı 23a/12

ṣadıḳ ol- : Ar.+T. birine, bir şeye bağlı olmak 27a/6

ṣaf çek- : Ar.+T. sıralanmak, sıraya girmek 22a/11

ṣaf ṣaf ol- : yan yana düzgün şekilde sıralanmak 19a/5

ṣaġ : sağ (yön) 5a/8

ṣaġalt- : iyileştirmek 1b/9

ṣaḥābe : Ar. Hz. Muhammed'in sohbetinde bulunmuş olan müslümanlar 8a/2

ṣaḥan : Ar. içinde yemek ısıtılan, yumurta vb. pişirilen, derinliği az, bakır, alüminyum, çelik vb. mâdenî kap 32a/3

saḫī : Ar. cömert 20b/3

ṣāḥib-ḳırān : Ar.+Ar. dünya ve âhiret saâdetine nâil olan himmet eri 17b/7

ṣaḥrā : Ar. çöl 9b/2

ṣaḥrā : Ar. kasaba, köy vb. meskûn yerlerin dışında kalan boş ve geniş yer, kır, ova 30a/3

ṣaḳāl : sakal 9a/9

saḳf-ı girān : Ar.+Far. ağır çatı 32a/12

ṣaḳın- : herhangi bir korku veya düşünce ile bir şeyi yapmaktan uzak durmak, içtinap etmek 29a/11

sākin ol- : Ar.+T. sakin duruma gelmek 27a/13

ṣaḳla- : elinde bulundurmak, tutmak 18a/5

ṣaḳla- : korumak, esirgemek 21a/7

ṣal- : bırakmak 23a/3

ṣal- : koymak, atmak 17a/11

ṣal- : serbest bırakmak 20b/11

ṣalavāt getür- : salavat getirmek, salavat okumak 10b/13

ṣalavāt vir- : anmak 25a/6

ṣalavāt vir- : salavat vermek, sevap kazanmak için veya Hz.

Muhammed'in rûhâniyetine sığınmak amacıyle salavat okumak 8a/9

salṭanat ḳıl- : Ar.+T. hükümdarlık etmek 30b/5

Sām : Nûh peygamberin oğlu 24b/10

ṣan- : sanmak 9a/9

ṣandūḳ : Ar. sandık 31a/9

ṣanki : sanki 11b/4

saŋa : sen zamirinin yönelme hâli 2a/12

sāʿat : Ar. gece ile gündüzden meydana gelen bir günün yirmi dörtte birine eşit olan altmış dakikalık zaman birimi 19a/13

sāʿat : zaman, vakit 5a/7

sarāy : Far. saray 11b/11

ṣarf it- : Ar.+T. sarf etmek, tüketmek, harcamak 14a/3

ṣarıḳ : sarılarak meydana getirilen başlık 8b/1

ṣat- : bir değer karşılığında bir malı alıcıya vermek 13b/1

ṣataş- : bir kimseyi rahatsız edecek davranışta bulunmak, musallat olmak 23b/11

ṣatıluḳ : satılık 13b/8

ṣavuḳ : soğuk, ısısı düşük olan, sıcak karşıtı 18a/3

sāye : gölge 31a/12

ṣayı vir- : çabucak ödemek 14a/13

ṣayrı : hasta 7b/13

sebeb : Ar. sebep 23b/11

sebeb ol- : Ar.+T. bir şeyin olmasına veya yapılmasına yol açmak, olmasını, yapılmasını gerektirmek, neden olmak 14a/3

secde ḳıl- : Ar.+T. secde etmek 31b/5

secdeye var- : Ar.+T. secde etmek 11a/3

secdeye varan başlar : Ar. namaz kılan kimseler 3a/4

seḥer : Ar. tan yerinin ağarmasından biraz önceki zaman veya şafağın sökmek üzere olduğu vakit 3a/1

sehl : Ar. kolay 32a/4

seke seke : belli aralıklarla havaya zıplayarak 21a/2

sekiz : sekiz sayısı 2a/1

selām : Ar. selam 18b/7

selām al- : Ar.+T. birinin selamlamasına karşılık vermek 22b/7

selām eyt : selam söylemek 21a/12

selām vir- : Ar.+T. selam vermek 13a/4

selāmın getür- : selamını getirmek, birinin selamını iletmek 8a/12

Semīʿ : Ar. her sözü duyan, her sesi işiten (Allah) 32a/1

sen : sen 1b/3

seniy : Ar. yüce, ulu 11a/9

sepe sepe : saçarak, dökerek 21a/2

serā : Ar. toprak 24a/5

ser-firāz : Far. benzerlerinden üstün olan (kimse), seçkin, mümtaz 30a/10

sergüzeşt : Far. macera, serüven 4a/11

serheng : Far. çavuş, bekçi 30a/10

sermāye : Far. servet, varlık 31a/12

ser-te-ser : Far. baştan başa 31b/9

server-i şeh-i cihān : Far.+Far.+Far. cihan padişahlarının önderi 22b/13

sev- : (bir kimseye) sevgi duymak, gönlünde (ona karşı) bir muhabbet beslemek 25b/1

sevgülü : sevgili, sevgi ve bağlılık duyulan 20a/1

şevin- : sevinmek 7a/10

seyl olmış aḳ- : Ar.+T.+T. sel olup akmak, sıvılar için bol ve gür akmak 19b/3

seyrān eyle- : Ar. gitmek 31a/2

şıçra- : bir uyarı veya heyecan sebebiyle ürkerek birdenbire olduğu yerde doğrulur gibi sarsılmak 12a/1

ṣıdḳ : Ar. doğruluk, gerçeklik 27a/6

ṣıdḳ : Ar. içten, yürekten bağlanma, bağlılık, sadakat 2b/8

ṣıfāt : Ar. bir kimse veya şeyin sahip olduğu nitelik, ona ait olan özellik, hal ve vasıf 1b/10

ṣıfātına gir- : Ar.+T. kılık değiştirmek 9b/10

ṣıḥḥat : Ar. sağlık, esenlik, âfiyet 1b/8

şın- : kırılmak 23a/2

şına- : denemek, tecrübe etmek 9b/4

şına- : anlamaya çalışmak, yoklamak, imtihan etmek 32b/13

şındur- : sındırmak, kırmak 7b/5

şınuk : kırık 17b/13

sır : Ar. bilinmesi, duyulması, açığa vurulması istenmeyen, gizli tutulan şey 17a/7

sız- : ince aralıklardan veya gözeneklerden az miktarda ve belli olmadan yavaş yavaş akmak, çıkmak 18a/1

şızu : sızı 1b/9

Sikender : İslam tarihinde daha çok efsanevi şahsiyetiyle tanınan Makedonya kralı 24b/8

sil- : bir şeyin ıslaklığını gidererek kuru duruma getirmek 8b/2

sivin- : sevinmek 13a/13

siz : siz 11a/12

ṣoġul- : feri gitmek, solmak, nuru sönmek 13b/13

ṣoḥbet : Ar. iki veya daha çok kimse arasında karşılıklı olarak dostça, arkadaşça yapılan konuşma, hasbihal 4a/5

sokaḳ : Ar. sokak 24a/12

ṣol- : görme yetisini kaybetmek 14a/2

ṣoŋra : sonra, içinde bulunulan veya bahsedilen ânın daha ilerisindeki bir zamanda, bilahare 7b/3

sor- : soru yönelterek bilgi istemek, sual etmek 10b/5

sön- : yanmaz olmak 8a/10

söyken- : dayanmak, yaslanmak 19a/1

söyle : düşündüğünü veya bildiğini sözle anlatmak 5a/3

söyled- : söyletmek 16a/13

söyleş- : sohbet etmek 9b/8

söz : Bir fikri, bir isteği yazılı veya sözlü olarak anlatmaya, açıklamaya yarayan kelimeler yahut cümleler dizisi, kelam, kavil, lakırdı 4a/11

söz ṭut- : söylenen bir sözü benimsemek 27a/3

söze başla- : konuşmaya başlamak, bir konuya girmek 18b/11

sözini dut- : sözünü tutmak, dinlemek 20b/10

sözüm geç- : kendisini kabul ettirmiş olmak, hatırı sayılmak 17a/5

su : su 1b/6

ṣubḥ : Ar. sabah 22b/1

ṣuç : günah 4b/11

ṣula- : toprak, bitki, hayvan vb.ne su vermek 24b/4

sulṭān : Ar. hükümdar 1b/7

Sulṭān ʿUmeyk : Sultan Umeyk 30a/4

sulṭānlar sulṭānı : hükümdarların hükümdarı (Allah) 8a/4

ṣun- : bir büyüğe veya nezaket gereğince bir kimseye bir şeyi vermek, arz etmek, yollamak, göndermek, takdim etmek 5a/7

suʾāl it- : Ar.+T. sual etmek, sormak 23b/10

suʾāl ḳıl- : Ar.+T. sormak 30a/12

suʾāl ol- : sormak 24a/2

ṣuʿbān : Ar. büyük yılan, ejderha 1b/7

ṣūret : Ar. yüz, çehre 6a/4

süd : süt 5b/10

südlen- : sütlenmek, sütü gelmek, sütü çoğalmak, sütlü duruma gelmek 20a/10

Süleymān : Süleyman peygamber 2a/12

sümük : kemik 12b/5

sünnet : Ar. Hz. Muhammed'in Müslümanlarca uyulması gerekli sayılan davranışları ve herhangi bir konuda söylemiş olduğu söz 29b/7

sür- : dokundurmak, değdirmek 23b/10

sür- : içinde bulunup yaşamak, geçirmek 5b/12

sür- : yönetip yürütmek, kullanıp gitmesini sağlamak, sevketmek 10a/11

Süreyyā : Ar. gökyüzünün kuzey yarım küresindeki Boğa burcunda yer alan ve yedi yıldızdan oluşan bir yıldız takımı, Ülker, Pervin 24a/5

Ş

şād it- : Far.+T. şad etmek, sevindirmek, memnun etmek 12b/10

şād ol- : Ar.+T. sevinmek 13a/13

şādlıḳ : Far.+T. sevinçli olma durumu, sevinçlilik 18b/4

Şāh ʿUmeyk : Şah Umeyk 30a/13

Şāh Süleymān : Hz. Süleyman 22a/10

şaḫṣ : Ar. kimse, kişi 24a/10

şaḫṣ-ı merīd : Ar.+Ar. asi 31a/6

şākir : Ar. şükreden kimse, şükredici 3a/1

şākirleriçün : Ar.+T. şakirler için 3a/9

şāl : Far. bele sarılan kuşak 30b/7

Şam diyārı : Şam şehri 25a/11

şār : Far. şehir 17a/3

şāyed : Far. eğer 30b/8

şefāʿat : Ar. peygamberlerin ve Allah'ın izin vereceği kimselerin, kulların suçlarının bağışlanması için Cenabıhak katında aracılık etmeleri 7a/7

şefāʿat bul- : peygamberin şefaatine mazhar olmak 29a/13

şefāʿat et- : Ar.+T. şefaatte bulumak 15b/12

şefāʿāt eyle- : Ar.+T. şefaatte bulunmak 5b/7

şefāʿat ḳıl- : Ar.+T. şefaatte bulunmak 6b/11

şefḳat : Ar. koruma, acıma ve esirgeme duygusu ile karışık olan sevgi 2b/10

Şeh Süleymān : Hz. Süleyman 22a/12

şehā : Far. ey şah, ey pâdişah, ey sevgili 32a/4

şehīd ol- : Ar.+T. imanı, vatanı ve kutsal bir amacı uğrunda savaşırken ölmek 3a/8

şehirlü : Far.+T. şehirli, şehir halkından olan (kimse) 27b/4

şehr : Far. şehir 10a/7

şeker : Far. tatlı, güzel 9a/5

şekker : Far. şeker 25a/3

şerbet : Ar. meyve özü, su ve şekerle yapılan tatlı içecek 2a/10

şerḥ eyle- : Ar.+T. açıklamak, ayrıntısına inerek açıklamak 9a/2

şerīʿat : Ar. Allah'ın kulları için peygamberleri vasıtasıyle koymuş olduğu iman, ahlak, ibadet ve hukukla ilgili kural ve hükümlerin bütünü, din 5b/12

şerʿ : Ar. kanun 16a/8

şerʿ-i pāk : Ar.+Far. temiz şeriat 3a/12

şifā : Ar. derman, ilaç, deva 1b/8

şifā bul- : Ar.+T. iyi olmak, onmak 18a/13

şikāyet ḳıl- : Ar.+T. şikayet etmek 22a/12

şimdi : şimdi 9a/1

şimdiden girü : bundan sonra 21a/6

şiʿr : Ar. şiir 28a/8

Şīr-i Ḥaḳ : Far.+Ar. Allah'ın aslanı (Hz. Ali) 16a/4

şīrīn : Far. hoşa gidecek niteliklere sâhip, sevimli, iç açıcı 22a/9

şol : şu 5a/1

şöyle : şu şekilde 6a/12

Şuʿayb : Şuayb peygamber 2a/9

şūrīde : perişan, karışık 31b/10

şükr : Ar. verdiği nîmetler için Allah'a karşı duyulan minneti dile getirme 2a/12

şükr eyle- : Ar.+T. şükretmek 29a/2

şükr it- : Ar.+T. şükretmek 29a/6

şükrāne : teşekkür alâmeti, iyilik bilme nişânesi 28b/13

şükür : Ar. bir nîmet karşısında minnettarlığı ifâde etmek için kullanılır 29a/8

T, Ṭ

tā : Far. bir şeyin bulunduğu, başladığı veya sona erdiği yeri yahut zamanı anlatırken söze mübalağa katar 7a/8

tāc : Far. taç 2b/1

tāc-ı yāḳūt : Far.+Ar. yakut taç 31a/11

taḥt : Ar. aşağı 30a/11

taḫt : Far. hükümdarlık makāmı, hükümdarlık 30a/11

taḫt : Far. makam 2b/1

taḫt sür- : Far.+T. hüküm sürmek 24b/7

taḫta : Far. tahta 32a/10

taḫta çıḳ- : Far.+T. hükümdar olmak 22a/11

tamām : tümü, hepsi 19a/5

tamām ḳıl- : Ar.+T. tamamlamak 23a/1

tamām ol- : Ar.+T. tamamlanmak 22a/3

tanŋa ḳal- : şaşırmak 9a/3

Taŋrı : Allah 4b/3

Taŋrı aşlanı : Hz. Ali için kullanılır 9a/13

taʿaccüb ḳıl- : Ar.+T. şaşma, hayret etme 23b/3

taʿḳīl : Ar. anlatmak, düşüncelerini açıklamak

taşma : Moğ. bazı hayvanların boynuna takılan, bu hayvanları bir yere bağlamaya, çekip götürmeye yarayan kemer biçiminde bağ 19b/3

tayaḳ : mesnet, dayanılacak şey 25a/1

tażarruʿ eyle- : yalvarmak 8b/2

tecellī eyle- : Ar.+T. görünmek, belirmek, zuhur etmek 31a/1

tedbīr : Ar. bir şeyi önlemek veya olmasını sağlamak için yapılan hazırlık, baş vurulan çâre, önlem 16b/8

tefsīr : Ar. Kur'an-ı Kerim'in ayet veya sûrelerini açıklama 4a/10

tek : gibi 24b/8

tekbīr getür- : Ar.+T. tekbir getirmek, tekbir okumak 10b/13

tekbīr vir- : Ar.+T. tekbir vermek, tekbir okumak 8a/9

tekye dut- : güvenmek 25a/1

telef : Ar. boş yere harcama, yıpratma 17a/6

ten : Far. insan vücudunun dış yüzü 17a/13

ten : Far. insan 1b/4

tendürüst ol- : Far.+T. sağlığına kavuşmak 18a/13

teʿālā : Ar. “şanı yüce olsun” anlamında olup Allah, Hak, Tanrı kelimelerinden sonra kullanılır 7a/6

terk eyle- : bk. terk itmek 27a/6

terk it- : Ar.+T. terk etmek, bırakmak, ayrılmak 7b/5

tesbīḥ it- : Ar.+T. tesbih etmek, devamlı söylemek, vird haline getirmek 3a/2

tesbiḥleriçün : tesbihleri için 2a/11

teşvīş : Ar. karışıklık 4b/6

tevekkül : Ar. herhangi bir işte elinden geleni yapıp daha sonrasını Allah'a bırakma 25a/2

Tevrāt : Ar. dört kutsal kitaptan Hz. Musa’ya indirileni, Musevilerin mukaddes kitabı 2a/3

teyessür eyle- : Ar.+T. nasip etmek 4a/10

tez : tez, hemen, çabucak 22b/3

tīmār : Far. hastaya veya yaraya bakma, tedavi etme 18a/13

tīz : Far. tez, çabuk 6b/4

tīz tīz : Far. hızlıca 30b/6

toḳ : açlığını gidermiş, doymuş, aç karşıtı 27a/13

tozına yil yit- : tozuna yel yetmemek, çok hızlı olmak 29a/2

tövbe ḳıl- : işlediği bir hatayı, suç veya günahı bir daha yapmamaya söz vermek 4b/11

tütün : duman 6b/5

ṭabaḳ : Ar. içine yiyecek konan yayvan kap 32b/7

ṭaddur- : tattırmak, tadına baktırmak 24b/6

ṭaġ : dağ 20a/9

ṭaġ daş dime- : dağ taş dememek, engel tanımamak 10a/13

ṭāḳatı ḳalma- : Ar.+T. yeterli gücü olmamak, gücü azalmak 10b/11

ṭal- : dalmak, suyun içine bütün vücuduyla ve hızla girmek 8a/5

ṭamaʿ eyle- : Ar.+T. tamah etmek 17a/4

ṭamu : Soğd. cehennem 1b/13

ṭanı- : tanımak 16b/2

ṭanuḳ : tanık 14b/6

ṭanuḳluḳ : tanıklık 16b/5

ṭanuḳluḳ vir- : şahitlik etmek 15a/6

ṭaŋa ḳal- : şaşırmak 14a/9

ṭaʿām : Ar. yemek, aş 32b/7

ṭāʿat it- : Ar.+T. taat etmek, ibadet etmek 3a/3

ṭa‘ne ur- : Ar.+T. tane vurmak, ayıplamak 4a/7

ṭap- : büyük bir aşkla bağlanmak, tutku ile sevmek 4a/8

ṭap- : ilah olarak tanınan varlığa karşı inancını ve bağlılığını belirli kurallar çerçevesinde göstermek 26a/6

ṭapu : huzur, kat 6a/6

ṭapu ḳıl- : itaat etmek, tazim göstermek 29a/1

ṭās : Ar. genellikle içine sulu şeyler konulan metal vb.nden yapılmış kabın alacağı miktarda olan 24b/6

ṭaş : mücevherlerde kullanılan yüksek değerli cevher 15a/2

ṭaş : taş 12a/9

ṭaşra : dışarı 7b/6

ṭatlu : tatlı, insanı çeken, göze, kulağa hoş gelen, rahatlatan, dinlendiren, sevindiren 27b/5

ṭatlu : tatlı, sevimli, hoş 5a/12

ṭeşt-i simzer : Far.+Far. palak leğen 31a/8

ṭoġır- : doğurmak, yavru dünyaya getirmek, doğum yapmak 20a/9

ṭoġrı : doğru, gerçek 15a/3

ṭoġrı : doğru, hak ölçülerinin, ahlak kurallarının, yasanın gerektirdiği şekilde davranan, namuslu, dürüst, güvenilir 16b/11

ṭoġrı : doğru, hiçbir yöne sapmadan, doğruca 14b/8

ṭoġrı yol : doğru yol, insanı hak ve hakikate ulaştıran yol, hidayet yolu 3b/10

ṭoḳun- : dokunmak, değmek 5a/8

ṭoḳuz : dokuz sayısı 24a/7

ṭolu : dolu 24b/8

ṭon : don, elbise 30a/6

ṭopraḳ : toprak 2b/7

ṭopṭulu : dopdolu, çok dolu, tamâmen dolu 30a/3

ṭoza ṭopraġa bulaş- : tozdan ve topraktan kirlenmek 6a/4

ṭur- : durmak, beklemek 19a/13

ṭur- : durmak, hareketsiz durumda olmak 19a/4

ṭur- : durmak, kıyam etmek, ayağa kalkmak. 4b/2

Ṭūr : Hz. Musa’nın vahiy ve tecelliye mazhar olduğu dağ, Sina dağı 2a/7

ṭura : kamçı 19a/8

ṭūṭī : Far. işittiği sesleri taklit eden, bâzı kelimeleri söyleyebilen papağan türünden bir kuş, dudu, dudu kuşu 24a/8

ṭuy- : duymak 4b/1

ṭuzaḳ : kuş veya yaban hayvanlarını yakalamaya yarayan araç veya düzenek 21b/3

U

u : Far. ve 3b/9

ʿucbe ḳal- : Ar.+T. şaşırmak 5a/10

uç- : (kuş, kanatlı böcek vb. hareketli kanatları yardımıyla) havada düşmeden durmak, havada yol almak 8a/4

uç : uzun bir nesnenin baş veya son noktası 10b/9

uçmaḳ : Soğd. cennet 2a/1

uġra- : kötü duruma konu olmak 15b/1

uġrı : uğru, hırsız 14b/2

uġrılıḳ eyle- : hırsızlık etmek 15a/1

uġrula- : çalmak 14b/7

ulu : çok büyük 13b/3

um- : bir şeyin olmasını istemek, beklemek 1b/8

uma gel- : umuyor olmak 5b/7

umut : ummaktan doğan duygu, ümit 29b8

un : un 29b/2

ur- : kurmak 24a/9

ur- : vurmak, batıcı veya kesici cisimleri saplamak 5a/12

ur- : vurmak, hızla indirmek, hızla çarpmak 9a/11

uṣṣı git- : aklı gitmek 9b/3

uş : bu 25a/2

uş : işte 14b/6

uş : şimdi 25a/3

utan- : onursuz sayılacak veya gülünç olacak bir duruma düşmekten üzüntü duymak, mahçup olmak 18a/4

utandur- : utandırmak 29b/9

utın- : yanmak 17a/10

uyan- : uyku durumundan çıkmak 11b/8

uyḳu : dış uyaranlara karşı bilincin, bütünüyle veya bir bölümünün yittiği, tepki gücünün zayıfladığı ve her türlü etkinliğin büyük ölçüde azaldığı dinlenme durumu 23a/12

uyu- : uyumak 10a/2

uyur : uyuyan, uyku hâlinde olan 11b/6

uzun : başlangıcı ile bitimi arasında fazla zaman aralığı olan, çok süren 23a/12

Ü

ü : Far. ve 2a/4

üç : üç sayısı 8a/2

üleşdür- : paylaştırmak, taksim etmek 12a/10

ümmet : bir peygambere iman edenlerin, onun getirdiklerine inanıp tabi olanların meydana getirdiği topluluk 18b/13

ümmet ol- : Ar.+T. Bir peygambere iman edenlerin, onun getirdiklerine inanıp tabi olanların meydana getirdiği topluluğa dahil olmak 4b/8

ümmetiçün : Ar.+T. ümmet için 2b/5

ün : ses 7b/7

ʿüryān : Ar. çıplak 30a/1

üstād : Far. hoca, öğretmen 4b/4

üşen- : üzülmek, sıkılmak, rahatı kaçmak, tedirgin olmak 6a/10

üşün- : üşenmek, usanmak, bıkmak 13a/7

üzük : yüzük 13a/13

üzüp : ? 13b/7

V

va'llāh : Ar. vallahi, "Allah'a and olsun ki, Allah hakkı için" anlamında yemin sözü 8b/5

vaḥdetleriçün : vahdetleri için 2a/11

vaḥy eyle- : Ar.+T. bir buyruk veya düşüncenin Tanrı tarafından peygamberlere bildirilmesi 31a/4

vahy-i tenzīl : Ar.+Ar. indirilen vahiy 2b/3

vaḳit : Ar. bir işin olageldiği, yapılageldiği saat, gün veya mevsim 4b/1

vaḳt : Ar. belirlenmiş olan zaman 4a/10

vaḳtla : Ar.+T. vaktinde 4a/10

vālih ḳal- : Ar.+T. şaşırmak 31b/2

var- : gitmek 4b/3

var- : ulaşmak 3b/3

var : kainatta veya düşüncede bulunan, mevcut olan 2b/3

varlıġuŋçün : varlığın için 3a/11

varlıḳ : var olma durumu, mevcudiyet 24b/11

vāveylā : Ar. yazık, eyvah 26b/1

vay : şaşkınlık, kızgınlık, şikayet, esef, telaş, acı, sevgi vb. çeşitli duygularda anlamı kuvvetlendirir 5a/9

vefā : Ar. dostluk ve muhabbette sebat etme, sevgide süreklilik, bağlılık ve sadâkat 2b/10

velī : Ar. Cenab-ı Hakk'a yakınlık mertebesini kazanmış olan seçkin kul, Allah'ın dostu ve sevgili kulu 3a/7

-veş : Far. gibi 24b/1

vir- : vermek, ödemek 13b/12

vir- : vermek, satmak 13a/11

vir- : vermek, bırakmak veya bağışlamak 14a/3

vir- : vermek, üzerinde, elinde veya yakınında olan bir şeyi birisine eriştirmek, iletmek 10a/3

vīrān : Far. yıkık, yıkılmış, hara 23a/9

vü : Far. ve 1b/11

Y

yā : Ar. ey 3b/7

yaban : insan yaşamayan ıssız yer 19b/10

yād it- : Far.+T. yad etmek, anmak, zikretmek 12b/10

yaġlu : yağlı, içinde veya üzerinde yağ bulunan 13b/4

yāḫūd : Far. yahut 20b/11

Yahūdi : Hz. Musa'nın dinine bağlı olan kimse, Musevi, semitik 25a/13

yaḳ- : yanmasını sağlamak, tutuşturmak 4b/6

yaḳ- : zarar uğratmak 22b/1

yaḳın : arada az mesafe bulunan 13b/3

yaḳış : yakma işi 25b/3

Yaḳub : Yakup peygamber 2a/8

yalan : doğru olmayan, gerçeğe uymayan söz 16b/5

yalan ṭanuḳ : yalancı tanık 16a/1

yalmış : yanlış 29b/8

yalvar- : yalvarmak 4b/9

yan- : çok üzülmek 6a/4

yan- : ısı ve ışık yayarak yok olmak, kül hâline gelmek 7a/4

yan : birlikte, beraberinde olma 19a/13

yan : huzur, kat, ind, nezd 4b/12

yan : sağ ve solun ortak adı 19b/2

yan : vücudun sağ veya sol tarafı 6b/8

yanı üsti : yan üstü, yan tarafının üstüne gelecek şekilde 32a/9

yaŋa : taraf, yön, cihet 6b/7

yaʿni : Ar. yani 12b/2

yapış- : ayrılmayacak şekilde tutunup kalmak 5b/4

yaprak̦ : yaprak 30a/6

yār : Far. dost 6a/5

yār : Far. sevgili 9b/13

yar- : yarmak 16a/8

yaradan : her şeyi yaratan, Allah, Tanrı 21a/7

yaraġ : hazırlık, levazım, techizat 24b/11

yaramaz : kötü 4b/5

yardım eyle- : yardım etmek 16b/11

yarı : bir bütünü oluşturan iki eşit parçadan her biri, nısıf 18b/3

yarın : gelecek, ilerideki zaman 6b/10

yār-i hemdem : Far.+Far. canciğer sevgili 26b/3

yarlıġa- : affetmek, mağfiret etmek, suç bağışlamak 12b/8

yaru : yarı, bir bütünü oluşturan iki eşit parçadan her biri, nısıf 26a/7

yaṣak̦ sür- : kanunla hükmetmek 24b/8

yaş : gözyaşı 3a/4

yaş : ıslak 9a/7

yaş dök- : ağlamak 8b/1

yaşa- : yaşamak 12a/6

yat- : uzanmak 15a/8

yat- : yatmak, uyumak 4a/13

yavı k̦ıl- : Far.+T. kaybetmek 20a/8

yavın k̦ıl- : Far.+T. kaybetmek 20a/12

yavlak̦ : çok 10b/13

yavuz : kötü 4b/11

yaz- : yazmak 12b/7

yed-i beyżā : Ar.+Ar. "beyaz el" Hz. Musa'nın, bir mucize isteyen kavmine ve Firavun'a karşı göğsüne soktuğu elini ışık saçar halde çıkarması şeklindeki mucizesi ve ışık içinde parlayan eli 2a/7

yeġleḳ : yelek 10b/3

yelte- : ? koşturmak, harekete getirmek, kışkırtmak, tahris etmek 28a/6

yeşil : yeşil 31a/9

yet- : ulaşmak 10b/4

yeter : yetişir, elverir, kifayet eder 10b/10

yetīm ol-: Ar.+T. babasız kalmak 2b/13

yetür- : yetirmek, ulaştırmak 16a/5

yezdā : ? 25a/3

yıġıl- : çok sayıda birikmek, toplanmak 22a/12

yığıl- : düşmek, yıkılmak, kendini tutamayıp çökmek 24a/11

yıḫ- : yıkmak 32a/8

yıl : yıl, sene 12a/6

yıldız : yıldız 1b/13

yi- : yemek 5a/4

yidi : yedi sayısı 1b/11

yidügi zaḳḳūm ola : T.+ Ar.+T. nankörler için kullanılan bir ilenme sözü 20a/5

yigirmi : yirmi sayısı 7a/9

yigit : yiğit 28b/11

yine : yeniden, bir daha, tekrar, gene 9b/2

yir : yer, ayakla basılan, ayakların altında bulunan yüzey, zemin 1b/11

yir : yer, bulunulan, yaşanılan, oturulan bölge 23a/7

yir yüzi : yer yüzü 9b/9

yirinden ayur- : yerinden ayırmak, yerinden uzaklaştırmak 9b/1

yirinden dur- : yerinden durmak, kalkmak 10a/5

yirine gel- : yerine gelmek, eski haline dönmek 13b/13

yirine yetürdiler : yerine yetirmek, istenileni yapmak, gerekeni yapmak 8a/6

yirlü yirinde : uygun, yakışır bir biçimde, gerektiği gibi 18a/9

yit- : yetmek, ulaşmak, varmak 15a/10

yitiş- : yetişmek, ulaşmak 24a/6

yitmiş : yetmiş sayısı 18b/2

yoġısa : yoksa 19b/1

yoġur- : bir kişiye istenilen nitelikleri kazandırmak, yeteneklerini geliştirmek 19a/9

yoḫsul : yoksul 16b/8

yoḫsulluḳ : yoksul olma durumu, yoksuzluk, variyetsizlik, sefillik, sefalet, fakirlik 25a/8

yoḳ : bulunmayan, mevcut olmayan (şey) 9a/7

yoḳluġıçün : yokluğu için2a/9

yoḳsa : yoksa 13a/7

yol : gaye, uğur, maksat 27b/3

yol az- : yol gitmek 12b/13

yola baş ḳoy- : bir amaca yönelmek, bütün varlığıyla kendini vermek 27a/1

yola gel- : istenilen biçimde davranışı kabullenmek, düzelmek, uslanmak 16a/13

yola gir- : bir yere varmak için bulunduğu yerden ayrılarak yolculuğa başlamak, harekete geçmek 13b/2

yola git- : yol almak, ilerlemek 12b/13

yola git- : yolculuğa çıkmak 28a/5

yola ḳadem baş- : T.+Ar.+T. yola koyulmak 31b/1

yoldaş- : arkadaş, dost 6b/13

yögüş : çok 3a/9

yu- : yıkamak 18a/8

yumruḳ : yumruk 14a/10

yumul- : kapanmak 17b/9

Yūnus : Yunus peygamber 2a/11

yurt : oturulan yer, mesken, memleket 24b/11

Yūsuf : Yusuf peygamber 1b/7

yuvarlan- : döne döne hareket etmek 10a/13

yüce : yüksek 24a/4

yügür- : hızlı koşmak 30a/11

yük : bir şeyin ağırlığı 17a/8

yüregi ḫūn ol- : çok acı çekmek 25b/13

yüregi oyna- : insafa gelmek 7b/9

yüregin ṭaġla- : yüreğini dağlamak, acıyla ve özlemle içi yanmak, acıyla kıvranmak 10a/4

yüregüm yaġ dut- : istenilen bir şeyin olmasından ferahlık duymak 20a/13

yürek : bir kimsenin ruhsal yönü, gönül 20b/6

yürek yaġı : mutluluğu, huzuru 20b/2

yüri- : yürümek, gitmek 22b/3

yüri- : yürümek, yol almak, mesafe katetmek 4b/2

yüri- : yürümek, devam etmek 16b/6

yüz : yüz, surat 3b/5

yüz : yüz sayısı 7a/9

yüz : yüzey 6b/5

yüz çevir- : gösterdiği ilgiyi kesmek 26a/6

yüz gör- : ilgi görmek 5b/13

yüz üsti : yüzüstü, yüzü yere gelecek biçimde, yüzükoyun 24a/11

yüzi ḳara : utanacak bir durumu olan (kimse) 16b/1

yüzi ḳara ola : nankörler için kullanılan bir ilenme sözü 20a/5

yüzi ṣuyı ḥürmeti : T.+T.+Ar. yüzü suyu hürmetine, "birinin veya bir şeyin hatırına veya varlığına değer verildiği için" anlamında kullanılan bir söz 18b/13

yüzin Ḥaḳḳa dön- : T.+Ar.+T. yüzünü Hakk'a dönmek, Allah'a yönelmek 11a/3

yüzini Ḥaḳḳa dut- : T.+Ar.+T. yüzünü Hakk'a tutmak, Allah'a yönelmek 18a/10

yüzini yire sür- : yüzünü yere sürmek, secde etmek 29a/6

yüzü olma- : değeri olmamak 4b/12

yüzük : yüzük 13a/10

Z, Ẕ, Ż, Ẓ

zād : Ar. azık, yiyecek, rızık 31b/11

zaġal : tembel 17b/5

zaḫm : Far. yara 18a/8

zaḥmet çek- : Ar.+T. sıkıntıya uğramak, güçlükle karşılaşmak 3a/9

zaḥmet çekdür- : Ar.+T. sıkıntıya uğratmak 32a/2

zaḥmet vir- : Ar.+T. zahmet vermek, yormak 9b/4

ẕākir : Ar. zikreden (kimse) 3a/1

zamān : Ar. zaman, vakit 13a/12

zamānında : döneminde 22a/10

żaʿīf : Ar. güçsüz, kuvvetsiz 21a/3

zār it- : Far.+T. ağlatmak 28a/10

zār ḳal-: Far.+T. acizleşmek 31b/2

żarar it-: zarar vermek 10a/9

zārī ḳıl- : Far.+T. ağlamak 8a/2

zārlıḳ : Far.+T. ağlama 9a/11

zebūn ol- : Far.+T. güçsüz duruma düşmek 25b/13

Zebūr : Ar. Davut peygambere indirilen ve münacatları ihtiva eden ilahi kitap 2a/3

zehr : Far. girdiği organizmada fizyolojik görevleri bozan veya yok ederek ölüme sebep olan madde, ağu, sem 24b/8

Zekeriyyā : Hz. Zekeriyya 24b/2

zer : Far. altın 31a/10

ẕerre : Ar. bir kıratın (0,20 gr.) altmış dörtte biri olan kıtmirin yarısı miktarındaki eski bir ağırlık ölçüsü, bir kıratın yüz yirmi sekizde biri 9b/1

ẕerre miḳdār : Ar.+Ar. zerre kadar, hiç mi hiç

zı-mān : Far. bizden 18b/7

ẕikr : Ar. Allah'ın isimlerini (esma-yı hüsnayı) söylemek suretiyle yapılan ibadet 2a/12

ẕikr it- : zikretmek, Ar.+T. Allah'ın isimlerini ibâdet maksadıyle arka arkaya söylemek 3a/1

zīnhār : Far. asla 26b/3

ẕi-ʿaẓīm : Ar. ulu 12b/6

zīrā : Far. çünkü 6a/5

zi-saʿādet : Ar. saadetli 12b/6

ziyān : Far. zarar 15b/4

ẕiyān gel- : Far.+T. zarara uğramak 12a/3

zor ḳıl- : Far.+T. zorlamak 14a/8

ẕū'l-celāl : Ar. azamet, izzet ve heybet sahibi (Allah) 30b/10

ẕū'l-kerem : Ar. iyilik sahibi (Allah) 30b/4

ẕū'l-minen : Ar. lutuf sâhibi (Allah) 30b/5

ẓulm eyle- : Ar.+T. zulmetmek, eziyet etmek 16b/5

ẓulm it- : Ar.+T. zulmetmek, eziyet etmek 24a/1

ẓulm ḳıl- : zulmetmek, eziyet etmek 16a/1

ẓulmet : Ar. karanlık 24b/8

Ẕü'l-fiḳār : Ar. Hz. Ali'nin ucu çatallı, ortası yivli olan çok meşhur kılıcı 10a/6

Kaynakça

Ahmetgaleyeva, Y. S. (1979). *İssledovaniye Turkoyazıçnogo Pamyatnika "Kesikbaş Kitabı".* Moskova: Akademiya Nauk SSSR.

Akyalçın, N. (2007). *Türkçe İkilemeler Sözlüğü.* Ankara: Anı yayıncılık.

Albayrak, N. (1993). *Dinî Türk Halk Hikâyelerinden Geyik, Güvercin ve Deve Hikâyeleri.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Alkayış, M. F. (2013). *Ḥāverān-nāme (İnceleme - Metin - Sözlük - Tıpkıbasım).* İstanbul: Kesit Yayınları.

Argunşah, M. (2002). *Kirdeci Ali Kesikbaş Destanı.* Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Aslan, N. (1995). "Bir Yazma Hikâye Mecmuası ve Kesik Baş Destanı". *Milli Folklor,* 4 (28), 35-38.

Aslan, N. (2006). "Manzum Dinî Hikâyeler ve Kirdeci Ali'ye Ait Olduğu Söylenen İki Hikâye Metni (Güvercin ve Geyik Destanları)". *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 20, 189-207.

Aytaş, G. (1999). "Türk Kültür ve Edebiyatında Geyik Motifi ve Haza Destan-ı Geyik". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi Dergisi,* 12, 161-170.

Banguoğlu, T. (2011). *Türkçenin Grameri.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Bilgegil, M. K. (2009). *Türkçe Dilbilgisi.* Erzurum: Salkımsöğüt Yayınları.

Boz, E. (2007). *Türkiye Türkçesinde +{A} Durum Biçimbirimi.* Ankara: Gazi Kitabevi.

Ciopinski, J. (1969). "Kesik Baş Kitabi, Variente de Kazan". *Folia Orientalia*, XI, 79-88.

Deny, J. (2012). *Türk Dil Bilgisi.* (Çev. Ahmet Benzer). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. (1921).

Devellioğlu, F. (2010). *Osmanlıca - Türkçe Ansiklopedik Lûgat.* Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.

Ediskun, H. (2010). *Türk Dilbilgisi (Sesbilgisi - Biçimbilgisi - Cümlebilgisi).* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Eker, S. (2005). *Çağdaş Türk Dili.* Ankara: Grafiker Yayınları.

Elçin, Ş. (1995). "Kirdeci Ali'nin Kesik Baş Destanı". *Türk Dili,* 517, 64-68.

Ergin, M. (2005). *Türk Dil Bilgisi.* İstanbul: Bayrak Basım/Yayın/Tanıtım.

Ersoylu, H. (1996). *Kız Destanı (Hazā Hikāyet-i Ḳız maʿa Cühūd).* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Gabain, A. V. (2007). *Eski Türkçenin Grameri.* (Çev. Mehmet Akalın). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. (1974).

Gülensoy, T. (2011). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü I (A-N).* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Gülensoy, T. (2011). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü II (O-Z).* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Gülsevin, G. (2011). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

Gülsevin, G. ve Boz, E. (2010). *Eski Anadolu Türkçesi.* Ankara: Gazi Kitabevi.

Güzel, A. (1999). *Kaygusuz Abdal (Alâddin Gaybî) Menâkıbnâmesi.* Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Güzel, A. (2004). *Kaygusuz Abdal (Alâddin Gaybî)*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Hacıeminoğlu, N. (1971). Türk Dilinde Edatlar (En Eski Türkçe Metinlerden Zamanımıza Kadar). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Hacıeminoğlu, N. (1992). *Türk Dilinde Yapı Bakımından Fiiller* (*En Eski Türkçeden Çağdaş Türk Şivelerine Kadar).* Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Hança, B. B. (2012). "Tanım mı Tarif mi? Halk Hikâyesinin Tanımlanması Meselesi". *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(8), 693-699.

Kanar, M. (2011). Eski Anadolu Türkçesi Sözlüğü. İstanbul: Say Yayınları.

Karaağaç, G. (2013). *Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Karagöz, İ. (2010). *Dinî Kavramlar Sözlüğü.* Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

Kâşgarlı, M. (2013). *Divanü Lûgat-it-Türk (Çeviri).* (Çev. Besim Atalay). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kâşgarlı, M. (2013). *Divanü Lûgat-it-Türk (Dizin).* (Çev. Besim Atalay). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kavruk, H. ve Pala, İ. (1998). "Hikaye". *TDV İslâm Ansiklopedisi.* (XVII, 491). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi.

Kestelli, R. N. (2011). *Resimli Türkçe Kamus.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kocatürk, V. M. (1964). *Türk Edebiyatı Tarihi.* Ankara: Edebiyat Yayınevi.

Korkmaz, Z. (2007). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Korkmaz, Z. (2013). *Türkiye Türkçesinin Temeli Oğuz Türkçesinin Gelişimi.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Köktekin, K. (1999). "Eski Anadolu Türkçesi ile Yazılmış Hatun Destanı ve Dili". *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi,* 12, 1-29.

Kuzubaş, M. (2008). "Manzum Bir Destan Kitabı (Destân-I Veysel Karânî, Vefât-I Hz. Fâtıma, Vefât-I Hz. İbrâhîm, Hikâyet-İ Gügercin, Hikâyet-İ Geyik)". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 1(2), 304-340.

Levend, A. S. (1998). *Türk Edebiyatı Tarihi I. Cilt.* Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Nâcî, M. (2009). *Lügat-i Nâcî.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Nişanyan, S. (2010). *Sözlerin Soyağacı (Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü).* İstanbul: Everest Yayınları.

Ocak, A. Y. (1989). *Türk Folklorunda Kesik Baş.* Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayını.

Önder, M. (1966). *Anadolu Efsaneleri.* Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayını.

Özkan, M. (2007). *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi.* İstanbul: Filiz Kitabevi.

Redhouse, J. W. (2009). *Müntahabât-ı Lügât-ı Osmâniyye.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Sakaoğlu, S. (2003). *101 Anadolu Efsanesi.* Ankara: Akçağ Yayınevi.

Sami, Ş. (2010). Kamus-ı Türkî. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Savran, H. (2008). "Türk Dilinde "+Dır" Bildirme Eki ve "+Dır" Bildirme Ekiyle Yapılan Belirsizlik Kelimeleri". *U.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (14), 163-188.

Seyidoğlu, B. (1977). *Erzurum Efsaneleri*. İstanbul: Dergah Yayınları.

Şahin, H. (2011). *Eski Anadolu Türkçesi.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Timurtaş, F. K. (2005). Eski Türkiye Türkçesi XV. Yüzyıl (Gramer - Metin - Sözlük). Ankara: Akçağ Yayınları.

Tören, H. (2005). "Sadreddin'in Dâsıtân-ı Geyik Adlı Mesnevisi". *İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi,* 33, 239-282.

Türk Dil Kurumu. (1983). *Yeni Tarama Sözlüğü.* Ankara: Türk Dil Kurumu.

Türk Dil Kurumu. (2011). *Türkçe Sözlük.* Ankara: Türk Dil Kurumu.

Türk Dil Kurumu. (2012). *Yazım Kılavuzu.* Ankara: Türk Dil Kurumu.

Türker, Ç. (2011). *Manzum Halk Hikâyeleri (İnceleme - Metin - Dizin).* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ünver, İ. (2004). "Mesnevi". *TDV İslâm Ansiklopedisi.* (XXIX, 324). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi.

Vural, H. ve Böler, T. (2011). *Ses ve Şekil Bilgisi.* İstanbul: Kesit Yayınları.

Yavuz, S. (2010). *Türkiye Türkçesi Ağızlarında Bağlaçlar.* (Doktora Tezi). Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yavuz, S. (2013). *Cerrâh-nâme (İnceleme - Metin - Dizin - Tıpkıbasım).* İstanbul: Kesit Yayınları.

Zariç, M. (2014). "Geyik Destanı (Destan-ı Geyik) Ebû Zerr ve Kardeşlik Eğitimi". *Heceöykü Dergisi,* 63, 144-153.

İnternet Kaynakları

Türk Dil Kurumu. (2015). *Güncel Türkçe Sözlük.* Erişim Tarihi: 23 Haziran 2015, http://www.tdk.org.tr/index.php?option=com_gts&view=gts

Türk Dil Kurumu. (2015). *Büyük Türkçe Sözlük.* Erişim Tarihi: 23 Haziran 2015, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts

Türk Dil Kurumu. (2015). *Tarama Sözlüğü.* Erişim Tarihi: 23 Haziran 2015, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_tarama&view=tarama

Türk Dil Kurumu. (2015). *Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü.* Erişim Tarihi: 23 Haziran 2015, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_ttas&view=ttas

Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı. (2015). *Kubbealtı Lugatı.* Erişim Tarihi: 1 Temmuz 2015, http://www.kubbealtilugati.com

Tıpkıbasım

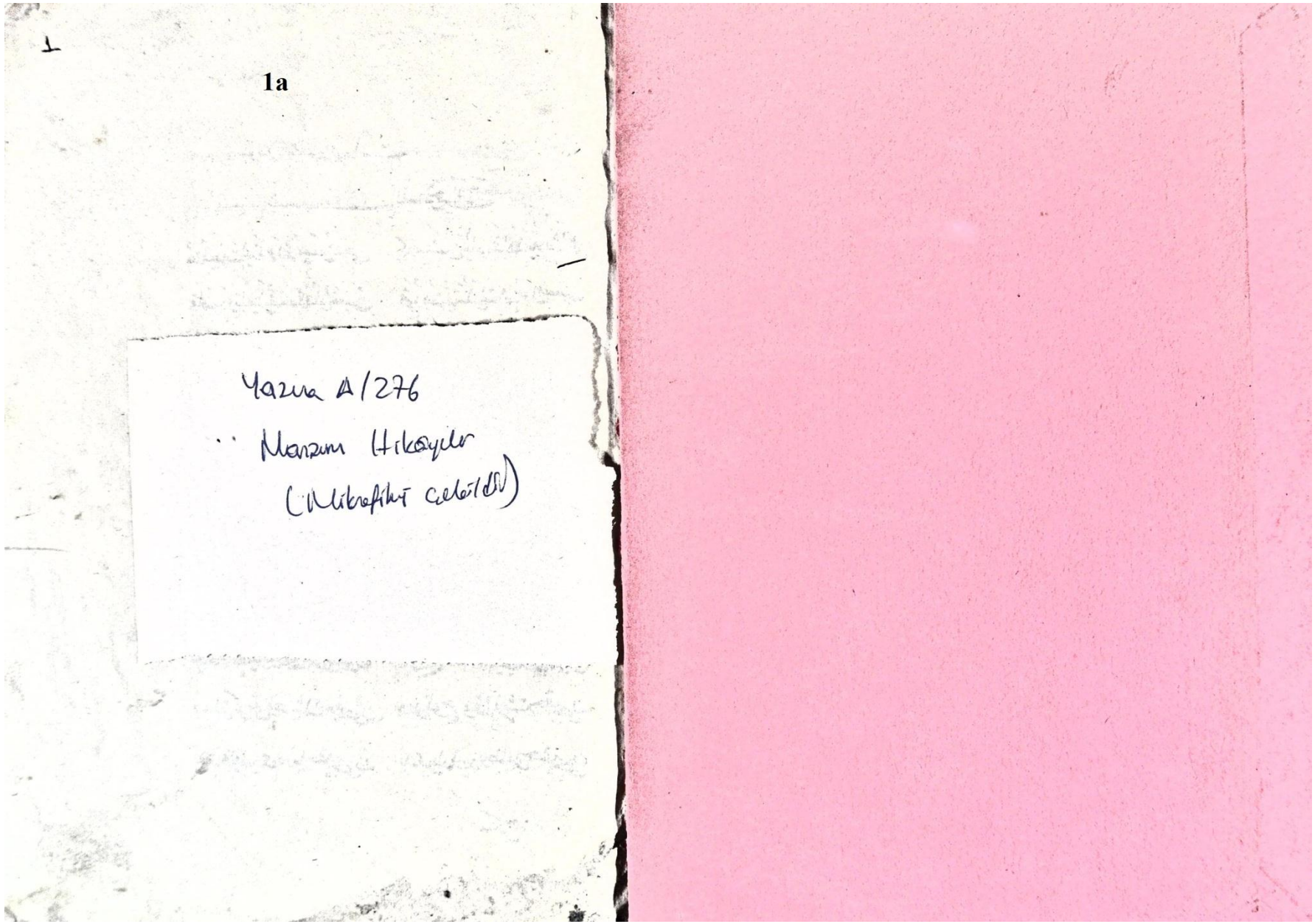
1a
Yazma A/276
Manzum Hikayeler
(Mikrofilmi çekildi)

1b

مناجات

بسم الله الرحمن الرحيم

مناجات ایله دائم سن الهی كه سنسن پادشاهلر پادشاهی
قامودرتولولرك ذكرمانی سنسن قورمش تندرك هم جانی سنسن
قوللك تاروانیارك سن بلورسن كوكلده كیزلولر ازین سن بیلورسن
خلیله اودی بستان ایلین سن صوی فرعونه ایچون قان ایلین
عصاسن موسانك ثعبان ایدن سن مصرده یوسفی سلطان ایدن
امارم رحمتكدن باری سندن شفا صحت قمو بیمار سندن
دیرلدن اولولری قدرتكدن صاغلدن صبیز ولاری حمتكدن
الهی عزه انك حرمتیچون دخی بیك بر صفاتك حرمتیچون
یدی قات یرلر و كوكلر حقیچون صباح احشام كیجه لر حرمتیچون
معلق كرسی و عرشك حقیچون دخی لوح و قلم فرشته حقیچون
یدی اقلیم یدی دریا حقیچون یدی یلدزیدی طامو حقیچون

سكز

2a

سكز اوجمق ایله حورك حقیچون مبارك بیت معمورك حقیچون
مبارك قبه خضرا حقیچون قرنلق ده دورك قدر حقیچون
دخی توراتله زبورك حرمتیچون دخی فرقان انجیل حرمتیچون
الهی ادم حوی حقیچون الهی جنت المأوا حقیچون
نبی ادریسك اول قربی حقیچون دخی موسی كلیمك حرمتیچون
هم ابرهیم خلیلك حرمتیچون رسالت برله نوحك دعوتیچون
مناجات ایلدوكی طور حقیچون یدی بیضاده اولن نور حقیچون
مفرز یوسفك حسنی حقیچون اتانی یعقوبك حزنی حقیچون یعقوب
بنی هودك صبوحی و ولوغیچون شعیبك ایكی كوزی یوقلوغیچون
خفر نوش ایتدكی شربت حقیچون هم الیاس ایتدكی دعوت حقیچون
یزده یونسك وحدتلریچون بالق قرنندكی تسبیحلریچون
سلیمانك سكا شكری حقیچون اتاسی داودك ذكری حقیچون
مسیحك علمی ایله حكمتیچون اتا الهی حریمك هم حقیچون

2

حبیك مصطفی قربی حقیجون — رسالت تحتینك تاجی حقیجون
انك نازنیازی حرمتیجون — سكا خلوتده كی رازی حقیجون
بحق جبرائل وحی تنزیل — كه قاموسینه وارانده نعقیل
بحق روحی ارواحی محمد — كه انك ادیدر محمود احمد
كنهان امتیجون مهرایجون — نبون ارقسنده مهرایجون
حبیبك مصطفی قربی حقیجون — رسالت تحتینك تاجی حقیجون
حبیبك یصدق طیراق حقیجون — دخی كوكلندكی عشقی حقیجون
ابوبكر سكا صدق حقیجون — دخی كوكلندكی عشقی حقیجون
عمرك عدل ایلدرازی حقیجون — دخی عثمان حیاسی حرمتیجون
علینك جودی علی حرمتیجون — وفاسی شفقتی علی حقیجون
حسن خلقی رضاسی حرمتیجون — حسینك كربلاسی حرمتیجون
جفاكش قوللرك محنتلریجون — جُدادوشمشلرك مسرتلریجون
یتیم اولنلرك كوزی یاشیجون — غریب اولنلرك بغری باشیجون

سجده ذكرایدن ذاكرلرایجون — ان اجق نعمته شاكرلرایجون
ذكر تسبیح ایدن دللرحقیجون — دعایه اجلن المرحقیجون
ركوعه اكیلن بللرحقیجون — عبادت طاعت ایدنلرحقیجون
فرقه كیجه لرده اقن یاشلرایجون — دخی سجدیه وارن باشلریجون
مصیبت اودینه یانمشلرایجون — فراق اعوسنه قاتمشلرایجون
ریاضت اهلنك دردحقیجون — كوجه اوغرامشك دردی حقیجون
نبیلرخاصنك خاصی حقیجون — ولیلرصدقی اخلاصی حقیجون
غزاقیلنلرك جانی حقیجون — شهیداولنلرك قانی حقیجون
بوكش زحمت جكن شاكرلریجون — قانی تحت كورن عاشقلریجون
مقیداولنلرك حسرتلریجون — اسیراولنلرك محنتلریجون
سنك حقلو تمكجون برلغلیجون — همیشه واز لغلیجون برلغلیجون
بحق انجم افلاك اركان — بحق شرعی پاكی دین ایمان
بیزم حامزی حوش سن بیلورسن — الكده درنه قیلورسن سن قیلورسن

کرمدن اومدغم دده دوادر کریم قاتنده هر حاجت روادر
که بزدن کشف ایده سن بو بلانی بلادن قورتراسن مبتلایی
الهی عشقك اولدی جان هماسی سکا وارمقدر رهم رهنماسی
سنك عشقکدر بکا قلاوز قلاوز اولمز ایسه نه قلاوز
کتور عشقکی نوش ایله یوزیمه جمالك کوستری ویرکل کوزیمه
بنی غیریه هیچ بقماغه قومه که کلدم قاپوکه دیدارك اومه
بو عاجی قولوکی یا حی وقیوم دلرم حضرتکدن قلمه محروم
قجنکم چقرر دنیا اونیدن ایرماغل قولکی حضرتکدن
بو بزدن افتقار واستکانت سنك الطاف فضلکدن اجابت
حدایا طغری یولدن سن ایرمه که کلدك بز قاپوکه رحمت اومه

الهی قلمغل سن بزی ضالین
دعا موزه دیاسز جمله امین

حکایت خاتون

کعبه

کعبه شهرنده ولر ایدی بر خاتون دنیا ویروب اخرت الدی صاتوز
دنیاسن اخرته صاتمشدی ایوادی عالمی دوتمشدی
ایوادیله بورردی اول فقیر یوزی نورلر ایکی عالمده منیر
نمازی قضایه قومز ایدی کمسه نك عیبتی دیمز ایدی
خفیر الیاس کلور ایدی قاتنه دیدیلر مشتاق ایدی صحبتنه
اول خاتونك حلالی اولمشیدی انك بو اوغلانجیغی قالمشدی
بر اوغلدی که ایه بنکزردی یوزی کونشه طعنه اورردی کندزی
اناسینك ایاغن اوپر ایدی انه دیوب دون کون طپار ایدی
اول اوغلانی خوجیه قبومشدی اوغلن یدی قراءت ایله اوقومشدی
یدی تفسیری اکا حق تیسر ایلدی بش وقت نمازی وقتله قیلور ایدی
ایدیم بن بونك سرکذشتی دکلکل هم بو سوزدن معنی حکمت اغلغل
دیمه عجب چرخ فلك ایشنه کورنه کلور اول اوغلان باشنه
اوغلان بر کیجه مکر یاتمشیدی غفلت اویقوسی کوزین دوتمشدی

جون نماز وقتی اولدی اغلن طوتمدی هرکز ازانه قولق اورمدی
اناسی ایدر اوغل کوزم نوری نماز وقتی اولدی اوغل طور یوری
ابدستکی الوب قیل نمازک وار خوجکا تنکری رحمت ایلیه اوغل سکا
اوغلن ایدر یا انا بن طورمزم بوکون اوستادم قاتنه وارمزم
یاره مز بر دوش کوربن ای باشا باندی کوکلم اول دوشک تشویشنا
بن دوشم ایجره کوردم انا بن سنی دوشم ایجنده اودلا یقرسن سن نی
طورریکن یوزم اولدی قبقره اول حالیله وارورم پیغمبره
پیغمبر ایدر اقتی اکلما کل تنکریه قول بکا امت اولمکا
اغلیوبن دوشوم ایاغنه یلوارورم پیغمبرلر بکلرینه
دیو ویرکال یا رسول انکل بکا کیم ندن عاصی اولمشم سکا
هم صوجم ندر کیم انکله بیلیم کریاوز ایشه توبه قیله بن
رسول ایدر یا نمدیو قدر یوزن ایجون جقردک انک کوزین
کراتک بد دعاسی سکا نجاره حق دیذلرین کورمیاسین ای یره

کیروا

کروادوندم انا کوزکا قان بولشمش ای کبی شول یوزکا
اول دوشک قرقوسندن طوردم اری عقلمی دیره مزم اندن بری
انه ایدر ای اوغلی چوق سویلمه خوجکا وارکل بهانه ایلمه
اتمکن الوب واروب انده یاسن هم دوشی خوجکا سن دیه سین
اوغلن ایدر سکا اتمک غیقوسی دیلمز کوکلم بنم هیچ بریسی
قرق کونه دک بن اورج دوتم کیمسیه هیچ کله جی سویلمیم
جهد ایدوب انه سی اتمک صنر قاقر اوغلن اول ساعت کیرو اتر
اتدی اتمکی اناسی یوزینه قدر تیله طوقنور صاغ کوزینه
اناسنک صاغ کوز اولدم جیقر وای اکا کیم اته انه کوکلک یقر
عجبه قالدی اول اوغلنه وشنه کیم کیجه کوردکی کلدی باشنه
باقدی کوردی انسنک یوزنی قصد قلدی اولدوره کندوزنی
بیجاق الدی کندوزینی اورمغه انه سنه طتلو حانق ویرمکه
بیجاقی اوغلان الندن الدیلر اول دیشه جمله عجایب قالدلر

خبر اولدی مصطفی محمّده ایکی جهان سروری محمّده
مصطفی دورت یاریله طوررکلو کلدی خاتونك قاتنه کلور
مصطفی اول خاتونی بیلور ایدی اکا ینه عزتلر قیلور ایدی
خاتونك کوزین کوروب اغلدلر دیدی رسول اوغلانی باغلدیلر
باغلیو یاپشدی الی باغنه دوشدی اوغلن انه سی ایاغنه
یالوارو بن دیر انه کور حالمی اولدررلر کسرلر اولومی
بو قضا ایدی تکریدن کلدی بکا اومه کلدم شفاعت انه ایله بکا
حلال ایله چون ایمانسز اولمایین طاموده باقی ایدقلمایین
انسی در حق دیدارین کورمکل مقصود کامرادکاسن ایرمکل
حرام اولسون سودم امکم سکا ایروق انه دیمکل سن هیچ بکا
عمر علی رسول الله بو برغی حقی قیوب بیورمزدی ایروغی
سوزرلردی بولر حق شریعتی دین قیلجن اوررلردی قاتی
انه سندن بولر یوز کورمز ایدی اوغلانه هرکز امان ویرمز ایدی

اوغلانك

6a

اوغلانك الین ایاغین کسدیلر بر دوه نك بوینینه هم اصدیلر
کعبده کزدوردلر باشندن باشه اول اوغلان کیم نبکز دیدی کوزشه
حاغررلر اته انه اوره نك جزاسی بودر کور کوز انلرك
طوزه طبراغه بولشمش صورتی اوغلان ایچون مصطفی یاندی قتی
زیری انك دیرلکی اری ایدی اولدخی حسن حسینه یار ایدی
انسینك کتوردیلر قاپوسنه کیردی رسول اول خاتونك طابوسنه
رسول ایدر اول خاتونه ای انه روامیدر اوغلانك اوده یانه
استیاسن اوغلکی بولمایه سن اغلیاسن دون کون کولمایه سن
بر قضا ایدی تنکریدن کلدی سکا کل انك بغشله کناهن سن بکا
خاتون ایدر بنی اوشندرمکل جمله عالمی اوده یندرمکل
حق بلور کیم برکز بن اه ایلیم نازم اولك پادشاهه سویلیم
شویله قورقدی رسولك کوکلی جانی رسول ایدر ای اخرت خاتونی
کلدم کیم بن سکا کوج ایلیم کلمشم کیم حق ایچون بن سویلیم

جونکه سنك خاطریك اویله دلر اته انه جزاسن هم ایدلر
حق بو بروغی بودر اوده یاقلر منافقلر عبرتیله یاقه لر
خاتون ایدرنه کرکیسه قیلك سودم امکم حرام اولسون بوکون
چون رسول بو یردی اودون کتوردیلر اول اودك قیدنی تیز بتوردیلر
اویله یقدیلر که اودك اودونی کون زین دوتدی اول اودوك
جونکه اوغلانی بودم کتوردیلر اول اودودك اورتاسنه دك ایدیلر
دورت یکادن هب اغایه دررلر هر برسی بر یکادك باقدلر
بشلدی اوغلان که دوشدی یانه جاغروبن اوغلن ایدر ای انه
برکز اج کوزکی کوربنم حالمی اود ایجنده آلومی ایاغمی
حلال ایت باری ایمانسز اولمین یارین طامو اودینده قالماین
نیته کیم جاغردی چاره بولمادی انه سی هرکز شفاعت قلمدی
اون حسن ایله حسینه اولدی خبر ایشت ایمدی ایده بن ای معتبر
قانی اول اوغلان کی بولداشکز خلفه کز چون اوده یندی بیلوکز

بونکه

جونکه بو خبری اشبو ایشتدیلر اول رسولك حضرتنه کلدیلر
باش اجوبن ایاغنه دوشدیلر بر عنایت دیو بن اغلشدلر
مصطفی یه ایتدیلر کیم ای دده اوغلك ایجون سن بزی اتغل اوده
خلفمزدر انکیجون یانه لرم اول حقك بر لکینه صبر ایده لوم
اوغلان ایجون قیلدلر انده نیاز مصطفی یه تنکریدن ایردی اواز
حق تعالی مصطفی یه بیورر انده رب العالمین کوزنه قیلور
اوغلانك انسنه وارسون بولر بندن رحمت سندن شفاعت دیلر
تا انه حقنی حلال قلمیه بندن اول هرکز رحمت بولمیه
یوزیکرمی دورت بیك پیغمبر کله شفاعتی کیجمیه عاجز قله
جون محمد ایشدوب حق سوزنی صوندی اوبدی اول ایکیسنك یوزنی
اوغلانك انسنه وارك دیدی اول خاتونه وارك دیدی
بسم الله دیوب قپوئی اجدیلر اول خاتونك اوده سنه کیردیلر
اغلیوبن ایتدلر کیم ای انه روا میدر اوغلك اتشه یانه

7b

اوغلکیچون اودی اویله یقدر دوتوبن اول اودایجنه برقدیلر
استیاسن اوغلکی بولمایه سن اغلیاسن دون کون کولمایه سن
حق بیلور صکره پشیمان اولسین بولمیاسن نیجه کیم اغلایه سن
دیلکو مزوار قاپویه چیقه سن اودایجنده اوغلک حالن کوره سن
خاتون بونلرک سوزین صندرمدی ترک ایدوب دوکلمرینی یقمدی
کلدی خاتون بونلرک اوپدی یوزین طشریه چقوب واچدی کوزلرین
باقدی کوردی کیم قیامت اولکون کوکه چقمش غازیلرک اول اولی
کوردی اوغلنی چون اوده یانر انسی ده کندوسن اوده یقر
اچو بوبن سود دیرلدی قیندی کندودن یوره کی اویندی
چاغروبن ایدر ایدی ای اوغل ایروق انه دیمکل بنی قوغل
انه دیمه سکا دوشمان اولمشم قلمیه کافرکه سکا بن قلمشم
قنقی انا اوغلنی اوده یقه کتدعبرتله ایراقدن باقه
صبری کندی کوردی اوغلی حالنی کتوربا اوده ایتدی کندوزنی

اودایجنده

8a

اودایجنده اوغلنی الدی اله عنایت مکر کیرو حقدن اوله
اتور اوج بیک صحابه قلدی زاری اودایجندن المدیلر اندی
کیردی اوغلان انسی اوده بیله ایشد امدی اول پادشاه نه قیله
اول سلطانلر سلطانی قادر باشه امر قیلدی کوکده کی اوجن قوشه
یوز بیک قوش کلوب دنکزه طلدلر اغزینه قناد نه صوالدیلر
صوی دریادن الوب کتوردیلر حقک امرین یرینه یتوردیلر
جان دلیله ایتدلر کیم یا قدیر جمله ایش الکده در سنسن خبیر
سن باری قیل بو اکسکل قولده ال ایاغی سن بغشله بونلره
جمله سی قناد قناده اوردیلر جمله سی تکبیر صلوات ویردیلر
شویله صجدلر صوی اوده یره اود سنوب شویله اولدی قبقره
نه اولاد قالدی نه حد انک قوشی نه اغج قلدی نه کومر پاره سی
شول ساعت جبرائیل ایتدی یره حق سلامن کتورر پیغمبر
حق تعالی مصطفی امر ایلدی غمامسن اوده دیوبن سویلدی

8b

اورتدی رسول صارغك اجد باشی دیدی اصحاب امین دوکدی باش
چوق تضرع ایلیوبن سلدی باشن اول خاتونك تنکری باغشلدی کوزین
قدرتیله اوغلانك الی بتر اندن دخی ایکی ایاغی بتر
غازیلر بو معجزات کوردیلر قاموسی تکبیر صلوات ویردیلر
چقولردین محمد دیندر بن بوکون والله بیرام کوبندر
عزتیله اوغلنی کتوردیلر اته انه کرکلنی پتوردیلر
اته انه کوکلنی یقك کشی اخرتده دشوار اولیسر ایشی
دای اکا کیم اته انه کوکلن یقه اخرته جانی ایمانسز کیده
یا الی جمله ایمان اهلنه دحمت ایله بقه کل اکسوکنه
جونکه بو دستان ختم اولدی یرا ویر صلوات عشقیله پیغمبره

فاعلات فاعلات فاعلات

سوزدکندی باقیا ویر صلوات

حکایت کسك باش

بشلیالم

9a

بشلیالم از فضل حنان قدیم شمد بسم الله الرحمن الرحیم
بر حکایت کلدی دیله سویلیم مصطفی معجزاتن شرح ایلیم
تاکه مؤمن ایشده قاله طکا چوق صلوات ویره لوم دائم اکا
اوطوردی مصطفی دورت یاریله اوتوز اوچ بیك صحابه جمله بله
باقرلردی رسولك ای یوزینه قولق اورمشلردی شکر سوزینه
کوردیلر کیم بر کسك ادم باشی ایچرو کردی ودکدی یاشنی
کوده سی یوق بر عجایب باشدر شهید اولمش ایکی کوز یاش درر
نه کوده سی وار نه ایاق نه خودال بر کسملش باشدر رسویلر دلی
صقالندن صانه سین کیم نور اقر نوره باطر هرکی یوزینه باقر
بر عجایب باشدر رسویلر دیلی قاموسین کوزك دن دکر سویلای
طپراغی اوردی یوزین قیلدی زار زار لغله اغلدتدی پیغمبر
صحابه جمله سی یاندی جانی بیله کیم کوردی رسول چوق اغلدی
طوردی کلدی تکری اصلانی علی اول باشی دوندی الینه اول ولی

9b

نقد جهد ایلدی قالدرمدی مثقال ذرّه یرندن ایرمدی
ینه دوندی قالدوره انی غازی نعره اوردی چالقدی سحر ایوزی
غیرتندن علینك اوصّی کیدر اول باش ایدر یا رسول علی ندر
قوّتی بکا می صنو اول علی ویرمسون زحمت اورینه اول ولی
علی کبی یوز بیك ار اولور ایسه قاموسی دعوا قیلوب کلور ایسه
کیمسه بنی یرمدن ایرمیه ذرّه مقدار هیچ یرمدن ایرمیه
دنیاده مقصودمه بن ارمشم بیکمان بن حق دیدارك کورمشم
نرده اولور حقله سویلشورم یرده کوکده هم اکا بولوشورم
کاه یورردم یر یوزنده اطه ایلیه کاه چیقردم فرشتهلر قاتنه
کاه کیرردم ادمك صفاتنه کاه چقردم کوکه معجزات ایله
اسم اعظم دعاسین اوقور ایدم هم عیسی ایله نماز قیلور ایدم
بودر ایدم خضر ایله الیاس ایله کلور ایمش نکه النه یازیله
برخاتونم برخوب اوغلم وار ایدی ایکسی دخی بکا خوب یار ایدی

اوغلیمیله

10a

اوغلیمیله کودمی بردویدی یا محمّد سن شفاعت قیل بیدی
عورتومی الدی کیردی قویویه قیغوا قویمز کوزلرومی اویویه
کر علی بنده ورمسون سکا اخرته دعوجی اولم سکا
بونی ایشدی رسول چوق اغلدی ایشدتلرك یوره کن طغلدی
دوردی یرتدن همدم اول علی بکا دستور یا رسول دیر اول ولی
کر عنایت قیله الله واره ین ذوالفقاریله دیوی اولدورین
بابن اولم یا دیوین باشن کسم کتوروب مدینه شهرنده اصم
اول دیوین الندن الم اول عورتی اولدوره ین بن او دیوی لعینی
رسول ایدر یا علی وارمه اکا اولمیه کیم بر ضرر ایده سکا
علی ایدر وار یسادم بن اکا یازیلانی کوریسرم الّونما
علی کتوردیلر بر منزیله اوتوز اوچ بیك صحابه جمله بله
سوردی علی دلدلی اولدم قتی اول کسك باش کیدردی کی قتی
قنادی ور صنانه سن قوشدر اوچر طاغ داش دیمز یوورلنور کیجر

که اولور کیم دلدلدن قاتی کیدر یدی مصحف قرانی ازبر ایدر
علی قانده کیم نماز قیلور آیدی کسک باش کوز قاشله قیلور ایدی
اوپر ایدی علی اول باشک کوزین یغلغیله سلر ایدی کوزین یاش
یدی کون یدی کیجه کتدیلر قدرتیله بر ایرایه یتدیلر
سوردی علی باشه کیم اول عورتی بوندمی الدی اول دیو لعنتی
اول باش ایدر اشده قوقی بونده در دیوی ملعون بو قیو ایچنده در
علی بقدی کوردی بردبسز قوی بر جهنم دره سیدر یوق صوی
علی دوندی بقدی اولدم دلدله بشیوز قولاح کندی وار ایدی بیله
اول کندلک اوجن بر قیایه بغلدی دلدل ایله اول کسک باش چوق اغلدی
حق تعالی دلنده ذکر ایدر دلدله در کیم اغلامه یتر
بش یوز قلاج کندیله اندی قتی قوللرنده قالمدی هیچ طاقتی
اسم اعظم دعاسن اوقودی اول کمندک اوجن الدن قودی
اینر ایدی قابو یه یولق قتی کتورر تکبیر ایله صلواتی

یدی کون

یدی کون یدک کیجه انیر ایدی کاه باشی کاه ایاغی دونر ایدی
سکزنجی کونده اندی یره اوتورر کیم بو ساعت عقلی کله
عقلی کلدی باشنه اجدی کوزین سجدیه واردی حقه دوندی یوزین
علی کوردی که بر مرمردن قابوا قپوی قوپردی کیردی ایچروا
کوردی بر عورت ایه بنکز ریوزی یوزی اق اللی اچوق قره کوزی
کورکلو ایوزی اول ایوی نور ایلمش تنکری عشقی جاننه کار ایلمش
نماز قیلور اول اخرت خاتونی اه ایدر کوکه چقر توتنی
اغلمقدن اول ایوی نور ایلمش اول کسک باشک حلالی اویمش
اغلر ایدی دون کون افغانیله بش یوز سنی مسلمان دخی بیله
جون علی کوردیلر چغرشدیلر یا علی فریاد ایدوبن اغلشدیلر
بش بیک ایدک کونده بشومزیدی ییه ییه بش یوزمذی قودی
علی دیدی کیم دیدی بزی سیزه انلر ایدر کیم محمد کلدی بیزه
کر خدا قیلور ایسه کرم دیدی دیو الندن سزی قورتارم دیدی

11b

علی کوردی انده بر دیو یتور صانه سین بر مناره دریتور
نفسی توتن کبی شویله چقر قنده کیم دوقنور ایسه اوه بقر
کبنده بکزر ایدی انك باشی عجبه قالورانی کورن کشی
صانکی بر بر ماغی ادم کوده سی ایکی کوزی صانه سن اود پاره سی
اوردی الین علی ذوالفقارینه دوالفقاریله اوره دیو باشینه
ینه اوز اوزینه ایدر یا علی اویور دیوی اولدرمکل سن یا ولی
چون اویور دیوی اولدرمك ارلك دکل یاوز ادیله دیرلمك دیرلك دکل
نعره اوردی برکز بن اوینمدی نعره انك جاننه کار اتمدی
قاقیوب هم نعره شویله اورر دیو اویورکن اویانوب دوره کلور
اول دیو ایدر یا علی دوشمانوموز یاندی الکودن یقلدی جانمز
نجه کلدك یا علی سن بوریه کیم کنوردی سنی اشبو سرایه
علی ایدر تنکری کتوردی بنی پاره پاره ایدبن شمدی سنی
اول دیو ایدر شمدبن سنی یرم نه سنی قورم نه پیغمبرکی قودم

بویله

12a

بویله دیوب همان یرندن صچردی بش بیك بطمان کورزی وار ایدی
کورزینی الوب علیه جمله قیلور علی اولدوم قلقانی اله الور
بر کورز اردی علیك قلقاننه هیچ ذیان کلمدی انك قولنه
چونکه نوبت علیه کلدی همان ذوالفقاری چکدی ویرمدی امان
علی ایدر اول دیوه ایمان کتور تنکرینك برلکنه اقرار کتور
دیو ایدر بیك یل یشادم دیمدم عمرم کچدی دین قیغوسن بلدم
علی چونکه ایشتدی بو سوزلری قاقیدی قانیله طولدی کوزلری
الینی اوردی همان ذوالفقارینه چالدی ذوالفقاری دیوك باشنه
دکدی ذوالفقاری چون انك باشنه کسدی اندی اول سرایك طاشنه
کلدی اجدی بش یوزینك النی هم اولشدردی بولاره دومالنی
نقدر کروار ایسه الدیلر قاموا قوی دبینه حون کلدلر
انلر ایدر علیه بز بنده لوم قویویه بز نجه درمان ایدلم
علی چون دعاء قیلور باش اجر دعاسی قبول اولور عرشده کجر

سجده یه واردی حقه دوندی یوزنی جمله سی دشرده کوردی کندزین
رسوله خبر اولدی علی کلور یعنی تنکری اصلانی ولی کلور
قارسوا چقدی علی ایله کورشور مراده مقصوده ایریشور
چون دعا قیلور رسول کسنک باشه دیدی عالمده چوقلر باشه
اوغلنی هم دخی دیو دیمشدی قوب قوری سموکلری قالمشدی
اوغلنه حق ینه جان باغشلدی زسعادت زی عظیم لطف اشلدی

اوقیانی دکلیانی یازنی

رحمتکله یرلغاغل یاغنی

حکایت خاتم

الله ادین اولا یاد ایدلم قیغولو دوکللری شاد ایدلم
هم عالم تنکرینک پیغمبری ویر صلوات اغیجق پیغمبری
اول علیدن بر خبر ویرم ایار کیم نه قلمشدی اول امیر مورمار
یول ازوب بر کون علی قتیر ایله دولدولی سورب کیدر ایدی یوله

براسزلکده

براسزلکده ایکی کون کتدلر عاقبت بر ایو جوکزه یتدلر
کوردیلر کیم بر عربدر کی فقیر دنیانک ایچندکی خار و احقیر
بر کیجسی وار بولارک سود ویرور پادشاه انلره اندن سود ویرور
خوشو سلام ویردی علی المرتضا اول عرب دیدی علیکم مرحبا
ایندی دلدلدن علی اولدم قونق بر چناق سودلری واردی حق دانق
علی جون قنبر ایله اوتوردیلر اول سودی اورتایره کتوردیلر
علی ایدر اتمکوز یوقدر اوشوندکوز یوقسه قونق چوقدر
انلر ایدرندر اتمک بلمزوز قناعتله کیجنورز اولمزوز
قارنی اجیدی علینک چون یدی پاشنی قالدردی ایشته نه دیدی
دیدی بو لقمه حلال اولسون بکا یوزکی چیقروبن ویردی اکا
دیدقجن بر شهره واره سین اغرنجه اتمکه سن ویره سن
دلدله بندی علی اولدی روان قنبر اوکنجه کیدردی اول زمان
ایشت امدی اول عرب کورنه قیلور اوزکی الور سیوینور شاد اولور

14

13b

دیدی شهره واروب المده دونم اغرنجه اتمکه بونی صاتم
سونوبن یوزکی اولوز اله چقدی اولدم اول عرب کردی یوله
اول یقنده وار ایدی بر شهر اولو جوقدی انده ایو یاوز خوبلوا
واروب اول شهرین بازارنده دورر بر دکانده یغلو اتمک کورر
بر جهود صاتر اوترمش لعنتی حوص چوق ملعون جهنم التی
بر کوزی کور ایدی چوکین یوزی کفر ایچنده قالمشدی کندوزی
بر غریم کلمشم یولدن اوزوب نه ایشم وار خلق ایچنده بن کوزوب
اول جهوده صاتلوغم وار دیدم اتمکی الوب یولمه کیدرم دیدم
بلدیکم انی بر ملعون جهود دورر هم مسلمان دوشمانی مردودرر
ایلرو واردی سلام ویردی اکا بر یوزکم وار صاترم دیر اکا
دیدی بکا ندر قیمتین بیلورمسین اغرنجه اتمکه الورمسین
جهود ایدن بر بقوبن کوریم اغرندن دخی ارتوق ویره یم
کوردکی دم نورله طولدی کوزی هم یرینه کلدی موغلمشدی کوزی

اول یوزک

14a

اول یوزک محمد کرر مصطفی حق روا کورمدی کیم جهود اله
بونجه یلدن برو کوزی صولمشدی نه کفارت نه دوا بولمشدی
چوق التون صرف ایدوب اولمادی سبب بو یوک درمان اولوب ویردی جلب
سیونوبن شاد اولور جهود ایار ییرو اکوک قیمت درر انجق ایار
جان باش یولنه ترک اتمک کرک قیمتینی بیلمز بونه نتمک کرک
حاظر انده اصلمشدی میزان بر یکا یوزکی قودی بر یکانان
یوزک اغر کلدی اتمک کلمدی قویدغیجه یرندن دبرنمدی
اول جهود تمکنی انده قور دیره دامدی یرندن قیلدی زور
عقلی کیدوبن جهود قالدی طکا مشکل اولدی بو ایش دیر بکا
بوکا بن بهتان ایده یم دوره یم بو مرغمله کندونی بر اوره یم
بونی دکانده قویوبن جون کیدر کورکه اول مسکنه اول جهودندر
یدی جهود بولدی شهرنده قوجه هر بریسی مالدار منعم خوجه
هر برینه صای ویردی یوز قزل دیدی بنم حالمی سز خوشجه بیل

14b

بر یوزك كتوردی بكا بر كشی اولمیه بو دنیاده هركز ایشی
اوغری دیو ذوتارم بن انی اول یوزك استی جقرك سز بنی
انلر ایدر كه سوزك باش اوستنه نوله كیمسه اتسه دوستنه
غافل اول مسكین اوتورمشدی بقر اوردی بر یمرق بوغزینه فقر
دیدی نتك اول قماشی التونی اجلك كتوردی هم بونده سنی
صوردلر كیم نه حكایتدر اخی جهود ایدر اوش طانقلرم دخی
یوزك ایله مالمی اوغرولدی قاضی قاتنده الم بوندن دیدی
بوینینه بر ایب دقوبن كتدلر طغری قاضی قاتنه كتوردیلر
قاضی اوتومش بقر هردم بولَه كوردی اول شهرك قمو خلقی بیله
اره یرده بر كشی بوینده ایب بهتانه اوغرامشم دیر اول غریب
اول جهود كلدی وددایلد یلكل اوغریه ویركل جزا ادا بلكل
ایوم اجلوب مالم كیتمشدی كیم ایجوده حسرتم قلمشدی
اوغری بولدم یوزك اشته نشان الین ایاغن كسوب ویرم امان

اول

15a

اول طانقلر داخی قارشو اسویلدی كیم ایوبن دلدی اوغرلق ایلدی
بو یوزك ایله دخی كتدی قماش دورت بلازك هر بر قیمتلو طاش
قاضی ایدر بو طانقلر طغرمی بو جهود مال ایسی عرب اوغرمی
یوزكی بن ایشلدم دیر اول بری ایشده بن نجه ایشم بلمم انی
بزیدی طانق قمو مزاق صقال هیچ اولورمی ارامزده قیل قال
هر بری انده طانقلق ویردیلر ایكی النی ایاغن كسدیلر حكر
جكرین بهتان اودینه یقدر دورت یولك اورتاسینه بورقلدیلر
اول قزل قان ایچره جون پاتمشدی طبراغه قیوب یوزین یاتمشدی
كندوزینك حالنی اغلار ایدی كاه عقلی كیدوب كاه كلور ایدی
اه ایدزیره قورکوكه بقر قدرتیله علی اول شهره یتر
دلدله بنمش علی شهره كلور قنبر اوكنجه علی كورنه قیلور
كوردی شهر ایچنده برادم یاتور علی ایدر قنبره یردن كتور
قنبر اوتورتدی وسلدی یوزنی باشینك التنه قودی دیزنی

16

15b

ایندی ای مسکین بکا اشبو بلا   نیره‌دن اوغرادک دوشدک بوجه

اه قیلدی اول بیچاره اغلادی   کوزلرندن یاش یاقوب مبتلا

برکیجه دربکا بر قرنق کلور   یوق کناهم اشبو ایشده خوبلو

بر یوزنک کوزدی بکا ارمغان   اندن ایرشدی بکا بو بنجه زیان

اغرنجه اتمک ویر بکا دیدی   دخی اندن ایوکه وارکل دیدی

اوڭکو صنماغین کلدم بو شهر   یونکی اتمک ویرم وکیدم ایو بیو

بر دکانده بر جهود اتمک صاتر   برکوزی یوق نحس هم اندن بتر

کلدم اکا سویلدم ای نان فروش   بر یوزکم وار صاترم کلدم اوش

اغرنجه اتمکده ویریله سن   اولسون صکره پشیمان اولمسن

صدندیغی الینه الدی جهود   اول یوزکه شاد اولدی جهود

اول یوزکدن یونینه صونه صلبلو   اولمیوب غلش کوز اولدم الجلو

یوزنک اغرکلدی اتمک کلدی   اول بکا ایرق شفاعت اتمدی

جونکه انک دوزاغینه دوشدی جانم   .بهتان ایلدی بکا دوکدی قانم

یلادن

16a

یلادن طاتقدر ایله قاضی بکا   ظلم قیلدی یا بکت یا نیدیم سکا

جون اشیدی علیک قنبر قجا   کلدی بربر سویلدی دیکلر علی

اول یوزنکی بیلدی کندو اویردکی   بر کیجه اتک ایونده اولدغی

اوکر ورد اصلان کبی اول شیر حق   اول جهوده نتدی ایسه طوته قولق

یعنی اولمسکینی کتوردیلر   دوغری قاضی قاتینه یتوردیلر

قنبری قاضی اوکنده قودی   علی ایدر سینی قلدک بوادادی

صورمدک بو مسکیندن احوالنو   کسدک انک النی ایاغینی

حق برنده اوتمدرسن نابکار   شرعیله هرقیکر کسه ایکی بار

ظلم قیلدک بوکا یارین طاموده   ایلمسلکیم یانسن سن اود •

قاضی کوردی کیم جزا قیلدیغی   فورقسندن قالمدی کوزنده نور

بن بوکا طانق ایله قیلدم جزا ·   دخی مشکل وار ایسه ایدک بیز

ابتدی قلی اول جهود کلسون بری   للطانقلرین داخی السون بوریوا

سویلدوب سوزلرینه یاقم کوره   هرکیم یوله بوین کلمیه اورام

قاضی بر براوقدی کلدی جهود اول یوزی قاره اول ملعون حسود
اول یدی طانقلرینك دوردکلور اوجی کلمز علی بیلور طانور
شویله هیبتلو اعلی کیم کندودر کوردکی دم امان ویرمز اولدرر
خشمله جکسه قنیدن ذوالفقار دیولر انك هیبتندن بی قرار
بو طانقلغی یلان هم سویلدك بی کناه اول مسکینه ظلم ایلدك
ال ایاك کسك یاتور اول بیچاره نار نور قاتنده یورمز قاره
ایندی دلدن دن یره اولدم علی قنبره ویردی دوتردولدلاتی
شهر قومی انده هم نجسول بای کیم کوره لر نیجه درند بیر رای
اول بیچاره بولا شور یاتور قانه قاضی یه صوردی علی بر برینه
کر یانقلر وار ایسه لثبات اوله یوقسه باطل حق قاتنده مات اوله
اول جهود ایدر علیه اوغریه یاردم ایلکل سن الا طغریه
یوزکی انده نشان بولمشم اوش طانمقه کلدی الندن الدم اوش
چقدی یوزك کندی قالر طوار ایشبو ایشه اول طانقلر دخی وار

اول طانقلر

اول طانقلر دخی قرشو اسویلدی کیم ایوك دلدی اوغرلق ایلدی
اول طانقلر دخی قرشو اسویلدی کیم انك کچمشدی یوزدن یاشی
بن قرعجیم بیلور ایلو اشار هم بیزمدی اول یوزکده دستکار
عمرم ایچنده یلان سویلامدم کیمسه حقنه طمع ایلمدم
قانده کیم سویلیو ایشم سوزم کچر اکر نی خلقك باشمه اند ایچر
علی ایدر اکا ای پیر حرف کفرله کیچدی قمو اعمرك تلف
بر کذار ایش بونده بن قمز کرك قاموا عالم بو سز بلمك کرك
وار کومر بیزه کتور بیش التی یوك هم دمرجی دوکانندن بر کورك
بر الو اکرك کتورکی معتبر کیم چیکه انی ایکی قرتلر ال
شویله اودیلك که طاشلر قینوسون طبراق ایچنده قیالر اوتیسون
حاصل عالم اولور اکرجی جمله دوره یوزکی سیز الکوز صالون قوره
انی سزلر دزدزسه ای اول یوزك اول اود ایچنده اریا
جون سزك علتوکوز معلوم اوله تغوکزدن جانکز محروم اوله

17b

قانو کوزی بویرده او قودی رم کوده کزی جمله اوده یندرم
شمدی بن صورم بونده حقن حقه قاضی کیم خیران اول شویله بقا
بن علیم ایردی بو شهره یولم دلدل ایله اوش قنبر قولم
دو الفقاری قندن اوش جکیم ای پنجه کافرك قانن دوکم
بر اولو کورك کتوردی بر حال بقدیلر جوره یاننده هم زغال
میدان اورتاسنده انی قویدیلر قامو عالم جملسی جمع اولدیلر
کیم علیدر بو کلن صاحب قران اول چیکوب خیبر قپوسین قوپران
خلق ایچنده قودی اول خوف رجا قالدیلر میدان ایچنده عجبا
قاضی کوردی اغلدی بو ایشلری اغری یوملدی قامشدی دیشدی
اول جهودلردن بری الدی اله یوزکی اود ایچینه صالدی هله
کورکی جکدلر اود اولدی کومر ارزیدی اولسه بیك بطمان دور
شویله قزدی اوجاغك دورت بوجاغی صانسین اولدی جهنم بوجاغی
کورکی قالدردلر علی کلور اود ایچندن صنوك اوزکی الور

نه اریدی

18a

نه اریدی اول یوزك نه خود قیزر نه اسنور اول یوزك نه خود سیزر
یوزکی چیقردی کوستردی یرا صانه سنکیم هیچ کیرممشدر قوریه
اله الوب کوردلر یوزك صاوق اشلری جهودلرك اولدی قوق
رسوای اولوبن اوتاندی جمله سی قلمدی اول خلق ایچنده ناموسی
علی یه ویرمشدی انی مصطفی اول یوزکی صقلریدی باصفا
ایشت ایمدی معجزاتندن نیه مصطفی دن کیم ایرر اول مسکینه
اول عرب کیم ال ایق کتمشدی قان ایچنده غرق اولوب یاتمشدی
اول زحمتلرك علی یودی قانن قورتروب اول اجیلردن جانن
اول کسلمش الین ایاغین یودی کتوروب برلو ایرنده قودی
یوزینی حقه دوتدی ایتدی یاکیرم رحمتك دیریا و احسانك قدیم
حاجتم وار حضرتکدن قیل روا زیرا کیم سندن اولور درده دوا
هم قیلور انده ایکی رکعت نماز حضرته ایردی قبول اولدی نیاز
قنبر ایکی ال ایاق دوتر طمار تن دورست اولدی شفا بولدی بیمار

اول جهودلر جمله سی اوندیلر کفری بزك ایدوب مسلمان اولدیلر
یتمش ابو ایدی بولر بر قبیله دوکلی ایمان کتوردیلر بیله
اول جهود اتمکجینك یارمالن عربه ویری علی ودتدی الین
خوش دوتر علی انده اول درویشی قیغوا کندی شادلق اولدی ایشی
الدی علی قنبری دوندی کیدر اول عرب دخی ابوینه عزم ایدر
عارف ایسن یوز حقه دون زاری قیل تا کناهین عفو ایده هم اول جلیل
هزاران دوردی هزاران سلام زمان بر محمد علیه السلام

اوقویانی دکلیانی یازنی
رحمتکله یا الهی قل غنی

حکایت غزال

بشلیالوم سوزه بز الله دیوا اولنده فضل بسم الله دیوا
هر کیم اولمشدر محمد امتی اول ویره محمد صلواتی
مصطفینك یوزی صوی حرمتی عفو قیل یازغله حاظر امتی

شویله کوردم

شویله کوردم بر کتاب اخر حبیب هم اتوروب محرابنه سرکزب
اول محمد کیم ایه بنکز ریوزی یارین اوتدن قورتاره قاموزی
کوردی قارشودن بر اتلو کلور اتلو الاقاتی هیتبلو اکلور
اطلرك مسجده دکین سوریلر مسجد اوکنده کلوبن طوردیلر
کیردیلر مسجده ویردیلر سلام صف صف اولوب قارشو دوریلر تمام
دیدلر کیم کوسترك محمدی کیم بیزم دینمزه باطل دیدی
کیم دورر کیم بونلره باطل دیه خلق ایچنده بویله دعوا ایله
دیوك اکا بو سوزی سویلسون سویلر ایسه بو ارادورمسون
عمر ایدر یا رسول بن دوره یم طوره میله جمله سین یوغوریم
علی ایدر یا رسول بن دوره یم ذو الفقاریله بونلاری قیریم
رسول ایدر یا علی بر کوره لوم ندورر دیلتکلری بر صوره لوم
رسول ایدر ندورر دیله کوکز کلسون ایلرو اوتورسن بکوکز
اتلو ایدر کلوبن اوتورمزوز بر ساعت داخی یانکده طورمزز

19b

بیزه پیغمبرلغك ایله عیان کریوغیسه سوزین ایجنده بلان
کوردی رسول برکیجوکی بولار باغلمشلرات یانینه عاصلو
تصمه ایله بغلوا ایاغی باشی الّا سیل اولمش اقرکوزی یاشی
رسول انی کوریجك چوق اغلدی ارمغان دیو ایولردن دیلدی
انلر ایدر پیغمبرلکل سن بیزه عیان ایله ویره لوم بونی سیزه
رسول ایدر جوز کیکی سویلسون سیزه پیغمبرلغم شرح ایلسون
اول کافر بیکی ایشیدیجك انی کلدی ایدر نه دیمك اولور بونی
الیله دیلر کیکومز اله فعلیله بیزه جازو لقلر قیله
بیزی دیلر اومتینه دوندره ایویمزدن بزی محروم ایله
قرق کشیله اولیوبن دونمشوز برکیجه دخی بیانده یاتمشوز
رسول ایدر جور کیکی سویلسون یرده کوکده اولانی شرح ایلسون
جو دیلر کیکی کلدی محفله حق حبیبك ادنی کتوردی دیله
تنکری دیل ویردی کیکه سویلدی مصطفی معجزاتن شرح ایلدی

دیدی ای

20a

دیدی ای ایکی جهانك سروری حق حبیبك سوکلو پیغمبری
تنکری بر درسن رسولی سن بیکمان یرده کوکده اشبو اسوز اولدی عیان
هرکیم امدی بونده حق بیلورسنی طاموا اودندن اذاد اولورتنی
هرکیم اول بونده سنی حق بلمدی یارین اول طاموا اودنده فیندی
یدوکی زقوم اوله یری جحیم یوزی قاره اوله ایجدوکی حمیم
هرکه سنك حکموکه فرمان اوله بیری جنت یولداشی رضوان اوله
بن دخی کونیکلم یا مصطفی بو قرا باشم کوریدی چوق جفا
جین الیندن کلمشیدم بن غریب اغلر ایدوم قرداشم یاوی قیلوب
مکه طاغنده کلوبن قوزلدم ایکی قوزیجق طوغردم کیزلدم
قالقوبن جقدم طاغه کیم اوتلیم سودلنوب قوزیجقلره دونم
اشبو کافرلر بنی اولادیلر الوبن دورت یانمی بغلادیلر
قاچمادم یوغیدی بنده مجال قارداشن یاوین قلانه نه مجال
قرداش اولور کشیه قرتلر اداغ ایرلوق قومز یوره کردونه یاغ

20b

قرداشی اولماینك حالی نولور خلق ایچنده دائما محروم اولور
کیشنك قرداشی یورك یاغیدر مال ملکی بقچسی هم باغیدر
شمدی ایردی بکا بو کیك دخی قاتی مشکل اولدی حالم ای سخی
اول اناسز قالمش اول اوکسزلری یندم اول ایکی کوربه قوزیلری
دیشلری یوق تاکه اوت اوتلایلر ییه لر اول ایسسز طاغده بولر
یا رسول بکا پیاندن اول یکون یوذکم دردینه مرهم اول بکون
قاموا دردلولره سندندر مدد سکا دیدی حبیبم فرد الصمد
واره یم بن انلری امزوره یم حالومی انلره خبر ویره یم
جون رسول الله ایشتدی بو سوزی یاشیله طولدی مبارك کوزلری
رسول ایدر کافره سوزم دوتك کیکی بکا باغشله یا صاتون
یا حود پیندان اولم انی صالك کلمز ایسز بهاسن بندن الك
بونلر ایدر نمز اکسکوك صاتلوم کر بیندان اولور ایسك قویلوم
جون رسول دیدی کیکی صالدلر قولی ایکندویه دك الدیلر

کیجك الله

21a

کیجك الله دیو اکیردی یوله وای اکا کیم قوز سندن ایرله
طاغ طاش دیو کیدر سکه سکه کوزلرینك یاشنی سپه سپه
درتلویم درمان سندن ای حکیم بن ضعیفك حالنه سنسن علیم
واردی ایدر ای ایکی کووپه قوزی نیجه صور این سیزك حالکزی
باری کلك یوزکزی کوریم قارنکز اجسه هم امزوره یم
ای قوزیلر بیلرك اکسوز قالدکز شمدیدن کیروا اناسز قالدکوز
اجل ایردی کیده رم بو دنیادن سزی صاقلر قورقودن اول یاردن
انلر ایدر ای انه نولدی حالك دیدی کك یوغیدی بو سوزی بسنك
کیك ایدر کافره دوتلومشیم تنکری رسولك کفیل بن ورمشم
جونکه انلر ایشدیجك بو سوزی یاشیله طولدی هم انلرك کوزی
ایروق انالرینی امدیلر بر زمان اکله بو بن اغلشدیلر
امد کومز بیره اولدی جون حرام دون کیروا ایت رسوله بزدن سلام
قوابیزی بو طاغ ایچنده اوله لوم یا رسول الله دیو قربان اوله لوم

اغلیوبن هم کیجه تیز دونر طاغ طاشن دیمز شویله کیجر
اول کافر بیکی هم وارك دیدی یولینه وارك دوزق قورك دیدی
کلوبن دوزق قوروبن کلدیلر کیجکی اول طوزاقده دوتدیلر
قالدی کیك دوزق ایچره اغلیوا حق چلبك یولینه بیل بغلیوا
ایدر ای عالملرك سرین بیلن درتلولرك دردینه درمان قلن
هیچ قابرمزم بکا اولدی جفا الا پایندانم اولدی مصطفی
درتلویم درمان ایرشدر ای حکیم بن ضعیفك حالینه سنس علیم
قالدی کیك طوزق ایچره اغلیوا حق بیوردی جبرائل ای اولوا
وار ایرشکل کیکی کتور دیدی طوز اغیله احمده یتور دیدی
کلدی کیك اورتایه الله دیوا حالومی کور یا رسول الله دیوا
سیز عیبله سك بنم کیچ کلدکیم سیزه معلومدر نیه اوغرد غم
اول کافرلر کوردی کیك کلدوکن مصطفی اوکنده اول غدر ایتوکن
جمله سی اوتوبن برارایه کلدلر کفر ترك ایدوبن ایمان بولدلر

قرق دخی

قرق دخی مسلمان اولدیلر کفر ترك ایدایمانه کلدیلر
کیکی اولدم صالی ویردیلر کافر ایکن دین اسلام بولدیلر
اوش تمام اولدی ینه بو معجزات ویر صلوات مصطفیه بی نهات
فاعلات فاعلات فاعلات سوزدوکندی باقیات الصالحات

اوقیانی دکلیانی یازنی
رحمتك له یا الهی قل غنی

حکایت بیقوش

بشلیالوم از فضل حنان قدیم شمدی بسم الله الرحمن الرحیم
دکلر ایسك اوقویم بر دستان مختصر موزون شرین دستان
شاه سلیمانك زماننده زمان انس وجن جکمشدی حکمندروان
تخته چقمشدی برکون اول همام لشکری صف چکمشدی از حین بهام
جمله قوشلر بقیلوبن کلدیلر شه سلیمانه شکایت قیلدیلر
حالمزدن اول خبردار ای امیر دادالندن بیغوشك ای دادکیر

22b

صبحه دکین اویمز نوحه قیلور نوحه سندن جمله قوشلر یاقیلور
جون سلیمان کرکسه امر ایلدی قوندی پروازینه کورنیلدی
پس هوایه قلقدی پرواز ایلدی تزیوری بیغوشی کوردیدی
ایتدی کرکسه بیغوشه بیورسنی دورسنی استر سلیمان بنی
جونکه بیغوشه بو سوز اولدی عیان دوردی پرواز ایلدی اندن زمان
اوچوبن اولدم ایکسی کلدیلر شاه سلیمان قرشوسنده دوردیلر
بیغوش اکرامیله ویردی سلام الدی حقنجه سلامن اول همام
بعد ازان دیدی بنی اول بیغوشه صبحه دکین اویومزسن کلوب جوشه
اشبو قوشلرسنک الکدن روان چوق شکایت قیلدیلر داد و فغان
دیدی بیغو ای رسول مور مار چون صورسن حالمی ایشت ایان
حق تعالی اویومز هیچ یا نبی بن حیا ایدرم اندن یتماغی
ینه دیدی بیغوشه اولدم نبی نه ایچون بغدای یمزسن سن ولی
دیدی کیم ای سروری شاه جهان حکمک اولدی جمله عالمده روان

حق

23a

حق تعالی قیلدی جنتی تمام ادم ایچون کیم دونه انده مقام
نهی قیلدی بغداسندن یمه امرینی دوت حقک تا صنمیه
بغدادن اولدی سبب پس ادمه جنتی صالوب چیقه ایشبو اغمه
ینه صوردی اول سلیمان بنی سویله بیزه نجون اجمزسک ابی
دیدی نوح قومک صو ایلدی هلاک انک ایچون کوکلم اندن اولدی پاک
ینه دیدی اول رسول بحر بر بو سوزمه دخی ویر کل سن خبر
ینه ترک ایتدک عماره یرلری مسکنت قیلدک خرابه یرلری
دیر عمارت یرلر ادم یریدر پس خرابه تعالی ستریدر
اندن اوتری کیزرم ویرانده حق رضاسن استرم سترانده
پس سلیمان بیغوشه ایدر بکا نه اوترسن هر سحر سویله بکا
ایدرم غفلت دوشکندن یتان حق تعالی امر فوت اولدی اویان
قبر ایچنده اوزون اوزن اویقو وار صد هزاران بنک عذابی قورقو وار
چون سلیمان بقدی بقدی بیغوش یوزنی اولدی خیران بیغوشک اوازینه

دیلرم دیر مونس اولم بن سکا ایتدی مونس اوله بلمزسن بکا
دیدی اولدر مونسم قیوم ینام اولدر رهم لا یموت لا ینام
قیلدی تعجب سلیمانی نبی فکره دوشدی اولدم ایدر یاغنی
ای دیریعا بن بیغوشیجه اولمدم حق تعالی بویروغنی قیلمدم
غفلتیله کیجه ی عمرم نیلیوم حالم احوالم کیمه عرض ایلیم
کر بو حالیله قالورسم ایا اله درکاهکدن اولیسرم روسبای

اوقیانی دکلیانی یازنی
رحمتکله یرلغا قیل یاغنی

حکایت دولاب

سؤال ایتوم بکون بر دولابه دیدم نیجو سوررسن یوز بوابه
ندن بغرك دلوکدر کوزلرك یاش سبب نولدی صتشدی بو عتابه
قرارك یوق کیجه کوندز دونرسن دوکرسن کوزلرکدن یاش خونابه
الفاقدك بو کلمش چنکه دونمش اکلدوکی دوزنمش سن ربابه

نه ظلم ایتدی

نه ظلم ایتدی سکا بو چرخ غدار که دردك دفتری صغمز حسابه
سؤال اولدی دولابك دوندکندن دولاب خوش دونوبن کلدی جوابه
دولاب ایدر ایا چشم چراغی جوابم دکلکل اجکل قولاغی
ایدر بنم ایشتکل سرکزشتم که بن بویلاریدم بر یوجه داغی
کیجورمشدم سرادن کوکلرومی ایرشدردم سرایایه بوداغی
یتشمزدی بو یومه یتمش ارشون ایرشمزدی بلومه اون ارقوجاغی
طقوز ای درنشوبن دورلو قوشلر بوداغمده دوترلردی اوتاغی
اوتردی طوطی و قمری اودوراج کیجوردم بر زمان بورسمه چاغی
هوی مرغی هوسن یاغن کورکن اوزلدی عمر قوشنك دوراغی
قضا ایروب مکر دست حدادن که بر شخص ایرشوب چلدی یجاغی
بغلیوب یوزم اوسته دوشجك قیریلوب قالمدی پرم بوداغی
ذیلوب بونیمه داقدیلر کمندی سوردیلر دولندم هر سقاقی
سقاقلرده یاتوردم نیجه مدت کلن کیجر بورلردی ایاغی

یدی ایوب وش بغرومی قورتلر چکر قانم دوکر کوزم قپاغی
زکریا کبی بیچغیله بیجوبن دولاب ایچون دوندیلر بوداغی
دمور میخلر دوقندی یوره کیمه قضا دستی ایله چرخك چماغی
دولاب اولوب دونرم دوست دیوبن کوزم یاشی صولر بستان باغی
کیمه دوست اولدی دوران بو جمانده که صکره اولدی انکله یاغی
فلك کیمه ادرسه بو قاشق بال که صکره قوصدر رطاسیله اغی
سلیمانك صورردی تختی بیله فنا طپراغنه اوردی یتاغی
سکندرتك جهانده قاف قاف دوتوب حکمیله صورردی یصاغی
کیروب ظلمتده استراب حیواتی طلوازهریله صوندیلر ایاغی
قنی خسرو قتی کسری قنی سام بلنمز انلرك پیری دراغی
جهانك وارلغی باشدن باشب هب بلا یوردی دورر محنت یراغی
بقا اهل دکلدر بو بقاسز فنا اهلی دوتر بونده اوتاغی
بوکا حق جونکه بیت العنکبوت دیر پنس اولدر مسکنلرك دوراغی

بلکلوا

بلکلوا قیغولر ابونده تکیه دوتمز حقك فضلیلدر انجق یتاغی
صبر سجاده سن التمه صالدم توکلدن قوشندم اوش قوشاغی
قیغولوا سوزی اوش عارفه سویله نه بلسون شکری یزد ابوزاغی
اوقیانی دکلیانی یازنی رحمتکله یا الهی قیل غنی

فاعلات فاعلات فاعلات

سوز دوکندی باقیا ویر صلوات

حکایت خاتون وقرء

هر کیم اول بو دنیاده یخسوللغه صبر قلدی لایق اولدی قوللغه
قول ایسك حقدن کلنه صبر ایت یوقسه حق ملکی ایچنده دوره کیت
دکله ایمدی ایده یم بر معجزات مصطفیدن اول رسول کائنات
شام دیارنده وار ایدی بر جهود مال اسباب اسی ایدی اول حسود
هیچ حسابی یوغدی التونینك دنیالکی جوغدی اول ملعونك
بر مسلمان قومشی سی واردی نیه اول یهودی نیلدی اول احسنه

25b

اول مسلمانك الی چوق دار ایدی مصطفی‌یی عشقله سور ایدی
حق اکا ویرمشدی بر خوش عیال حسن خلق خوب ایدی بولق کمال
جان ودل دویمازدی باقشنه کل سن ایمدی دنیانك باقشنه
حق تعالی بونلره ویردی بلا چارسی یوقدر بلا حقدن کلا
چکدی دنیالق بولردن النی نیه اردی کل کور ایمد حالنی
ار عورت اول قیزیله اوج کشی حق تعالی کورنه قلدی بو ایشی
اوج کون اوج کیجه بولر اج تاندیلر عاجز اولوب نیجه قاندیوتدیلر
قونشی جهودانك حالن بیلور دویدی اول ایت انیك ایوینه کلور
کلدی ایوه اوقورانی اول جهود دکله امدی انی لیسر در اول جهود
جهود ایدر نه ویرم دکله سکا ای مسلمان سوزکی سویله بکا
جهود ایدر درلکك ندر سنك غصه میدر یا فرح ایلر جانك
اول مسلمان دردله اه ایلدی نیده لوم دیر جونکه الله ایلدی
اجلغیله کی قتی اولدق زبون فقر الندن یوره کومز اولدی جون

اول جهوده

26a

اول جهوده حالنی ویردی خبر کوزلری قان دلوبن یاندی جکر
اول جهود ایدر اکا غیقوا ایمه تکری ایر کوره سنی بر خوش دمه
سکا بر سوز دیرم کر دوته سین غصه‌دن شاد لغه یته سین
اول مسلمان دیر اکا نتمك کرك نیجه یوله وار وبن کتمك کرك
اول جهود ایدر که کل ایشت ایار کردلر سن کیم سکا بخت اوله یار
دینکی ترك ایت قیزکی بکا ویر کل بوطه طب کعبدن یوزین چور
تا که جمله مالملك یاروسنی سکا ویرم کر ایشدرسن بنی
سوز قبول ایدوب ویرسن بکا قیز قیزکی سنك دوتم حاندن عزیز
راضی اولوب سوزمه ویر قیزکی نه دیر ایسك سویله ایمدی سوزکی
یانمله بو ایکی ایشی قیلك یوقسه کیم اجلغیله سز قیرلك
اول مسلمان دیدی مهلت ویر کل بکا بر کوره یم خاتونم نه دیر بکا
اول مسلمان ایوینه واردی ایشت سویلدی نه کیم دیمشدی اول پلید
عورتنه بر بر اول سوزی همان سیلدب اول ملعونك سوزین روان

26b

ایشدب عورت همان اه ایلدی دوشدی اقل کندی و اویلا دیدی
ینه عقلی دیروبن طوردی همان کوزلری قان یاشیله طولدی همان
عورت ایدر زنیهار ای محرمم ای بنم دندار یاری همدمم
نیجه ایلر دردیریلوز هله کی صقن سن استمه مالی کله
اول جهانی بو جهانه صاتمقل دنیا ایچون دینکی ترک اتمکل
یخسولوغی کرنی کبی قنده وار یا محمد دینی کبی قنده وار
سن محمد دیننی الدن قومه صقله ایمانکی عهدکی صیمه
اول لعینک سوزین اشتمه ینه جان فدا اولسون محمد دیننه
قوبزی سن اجلغیله اوله لم دینمز النده قربان اوله لم
اول مسلمان عورتنه دیر سوزک ایو سوز الا نوله حالی قزک
بز جلا بن اجلغیله اول دویه می ایتبو یولده اول دخی صبر ایده می
اول نکارک بو سوزک دکلر ایدی جان ایچنده دردله اغلار ایدی
کوردی حدن کچدی بونلرک سوزی باباسینه سویلدی قیز کندوزی

ایدر

27a

ایدر ای بابا قیز اولدرسه نوله بن باشمی قویمشم اشبو یوله
اسلام اهل دینن الدن قویمی اولمک ایچون کیمسه دینه قیه می
طوت بابا سوزمی ایشت سن بنم سزک ایچون قربان اولسون بو جانم
سیزه بر سوز دیم بالله دوتک اورته بازاری بنی البت صاتون
قراوشدر صاتره بونی دیکل بهامی ال بغدایه ویروب یکل
دینکی ترک ایلمه ایت بنی ترک صادق اولکل صدقله ایت بنی ترک
وار ایلت بازاره بنی ای اته دلاله ویرکل بنی تاکیم صاته
سوزم ایشت مصلحت بویلدورر اول جهودک بو بیز اورکیم یولدورر
چوره ایشتدی ایش بو اسوزی انی ایدر اکا ای جانم جانانسی
کوکلمک اکلنجسی کورکلو انکار هیچ دوبامی سنی صاتمغه جکر
کشی بقرین کسوب الوب صاتمی داخی اول واروب اویویوب یاتمی
اول قیز ایدر پس دکله نه قیله لم منجد عاجز لعنیله یا قیلالم
اوج کشی ایچون قنی بر لقمه یوق ساکن اولمز نفسمز اولمزسه توق

صاتمق اولمق دینی دنیالك ایچون جان جکر مسکنلك ایله اوله خون
چونکه بیز بو اجلغیله قالکوز اولسکوز قصدله کافر اولکوز
دین بولنمیه اوغل قیز بولنه صات بنی جانم فدا دین یولنه
قیزی صاتلمغه ویرر رضا دیدی صاترسن قیزی شهرلیا
شهرلو یه صات کورم کاه یوزنی کاهی یاری ایشدم طتلو اسوزین
اول کون ایشنی قودلر هم یارنه کیم قیزی ایلته دمشق بازارینه
قیزنی ویردی چو دلال ایلنه اغو قاتدی کندی الیله اشنه
شهر خلقندن حویدار اولمدی اول قیزی شهرلو اصاتون المدی
الدی دلال النه قیلدی فراد شهر خلقندن کیمسه قلمدی مراد
مشتری اولدی قرینه بر غریب اول داخی بر کوزلو ایدی هم عجیب
اول قدر مشتری اولدی اول غریب الدی اتاسندن انی اول غریب
ویردی قیزی اول غریبك النه الدی قزی کتمك استر یولنه
قیزك اتاسی الوبن التونی اول محروم قیزندن انك جانی

خوجه

خوجه الدی اول قیزی تا کیم کیده صاتون الدی دیلر ایوه ایلته
دوندی اکا ایدر اول بدر منیر جوجه بر ساعت بکا دستور ویر
تا حلالق دیلیوب واروم اکا اول کشدن کیم بنی صاتدی سکا
اول کیشنك اوزرمده حقی جوق لطفکوردن دستور اوله دیمه یوق
ویردی دستور یوری وار اکلنمه تیز کیرو اکل کیم کیدروز یوله بیز
کلدی قیز اناسی یلته المکدی اتمه بندن سلام ایلت دیدی
بن صاتلدم مصطفی نك عشقنه بیك جانم وارسه فدادر یولنه

شعر

ای عشقنده جکر کباب اولان یار کوزم کورمسنه سبب اول یار
اتبله انای زار ایدن یار صاتلو بن عریبلوغه کیدن یار
بکا ادین قراوش دین یار دیدو کیمه پشیمان اولن یار
کلوب قونشی انی الوب کیدن یار محمد مصطفی انی دلك ایدن یار
سنکیچون بکا کلدی مصطفی کلدی بکا اول رسول باصفا

دوشده هم کوردم جوابنی انك نه کشی سن ندر احوالك سنلك
فخر عالم بو کیجه کلدی بنی کوزمی اجوب دلك ایتدی بنی
بالله ای یوزی ارم باغی کلی سن بکا حل ایلکل بو مشکلی
اول قیز اکا دیر کدیم سکا احوالمی اینمله اول جهود احوالنی
جهود ایدوب جاغروب سویلدوکن کل دینکدن دون دیو اسویلدین
دون دینکندن کل دینیمه دیدکن قیزکی ویر بونجه مال ال دیدکن
انسی مسکین بونی ایشدکن یره دوسوب عقل باسندن کتدوکن
عاجز اولوب جونکه اول بیچاره لر دردلرینه بولمیوب هیچ چاره لر
دیدم ای اتا بنی الك طوتك الم الکل بازاره الت صاتون
قراوش دیو بازاره صاتك بنی بهامی بیك دیر ایجو صقلك بنی
جونکه ایشتدی یکیت قیزك سوزین اعلمقدن بلمز اولدی کندوزین
قیز قرنداش اول بکا سن ای نکار شمدی اتا کله انانك غمم جیکر
بش یوز التون ایشته سکرانه سکا ینه وارغل ایمدی اکوزدن بکا

طوردی

دوردی اول بیش یوز التونی الدی اله طابوا قیلدی یکیته کیردی یوله
طوردی کلدی سونور ایله کیدر توزینه ییل یتمز شویله کیدر
چونکه کلدی انسی کوردی انی تنکریه شکر ایلدی سوندی جانی
دیدی قیزم نیجه قورتلدك ینه بو ایوه کلدك ینه ایوه ایوه
حالنی قیز انسینه سویلدی یکیدك دوش کوردکن شرح ایلدی
انسی ده کلدی کوردی قیزنی شکر ایدوبن یره سوردی یوزنی
دیدی ای قالمشلره مدد ایدن قوللرك کوکلی مرادینی ویرن
حسرتومی بکا کوستردن شکر کوکلمك قیغولرین کسدك شکر
اول نکاری جونکه ایوده کوردیلر اته انه ایکیسی سوندلر
جان ویرب عشقله دین الغل صنون کر ایکت سن کر قوجه سن کر خاتون
کی صقبن دنیا ایجون دونمه ایکن دنیا سون کیشده اولمیادین
انلر اوج کون اوج کیجه اج یاندلر عاجز اولوب انجه قانلر یوتدلر
امت اولان یوله بویله واردیلر اول نبیدن هم شفاعت بولدلر

شمدیکی حالده بو خلق دنیا ایچول دینی قیوب بیلشورلرنه ایچون
فخر عالم اربه اونین بیر ایدی اخری ازغون امت کله دیدی
بغدای اتمکنی ایدوب ییه لر قوری بمیالر بوکا قاتوق دیه لر
اقچسی اولن اودنج ویرمایلر جق یولنده یدورب قیمایلر
بابلرینک قالمیه هیچ مروتی اهل علمه اتمیالر حرمتی
رسول ایدر امتم دکل بولر جونکه بونلرده دوغریاوز خولر
شویله بلکیم دوتمیالر سنتم ایله بیل انلر دکلدر امتم
بن بیزارم اشبو ایشلو اکیشیدن اوست اولمز یالمش اولان ایشدن
نه روادر جانکوز یاندوره سن حق قتنده بنی اونتدوره سن
کردیلر سز بوله سز باقی حیات دیک مظهر روضه سنه الصلوات
اوقیانی دکلیانی یازانی رحمتکله یرلغاغل سن یاغنی

حکایت دیوانه

بردلو اوار ایدیر جاغ ای امین درلکندن پک سوردی اولومن

قارنی اج

قارنی آج وجیکری بر یایندی باشی اچوق اکنی هم عریان ایدی
از قضا بر کون ضور و خجل کندی نشابوره اول اشفته دل
کوردی صحرا طپطلو امال دوار ات قیون جمله حیوان انده وار
دیدی کیمک ملکدر بونلر قموا دیدلر سلطان عمیکدر قموا
ایردی شهره کوردی خوش دروار ماه دوا قوللر دورللر تازه وار
باشدن ایاغه مرصع طونلری دتر شور کل بیراغی تک تنلری
اللرنده التون ابرقلر قموا هر بریسی صانسن بر ماه روا
صوردکی بونلر کیمکدر ای عموا دیدیلر سلطان عمیکدر قموا
جونکه شهره کیردی اولدم ناتوان کوردی ابوانلر مثالی اسیمان
کوردی دیوانه هر یکا دودر دراز عالمک سرهنکی انده سرفراز
هر یکا خلق فراوان چوق چوق یوکرشملر تخت اوکنده تخت فوق
اول دیوانه قیلدی بر شخصه سؤال دیدی کیمکدر بو قصر پر کمال
دیدی اول کشی کیم ای دیوان سر شاه عمیکدر دیدای بیخبر

30b

حقه مجنون دیدی اوام جان بکا اون کوندرکه ویرمز سن نان
جاننه اود دوشدی اول بیچاره نك لجغی دوندی هم اول اواره نك
واردی باسنده برجانده کلاه کوکه اتوب دیدی الا الکدن اه
ابو کلاه دخی یاز الکرم وبر عمیکله که انك اوله هم
دیدی قهریله اودم یاذ للنه سلطنت کل باری اوکون بونده سن
اوز قولن کور نیجه قلمشدر عزیز خلق ایجنده نیجه قاجر تیز تیز
بوسنك قولکم اوش کور حالمی الدوك اول خانق مجی هم شالمی
قوبنی تاکیم عمیکه قول اولم قارنوم دوینجه شاید اتمك ییم
بونی دیدی قیلدی عزم راه درزمان ایدی فرمان اله
ای دلو اسن بزمله اتمه قال دیمه مشدك بکا ذو الجلال
سن بکا دیر ارکی ارزانی قیل قلمیم ایرق سنکله قیل قال
دیدی قاتی نه اولدی نه بوا قابلدی جانمی غمدر طپطلوا
حق تعالی دیدیکم قلفیل نظر کور قلورمی ذره جانکده اثر

جون تجلّی

31a

چون تجلّی ایلدی نور اله نعره اوردی قیلدی اول دیوانه اه
مرغی روحی عرشه سیران ایلدی عالمی لاهوته جولان ایلدی
قالدی انك قالبی پژمرده حال نه کلامی صوت وار نه قیل قال
حق تعالی موسی یه وحی ایلدی وارینم دوستمی تیز یوکل دیدی
قیل نمازینی دوادفن ایلکل حالنی عرض ایت بکا هم سویلکل
واردی موسی کوردی بر شخص مرید یوزی نوریله کون اولمش نابدید
دیلدی که غسل ایده انی روان انیدی کوکدن درزمان ایلی جوان
بیرنك النده برابر بق زر بیرنك برطشت سیمز رای پسر
بیری یودی برصو قودی روان بریشل صندوق ایرشدی درزمان
یدی حلّه صندوق ایجنده مکره ایکی زرنعلین بریشل کمر
بیر سنده تاج یاقوت دخی اولدر رعاشقلرك قونی دخی
دیدیلر بسم الله ای حق ساسی بودر رعاشقلرك سرمایسی
صیچردی دوردی روان اولدم دلو کیدی بر برحلّه اول سوکلوا

باشنه قودی مرصع تاجی هم کیدی نعلنی یوله بصدی قدم
عرشه دوغرلدی یوریدی بردوار قالدی موسی واله خیران زار
دیدی موسی ای کریم ذو الجلال بونه سردر بونه ایشدر بونه حال
دیدی یا موسی بنم یوق قوللرم صد هزاران بویله وار بلبللرم
سجد قلدی دوندی موسی کرویه قدره حقه کیم اوله سوزدیه

انبیایه قدرتن ایلر بیان
امتحان ایلر اولادی هر زمان

حکایت دیوانه

واردی بر مرد دیوانه مکر ال یومیشدی جهاندن سرتسر
بجودل ایدی غایت شوریده قلمز ایدی کیمسه ایله قیل قال
اون یدی کون بولمدی قوتیله زاد المدی نفسی بو معیندن خیر
نفسی اکا پک تضرع ایلدی بنی وقتله دویور البت دیدی
واردی بر مسجده کیردی مرد زار قلدی انده حقیله نار و انیاز

دیدی اولدم

دیدی اولدم ای سمیع و ای بصیر نفسمک حالینه خود سنسن خبیر
نجون ورمزسن فراوان نعمتی چکدررسن بکا بونجه زحمتی
تیز ایرشدر بر صحن دولو پلاو ایکی اکمک دخی قلمه خلق چاو
نیه یوز التون دیمش دخی بها بو سهل ایشدر انی یتورشها
خوش مربع اوتورب اجدی باشنی کلچک پلاوه ایتدی دیشنی
باقه کوردی نه کلور وارنه کیدر ایشت ایمدی اول دلوی کورندر
اجغی کلدی بولادی باشنی سویلیوب قرجلده دی دیشنی
دیدی یارب جونکه ویرمسز انی نج بو مسجدی باری اولدر بنی
بونی دوشدی یانی اوستنه دوردی اولدم کندی جانی قصدنه
ناکهان بر تخته چتلادی همان بر پاره طوپراق دوکلدی اول زمان
بونی چون کوردی جمله دردی دلوا دید بونی تیز ایشتدک ای اولوا
دیدی بو اشلرده چیقسن بی کمان نجه سن خلق استنه سقف کیران
بو بکا الدک قمونک رزقنی بونی عادتدر سکا کیم ای غنی

33

کیم دیلسه اکا انکار ایده سن باسنه طبراغی انبار ایده سن

چون بوکا چست اوله سن اکا کهل اولدره بنی بونده بی محل

باری اول بك کیم چقم بوندن قچم اج یوریم شویله ایراقدن بقم

دورت یاینی بصدی طپراق زمان دیشاری چقماغه بولمادی مجال

دیشارویه چقدی بیك دردلو بلا باشی کوز پاره پاره مبتلا

داریلوب دیوانه کیردی یوله کوردی برکشی کلور بر قول بیله

برطپق دولو ایچی درلو اطعام جوجه نك اردنجه کتورمشدر غلام

جون انی کوردی خوجه ویرد سلام دیدی دیوانیه کل بی بو طعام

ایتدی اخوجه ایو درمانده انجدن دنصکره سی نه فائده

یمدن حق ویردی بکا یوز بلا ییر اولورسم کیم بیلور کیم نه کلا

اولدی اکا یمکی دخی اکا یوری وار ایشوکه قوبنی بکا

دیدی ای دیوانه حق ویردی بونی چوق دخی ایتدی سلام صوردی سنی

دیدی ای خوجه صنا مشم انی چوق بلایه اوغردیدر اول بنی

ویرد

Öz Geçmiş

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Mustafa YILMAZ

Doğum Yeri ve Tarihi : Malatya/1988

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Gazi Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Yabancı Dil : İngilizce

İş Deneyimi

Çalıştığı Kurumlar : Adıyaman Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

İletişim

E-Posta Adresi : mustafaylmz@live.com